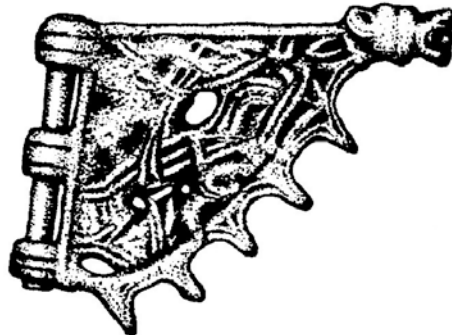

ARKEOLOGISKA UNDERSÖKNINGAR PÅ FORNLÄMNING

RAÄ 28, SÖDERBY
LOVÖ socken, UPPLAND

**Gravfält från vendeltid och vikingatid
samt
några gravar och boplatzlämningar
från bronsålder**

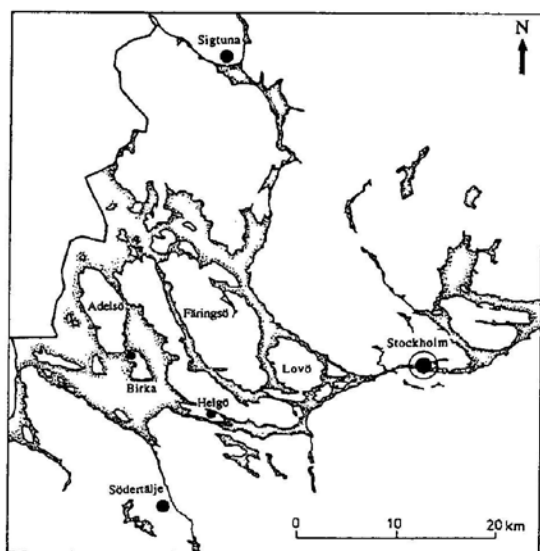
Av Bo Petré

Lovö Archaeological Reports and Studies
Nr 10 År 2011

Department of Archaeology and Classical Studies
Stockholm University

Arkeologiska institutionen vid Stockholms universitet genomförde under åren 1999-2007 arkeologiska undersökningar på fornlämning Raä 28, Söderby, Lovö sn, Uppland. Fornlämningen bestod av ett gravfält från vendel- och vikingatid samt boplatzlämningar och en grav från bronsålder. Sammanlagt undersöktes ca 62 gravar och två boplatsschakt. År 1944-46 anlades en flyktingförläggning på fornlämningen. Undersökningarna ger bl.a. en bild av människornas livsbetingelser och familjeförhållanden under förhistorisk tid i SV delen av Lovö. Även kronologiska aspekter diskuteras.

Karta över östra delen av Mälaronrådet i Stockholms län. Lovö ligger centralt och strategiskt vid inloppen till Mälaren, nära Birka och Helgö.

**Arkeologiska undersökningar på
FORNLÄMNING RAÄ 28, SÖDERBY, LOVÖ sn, UPPLAND
Gravfält från vendeltid och vikingatid samt några gravar och boplatzlämningar från
bronsålder**

**Lovö Archaeological Reports and Studies
Nr 10 2011**

Department of Archaeology and Classical Studies

Editor: Associate Professor Bo Petré
Director of the Lovö Project
Department of Archaeology and Classical Studies
Stockholm University
106 91 Stockholm
Copyright Bo Petré
År 2011
ISSN 1401 – 4890

Omslagsbild:
Miniflöjel av brons från den
vikingatida brandgraven A 37.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	6
---------------------	---

1. INTRODUKTION

1.1 INLEDNING - LOVÖPROJEKTET.....	7
1.2 UTGÅNGSPUNKTER OCH PROBLEMFORMULERING.....	7
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	8
1.4 BEGREPP, DEFINITIONER, TERMINOLOGI.....	8

2. ALLMÄNT OM FORNLÄMNING RAÄ 28, SÖDERBY..... 10

2.1 GRAVARNA FRÅN YNGRE JÄRNÅLDER.....	11
2.2 LÄMNINGAR FRÅN BRONSÅLDER.....	11
2.3 SÖDERBYENHETENS ÖVRIGA FORNLÄMNINGAR.....	11
2.4 FLYKTINGFÖRLÄGGNINGEN FRÅN 1940-TALET.....	14

3. BASRAPPORT..... 16

3.1 TEKNISKA UPPGIFTER.....	16
3.1.1 Höjdsystem (m.ö.h.).....	16
3.1.2 Koordinatnät och belägenhet.....	16
3.1.3 Dokumentation.....	16
3.1.4 Länsstyrelsens grävningstillstånd.....	16
3.1.5 Undersökningstid.....	17
3.1.6 Vad som undersökts – och inte undersökts på Raä 28.....	18
3.1.7 Teckenförklaringar och förkortningar.....	19
3.2 GRAVFÄLTSKARTA OCH TABELLER	20
3.3 ANLÄGGNINGSBESKRIVNINGAR.....	25-108
3.4 PLANER , PROFILER OCH FYNDAVBILDNINGAR	109-270
3.5 OSTEOLOGISKA ANALYSER.....	271

4. ARKEOLOGISK ANALYS..... 285

4.1 GRAVARNA (gravtyper, gravformer och konstruktionsdetaljer)	
4.1.1 Brandgravarna.....	285
4.1.2 Skelettgravarna.....	287
4.1.3 Konstruktioner och konstruktionsdetaljer	
4.1.3.1 SV-portar.....	288
4.1.3.2 Resta stenar och gravklot.....	288
4.1.3.3 Övriga konstruktionsdetaljer (<i>Cylindriska mittkonstruktioner. Kantkedjor. Röda stenar. Kvarts. Lockstenar. Pålar och stolpar. SV-orienteringar. Brandbål på gravplats. Stratigrafisk begravningsordning. Malstenar i järnåldersgravar</i>).....	289

4.2 GRAVFYNDEN	292
4.2.1 Pärlor	292
4.2.1.1 Pärlhorisonterna på Raä 28, (P4, P5, P6 och P7).....	293
4.2.1.2 Ovanliga pärlor.....	295
4.2.1.3 Övrigt om pärlor.....	296
4.2.2 Bronssmycken, fibulor, armringar/armbyglar, hängen, en miniflöjel, silvermynt, föremål av silver, granater	297
4.2.3 Kammar	299
4.2.4 Vapen	304
4.2.5 Redskap (<i>Eldslagningsflinta, bältändningsflinta, brynen, knivar</i>).....	307
4.2.6 Torshammarringar	307
4.2.7 Keramikkärl	310
4.2.7.1 Benurnor.....	310
4.2.7.2 Organisk beläggning i benurnor.....	313
4.2.7.3 Bikärl.....	313
4.2.7.4 Keramikkärlens former, storlek och tillverkningsteknik.....	316
4.2.7.5 Ornerade keramikkärl.....	316
4.2.7.6 Importerade keramikkärl.....	318
4.2.8 Övrigt (<i>Båtnitar, krampor, bockade spikar/skrinspikar, beslag, hasselnötter, textil, bröd, ben/hornföremål m.m.</i>)	318
4.2.9 Särskilda iakttagelser vad gäller gravfynden (<i>Förslitna bronser. Arrangemang och talmystik, 9-talet och 7-talet</i>).....	320
 4.3 BEGRAVNINGSTRADITIONER RITUALER OCH KOSMISKA FÖRESTÄLLNINGAR	321
4.3.1 Elden och resan till dödsriket	321
4.3.2 Brandbålet som initialiteten till dödsriket	322
4.3.3 Hjälpmedel på resan (<i>Båten, broddar, djuren, bikärlen, mat</i>).....	323
4.3.4 Bränningssubstitut (<i>Bältändningsflinta i brandgravar, eldslagningsflinta i skelettgravar och kol i skelettnedgrävningar</i>).....	325
4.3.5 Bränd beläggning i benurnor	325
4.3.6 ”Kampen” mellan den döde och de efterlevande – skrock och vidskepelse (övertro)	325
4.3.7 Uppståndelsesymbolik och fruktbarhetskult (<i>Den runda formen – en evighetssymbol. Kantkedjor. Gravklot som symbol för kvinnlig livgivande kraft och återuppståndelse</i>).....	327
4.3.8 Förfäderskult	329
 4.4 GRAVFÄLTETS TIDSSTÄLLNING – ETT FÖRSÖK TILL KRONOLOGISK ANALYS	330
4.4.1 Kammarna	331
4.4.2 Pärlorna	334
4.4.3 Övriga fynd	337
4.4.4 Horisontalstratigrafi, populationstal och förslag till kronologi	338
 4.5 FAMILJER OCH SOCIALA FÖRHÅLLANDEN PÅ SÖDERBY	344
4.5.1 Familjerna och gravfälten (Raä 11, 13, 16, 28A, B och C).....	344
4.5.2 Mans- och kvinnogravar samt dubbelgravar på Raä 28	346
4.5.3 Social status och aristokratgravar (<i>Aristokratgravar från vikingatid. Rika gravar från 700-talet</i>).....	351

4.6 POPULATION OCH ODLINGSMARK I SV DELEN AV LOVÖ	
UNDER YNGRE JÄRNÅLDERN.....	354
4.6.1 Bakgrund.....	354
4.6.2 Tre studier av daterade uppodlingsgrader på Lovö.....	355
4.6.2.1 Åkerexpansion vid Lunda Raä 27 och samtida populationsökning.....	355
4.6.2.2 Indikationer på förhistorisk odling intill Raä 13 Söderby (med träslagsanalys från en kolhorisont av Ulf Strucke).....	356
4.6.2.3 Indikation på förhistorisk markanvändning intill Raä 16, Söderby.....	359
4.6.3 Hypotetisk odlingsbar mark och populationsexpansionen.....	360
4.6.3.1 Söderby – population och odlingspotential.....	364
4.6.3.2 Lunda – population och odlingspotential	364
4.6.3.3 Fanns ett rumsligt reglerat (?) samband mellan familjens gravfält och familjens odlade åkeryta?.....	366
4.7 NÅGRA UNDERSÖKTA GRAVAR OCH BOPLATSLÄMNINGAR	
FRÅN BRONSÅLDER PÅ RAÄ 28 SÖDERBY.....	367
4.7.1 Bronsåldersgraven A 38.....	369
4.7.2 A 13 – rester efter en skelettgrav/hällkista (?) från SN/Br.å.....	370
4.7.3 Boplatslämningar från bronsålder.....	371
4.7.3.1 Beskrivning av schakt A (4 kvm).....	371
4.7.3.2 Beskrivning av schakt B (9 kvm), x81 y52 (SV-hörnet).....	375
4.7.4 Lösfynd (Malstenar. Knackstenar. En borrtapp från en skafthålsyxa. En nackböjd skafthålsyxa av porfyritisk bergart. Skivskrapa av kvarts. Kölskrapa av kvarts. Småflintor och kvarts).....	382
4.7.5 Härdar/härdgropar (A 65B. A 69B. Härdgrop i schakt B).....	383
4.7.6 Sammanfattande tolkning avseende lämningarna från bronsålder.....	383
 5. SAMMANFATTNING	
 5.1 GRAVFÄLTET, GRAVARNA OCH GRAVFYNDEN.....	384
5.2 BEGRAVNINGSTRADITIONER, RITUALER OCH SYMBOLIK....	385
5.3 GRAVFÄLTETS TIDSSTÄLLNING.....	387
5.4 FAMILJER OCH SOCIALA FÖRHÅLLANDEN.....	388
5.5 POPULATION OCH ODLINGSMARK.....	389
5.6 BRONSÅLDERSLÄMNINGARNA PÅ RAÄ 28.....	391
5.7 AVSLUTNING OCH EFTERSKRIFT.....	392
 6. REFERENSER.....	393

FÖRORD

Föreliggande forskningsrapport över utgrävningarna på fornlämning Raä 28, Söderby på Lovö är den sista i serien som redovisar Arkeologiska institutionens seminariegrävningar på Lovö inom det s.k. Lovöprojektet som undertecknad hade förmånen att få vara projektledare för under åren 1974-2007. Lovöprojektet varade mellan åren 1958-2007 med seminariegrävningar varje år på Lovö. Det första årtiondet var projektet förlagt till Raä 57 Viken (Lamm 1972 och 1973) och Raä 56 Viken (Petré 1978) i norra delen av Lovö.

Fornlämning Raä 28 utgörs av ett relativt stort gravkomplex från huvudsakligen yngre järnålder som ligger omedelbart väster om Söderby gård. Vid Riksantikvarieämbetets inventering år 1951 delades fornlämningen in i tre delar: Raä 28A (södra delen), Raä 28B (norra delen) och Raä 28C (mellersta delen). Gravarna kan dateras till yngre vendeltid och vikingatid. Vid undersökningarna framkom även boplatstrester från främst yngre bronsålder. Under 1940-talet anlades en flyktingförläggning på fornlämningen som delvis skadat gravfältet. Lämningar från flyktingförläggningen har visat sig intressanta ur ett samtidsarkeologiskt perspektiv men har endast berörts i ringa omfattning.

Valet av Raä 28 som lämpligt seminarieobjekt initierades redan i början av 1980-talet i samband med undertecknads avhandlingsarbete (Petré 1984c) då det visade sig att de gravar som då (prov)undersöktes på Raä 28C (mellersta delen) var från yngre vendeltid (se Petré 1984b). Gravmaterialet från denna tidsfas i den då aktuella Lovöforskningen från det undersökta gravfältet Raä 27 sträckte sig fram t.o.m. vendeltid och gav ingen tydlig övergång till tidig vikingatid. De under 1990- och 2000-talet efterföljande grävobjekten Raä 34 Lunda/Berga, (se Petré 2010) och Raä 28 Söderby har till stor del kunnat överbrygga denna ”lucka” och inte minst Raä 28 som visat sig innehålla ett flertal gravar från yngsta vendeltid. Därvid har framför allt gravfynd som kamfragment och pärlor varit viktiga i det kronologiska arbetet.

Grävningarna på Raä 28 pågick under åren 1999-2007 och genomfördes som seminariegrävningar under maj månad varje år. Sammanlagt fick över 600 studenter sina första arkeologiska fälterfarenheter på gravfältet.

Ett stort tack riktas till alla som på olika sätt deltagit i projektet, såväl studenter, doktorander, institutionspersonal som lärare. Ett särskilt tack riktas till mina lärarkollegor Anders Carlsson, Ingmar Jansson och Gertrud Nordberg som under nästan alla åren som projektet varade medverkade i fält i samband med seminariegrävningarna. Ett stort tack till alla vetgiriga och ambitiösa studenter som slet i den styva Lovöleran, lyfte sten och bröt stubbar. Tack till antikvarie Ulf Strucke som analyserade vedartsprover från Raä 13. Den osteologiska analysen har huvudsakligen utförts av Ylva Svenfelt med medel från Berit Wallenbergs Stiftelse till vilken riktas ett stort tack.

Sollentuna i november 2011
Bo Petré

1. INTRODUKTION

1.1 INLEDNING - LOVÖPROJEKTET

Lovöprojektet vid arkeologiska institutionen, Stockholms universitet, startade redan år 1958 och bedrevs därefter årligen i form av forsknings- och seminariegrävningar fram till och med våren 2007, vilket innebär 50 års fältarbete (Petré 2007). De inledande grävningarna år 1958 började vid Viken i den NÖ delen av ön (Lamm 1971) men har sedan början av 1970-talet huvudsakligen varit förlagda till den SV delen av Lovö i området Lunda, Berga och Söderby (Petré 1984, Del 1-4; Petré 1999a och b; Petré 2010). Grävningarna skedde framför allt under maj månad varje år men vissa år även under september månad samt under vissa sommarmånader.

Projektets ursprungliga målsättning var, förutom grundkursutbildning i arkeologisk fältmetodik, att studera järnålderns bebyggelseutveckling i ett väl avgränsat landskap som Lovö utgör. Framför allt har det varit gårdsgravfälten från yngre järnålder som undersökts och där goda förutsättningar funnits för att studera samband och förhållanden mellan familjer, gårdar och byar över tiden och där också kronologiska studier av gravmaterialet kunnat göras. Landskapet är ännu inte exploaterat i någon större utsträckning vilket innebär att fornlämningarna till stor del ligger kvar.

Det är emellertid inte enbart yngre järnålder som varit av intresse i området. I samband med undersökningarna av järnåldersgravfälten har ett flertal boplatser från bronsålder framkommit och även enstaka lämningar från stenålder. De har legat under gravfälten Raä 27, Raä 34 (två boplatser Raä 34N och 34S) och Raä 13 (spår från boplatser även under Raä 87). Även under gravfältet Raä 28 har framkommit äldre boplatslämningar. Den största boplatserna framkom i den södra delen (Raä 28A) och består av ett mörkfärgat kulturlager innehållande skärvsten, keramik och knackstenar m.m. Boplatserna på Raä 28 har emellertid endast berörts och undersökts i begränsad utsträckning.

1.2 UTGÅNGSPUNKTER OCH PROBLEMFORMULERING

Den bebyggelsearkeologiska forskningen i Mälardalen bygger till stor del på undersökningar av gravar och gravfält från exploateringsundersökningar (Ambrosiani 1964, Hyenstrand 1974). Under de senaste årtiondena har emellertid omfattande undersökningar skett av gårds- och bykomplex (se t.ex. Göthberg 2000) i samband med infrastrukturella exploateringar i samhället. Någon sammantagen utvärdering av dessa undersökningar har ännu ej gjorts och det är sällan som sammanhängande större områden undersöks som kan ge en fullständig bild av den bebyggelsearkeologiska utvecklingen i ett längre perspektiv.

Lovö med sitt relativt orörda kulturlandskap och med sina talrika fornlämningar har emellertid en god forskningspotential vad gäller ett arkeologiskt studium av den mänskliga närvaron och verksamheten i landskapet. Undersökningarna har hittills visat på mänskliga aktiviteter från neolitikum (de äldsta från ca 3500 f.Kr.) och framåt i tiden, i stort sett i obruten följd. Sannolikt har en bofast befolkning funnits på ön sedan senneolitikum. Under yngre bronsålder finns ett flertal spridda boplatser och gravar och under järnålder har bosättningsbilden med gårdar/byar fixerats så som den i stort sett ser ut i sen tid och idag.

Det finns således goda förutsättningar att studera de mänskliga aktiviteterna över tiden på Lovö genom arkeologiska undersökningar. Styrkan i materialet är de välbevarade gravfälten från yngre järnålder. Denna fornlämningsbild kan bero på den småbrutna naturtopografin

med moränimpediment med mellanliggande lerslätter där fornlämningarna ligger i stort sett orörda utmed impedimentskanterna. Gravfälten ligger vanligen grupperade i anslutning till den sentida gårdsbebyggelsen (jfr Ambrosiani 1964) och vittnar därmed om en ”bebyggelsefixering” redan under förhistorisk tid. En av de många frågorna och problematiseringarna blir således att klargöra inte bara den enskilda enhetens utveckling/förändring över tiden utan också samspelet och förhållandet mellan de olika bebyggelseenheter och den mänskliga utvecklingen och verksamheten i ett avgränsat område som Lovö utgör.

1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Undersökningarna har ingått i arkeologiska institutionens Lovöprojekt som varit ett forskningsprojekt integrerat i bl.a. grundkursens undervisning. Syftet har varit dels att ge studenterna utbildning i arkeologisk prospektering, dokumentation och undersökningsteknik etc. och dels att utveckla och fördjupa forskningen kring bebyggelseutvecklingen över tiden på Lovö. Målsättningen har varit, förutom den utbildningstekniska, att på sikt få fördjupad kunskap om förhållandena från stenålder och in i medeltid.

En viktig fråga i anslutning till undersökningarna på Söderbygravfältet Raä 28 har varit hur samspelet sett ut mellan gårdarna/byarna Lunda, Berga och Söderby. Målsättningen har varit att gravfälten på de olika enheterna skall kunna ge information om sociala och kulturella förhållanden mellan människorna i bygden och hur samhället påverkats på olika sätt över tiden. Söderbyenheten har ett flertal fornlämningar med obruten kontinuitet vilket kan bero på dess lämpliga topografiska läge med bl.a. bördiga jordar som varit attraktivt för bosättning. De tidigare undersökta gravfälten som bedömts tillhöra Söderbyenheten Raä 13 och 16 (Petré 1999a och 1999b) var i stort sett samtida från i huvudsak vendeltid och tolkades som familjegravfält och det är därför angeläget att få klarhet i förhållandet mellan dessa familjegravfält och gravfältet Raä 28, som tolkats som ett ”modergravfält” för Söderbyenheten. Är det så, som tolkats tidigare (se a.a.), att Söderby varit en by med 3-5 familjer under yngre järnålder? Kan denna enhet ha haft lika stor betydelse under äldre järnålder och kanske redan under bronsålder? Hur förhåller sig Söderby till Lundakomplexet?

1.4 BEGREPP, DEFINITIONER, TERMINOLOGI

Grav- och boplatzbegreppet har diskuterat i den arkeologiska litteraturen. Begreppen har använts närmast slentrianmässigt utan innehållsmässig definition. Ny kunskap har gjort att begreppen inte alltid kan användas utan reflexion. Gravarna från bronsålder och även järnålder har visat sig vara mer komplexa än vad vi menar med en grav, d.v.s. en ”plats där avlidens stoft eller aska får sitt sista vilorum” (Nationalencyklopedin 1994). Kunskapen om de förhistoriska gravarnas symbolladdade innehåll och mening är för oss inte tillräcklig men en diskussion kring detta kräver utrymme som inte är avsikten i detta arbete. I denna publikation används därför grav- och gravfältsbegreppet i traditionell mening: En grav är resterna av ett medvetet konstruerat eller avgränsat utrymme avsett för, och (oftast) innehållande, mänskliga kvarlevor. (Jfr Engström & Wikborg 2006, s.18).

Boplatzbegreppet synes vara mer diskutabelt, särskilt vad gäller de s.k. bronsåldersboplatserna av den typ som finns på t.ex. Lovö. Traditionellt skulle dessa kunna tolkas på flera olika sätt och i snart 100 år har t.ex. skärvstensproblematiken diskuterats där ett flertal olika tolkningsförslag lagts fram. Undersökningarna av ”boplatserna” på Lovö har uppvisat vissa gemensamma egenskaper som inte enkelt kan tolkas som ”vanliga” boplatser utan som någon form av ”rituella” aktivitetsplatser, kanske med slaktinslag (jfr Petré 2007 och 2010). Även här är kunskapen alltför bristfällig för att vi skall kunna tolka dem på ett

tillfredsställande sätt. Liksom vad gäller gravbegreppet så kan boplatsbegreppet inte bytas ut utan diskussion och motivering och med bättre begreppsdefinitioner. Man får snarare tills vidare se boplatsbegreppet som en samlingsbeteckning för såväl bosättning som olika typer av aktiviteter tills sådan kunskap finns som kan ge en klarare innebörd och mening.

Fig. 1. Lovö med samtliga fornlämningar (Raä-nr) och 1600-talsgårdarna (kvadrater) samt höjdkurvor med 5 meters ekvidistans enligt Ekonomiska kartan. Streckad linje = gårdsägogränser. Fornlämning Raä 28 ligger omedelbart V om Söderby gård i SV delen av Lovö och är uppdelad i Raä 28A, B och C.

2. ALLMÄNT OM FORNLÄMNING RAÄ 28, SÖDERBY

Fornlämning Raä 28 utgörs av ett ca 280x70 m (NNÖ-SSV) stort gravfält från yngre järnålder (vendel- och vikingatid) med underliggande bronsåldersboplats framför allt i S delen. Fornlämningen delades vid inventeringen för Ekonomiska kartan år 1951 upp i tre delar: Raä 28A, B och C, med A i söder, B i norr och C i mitten och sammanlagt registrerades då ca 65 gravar på fornlämningen. Ca 62 gravar har undersökts på fornlämningen.

Fornlämningen Raä 28, Söderby, ligger på ett svagt åt V sluttande moränimpediment i SSV-NNÖ-lig sträckning i skogsmark omedelbart V om Söderby gård. Ö om gården vidtar bergs- och skogsmark. NV, V och S om moränimpedimentet finns åkermark som mestadels består av glaciala leror runt impedimentet och postglaciala leror i dalgången mot Lunda. Åkermarken mellan Raä 28 och Raä 13 består av glaciallera med sandinslag och har högsta bonitet 5, av en skala 1-5 där länsmedelvärdet är 3 (Petré 1984b, s.12 f.f.). Indikationer finns på att dessa jordar, som ligger lite högre än de omgivande jordarna, odlats redan under senneolitikum. På den senneolitiska boplatsen under Raä 13 har påträffats ett flertal malstenar och en del av en flintskära och en del av en flintdolk båda i parallellhuggningsteknik (Petré 1982, s.22f.). Malstenar har även påträffats på Raä 28 (i bl.a. A 12, A 62 och A 69). Lokalklimatet vad gäller SV-delen av Lovö har gynnats av de svagt åt S och SÖ sluttande åkerytorna (Petré 1984b, s.15). Odlingsspåren från senneolitikum på Söderbyenheten är de äldsta som hittills påträffats på Lovö.

Vattenhål finns på ett flertal platser runt Söderbygården. Omedelbart S om gården i en hage finns ett vattenhål som utnyttjats till hästar i nutid. I kanten av vattenhålet har undertecknad påträffat en ålderdomlig järnskära. Ett vattenhål finns även straxt SV om fornlämningen i gränsen mot åkermarken. Ett vattenhål (delvis igenlagt) finns omedelbart N om gården några meter Ö om grusvägen och ett vattenhål finns i gravfältets N del (Raä 28B) mellan gravarna A 3 och 12. Detta vattenhål har grävts upp i sen tid och har använts som vattentäkt vilket medfört skador på gravfältet. Även några telefonstolpar i detta område har skadat gravarna. Ett mindre vattenhål finns intill en större sten ca 10 m V om A 41. A 45 utgjordes före undersökningen av en rund låg vall med grop i mitten som vid våarna varit vattenfylld. Vid undersökning visade sig anläggningen vara en igenlagd brunn eller grävt vattenhål som bl.a. innehöll några recenta föremål. Flera mindre vattentäkter finns således inom gårdsläget vilket sannolikt har haft stor betydelse för gårdens/byns arrondering under hela dess livslängd.

År 1944 uppfördes en flyktingförläggning på fornlämningen bestående av ca 40 byggnader, varav 30 bostadsbaracker. Gravfältet blev då skadat. Men även Söderbygårdens verksamhet har genom åren skadat fornlämningarna. Således är en av de stora högarna i mitten av gravfältet, A 42, kraftigt skadad i samband med att en jordkällare byggts in i högen i SÖ delen. Någon gång under 1950- eller 1960-talet togs den sydöstra delen av fornlämningsområdet bort som vid förstagångsinventeringen år 1951 benämndes som fornlämning Raä 32.

I början av 1980-talet undersökte arkeologiska institutionen under författarens ledning fyra vendeltida gravar på Raä 28C (Petré 1984b, Del 3, sid 124-134). År 1999 påbörjades undersökningar av gravar i gravfältets södra del. Syftet var att få kunskap om tidsställningen på gravfältet utifrån vad som tidigare framkommit om gårds- och byforskningen i området Lunda, Berga och Söderby (se Petré 1999, LARS Nr 6 och Petré 1999 LARS Nr 7 och Petré 2010 Lars 9). Dateringen av gravfälten och antalet gravar har således visat att området har

hyst en till flera familjer under främst vendel- och vikingatid och tidsställningen för Raä 28 är därför av stort intresse för tolkningen av familje-, gårds- och byförhållandet.

Under sommaren 2003 utförde Stockholms läns museum en provundersökning (ett antal sökschakt) i området mellan den nuvarande Söderbygården och gravfältet (Raä 28A) i samband med ansökan om bygglov för ett ridhus vid gården. I ett av schakten framkom en hård som bedömdes som eventuellt förhistorisk. Inga förhistoriska fynd framkom.

2.1 GRAVAR FRÅN YNGRE JÄRNÅLDER

De ca 65 registrerade gravarna på gravfältet Raä 28 utgörs av framför allt låga runda stensättningar, ca 4-7 m i diameter och ca 0,1-0,3 m höga men även av ett 10-tal högar, ca 6-14 m i diameter och 0,4-1,5 m höga samt en treudd. De fyra största högarna, ca 10-14 m i diam. och ca 0,8-1,5 m höga, bildar en grupp i mitten av gravfältet (på dess högsta del) och är bland de största på Lovö. Intill dessa finns två rektangulära stensättningar, ca 4 x 10 m. Några gravar har fallna resta stenar och några har gravklot. De flesta av gravarna är brandgravar men även några vikingatida skelettgravar har undersökts. Gravfältet delades vid förstagångsinventeringen år 1951 upp i tre delar (Raä 28A, B och C) p.g.a. avsaknad av gravar mellan dem. Gravfältets N del är från vendeltid (Raä 28B och C) och dess S del från vendel- och vikingatid (Raä 28A). Den SÖ delen av gravfältet som utgör en utlöpare åt Ö är ej undersökt och ligger delvis i en hage som är kraftigt bevuxen med slån, nypon och gran. Denna del har ej karterats på gravfältskartan. Av de undersökta 62 gravarna är ca 32 från vendeltid och ca 28 från vikingatid (två är från yngsta bronsålder – A 13 och A 38, varav A 13 är osäker).

2.2 LÄMNINGAR FRÅN BRONSÅLDER

I samband med undersökningen av gravarna från yngre järnålder framkom boplatslämningar från främst yngre bronsålder under gravfältets södra del (Raä 28A). Det är en av de största boplatstorna från yngre bronsålder på Lovö. Boplatsen har endast undersökts i form av två schakt (A och B) och berörts i samband med att järnåldersgravarna undersökts. Därvid har förutom det mörkfärgade kulturlagret med skärvsten framkommit spridd bronsålderskeramik, knackstenar och några malstenar. Boplatsindikationer i form av ett tunt kulturlager från bronsålder har även framkommit under delar av gravfältet Raä 28C (se Petré 1984b, Del 3) och lösfynd (malstensunderliggare, borrhopp från skaftthålsyxa, kvartsskrapa) har framkommit i gravfyllningarna på Raä 28B. Förutom kulturlagren från bronsålder på Raä 28 har även andra lämningar från bronsålder framkommit vid de arkeologiska undersökningarna, t.ex. bronsåldersgraven A 38 (inklusive kulturlager) som fynddaterats till yngsta bronsålder (Period 6). I N delen (Raä 28B) har en möjlig skelettgrav från bronsålder (?), A 13, undersökts.

2.3 SÖDERBYENHETENS ÖVRIGA FORNLÄMNINGAR

På Söderbyenheten finns ett flertal fornlämningar från senneolitikum, bronsålder och järnålder. Från yngre järnålder finns förutom Raä 28, dels gravfälten Raä 11, 13 och 16 och dels ett antal ensamliggande stensättningar, de flesta i krönläge, varav några har undersökts (Petré 1982, 1984b, 1996a, 1996b, 1997, 1999a, 1999b). Gravfälten Raä 13 och Raä 16 ligger i B-läge, d.v.s. på Söderbygårdens närmaste *friliggande* impediment (jfr Ambrosiani 1964). Båda gravfälten är totalundersökta (Petré 1999a och 1999b) och kan dateras till yngre järnålder och har tolkats som egna samtida familjegravfält tillhörande Söderby. Raä 13 består av 44 gravar och Raä 16 består av 28 gravar. På Raä 13 har först en familj begravt sina döda från 400-talets slut och fram till ca 550 då en arvsklyvning skett och fortsättningsvis har två familjer begravt på gravfältet fram till vendeltidens slut (samt med enstaka gravar från

vikingatid). På Raä 16 har en (1) familj begravt i obruten följd från ca 550 e.Kr. till ca 850 e.Kr. då denna familjegren dör ut. Under exempelvis vendeltid fanns således 3-4 familjer på Söderbyenheten (Raä 16 med en familj, Raä 13 med två familjer och Raä 28 med en till två familjer). Bebyggelseområdet för de olika familjerna i byn var sannolikt i stort sett detsamma som dagens gårdsläge som är väl-dränerat och där flera vattenhål fortfarande existerar.

Ett gravfält intill Söderby gård har bortodlats under 1950- eller 1960-talet. Det låg omedelbart SÖ om Söderbygården och öster om den grusväg som löper söderut från gården. Gravfältet inventerades vid förstagångsinventeringen för Ekonomiska kartan år 1951 och fick då fornlämningsnumret Raä 32. Det bestod av ca 6 stensättningsliknande lämningar men var sannolikt redan då skadat. Vid revideringsinventeringen för Ekonomiska kartan år 1980 var fornlämningen i stort sett borttagen. En rund stengrund återstår.

Nära Mälaren ligger ett litet gravfält Raä 11 som består av 5 stensättningar vara två treuddar – en mindre och en större. Den mindre treudden samt en stensättning har undersökts (Petré 1984b). Den större treudden är Lovös största med ca 20 meters sidor. Raä 11 har tolkats som en s.k. avgärda enhet (Petré 1984b och c) som har upphört efter några generationer och som ej finns omnämnd i de medeltida källorna.

Gravar från äldre järnålder och/eller bronsålder utgörs huvudsakligen av ensamliggande stensättningar i krönläge (Raä 9, 9Ö, 9V, 12, 29, 30, 33, 89). Några har undersökts (Raä 9Ö, 12, 29, se Petré 1982, 1984b, 1996c). Några högt liggande stensättningar som undersökts på Raä 13 (A 37 och A 38) kan också höra till denna tid (Petré 1984b, s.22f.f.). Ett litet gravfält med relativt små röseliknande stensättningar (Raä 31) i krönläge ca 450 meter ÖNÖ om Söderbygården har delundersökts och är troligen från yngre bronsålder eller äldsta järnålder (Petré 1982, s.66 och Petré 1984b.s. 31). Ett relativt nyupptäckt gravfält från äldsta järnålder är Raä 9Ö där begränsade arkeologiska undersökningar utförts (Petré 1996c). I västra delen av detta krönimpediment finns en nyupptäckt stensättning (typ yngre bronsålder/äldsta järnålder) i en bergsslänt i SV-läge som benämnts Raä 9V. Röset Raä 9 mitt på och högst upp på bergsimpedimentet undersöktes och restaurerades år 1929 av A. Oldeberg men gav inga daterande fynd. Några stensättningsliknande bildningar är Raä 109 och 118.

Bronsålderboplatser finns (förutom på Raä 28) under Raä 13 (Petré 1984b, s.43) och Raä 89 (Petré 1996a) och möjligen vid Raä 10. Boplatslämningar från senneolitikum finns i NÖ-delen av Raä 13.

En skålgropsförekomst (Raä 103) finns i ett stenblock av röd sandsten i V delen av en åkerholme SÖ om Raä 13 (Petré 1982, s.75).

En halv väg löper i NÖ-SV-lig riktning utmed SÖ-impedimentet vid Raä 13. Vägen är utsatt som stig på äldre kartor. Sannolikt har halv vägen förhistoriska anor då den löpt mellan Mälaren och Söderbygården.

En latringrop finns utmed mälärstranden (mellan Raä 11 och Raä 9). Ända fram till 1930-talet skeppades sopor på pråmar från Stockholm ut till landsbygden och tömdes i dessa latringropar. Soporna som bl.a. kom från stadens restauranger spreds ut som gödsel på åkrarna. Man kan fortfarande påträffa fragment från kritpipor, ostronskal, nubbeglas, askkoppar, glas, porslin m.m. på åkrarna. På Lovö finns ytterligare fyra latringropar.

Några sentida ristningar (Raä 110) finns i hållarna intill vägens Ö sida i södra utkanten av Söderby gård.

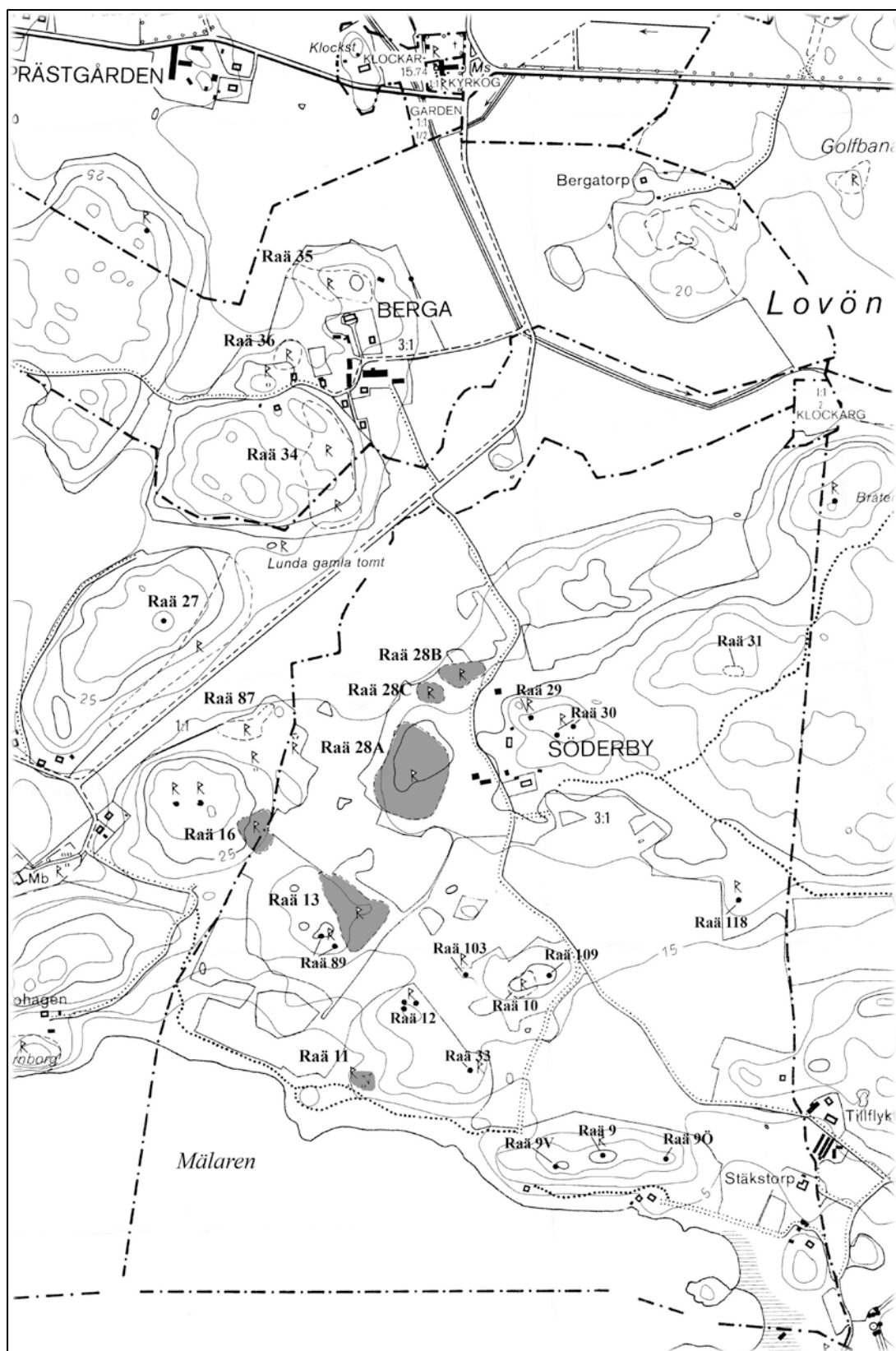

Fig. 3. Karta med fornlämningar över Söderbys ägofigur med omgivning. De undersökta Söderbygravfälten från yngre järnålder är gråmarkerade (fritt efter Ekonomiska kartan). Sammanlagt finns drygt 140 gravar på de fyra olika gravfälten från yngre järnålder, Raä 11, 13, 16 och 28. Dessutom finns ett 10-tal ensamliggandestensättningar i krönläge. Dessa är sannolikt från bronsålder och äldsta järnålder.

2.4 FLYKTINGFÖRLÄGGNINGEN FRÅN 1940-TALET

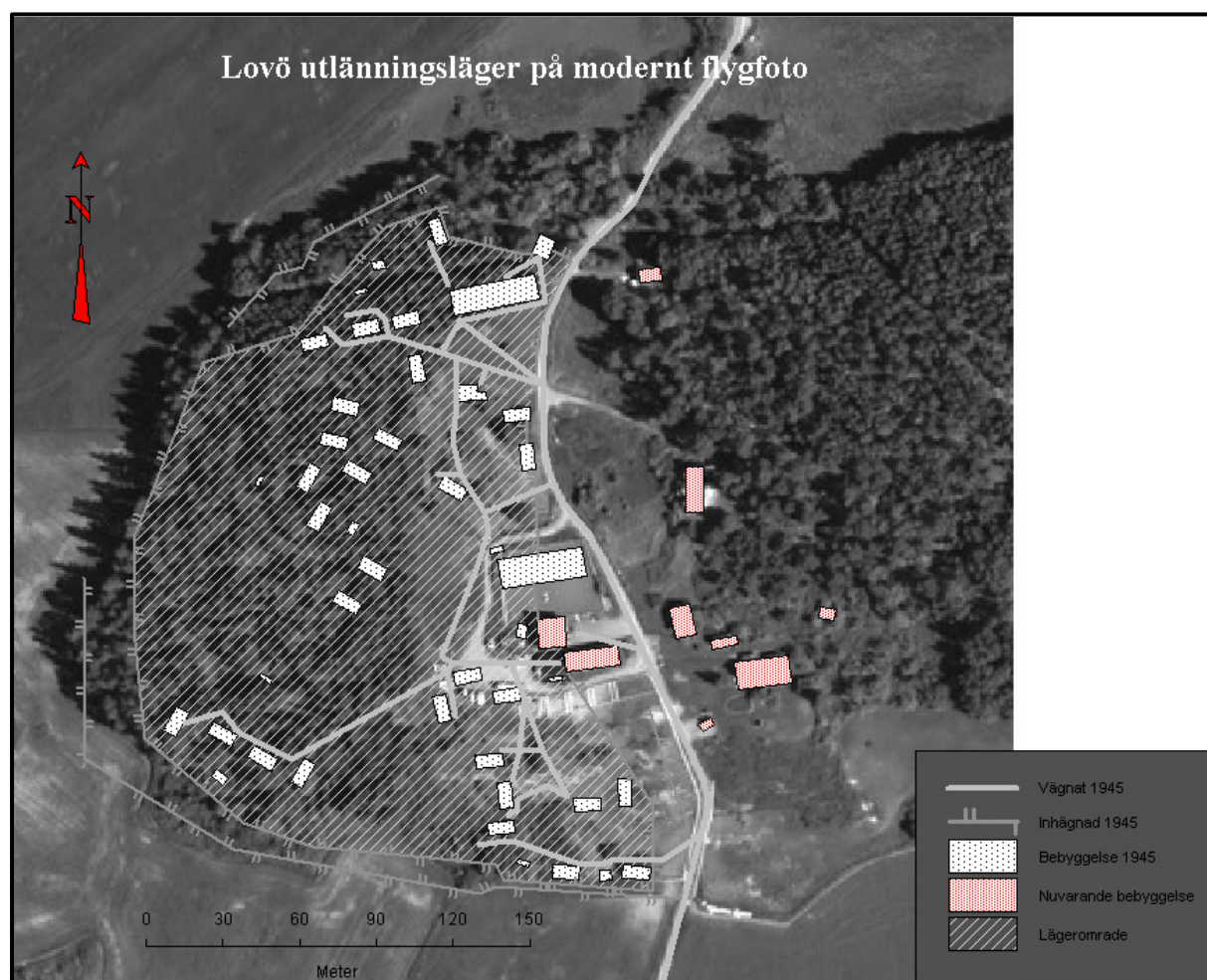
Under våren/sommaren år 1944 planerades och uppfördes en flyktingförläggning i skogen (på gravfältet Raä 28) omedelbart V om Söderby gård på Lovö. I civilförsvarsstyrelsens arkiv för flyktingärenden på Krigsarkivet finns en planritning från 1944 över barackområdet (daterad den 8 maj 1944). Ett 40-tal byggnader uppfördes varav 30 var baracker med 10 sovplatser i varje. Barackerna byggdes på runda cementplintar. Mellan vissa av barackerna anlades meterbredda kantkedjeförsedda vägar med fyllning av utvalda rundade äggstora stenar. Vägarna och cementplintarna finns kvar idag men barackerna revs i slutet av 1940-talet. Vid Riksantikvarieämbetets inventering för Ekonomiska kartan år 1951 var barackerna rivna och borta. Arkivhandlingar som berör flyktingförläggningen finns dels i Krigsarkivet (civilförsvarsstyrelsens arkiv för flyktingärenden) och dels i Riksarkivet. Intervjuer med traktens äldre har gjorts och som bl.a. berättar att det var "baltiska kvinnor som satt i lägret" och som "vaktades av militären" och att de gråmålade barackerna var vedeldade. Uppgifter ur arkivhandlingarna stämmer inte alltid överens med minnet hos de som fortfarande kan berätta något om flyktinglägret. Den unge Bergman, sedermera bonde på Barkarby, hämtade ved vid vattenverket och körde till förläggningen. Elström var indraget och det fanns enkla duschmöjligheter. Några av flyktingkvinnorna fick efter kriget arbete i trakten, en kvinna fick jobb på Lundatvätteriet. Vid arkivstudier har det visat sig att de första som kom till lägret var estniska familjer hösten 1944. År 1945 på sommaren anlände unga rumänska kvinnor till lägret. Sammanlagt satt ca 989 flyktingar på Lovö-lägret under 1944 och 1945. Under de första månaderna 1946 lades lägret ned.

I samband med de arkeologiska undersökningarna av de förhistoriska gravarna har vi påträffat en stor mängd recenta fynd, bl.a. en järnskära (A 65), delar från fönster, takpapp, spikar, beslag, patroner från musergevär, flaskor med märket Eau de cologne 4711 (som fortfarande finns i handeln), ett flertal väskbeslag, klackjärn, skor, tandkrämstuber, glas och porslin, medicinflaskor och mycket annat. I stensättningen A 37 påträffades en "sophög" med bl.a. sovjetiskt porslin, väskbeslag, sminkdosa, medicinflaskor, glasburkar och gummipackningar till konserveringsburkar m.m. I stensättningen A 38 fanns en myntdepå med 19 tyska mynt från början av 1940-talet. Ett tyskt mynt, 10 pfennigpräglat år 1940, påträffades också på koordinaten x78 y88. I A 41 fanns i SSÖ delen en "grop" med en mängd nedgrävda fynd (denna är ej helt undersökt). Vid A 33/34 fanns en 5-10 m lång koppartråd i torvytan som sannolikt var en elledning till en av barackerna. I ena änden fanns en "sockerbit" av porslin. En mängd fynd har tagits till vara vid grävningarna men åtskilligt är ej undersökt och finns kvar i marken. En del fynd är omnämnda i anläggningsbeskrivningarna till A 37, 38 och 41. Materialet ger oss en "ögonblicksbild" av förhållandena på en flyktingförläggning under 14 månader. Vissa fynd har visat sig medtagna från resp. land och andra fynd visar hur människorna tog till sig det utbud av artiklar etc. som fanns till buds i samhället då.

Som ett led i Lovöprojektet har fyra seminarieuppsatser (B-kursen, år 2004) behandlat flyktingförläggningen (Frederic Fåhraeus, Sofia Ganneby, Magnus Lunnemo och Joakim Schultzén). (Se även Schultzén 2006). Uppgifter ur uppsatserna har sammanställts och publicerats i Lovö Hembygdsförenings tidning *Eleonora-Posten* under ledning av undertecknad (Fåhraeus m.fl. 2005). Flyktingförläggningen är kort omnämnd i Härje Bäärmans hembygdsbok "Lovö i våra hjärtan" där han skriver: "Vid Söderby byggdes mot slutet av kriget ett av militär bevakat barackläger för kvinnliga flyktingar från de baltiska staterna. Några av flyktingarna fick arbete vid Lundatvätten. I stora villan på Lunda var det militärförläggning under kriget" (Bäärmann 1986, s.121).

Flyktingförläggningen i Söderbyskogen var en av minst 120 barackläger som uppfördes tillfälligt i Sverige vid krigsslutet. Till Lovö kom under de ca 14 månaderna som förläggningen verkade 989 registrerade flyktingar, främst från de Baltiska länderna men mot slutet också 310 unga kvinnor från Rumänien. Flyktingförläggningen var ett "genomgångsläger" och man bodde här i genomsnitt i ett par månader. Det fanns olika avlönade befattningar som tjänstgjorde i lägret, t.ex. bagare, skomakare, sjuksköterska etc. Under sommaren 1945 fick en ordningsvakt polismans befogenhet för att upprätthålla tillsyn, ordning och säkerhet. Förläggningen upphörde under vårvintern 1946. Några fick arbete i trakten, t.ex. på Lunda Tvätteri. Några reste till Amerika. De flesta återvände troligen så småningom till sina hemländer.

Kartan nedan visar flyktingförläggningens placering i förhållande till dagens terräng och till Söderbygården. Gravfältet finns under hela ytan. Kartan har upprättats av Joakim Schultzén.

Kartan upprättad 2006-05-30 av Joakim Schultzén. Koordinatsystem RT 90 2,5 gon väst
Baserad på Lantmäteriets ortofoto samt topografiska kartan 1:10000. Visar placeringen av Lovö utlänningsläger, som existerade i Söderbyskogen på 1940-talet, i relation till dagens terräng och byggnation.

Fig. 2. Flyktingförläggningens placering i Söderbyskogen (Schultzén 2006). Alla husen revs efter kriget. Flera av de mindre vägarna mellan barackerna kan med lite god vilja fortfarande skönjas i skogen liksom enstaka cementplintar som barackerna vilade på. Runt barackerna finns olika spår från verksamheten, bl.a. husgeråd, förbrukningsartiklar m.m.

Att gräva i det förflutna är inte begränsat enbart till förhistoriska lämningar. All mänsklig verksamhet som finns bevarad i jorden är av intresse både i nutid och för framtida forskning och är ett viktigt komplement till arkivhandlingar och muntliga och skriftliga källor (se Burstöm 2007, 2008). Lämningarna i Söderbyskogen efter flyktingförläggningen från andra världskriget visar att såväl muntliga källor som arkivhandlingar kan vara både bristfälliga och felaktiga medan de faktiska artefakterna som framkommit i marken talar sitt eget språk och är ett viktigt bidrag till hur verkligheten gestaltade sig för dessa flyktingar åren 1944 och 1945.

3 BASRAPPORT

3.1 TEKNISKA UPPGIFTER

3.1.1 Höjdsystem (möh)

Höjdsystemet är angivet i meter över havet (m.ö.h.), ursprungligen med utgångspunkt från kyrkans mått 15,74 m.ö.h. (Ekonomiska kartan) men justerat och kontrollerat med GPS (satellitdata) med tre referens- och fixpunkter i området. Högsta punkten på fornlämningen Raä 28, ca 31 m.ö.h., ligger vid A 38/A 41.

3.1.2 Koordinatnät och belägenhet

Koordinatnätet är fristående med x-axeln stigande åt norr och y-axeln stigande åt öster. Två olika fristående koordinatnät tillämpades, dels ett för norra delen (för Raä 28B och Raä 28C) och dels ett för södra delen (Raä 28A). Utgångspunkten (origo) för Raä 28A är belägen i gravfältets SÖ utkant på en markfast sten (x100 y000) ca 23 m SV om A 69. Gravfältsplanen för hela fornlämningen är framställd med totalstation (Geodimeter) på vilken den rätta relationen i plan kan ses mellan gravarna och gravfälten Raä 28A, B och C. På denna plan har också de två separata fristående koordinatnäten lagts in.

Belägenheten enligt Ekonomiska kartan (10 I Stockholm 5 d Lovö) är för Raä 28A: x6.578,315 y1.615,761 och för Raä 28B: x6.578,500 y1.615,850 samt för Raä 28C: x6.578,467 y1.615,791.

3.1.3 Dokumentation

Fornlämningen är inte totalundersökt. Av de ca 65 inventerade gravarna har drygt 60 undersökts och redovisas i denna forskningsrapport. De 5-6 gravar som inte undersökts är streckade på gravfältskartan men fler gravar finns i SÖ som inte är markerade. Fler kan finnas även i N och NÖ där området är omrört och skadat. De dokumentationsmetoder som utövats är de traditionella som använts tidigare på Lovö (se Petré 1984, Del 2, s.21). Profiler har ritats i skala 1:20 (skelettgravar i skala 1:10) och fotoplaner från lodfoto har upprättats i skala 1:50 med överliggande mm-papper med lager-, fynd- och måttangivelser inlagda. Fotografering har gjorts före, under och efter undersökning. Fynden har registrerats med gravnummer och löpande nummer huvudsakligen under de tre kategorierna rensningsfynd (F1), brandlagerfynd (F2) och gravurnefynd (F3). Skelettgravarna har fått en löpande fyndnummerserie per grav.

3.1.4 Länsstyrelsens grävningstillstånd

Länsstyrelsens grävningstillstånd är följande: År 1999: Dnr 2021-99-16583. År 2000: Dnr 2021-00-19419. År 2001: Dnr 2021-01-18266. År 2002: Dnr 2021-02-20650. År 2003: Dnr 431-03-22228. År 2004: 232-513/03. År 2005: 431-05-17616. År 2006: 431-06-21490. År 2007: 431-07-30697. Provundersökningarna år 1982 är publicerade i Petré 1984c, Del 3,

s.124 men materialet är medtaget även här; grävningstillstånd: År 1982: Dnr 11.391-737-82, 11.391-738-82, 11.391-739-82.

3.1.5 Undersökningstid

Arkeologiska undersökningar har bedrivits som seminariegrävningar i maj månad under åren 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006 och 2007. Antalet studenter har varje år uppgått till ca 70-105.

I maj månad år 1999 undersöktes 5 gravar på Raä 28A - gravarna A 50, 51, 65, 70 och 72. A 50 och 51 var skelettgravar och övriga var brandgravar.

År 2000 undersöktes på Raä 28A gravarna A 63, 64, 68, 69, 71, 73 och 75. Samtliga var brandgravar från yngre järnålder.

År 2001 undersöktes 6 gravar på Raä 28B (A 4, 8, 9, 10, 11, 12 och 1 grav på Raä 28C (A 19) samt 1 grav på Raä 28A (A 35). Alla var brandgravar. Intill A 11 framkom en låg anläggning med skärvstensfyllning (A13) (undersöktes ej detta år utan år 2004).

År 2002 undersöktes A 6, 33, 34, 37 och 38. A 6 (Raä 28B) var en liten vendeltida stensättning, A 33 och 34 (Raä 28A) var två sammanbyggda rektangulära stensättningar från vikingatid varav A 34 var en skelettgrav (A 33 hade en T-ring men sakade brandlager). A 37 utgjordes av en stor rund röseliknande stensättningar med brandlager från vikingatid samt innehållande bronsåldersfynd, per. 6. A 38 gav bronsålder Per.6 samt i botten i utkanten ett boplatlager från bronsålder. Åtskilliga fynd från den baltiska flyktingförläggningen framkom och togs till vara, bl.a. 19 tyska mynt (i Ö delen av A 38) och fynd från en sophög i Ö delen av A 37, bl.a. porslin, glas, handväskbeslag, sminkdosa m.m.

Våren år 2003 undersöktes gravarna A 7, 23 på Raä 28B och A 32, 39 och 43 på Raä 28A. A 7 var en relativt stor hög och A 23 en liten stensättning. Båda var brandgravar och gav vendeltida fynd. A 32 var en rektangulär stensättning (N-S) som saknade tydlig gravläggning – troligen en skelettgrav då flera stenar i mitten i ett NÖ-SV-ligt avlångt parti var nedsjunkna. A 39 var en plundrad hög – en brandgrav från vikingatid. A 43 var en av de större gravarna – en höglignande stensättning som gav ett fyndrikt brandlager med datering till vikingatid.

I maj månad år 2004 undersöktes på Raä 28B A 3, A 13 (anläggning med skärvstensfyllning), A 20 (Raä 28C), A 22, A 31(Raä 28B) och på Raä 28A A 36 och A 42 (S halvan vari ingick en recent jordkällare). Dessutom provundersöktes drygt 30 kvadratmeter av flyktingförläggningen. A 3, 20, 22 och 31 var stensättningar från vendeltid (huvudsakligen 700-tal) och A 36 och 42 var en stensättning resp. hög från vikingatid. A 36 framkom under flat mark. A 42 var kraftigt skadad i Ö delen vilket utgjordes av en i högen inbyggd källargrund. I de drygt 30 spridda kvadratmeterrutorna (N om de 4 ”större högarna”) framkom bl.a. ett par cementplintar och fyndrester från barackerna från 1940-talet. A 13 utgjordes av en skärvstensfylld anläggning som var svårtolkad – möjligen en skelettgrav från SN/bronsålder – dock utan fynd (endast en keramikskärva av bronsålderstyp i ytan samt möjligen en sminksten av rosaröd bergart). Intill anläggningen (vid A 10) har tidigare påträffats nackdelen av en nackböjd skafthålsyxa av porfyritisk bergart som möjligen kan ha tillhört anläggningen.

Våren 2005 undersöktes anläggningarna A 2, 5, 44 (större hög – endast S halvan undersöktes), 52, 57, 74, 76, 77, 78. Samtliga var brandgravar utom A 78 som var ramen till

en S-port till A 62. Mellan A 62 och 76 undersöktes en 1-2 kvadratmeter stor boplatssyta (bronsåldersboplatsen) vari framkom ett tunt boplatsslager och enstaka keramikskärvor av bronsålderstyp.

Under seminariegrävningarna våren 2006 undersökte 80 studenter följande anläggningar: A 26, 27, 41 (södra halvan inklusive hela centralgraven), A 58, 59 (treudd), 60, 61 och 62 (södra halvan). Dessutom undersöktes en 1 x 2 m stor yta av bronsåldersboplatsen i S delen av fornlämningen mellan A 62 och 76. Magisterstudenter på osteoarkeologiska enheten undersökte den återstående delen (N delen) av den recenta häst som år 2005 framkom i A 44. Hästen kan dateras till 1900-talets första hälft utifrån ett metallemblem från Österrike (Wien). Detta innebär att det t.o.m. vårterminen 2006 har undersökts 53 gravar på Raä 28.

Våren 2007, den sista seminariegrävningen på Lovö, grävdes åtta anläggningar på Raä 28: A 28, A 30, A 45 (en brunn) A 46, A 62 (N halvan), A 79, A 80 och A 81. Därutöver grävdes provrutor dels intill de större högarna (N om A 41), dels två små provschakt intill A 50 samt två schakt i bronsåldersboplatsen i södra delen av gravfältet (Schakt A och B). I ett av schakten (Schakt A) framkom under kulturlagret färgskiftningar i botten som möjligen kan tolkas som en del av ett grophus från yngre bronsålder och i det andra schaktet (Schakt B) två cementplintar från 1940-talets barackbebyggelse samt ett ca 0,3-0,4 m djupt kulturlager med skärvstensmatta och en härdgrop från yngre bronsålder. Totalt har 60 gravar undersökts på Raä 28.

3.1.6 Vad som undersökts – och inte undersökts på Raä 28

Totalt har 64 gravar undersökts varav 32 från vendeltid och 30 från vikingatid samt två från bronsålder (A 38 som är från Period 6 och A 13 som är en osäker grav). De undersökta gravarna är fördelade enligt följande:

Raä 28A: 39 gravar, varav 30 är från vikingatid, 8 från vendeltid och 1 från bronsålder, A 38.

Raä 28B: 19 gravar, varav 18 från vendeltid och 1 från bronsålder (A 13, osäker).

Raä 28C: 6 gravar från vendeltid.

Samtliga är brandgravar utom 6 vikingatida skelettgravar (A 32, 34, 50, 51, 80, 81) och den osäkra A 13.

Förutom gravarna har en recent brunn undersökts (A 45) samt två schakt (A och B) i bronsåldersboplatsen i södra delen av gravfältet (Raä 28A). Därtill har ett antal provrutor/kvadratmeterrutor tagits upp i anslutning till flyktingförläggningen i den centrala delen av Raä 28A. En "sopgrop" i den vikingatida graven A 37 har undersökts liksom delar av en "sopgrop" i södra delen av högen A 41. Några mer omfattande undersökningar av flyktingförläggningen har ej gjorts.

Gravfältet är inte totalundersökt. I norra delen, d.v.s. på Raä 28B, finns minst ytterligare 4 konstaterade gravar (streckade på gravfältskartan), troligen fler. De är låga små stensättningar av vendeltida typ. Området är skadat av sentida verksamhet. På Raä 28C finns troligen ytterligare någon grav i Ö delen (streckad på gravfältskartan), där området är skadat bl.a. av en svingård. På Raä 28A finns en ej undersökt hög i NV-delen intill A 39 (streckad på gravfältskartan) och ytterligare några högar och stensättningar i SÖ-delen, delvis i en hage bevuxen med slån, nypon och gran (dessa gravar är ej markerade på gravfältskartan). Fornlämningen kan totalt innehålla minst ca 80 gravar.

De boplatsslämningar från främst yngre bronsålder som konstaterats på fornlämningen har endast delvis undersökts. Således förlades de två schakten A och B, 4 resp. 9 kvm stora, i den södra delen av fornlämningen (Raä 28A) där kulturlagret verkade som djupast. Huvuddelen

av den under gravfältet liggande boplatsen har således ej undersökts utan endast berörts i samband med att de överlagrande gravarna har grävts ut. I samband därmed har två underliggande bronsåldershårdar undersökts i anslutning till järnåldersgravar i A 65 och A 69. Boplatsen har skadats dels i samband med att järnåldersgravarna anlades, dels då flyktingförläggningen anlades under 1940-talet och dels i samband med Söderbygårdens allmänna verksamhet.

3.1.7 Teckenförklaringar och förkortningar

Plan		Profil	
	Fynd		Vegetationsskikt
	Nivåsiffror		Rekonstruerat veg.skikt
	Profillinje		Mylla
	Schaktgräns		Lera/mjåla
	Begränsning för kollager		Mo/silt
	Begränsn. för brända ben		Sand
	Begränsn. för keramikskärvor		Grus
	Begränsn. för skärvsten		Berg
	Keramikkärl		Brandlager
	Stenpackning		Keramikkärl
	Berg i dagen		Kol
	Grop		Brända ben
	Härd, härdgrop		Keramikskärvor
	Stolphål		Skärvsten
	Skärvsten/skörbränd sten		Begränsning för nedgrävning (skelettgrav)
	Begränsning/utbredning		Begränsning i sidled för stenpackning
	Slänt/backe		

Förkortningar

Br ben=Brända ben

Br.l.=Brandlager

D=Diameter (Diam.)

Diss=Doktorsavhandling

Dj=Djup

F=Fynd

GK=Gravklot

H=höjd

Kvm=kvadratmeter

M=Medelvärde

Md=Medianvärde

m.ö.h.=meter över havet

Raä=Riksantikvarieämbetet

RS=Rest sten

SHM=Statens Historiska Museum

Sts=Stensättning

Tj=Tjock

Tpq=Terminus post quem

3.2 Gravfältskarta och tabeller

Nedan följer gravfältskarta/schaktplan och tabeller, dels över anläggningstyper (gravtyper, gravskick och boplatslämningar) och dels över gravfynden.

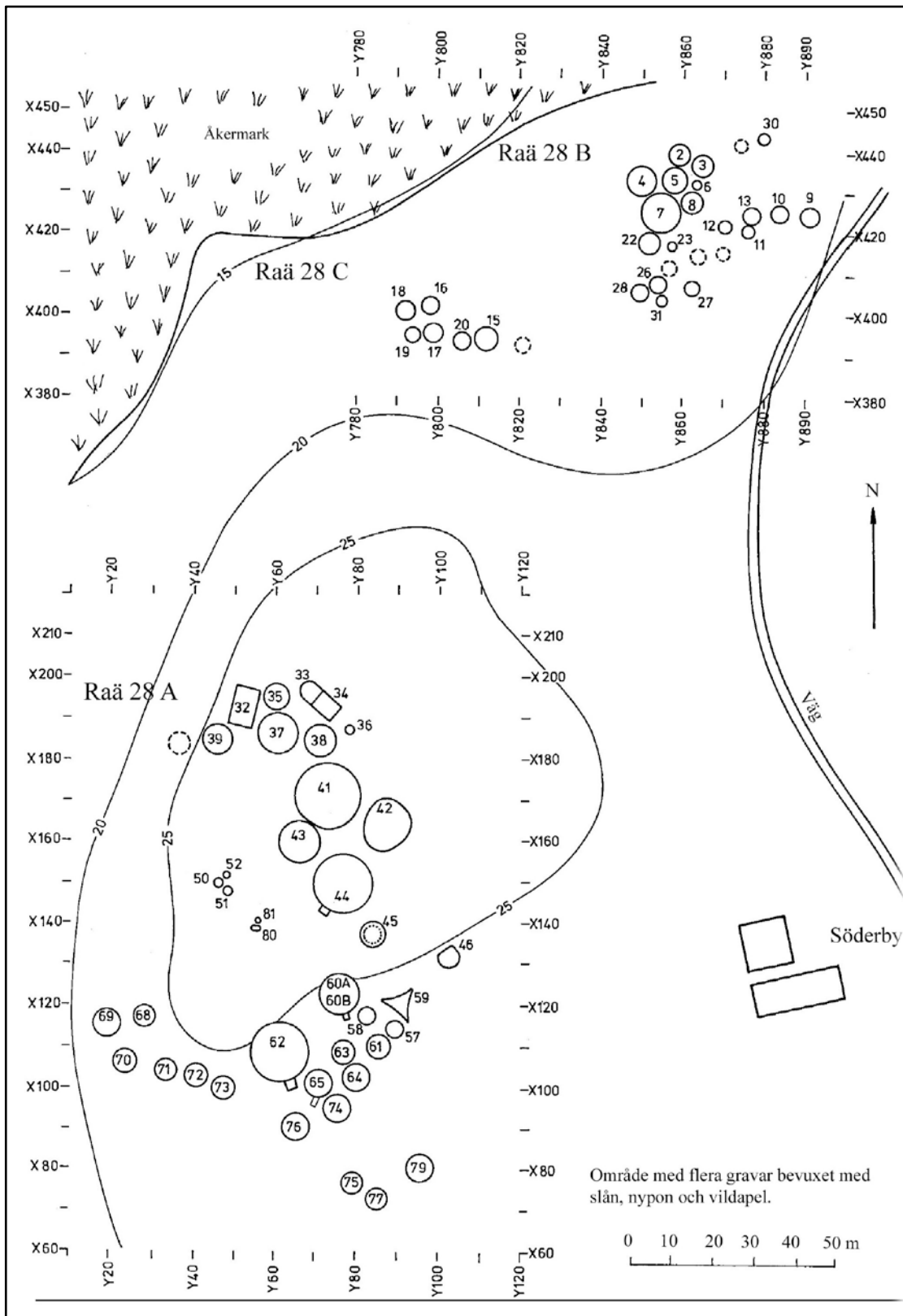

Fig.4. Gravfältskarta/schaktplan över Raä 28, Söderby, Lovö sn, Up. Streckade=ej undersökta. Ytterligare ca 10 gravar finns i området S om Söderby gård.

	Gravtyper						Gravskick				Gravformer, konstruktionsdetaljer								
Anl.nr	Hög	Höglkn.sts	Röselikn.sts	Stensättning	Sts med mittbl.	Treudd	Skelettgrav	Brandlager	Benlag./Urnegr	Odefin.gr.skick	Rund	Rektangulär	Treudd	Rest sten	Gravklot	SV-port	Friliggande k.k.	Locksten	Anmärkning
A2				x				x			x			x				x	Cyl.sts
A3				x				x			x				x				Dubbelgr.
A4		x						x			x							x	Cyl. Sts Mittstolpe
A5				x				x			x				x		x		Friligg.kk
A6				x				x			x				x				
A7	x							x			x								Cyl.sts
A8				x				x			x				3x*		x		*Ej centrala
A9				x				x			x			x				x	
A10				x				x			x								
A11				x				x			x								
A12				x				x			x			x					
A13				x			?			?	?								Brågrav?
A15				x				x			x								
A16				x				x			x								
A17				x				x			x								
A18				x				x			x				x		x		
A19				x				x			x			x					
A20				x				x			x								
A22				x	x			x			x						x?		Mittblock
A23				x				x			x			x					
A26				x				x			x								
A27				x				x			x			x					
A28				x				x			x								
A30				x				x			x								
A31				x				x			x				x				
A32							x					x							
A33								x?	?	?		x							Urlak.br.l
A34				x			x					x							Ben i ytan
A35					x			x			x							x	Mittblock
A36				x				x			?								
A37			x					x			x								
A38				x				x?			x								Br.å.grav
A39	x							x			x							x	
A41	x							x			x			x				x	

Fig. 5:1. Tabell över anläggningsnummer (A nr) och anläggningstyper (gravtyper och gravskick samt boplatslämningar) på Raä 28, Söderby, Lovö sn, (Cyl.sts=cylindrisk sts.)

	Gravtyper					Gravskick												
Anl.nr	Hög	Höglkn.sts	Röselikn.sts	Stensättning	Sts med mittbl.	Skelettgrav	Brandlager	Benlag/Urnegr.	Odefin.gr.skick	Rund	Rektangulär	Treudd	Rest sten	Gravklot	SV-port	Friliggande k.k	Locksten	Anmärkning
A42	x						x			x			?					Skadad
A43	x						x	x		x				x				
A44	x						x			x				x	x			
A45				x						x								Brunn/källa
A46				x			x			(x)	x							
A50				x		x				x			x					
A51				x		x				x				x				
A52				x			x			x								
A57				x			x			x				x				
A58				x			x			x							x	
A59				x			x					x	x					
A60A	x			x			x			x			x		x		x	Dubbelgrav
A60B				x			x			x								
A61				x			x			x			x					
A62				x			x			x				x	x*			*Vit bergart
A63				x			x			x				x				
A64		x					x			x								
A65				x			x			x					x		x	
A65B																		Br.å.härd
A68				x			x			x								
A69				x			x			x			x					
A69B																		Br.å.härd
A70				x			x			x								
A71				x			x			x								
A72				x			x			x								
A73		x					x			x								
A74				x			x			x								
A75				x			x			x								
A76				x			x			x				x				
A77				x			x			x								
A79				x			x			x							x	
A80						x					x							
A81						x					?							

Fig. 5:2. Tabell över anläggningsnummer (A nr) och anläggningstyper (gravtyper och gravskick samt boplatslämningar) på Raä 28, Söderby, Lovö sn, Up.

		Vapen		Smycken					Redskap						Övrigt						
Anl.nr	Mynt=M, Silver=S	Svärd, Spjut, Pilspets	Sköld (beslag, nit)	Ringspänne, Sölja	Fibula, Dräknål	Armring, T-ring	Smyckekedja/ringar	Pärlor, p.spridare (S)	Kam, Hästkam (H)	Viktlod	Kniv	Bryne	Eldslagningsflinta =E Bältändningsflinta=B	Brodd människ./häst	Krampa	Nit, Spik, Stift (St)	Brons- järnföremål	Keramikkärl	Textil, Bröd, Hasselnöt	Organiskt material	Anmärkning, övrigt
A2		Pil	x*					1	1						x	N,S		1-2	T, O		*Sköldnitar
A3								x	2			1	E	1m		N	B,J	x	T,H,O		Pilkogerbeslag.
A4								1?	1						x*	N		1	T		*Minikramp.
A5					2D?			P,S	1		?		B		x	N,S	B,J		B		Yxborrtapp
A6								P	1						x	N,S		1			+blockade spik.
A7		x*							1				E			N	2J	1			*Bronsskålla
A8							x	x	1							N	B	1			Pyrihänga
A9								1?*	1		?		E		x?	N	J	1			*Glasslagg
A10			5n	S					1				E			N,S	J,B*	1			*Rännform.besl. Mininitar (jä)
A11									1			1				N,S	J	2			
A12			2						1		?	1	E			N,S	J	2	H		
A13																					Sminksten?
A15									1							N	J	2			Benspets
A16		Sv*							1			3	E			N	B,J	1			*Jä.beslag och benhjalt
A17								1	1			1	E			N	J	1			
A18					2D			33	1							N	J,B*	1			*Prydnadsskiva
A19								1+	1							N					
A20				S					1			1	E		1	N	J,B	1	T,B*		*Bulle med sten
A22									1							N	J*	1			*Järnring
A23								1*	1			1	E			N		1			*Polykrom blå
A26					2D			x	1						x?	N,S	J	1			
A27			2					1	1				E			N	J				
A28								x								N			T,B		Bröd/bulle
A30		x*												1	x?	N,S					*Hjalt av brons
A31						T?*		x	1							-		1	T		*T-ringstenar?
A32																					Fyndtom
A33						T										-					
A34		Sp											B								
A35		Sv*				2T			1	1			B	1m		N,S	J	2+	O		*Hjalt+tånge Mininit, slagg
A36								1	1					1m		N,S					Ben/hornförem.
A37	2M S	Sv?				3A* T			1,H		1	1				N	J B**	2			*Br.å.fynd Björnklor **Miniflöjel Silv.posament
A38																	B				Br.å.grav
A39													E,B			N,S	J	2?			Beslag(häst)
A41			x			1A* 1T			1,H			1	E	3	1	N,S St	B,J	2	B?		*Brå-fynd Glassmälta

Fig. 6:1. Tabell över fynd i gravarna på Raä 28, Söderby, Lovö sn, Up. (Ej br. ben och kol).
Förkortningar=begynnelsebokstav. x=förekomst.

Anl.nr	Mynt=M , Silver=S	Vapen	Smycken					Redskap					Övrigt							
		Svärd, Spjut, Pilsp.	Sköld (beslag .nit)	Ringspännen, Sölja	Fibula, Dräktnål	Armring/armbygel Torshammarring	Smyckekedja/ring.	Pärlor, Pärlspridare =S	Kam , (F=Fodral)	Viktlod	Kniv	Bryne	Eldslagn.flinta=E Båltändn.flinta=B	Brodd , män./häst	Krampa	Nit, Spik, Stift	Brons- järnföremål	Keramikkärl	Textil, Bröd, Org.mat. Hasselnöt	Anmärkning, övrigt
A42													E			N,S		2?		Skadad hög
A43	S				2H	2T	x	120	2					2m	1	N,S	B,J	4		Nålar, Hornförem.
A44	M					2T	x	x	1		1			1m		N,S	J	3	T,H	Nyckel av järn 3 hängen
A45																				Brunn/källa
A46				S*									B			N?S			O	*Näbbsölja
A50																		1		
A51											1							1		
A52					F	T?		1								N,S	J		H	
A57	M					T		18	1					2m		-		1		
A58						T		19	2		1					-		1		
A59									1				E*			N,S	J?	1	O?	*2 lätt brända
A60A				R*		T		1								1N		1		*Fragment
A60B						T		7								N,S	J	2		
A61						2T			1			1	E	1h	1	-		2		Kölskrapa
A62					F	AT	x	x	1		3 +			2m		N,S	J	2		Munbleck
A63								x									J	1	O	Lekare (stor)
A64									1			1		2m 1h	3 *	N,S	J**	1		*Minikrampor **Järnbeslag Mininitar (4) Nål
A65						AT	x	33	1							N,S		1		Brå-fynd
A65B																				Bråhård
A68				S					1			1		1		N,S				Glasslagg T-föremål, Harts
A69								1	1,F			1	E		x	N,S	J*			*Järnbeslag
A70					?	A* A**	x	30						x		N,S	B	2	T	*Tvinnad bronsring **Spiralarmring?
A71					D	2A*		51 2S	1					1		N	(B)	1	T	2 granater. *2 spiralarmringar
A72								5	1				E, B			N	B*J	-	T,B	*Bronsskållor
A73									2							N	J* B**	1		*Järnbeslag **Bronsskållor Hornfragment
A74					2 F	A?	x	x	1,F				E B?	3m mini	3	N,S	B*) B	1		*)Prydn.skiva, T-föremål
A75			N					1	1		?	*	E			N,S	J**	-		*Knivtänge? **Låsbeslag
A76				S?	1		x?	x	2,F		?		B	1?		N,S	B,J	1	H	Omerade bronser Mininit
A77									1				B	3		N,S		1	H	
A79						T		1			*		B			N,S	J	2	H	*Tängelknande
A 80																				Fyndtom
A 81						A*														*Armbygel,brons

Fig. 6:2. Tabell över fynd i gravarna på Raä 28, Söderby, Lovö sn, Up. (Ej br. ben och kol).
Förkortningar=begynnelsebokstav. x=förekomst.

3.3 ANLÄGGNINGSBESKRIVNINGAR

ANLÄGGNING 2

RUND STENSÄTTNING, ca 4,5 m i d och ca 0,3 m h. Fallen rest sten.

Brandlager ca 1, 65 m i d, och ca 0,15 m djupt.

Belägenhet: x439,6 y860,23

Anläggningen var belägen i kanten av gravfältets norra del, i en svag N-sluttning och syntes före undersökningen som en ca 4,5 m i d och ca 0,3 m hög övertorvad förhöjning, bevuxen med en stor gran. Omkring 20 stenar var synliga i markytan före avtorvningen. Graven låg exponerad mot öppen åkermark i norr.

Efter avtorvning och rensning framkom en oregelbunden, flerskiktad, rundad stenpackning bestående av tätt lagda relativt stora skarpkantade stenar. Stubben i gravens mitt hade en diameter av 70 cm. Delvis under stubbens norra del låg i V-Ö-lig riktning överst i packningen en ca 0,8 x 0,45 x 0,25 lång sten av grå granit – sannolikt en fallen rest sten. Omedelbart under torven utgjordes fyllningen ned till stenpackningen av mossor och mylla, samt ett stort antal rötter från granen. Dessutom syntes en antydning till kantkedja. På norra sidan föreföll stenarna ligga direkt på en berghäll, och har troligtvis rubbats från sitt ursprungliga läge. Stenarna på denna sida var större än på södra sidan, vilket kan tyda på att dessa placerats där för att förhindra nedrasning av övriga stenar i slänten åt norr. Stenkoncentrationen vid vad som verkade vara gravens centrum bestod av skarpkantade stenar, som verkade anta en mer rund form längre ut från mitten. Ett antal både större och mindre rödfärgade stenar påträffades i stenpackningen. Dessutom framkom fynd av kvartsbitar, som eventuellt kan ha ströts över graven. Stenpackningen var uppenbarligen skadad av den stora granen.

Stenpackningen var ca 4,5 m i d. Efter borttagning av det översta stenskiktet framkom ytterligare lager av sten, vilket gjorde att stenpackningen nu visade sig vara treskiktad eller mer. Efter bortrensning av flertalet stenar kunde en cirkel av stenar, några närmast kantställda, ca 5 cm tjocka, ses, vilka föreföll bilda en inre kantkedja (ca 1 m i d). Ett flertal stora rötter tycktes ha rört om i brandlagret, något som kunde ses både innanför och utanför den eventuella inre kantkedjan. Större delen av brandlagret var beläget innanför den inre kantkedjan. I brandlagret påträffades en stor mängd kol, brända ben, nitar och nitfragment, en orange kvadratisk pärla, keramikskärvor*, kamfragment, textilfragment (?), organiskt material (läder eller bränd bark?), två sköldbuckleskällor och ett fragment av en pilspets av järn. En mycket fragmentarisk benurna (F3) innehållande enstaka brända ben och i botten organisk massa (?) påträffades i botten av brandlagrets centrum. Kärlet har relativt ljus utsida.

Stenpackningen vilade på lera och omedelbart N om anläggningen vidtog berg som sluttade ned mot åkermarken. I botten framkom ca 0,75 liter rundade eldskadade småstenar, ca 1-4 cm stora.

FYND

F1 x438,8 y860

x436,67 y860,48 z: 22,61

F2 x438,5 y 860,1 z: 22,72/22,54

x438 y859,25 z: 22,55

x437,95 y860,1 z: 22,60

x438,29 y860,37 z: 22,53

x437,69 y859,78 z: 22,57

I sot- och kollager under torven:

KOL, enstaka.

FJÄDRING TILL KLÄDNYPAN (recent)

DJURBEN, 2 obrända, delar av halskotor av nöt (recenta?).

KVARTS, ca 70 g (ca 20 bitar),

BRÄND LERA, enstaka (2).

PATRONHYLSA (recent, sprängd?)

KERAMIK (enstaka, rödbränd bit).

BRÄNDA BEN (enstaka)

KNACKSTEN (?), plattoval, vikt 240 g.

FISKBENSKOTA, obränd, (recent?)

NITAR, 1 hel och 5 fragment.

I brandlagret:

JÄRNSKÅLLA, till sköldbuckla, 30-33 mm i d

JÄRNSKÅLLA, till sköldbuckla, 20 mm i d.

PILSPETS, järn, fragm. av bladet, 28 x 12 mm.

PÄRLA, orange glasfluss, kvadratisk, 9 x 9 x 7 mm.

KAMFRAGMENT, 5, (L1-ornering)

TEXTILFRAGMENT (?), ca 3, ca 8x14 mm.

KRAMPOR av järn (2-3 st), 6 fragment.

F3 x438,5 y859,9

NITAR och nitfragment av järn, ca 121, rektangulära och rombiska nitbrickor, vikt 238 g
SPIK, 1 st, av järn.
KERAMIKSKÄRVOR, fragment, 143.
BRÄNDA BEN, ca 315,3 g
ORGANISKT MATERIAL, (bark eller läder,?), ca 3
platta bitar, 1-2,5 cm.
KOL, ca 4,0 liter, vikt 1395 g.
I centrum av brandlagret:
KERAMIKKÄRL, fragmentariskt.
I keramikkrälet:
BRÄNDA BEN, ett fåtal.
I botten av kärlet:
ORGANISK MASSA (?), 2 st ca 2-5 cm
bl.a. med inslag av kåda (!) från granen.

Kommentar: Vid en preliminär osteologisk bedömning påträffades brända ben från:

Hund (överarmsben och tandrot, condyl på kraniet) och får/get (överarmsben från ung individ, humerus proximal, ofusionerad). Dessutom två kotdelar (halskotor) från nöt.

*Keramikskärvor av troligen 2 (?) typer, dels en benurna (de flesta skärvorna inklusive organisk massa) och dels en (1 st) avvikande grövre mynningsbit och dels en (1 st) mycket grov bottenbit med svart beläggning på insidan.

ANLÄGGNING 3

RUND STENSÄTTNING, jordmantel ca 5,5 m i diam och 0,4 m hög. Stensättning ca 4,5 m i diam och ca 0,3-4 m hög med mittstensättning (cylindrisk) ca 2,4 m i diam och ca 0,3 m hög. Gravklot.

Brandlager ca 2,4 m d och ca 0,2 m djupt.

Belägenhet: x 436,5 y 865

Anläggningen var belägen i norra delen av gravfältet och var före undersökningen synlig som en flack förhöjning, ca 5 m i diam. och ca 0,3 m hög. Ingen stenpackning var synlig ovanför torven. På graven stod en gran, annars ingen vegetation. Graven låg i en sluttning exponerad åt norr, mot åkermark. Jordmanteln över stenpackningen var ca 0,2 - 0,5 m djup, något djupare i utkanterna, och bestod av myll- och moränblandad lera. I fyllningen påträffades spridda kolbitar och några recenta ben.

Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en vällagd 3-skiktad stensättning ca 4,5 m i diam. med ovanpåliggande (cylindrisk) mittstensättning 2,4 m i diam. Överst i packningen men förskjutet åt N från centrum låg en gravklotliknande oval sten ca 0,40 x 0,30 x 0,27 m stor, tillsynes delvis tillbultad. Troligen har denna sten förskjutits ut och nedåt i slänten åt N av den relativt stora gran som växte i centrum av graven. Mellan stenarna i den centrala delen av graven framkom mindre stenar, ca 0,1 m stora. Stenstorleken i hela graven var 0,2-0,4 m, företrädesvis 0,30-0,40 m stora. Mittstensättningen var ca 0,3-0,35 m hög och lagd i 2-3 skikt. Stensättningen avgränsades av en kantkedja av 0,2-0,4 m stora stenar, störd i östra delen av ett träd och ett dike. Stenarna i kantkedjan avvek inte till sin karaktär från övriga stenar i stenpackningen.

I botten av packningen framkom en inre kantkedja, ca 2,4 m i diameter bestående av 17 stycken 0,2-0,4 m stora stenar som avgränsade brandlagrets utbredning. Sot fanns under några av den inre kantkedjans stenar. Det sotiga brandlagret, ca 2,4 m i diam och ca 0,2 m djupt, innehöll en stor mängd brända ben, kol, 59 hela glaspärlor, minst 4 krackelerade pärlor, 5 halva pärlor, 28 pärlfragment mindre än en halv, flera pärlor av bergskristall, några pärlsmältor, 15-20 (110 g) bitar av bränd flinta, ca 20 keramikskärvor (eventuellt från en benurna), ett sandstensbryne i flera delar, 6 kamfragment, 2 bronsfragment, 23 hela båtnitar med ca 84 fragment, en brodd (människobrodd), 1 obestämt tenformigt järnföremål i 2 delar (22,5 g), 6 bandformiga järnfragment från ett pilkogerbeslag, brända textilfragment, hasselnötsfragment, organiskt material och kol. Överst i centrum av brandlagret fanns en kolkoncentration – möjligen en bränd påle. I SV kvadranten av brandlagret och i centrum fanns 2-3 st ca 2-4 dm långa och ca 3-6 cm breda förkolnade vedträn/stolpar (?).

I NV och SV kvadrantens bottenkikt fanns 3 st sotfläckar 0,2-0,4 m stora.

Anläggningen vilade på lera.

FYND

F 1 x436,5 y865 z: 22,80

Rensningsfynd:

22,32

KVARTS, 4 st
KOL
METALLFRAGMENT
KERAMIKSKÄRVA
BRÄND LERA
BEN, obränt
PATRONHYLSOR

F 2 x436,5 y865 z: 22,32
22,11

I brandlagret:
BRONSFRAGMENT, 2 st, 1-1,5 cm stora, det ena omböjt som ett mynningsbeslag.
PÄRLOR, 72 (se separat beskrivning av färger och material nedan under koordinatlistan) samt ca 20 fragment (totalt ca 80 pärlor):
Bergkristallpärlor, stora blåa mosaikpärlor med röda, vita och gula inläggningar/slingor, blåa facetterade, gråa/vita med röda slingor, blåa, vita, gröna, segmenterade gröna halvtransulenta, gröna halvtransulenta, en röd glasfluss. En bronstrådsring för pärla/pärlor. Flera av pärlorna är halva, smältor eller krackelerade.
NITAR, av järn, 23 hela och ca 80 fragm.
NIT, liten, av järn, samt liten nitbricka.
BRODD av järn, bandformig, bredd 12 mm, längd 27 mm, (människobrodd).
PILKOGERBESLAG av järn, 6 st fragment, 14-28 mm långa och 2-7 mm breda bandformiga, ett med nit, ett med rund platt avslutning och avsats, ett med avlång avslutning och ett med avsats, (samtliga ihåliga). Tre stycken har passning och bildar en längd av 49 mm.
JÄRNFRAGMENT, tånge (?) 44x8x5 mm
KAMFRAGMENT, ca 6 bitar. (troligen från 2 kammar, L1- resp. L2-ornamentik).
FLINTA, bränd, (eldslagningsflinta) ca 40 bitar från ett större stycke.
BRYNE, av sandsten, 127x24x15 mm.
KERAMIKSKÄRVOR, ca 20 st små, 1-3 cm stora.
TEXTILFRAGMENT, ca 2, ca 5 mm.
ORGANISKT MATERIAL, bröd? ca 2 cm
BRÄNDA BEN
KOL, ca 10 liter.

Fyndlista med koordinatsatta fynd i A 3 (i avsikt bl.a. att försöka se om två personer har legat på brandbålet).

Fyndnummer	Föremålstyp	Läge	Fyndomständighet
F1:1	Kvartsavslag	Nordöst, rensningsfynd	
F1:2	Kol	Nordväst	Strax utanför kantkedjan
F1:3	Kol	Nordväst	Strax utanför kantkedjan (ca 3 dl)
F1:4	Stora kolbitar	Nordväst, rensn.fynd	
F1:5	Patronhylsor	Rensningsfynd	
F1:6	Metallfragment	Nordväst, rensningsfynd	
F1:7	Keramikskärva, bränd lera	Nordöst, rensningsfynd	
F1:8	Keramik? + ben	Rensningsfynd	
F1:9	Bränd lera	Rensningsfynd	
F2:1	Ben	X= 436,2 Y= 865 Z= 22,27	Funnen i centrum av graven under en sten
F2:2	Tänder	X= 436,2 Y= 865 Z= 22,27	Funna i centrum av graven under en sten

F2:3	Kamfragment(i 2 delar). Mittskena med nithål. Två tvärstreck på överkant.	X= 436,2 Y= 865 Z= 22,27	Funnet i centrum av graven under en sten
F2:4	Järnföremål	X= 436 Y= 865 Z= 22	Funnet i centrum av graven under en sten
F2:5	Brända ben	X= 436 Y= 864,6 Z= 22	Funna i centrum av graven under en sten, koncentration?
F2:6	Brända ben	X= 436,7 Y= 865,6 Z= 22,3	Funna i centrum av graven under en sten
F2:7	Brända ben	X= 436,8 Y= 864,6 Z= 22,22	Koncentration?
F2:8	Kol	X= 436,5 Y= 865,1 Z= 22,31	
F2:9	Pärlor	X= 436,5 Y= 865,1 Z= 22,31	
F2:10	Brända ben	Spridda ben, "allmänna ben"	Från brandlagret
F2:11	Järnfragment	X= 436 Y= 864,9 Z= 22,23	
F2:12	Nitbricka	X= 437,5 Y= 865 Z= 22,2	I gränsen till brandlagret
F2:13	Brända ben	X= 437,5 Y= 865 Z= 22,2	Benkoncentration cirka en decimeter ner i brandlagret
F2:14	Tandrot	X= 430 Y= 865,8 Z= 22,27	I gränsen till brandlagret
F2:15	Järnföremål, 2, bandformade möjligen ihåliga av tunn plåt, ett med nit.	X= 436,8 Y= 864,6 Z= 22,22	
F2:16	Vita pärlor	X= 436,8 Y= 864,6 Z= 22,22	
F2:17	Järnföremål (sammanslagen med F2:15)	X= 436,8 Y= 864,6 Z= 22,22	
F2:18	Ben	X= 437,3 Y= 864,85 Z= 22,18	
F2:19	Pärla	X= 436,2 Y= 865,6 Z= 22,17	
F2:20	Bryne	X= 436,5 Y= 865,8 Z= 22,23	
F2:21	Pärla	X= 436,5 Y= 865,8 Z= 22,24	
F2:22	Båtnit	X= 437,3 Y= 866,2 Z= 22,12	

F2:23	Båtnit	X= 437 Y= 866,1 Z= 22,13	
F2:24	Järnfragment	X= 436,2 Y= 865,6 Z= 22,17	
F2:25	Bränd flinta	X= 436,4 Y= 864,85 Z= 22,23	
F2:26	Järnnit	X= 436,4 Y= 864,85 Z= 22,23	
F2:27	Brända ben	X= 436,4 Y= 864,85 Z= 22,23	
F2:28	Pärla	X= 436,3 Y= 865 Z= 22,25	
F2:29	Båtnit	X= 436,5 Y= 865,8 Z= 22,24	
F2:30	Pärfragment	X= 436,5 Y= 865,8 Z= 22,24	
F2:31	Pärla	X= 437 Y= 866,1 Z= 22,13	
F2:32	Bränd flinta	X= 436,2 Y= 864,9 Z= 22,23	
F2:33	Pärlor	X= 437,2 Y= 866,2 Z= 22,1	
F2:34	Pärlor, 2 st	X= 436,5 Y= 865,4 Z= 22,23	
F2:35	Pärla	X= 436,6 Y= 865,9 Z= 22,15	
F2:36	Järnfragment	X= 436,5 Y= 865,4 Z= 22,23	
F2:37	Järnfragment	X= 437,5 Y= 865,8 Z= 22,22	
F2:38	Järnnit	X= 436,83 Y= 865 Z= 22,31	
F2:39	Halv pärla	X= 437,17 Y= 865,35 Z= 22,18	
F2:40	Spongiosa	X= 436,6 Y= 865,6 Z= 22,21	
F2:41	Järnnitar	X= 437,1 Y= 866 Z= 22,15	
F2:42	Järnnit	X= 437,7 Y= 865,7	

		Z= 22,23	
F2:43	Järnnit	Sydvästra kvadranten	
F2:44	Järnnitar	Sydöstra kvadranten	
F2:45	Bronsbleck, omböjt.	Nordvästra kvadranten	
F2:46	Små metallfragment	Nordvästra kvadranten	
F2:47	Metallfragment	Nordvästra kvadranten	
F2:48	Kamfragment, 2. Mittskena + stödskena med L2.	Sydvästra kvadranten	
F2:49	Blandade pärlor	Sydvästra kvadranten	
F2:50	Bryne	Sydvästra kvadranten	Del 2 av tidigare halva
F2:51	Kamfragment, 1. L1+2 punktcirklar.	Sydvästra kvadranten	
F2:52	Underlig kolbit	Sydöstra kvadranten	
F2:53	Pärilhänge, brons?	Sydöstra kvadranten	
F2:54	Ben	Oklart	
F2:55	Fragment av blå glaspärla	Oklart	
F2:56	Järnföremål	X= 437 Y= 865	
F2:57	Kamfragment. Stödskena, L1, 2 punktcirkl. + linje.	Nordvästra kvadranten	
F2:58	Nit	X= 438,6 Y= 866,1 Z= 21,99	
F2:59	Järnföremål	Nordöstra kvadranten	
F2:60	Bränd flinta	Sydöstra kvadranten	
F2:61	Textil	Sydöstra kvadranten	
F2:62	Textil	Nordöstra kvadranten	
F2:63	Bränd lera	Nordvästra kvadr.	
F2:64	Keramik	Nordöstra kvadranten	
F2:65	Keramik	Sydöstra kvadranten	
F2:66	Spongiosa (ben)	Sydvästra kvadranten	
F2:67	Pärla	Sydöstra kvadranten	
F2:68	Pärlor	Sydöstra kvadranten	
F2:69	Pärlor	Nordöstra kvadranten	
F2:70	Organiskt material, bulle?	Nordvästra kvadr.	
F2:71	Pärlfragment	Sydöstra kvadranten	
F2:72	Konstig träbit? List?	Sydvästra kvadranten	
F2:73	Pärla, krackelerad	Funnet i sållet	
F2:74	Kol	Nordöstra kvadranten	
F2:75	Kol	Sydöstra kvadranten	
F2:76	Kol	Sydvästra kvadranten	
F2:77	Del av förkolnad stock	Centralt i graven	
F2:78	Bränd lera?	Nordöstra kvadranten	
F2:79	Kol	Nordvästra kvadr.	
F2:80	Ben	Nordvästra kvadr.	
F2:81	Ben/horn, cylindriskt	Oklart	Fågelben eller föremål
F2:82	Hasselnötsskal	Sydöstra kvadranten	
F2:83	Bronsfragment, ca 1 cm	Oklart	

Beskrivning av pärlorna i A 3 på teckning:

7 rader, 72 pärlor och en bronstråd tillhörande en pärla.

Rad 1: 7 pärlor: Pärla 1: Mörkt buteljgrön med röda och vita slingor; 2, 3, 4: blåa med röda, vita och gula inläggningar/slingor; 5, 6: blåa bikoniska med röda och vita slingor; 7: blå smälta men enligt mönstringen ursprungligen som de två föregående dvs bikoniska.

Rad 2: 12 pärlor. Pärla 1: blå facetterad med gult öga(ring); 2: blå facetterad med gula punkter samt vita kryssband mellan gula ringar; 3: vit opak med röda band och svart mittvindling; 4, 5, 6, 7: vita opaka med röd mittvindling; 8, 9: vit/grå med röda kryssband (8-or); 10: blå smälta med vita kryssband (8-or); 11: vit med 3 ljusblåa spiralögon; 12: blå med många små ögon (röda med vit ring i millefioriteknik).

Rad 3: 9 pärlor och en bronsring: Pärla 1, 2, 3, 4, 5, 6: bergskristall; 7, 8, 9: små blåa tunnformade; oval bronsring för pärla/pärlor.

Rad 4: 13 pärlor: alla blåa opaka.

Rad 5: 11 pärlor: alla vita opaka.

Rad 6: 9 pärlor: Pärla 1, 2, 3: segmenterade av blågrönt halvtransparent glas; 4, 5, segmenterade av blått glas; 6, 7, 8: blåa smältor; 9: vit/grå med röda kryssband (8-or).

Rad 7: 11 pärlor: 1-7 oliv-/gräsgröna opaka; 8, 9: gröna, glas; 10: vit/grå; 11: röd glasfluss.

Därtill kommer ca 20 st 2-5 mm-stora fragment (mestadels av blått glas) av krackelerade och försmälta pärlor (ej med på teckning).

Kommentar.

Anläggningen grävdes i kvadranter (NV-NÖ-SÖ-SV) där fynden (brända ben, pärlor m.m.) separerades till resp. kvadrant. Fynden och fyndspridningen(?) kan tolkas som att två personer har gravlagts – en kvinna (pärlorna och gravklotet?) och en man (eldslagningsflinta och bryne, jfr även de relativt stora stenarna i packningen).

Därtill framkom två olika typer av kammar (stödskenefragment med dels L1- och dels L2-ornamentik samt möjligen olika täthet i tandningen av mittskenorna). Ett flertal flisor av bränd flinta (eldslagningsflinta) framkom i den SV kvadranten och brynet (i två delar) i den S delen. Pärlorna låg huvudsakligen i Ö

kvadranterna. Detta skulle kunna tolkas som vissa likheter mellan brandbålet och brandlagret med mannen i SV och kvinnan i NÖ. Den preliminära osteologiska analysen antyder ett liknande förhållande för häst (hästben endast i NÖ) och två hundar (hundben både i NÖ och SV). Osteologer deltog tidvis vid utgrävningen av brandlagret. Allt material från brandlagret vattensållades i finmaskigt nät (2-3 mm). Prel. osteol. bedömning: Människa, 2 hundar, häst m.m.(se protokoll). Vid vattensållning påträffades bl.a. en liten fiskkota.

Keramiskskärvorna är för få (20 st) för en rekonstruktion av kärletyp.

De 6 bandformiga, nu ihåliga, järnfragmenten har varit problematiska att funktionsbestämma. Ena änden avslutas med en rundel och den andra med en spatelform. På ett fragment sitter en genomgående nit. Sannolikt härstammar fragmenten från ett beslag till en pilkoger liknande ett från grav 1125b i Birka (Arbman 1943, s.464f). Beslag från pilkoger är inte vanliga men har diskuterats i samband med ett fynd från Garnisonen på Birka (Lundström, Hedenstierna-Jonson och Holmquist-Olausson 1009, s.106ff.). Det är anmärkningsvärt att den tunna plåten inte rostade sönder. Troligen har de blivit ihåliga av korrosion (så som båtnitar ofta är - även i A 3 - t.ex. den lilla lösa nitbrickan till en mininit). Det är således endast ytskiktet som återstår. Tre fragment har passning i ändarna och bildar en längd av 49 mm. Fragmentens sammanlagda längd, utan passning för tre av fragmenten, är 118 mm. Beslaget bör således ha varit längre än 120 mm vilket gör det troligt att det är ett beslag till ett pilkoger. Liknelsen med birkabeslaget (Arbman 1943, Abb. 435) är påtaglig med avseende på bl.a. föremålets långsmala och koniska form med dess "avsats", nitens storlek och placering etc.

Anmärkningsvärd är de olika bevarandeförhållandena för båtnitarna i A 3. Dels så fanns ett antal relativt välbevarade nitar och dels så fanns mycket korroderade nitar som bildade intill dm-stora klumpar av rost och sand. Detta bör jämföras med dubbelgraven A 21 på Raä 16, Söderby, som hade ett liknande förhållande. Troligen är den graven öppnad (eller har legat öppen) vilket rimligen kan ha orsakat högre korrosionsgrad för de "äldre" (?) nitarna genom fukt- och syretillförsel. Även A 3 tycks ju vara en dubbelgrav och kan således också ha öppnats (eller legat öppen) för en sekundär begravning. Iakttagelser i konstruktionen som avviker från det "normala" som möjligen kan styrka detta är att graven hade en ovanligt tjock lermantel (0,2-0,5 m) över stenpackningen och att manteln innehöll spridda kolbitar, dock inga kollinser så som i A 21 på Raä 16. Stenpackningen hade dessutom en ovanpåliggande centralpackning vilket inte är så vanligt men som dock finns i några av (mans-)gravarna intill (A 4 och A 7).

En osteologisk bedömning av benmaterialet från de olika kvadranterna gjordes i samband med den osteoarkeologiska magisterkursen år 2004. Resultatet presenteras i den osteologiska analysen nedan (Kap.3.5).

ANLÄGGNING 4

HÖG, ca 7 m i d och ca 0,8 m h. Kantkedja. Kallmurning (cylindrisk) av centralpackningen. Stolpskoning.

Brandlager, ca 1,2 m i d och intill 0,3 m djupt.

Belägenhet x432 y851

Anläggningen var belägen i NV sluttning i gravfältets utkant med exponering åt NV och syntes före undersökningen som en ca 7 m i diameter och 0,8 m hög övertorvad förhöjning. I N delen stod en björk. I SV kvadranten fanns en 0,4 m i d. recent grop. Ett par stenar var synliga i gravens centrala högsta del och ett par i nedre delen av högen. Höjdskillnaden mellan den Ö och V delen var ca 0,4 m.

Efter avtorvning och rensning framkom en 3,3 m i diam. och ca 0,45 m hög central stenpackning som låg förskjuten åt VSV i förhållande till den förmodade kantkedjan. I NÖ delen fanns en flack, jämnt lagd stenpackning av 0,1-0,5 m stora men företrädesvis 0,25-0,4 m stora delvis skarpkantade stenar med kantkedja av 0,2-0,5 m stora stenar. I NV kvadranten hade stenpackningen delvis rasat ned i slänten åt NV. I SV och SÖ kvadranten saknades den flacka packningen men en tydlig kantkedja fanns i SÖ av 0,2-0,5 m stora stenar.

I centralpackningen, som var 2-3-skiktad av tätt lagda stenar, var det övre skiktet av stenar 0,15-0,3 m stora. En tendens till kallmurning fanns i centralpackningen vilket syntes tydligast i S och SV. Toppen av packningen var något insjunken och en tendens till stolpskoning (ca 0,4 m i d) och kilstenar syntes. Ett antal större stenar begränsade brandlagret, ca 0,3 – 0,7 m stora, och utgjorde även botten på brandlagret (den största var ca 0,5 x 0,75 m, markfast och brandskadad). Brandlagret var 1,2 m i diam. och intill 0,3 m djupt.

Vid rensning påträffades keramikbitar, knack/slipsten samt några brända ben. Även metallfragment av typ krampa hittades (F1) samt en förslaggad pärla(?). Fyllningen mellan stenarna bestod av lerblandat morängrus. Kol och sotkoncentration fanns fläckvis i utkanten på centralpackningen och i NÖ kanten fanns en sotkoncentration med lite brända ben (F3). Under stenarna framkom ett brandlager ca 1,2 m i d. och ca 0,3 m djupt. I brandlagret framkom små brända textilfragment, lite bränd lera, 7 hela nitar, 6 nitbrickor, 9 nitskallar, 4 stift och 7 järnfragment. Dessutom fanns 29 kamfragment (F2). En keramikurna stod högst upp i brandlagret (rakt under det förmodade stolphålet). En tillhuggen sten i triangulär form låg åt NÖ med spetsen mot urnan, möjligen en locksten. I urnan fanns brända ben, bl.a. bitar av ett skalltak (F4). Omedelbart under urnan fanns några (stora) delvis endast lätt svedda hästben (rörben) varav ett stack ut åt SÖ under urnan.

Utanför brandlagret och ca 0,8 m utanför stenpackningen åt NÖ fanns i moränsanden en sotkoncentration (sotfläck) 0,3x0,6 m stor (N-S) med enstaka brända ben (F3). Den låg på samma nivå som brandlagret.

Anläggningen vilade på stenblandad moränsand.

FYND

F1	x431,4 y851,7 z: 23,36	Rensningsfynd: PÄRLA, förslaggad JÄRNFRAGMENT KERAMIK, skärvor BEN, brända, i koncentration, 8,3 g BRÄND LERA, 7,3 g SLIP-/KNACKSTEN, 1
F2	x421,6 y842,25 z: 23,24	I brandlagret: KAMFRAGMENT, 29 bitar KERAMIK, skärvor, 40,3 g BRÄND LERA TEXTILFRAGMENT, ca 50 bitar KRAMPOR, 5 st minikrampor. NITAR av järn, ca 7 hela nitar, 6 nitbrickor, 9 nitskallat, 4 stift BRÄNDA BEN, ca 4700 g KOL, ca 440 g
F3	x432,5 y851,4 z: 23,23	I sotfläck utanför brandlagret åt NÖ: BRÄNDA BEN, koncentration, enstaka.
F4	x431 y849,7 z: 23,35 23,25	Överst i brandlagret: KERAMIKKÄRL, 946,4 g I keramikkrälet: BRÄNDA BEN 93,3 g
F5		Under urnan: BRÄNDA BEN, rörben från häst, 279,7 g (benen endast lätt svedda)

Tolkning: Anläggningen kan tolkas som en hög med centralpackning möjligen med ett enskiktat brätte. Centralpackningen synes ha varit helt eller delvis uppbyggd av kallmurningsteknik och i mitten har förmodligen stått en stolpe med diam. ca 0,4 m. Rakt under stolpen, relativt högt i brandlagret, stod keramikkrälet med brända ben. De endast lätt svedda benen från häst (del från extremitet) under urnan för tanken till Hels halta häst som förde den döde till dödsriket. Kanske benen symboliskt skulle underlätta resan till dödsriket.

ANLÄGGNING 5

RUND STENSÄTTNING, ca 6,5 m i diam och ca 0,3 m hög. Centralpackning 2,4 m i diam. med friliggande kantkedja 6,4 m i diam. Gravklot.

Brandlager: ca 1,5 m i diam och ca 0,2 m djupt.

Belägenhet: x 433 y 859

Anläggningen var belägen i N delen av gravfältet och syntes före undersökningen som en svag förhöjning i markytan ca 4 m i diam och ca 0,2 m hög med ett synligt gravklot i centrum intill en stor gran som växte i mitten av anläggningen. Den friliggande kantkedjan var ej synlig före undersökningen.

Efter avtorvning och borttagande av en ca 0,1-0,3 m djup lermantel framkom runt gravklotet en ca 2,4 m i diam stor centralpackning bestående av 0,1-0,2 m stora stenar varav många var skärvigga. Denna packning var 2-3-skiktad med 0,2-0,3 m stora stenar i de undre skikten, de största i bottenskiktet. *Samtliga stenar i centralpackningen var av röd granit.* Gravklotet som till största delen var tillbultat låg centralt överst i packningen och var ca 0,35 m i diameter och av grå granit. Möjligen utgjorde några större stenar i bottenskiktet en inre kantkedja runt brandlagret.

Centralpackningens V del var kraftigt skadad av den stora granen som stod där.

Den friliggande kantkedjan bestod av 0,2-0,4 m stora stenar, de flesta jämnstora 0,25-0,3 m stora. De var avrundat något avlånga och var av grå granit. Stenarna i kantkedjan var tätt lagda med långsidan lagd i kantkedjans längdriktning. I NÖ ingick en 0,75 x 1 m stor markfast sten i kantkedjan men en (1) kantkedjsten hade placerats innanför den markfasta stenen (se planritningen). Från den markfasta stenen och 3,25 m söderut bestod kantkedjan av dubbla stenrader och var rakare och ej så cirkulär som den övriga rundningen. Detta kan tyda på att den närliggande graven i den riktningen, A 6, då redan var anlagd. Även markförhållandena mot den närliggande graven A 2 åt N kunde studeras eftersom den graven grävdes samtidigt. Stenarna i kantkedjan till A 5 låg generellt några cm högre i förhållande till packningsstenarna i A 2, vilket kan tolkas som att A 2 anlagts före A 5. Även den friliggande kantkedjans något inskränkta cirkulära form i A 5 mot A 2 kan tyda på det.

Spritt i brandlagret, 1,6 x 1,4 (V-Ö) framkom brända ben, 39 pärlor, en pärlspridare av brons, bronsfragment, krampor av järn, båtnitar, nål av järn, en järntånge, textilfragment, bränt organiskt material (bröd?), kol och bränd lera. I utkanten av graven i NNÖ framkom i lerfyllningen en borrhopp från en skafthålsyxa.

Anläggningen vilade på moig lera.

FYND

F1 x433 y859

Rensningsfynd:

NITSKALLE, av järn.

KERAMIKSKÄRVA, recent.

BRÄND LERA ca 0,5 dl.

PORSLIN, recent.

OBRÄND HÖNA, recent.

KOL ca 0,25 dl.

BORRTAPP FRÅN SKAFTHÅLSYXA av gråbeige bergart (i utkanten i fyllningen mot A 2).

OBRÄND FLINTA, 2 bitar, ca 1 cm stora.

F2 x433 y859 z23,05/22,75

Brandlagret:

BRONSFRAAGMENT 4 st mm-stora, platta.

BRONSRÖR, 2 st, 1-2 cm långa, ca 8 mm i diam.

KAMFRAAGMENT, ca 30 fragment (L-3, S-6)

PÄRLSPRIDARE av brons, 4 cm lång, 7 hål.

PÄRLOR 39 st varav 4 gröna smältor, 2 droppformiga gröna, 2 melonformiga gröna, 4 mosaikpärlor, 18 runda gröna och blå, 4

x432,8 y858,74 z23,01

blåa facetterade med vita inläggningar, 4 koniska av orange glasfluss, 1 röd glasflusspärle med metallhylsa i hålet.
 DRÄKTNÅLAR, (2). 5 fragment 1,5-2,5 cm långa, av järn, med antydan till triangulär huvudplatta (?).
 KRAMPOR av järn, 5 fragment.
 BÅTNITAR, 18 fragment.
 TEXTILFRAGMENT? ca 1 cm.
 TÅNGE (?) av järn, 23 mm lång och ca 3 mm i diam. med kvadratisk tvärsnitt (kniv?).
 BRÄND LERA ca 1 dl.
 ORGANISKT MATERIAL, ca 0,5 dl.
 KERAMIK, 1 skärva.
 KVARTS, 2 bitar.
 KOL, 6 småbitar.
 BRÄND LERA, ca 0,5 dl.
 BRÖD? ca 3 cm.
 BRÄNDA BEN, ca 0,5 liter.
 KOL ca 1,5 l.

Kommentar: Anmärkningsvärd var den centrala stenpackningen som innehöll enbart röda stenar samt den partiellt (mot A 6) dubbla friliggande kantkedjan. Ingen keramik fanns i graven.

ANLÄGGNING 6

RUND STENSÄTTNING, ca 2,6 m i diam. och 0,1 m hög. Gravklot (0,31x0,28x0,23 m)
 Brandlager: 1,8 x 2 m i diam. och intill 0,1 m djupt.
 Belägenhet: x432,4 y864

Anläggningen var belägen i svag N-sluttning i gravfältets N del och syntes före undersökningen som en ca 2,5 m i diam. och intill 0,1 m hög förhöjning i markytan. Tio stenar var synliga i markytan inklusive gravklotet i mitten. Ett mörkare område i jorden innanför och till viss del utanför stensättningen observerades och kunde eventuellt tolkas som diffunderat kol och sot från brandlagret.

Efter avtorvning av ett tunt torvlager och bortrensning av en ca 0,1 m djup jordmantel framkom en enskiktad relativt gles rundad stenpackning bestående av 0,1-0,4 m stora stenar, företrädesvis ca 0,3 m stora. Kantkedja saknades. I mitten av stenpackningen låg ett gravklot ca 0,3 m i diam. Intill gravklotet fanns ett fåtal eldskadade stenar. Klotet låg på brandlagret.

Vid rensning påträffades kol, brända ben, ett porslinsfragment och en glasskärva (F 1). Fyllningen mellan stenarna utgjordes av sandig lera. Brandlagret framkom mellan och under stenarna i packningen och var 1,8 x 2 m stort och intill 0,1 m djupt. Det innehöll spridda fragment av järnnitar (98 fragm.), en vit glaspärle (2 fragment), 9 blåa glaspärlor, 1 segmenterad blå/vit/röd glaspärle 22 fragment av en hornkam (ett fåtal bitar med små kamnitar av järn), fragment av keramik, brända ben, bränd lera och kol (F 2). Några av pärlorna var eldskadade. Fynden var spridda i brandlagret men det fanns en koncentration av keramik och kamfragment.

Anläggningen vilade på moig morän.

FYND

F 1 x432,4 y864

Vid rensning:
 KOL, 102,5 g
 BEN, 1,4 g
 GLASBIT, 1 fragm.
 PORSLINSBIT, 1 fragm.
 BRÄND LERA, 21,5 g

F 2 x432,4 y864,5 z:22,57/22,46

I brandlagret:
 PÄRLOR, av glas/glasfluss,
 11 st varav 9 blåa, 1 vit och 1 segmenterad blå/vit/röd.
 KAMFRAGMENT, 22 fragment.
 KRAMPOR av järn, ca 4 fragment.
 JÄRNNITAR, 98 fragment.

KERAMIK, 308,2 g
BRÄNDA BEN, 340,3 g
BRÄND LERA, 6,7 g
KOL, 1458 g

Kommentar: Keramikskärvorna kan eventuellt komma från två kärl då vissa bitar har rött gods och vissa är av en grövre gråare typ men endast ett kärl har dock kunnat rekonstrueras. Av järnnitarna var endast någon enstaka hel, de flesta var fragment av skalle eller bricka.

ANLÄGGNING 7

HÖG, närmast rund, ca 10 m i diam och ca 1 m hög. Rundoval centralpackning, 4,8 x 5,8 m i diameter (NNÖ-SSV) och ca 0,6 m hög med cylindrisk mittkonstruktion, ca 1,8 m i diameter.

Brandlager 1,6 x 2,3 m (N-S) och ca 0,25 m djupt.

Belägenhet x425 y855

Anläggningen var belägen i gravfältets N del med exponering åt dalgången i NV-N och var den största anläggningen på Raä 28 B. Före undersökningen framstod anläggningen som en välvd, övertorvad hög, ca 10 m i diam och ca 1 m hög. I högens N del i slänten skymtade ca 5 stenar 0,2-0,3 m stora i en mycket svag försänkning (skada?). I anläggningens SV utkant fanns en rotvälta 0,8 m i diameter och 0,4 m djup.

I torvytan i NV delen fanns en recent rökugn av plåt, ca 1,2 m lång. Öppningsluckan hade ett handtag (spirallagd järntråd) från en järnspis (?).

Vid avtorvningen och rensningen framkom i ytskiktet av lermanteln en recent fingerborg, en skrapa av en kvartsliknande bergart, recent glas, ett recent järnbeslag, recenta ben, bränd lera samt spridda kolbitar (F 1).

Under den ca 0, 2-0,5 m djupa lermanteln, som hade mer sand- och moinblandning mot djupet, framkom en relativt vällagd 4,8 x 5,8 m stor rundoval centralpackning av 0,2-0,5 m stora stenar (stenstorlekens medelvärde var 31,8 cm, beräknat på 246 av stenpackningens stenar). I NÖ och Ö delen var packningen något utdragen (?), i NÖ troligen skadad av ett sentida ingrepp. I mitten av packningen fanns en cylindrisk mittkonstruktion ca 1,8 m i diameter och ca 0,3 m hög lagd i företrädesvis 2 skift av huvudsakligen 0,2-0,4 m stora stenar. Anläggningen saknade en vällagd kantkedja med var ändå relativt väl begränsad.

I botten av stenpackningen framkom ett 1,6 x 2,3 m stort och ca 0,25 m djupt brandlager med rikligt med brända ben, en bronsskålla, järnnitar, järnfragment, ett järnbeslag, kamfragment, en eldslagningsflinta, kol (F 2) och i centrum ett keramikkrärl med brända ben (F 3).

Anläggningen var anlagd på lera.

FYND

F 1 x425 y855

I fyllningen:

FINGERBORG, recent.

SKRAPA, av mörk kvarts, 68x50x17 mm, vikt 62 g.

GLAS, recent, klart och blått.

JÄRNSLAGG, recent (?), 4 bitar, 2-6 cm.

BEN, obrända/brända? Recent (?)

BRÄND LERA, ca 0,05 l

KOL, ca 0,05 l

x426,5 y852-x427 y853 z:23,52

RÖKUGN, recent, av järnplåt (lades tillbaka på plats efter dokumentation).

F 2 x425 y855

z: 23,52
23,10

I brandlagret:

BRONSSKÅLLA, ca 7,5 mm i diam.

BESLAG av järn, omböjt (mynningsbeslag), med tre små nitar, 22x18 mm.

HOLK? av tunn järnplåt, konisk, 14x6 mm

ELDSLAGNINGSFLINTA, 1 st bränd, i ett stycke (hel) med eldslagningsretuscher.
KAMFRAGMENT, ca 30 (L3 och S6).
NITAR av järn
BRÄNDA BEN, ca 11,7 liter.
KOL

F 3 x424,35 y854,4 z: 23,47
23,17

I mitten av brandlagret under stenpackningen:
KERAMIKKÄRL
I keramikkrälet:
BRÄNDA BEN, ca 0,3 liter.

Kommentar: Även den intilliggande högen A 4 hade en cylindrisk mittkonstruktion lagd överst i centralpackningen. Båda dessa gravar synes vara mansgravar. Totalt framkom ca 12 liter brända ben i A 7. Skrapan i fyllningen kan komma från en äldre boplatz under gravfältet (en halv nackböjd stenysa av porfyritisk bergart framkom intill A 10, en del av en trågformig malsten fanns i fyllningen i A 12 och en borttapp från en skafthålsysa påträffades i fyllningen mellan A 2 och A 5).

ANLÄGGNING 8

RUND STENSÄTTNING MED FRILIGGANDE KANTKEDJA. Kantkedja ca 5,5 m i diameter.
Stenpackningen var 3,2 m i N-S och 2,5 m i Ö-V och ca 0,25 m h. Brandlagret var 1 m i N-S och 1,5 i Ö-V.
Tre gravklot (ej centralt).
Belägenhet: x 428 y863

Anläggningen framstod före avtorvning som en svagt välvd förhöjning med osäker begränsning i Ö på grund av uppslängd jord från ett recent dike. Den var 0,3 m hög och diametern i Ö-V var 5 m och i N-S 6 m. Inga stenar var synliga före avtorvning.

Efter avtorvning framkom en stenpackning med en friliggande kantkedja. Kantkedjan var 5,4 m i N-S och 5,5 m i Ö-V. Den bestod av utvalda stenar med rundad form, ca 0,2-0,3 m i diameter. I den Ö delen utgjordes kantkedjan av ett avlångt markfast block som följer kedjans form. Blocket var svagt välvt och 0,6 m x 1,1 m. Den centrala stenpackningen var något förskjuten mot Ö och var 3,2 m i N-S och 2,5 m i Ö-V. Höjden var ca 0,25 m. Yttre delen av stenpackningen utgjordes av större stenar än i mitten. Dessa var 0,25-0,45. I den N delen fanns fler större stenar än i den S. Den centrala delen var något lägre och bestod av mindre stenar, ca 0,05-0,3 m. Den inre delen av stenpackningen avgränsades i N av fint lagda stenar i form av en halvcirkel. I graven framkom tre gravklot. Ett låg i den NV delen av stenpackningen (X=429,23, Y=863,35, Z=22,99/22,81). Ett framkom i N delen av stenpackningen (X=428,60, Y=863,30, Z=23,03/22,84). Ett tredje gravklot upptäcktes invid den S delen av kantkedjan (X=425,92, Y=862, Z=23,18/22,79). Samtliga "gravklot" hade en diameter på ca 0,3 m.

Ett fåtal fynd av kol, benfragment och lerklining framkom som rensningsfynd (F1). Med hjälp av metalldetektor hittades ett järnfragment i den SÖ delen där det var en öppning i kantkedjan (X=425,95, Y=865,15, Z=22,86). Under stenpackningen, som hade 1-2 skikt stenar framkom ett brandlager, 1-1,5 m i diam (V-Ö). I brandlagret (F2) fanns brända ben, kol, lerklining, keramik, kamfragment, pärlor, nitar, ett pyritänge med järntrådar, ett bronsfragment med punktcirkel (troligen ett fragment av en tungskrapa?), en fragmentarisk bronskedja, bronsfragment och järnfragment. Pärlorna var särskilt koncentrerade till ett område i den NÖ delen av brandlagret. I övrigt hade fynden en jämn spridning i brandlagret. Centralt i brandlagret låg ett fragmentariskt keramikkrärl utan innehåll.

FYND

F1 x428 y863 z 23,38/23,05 Rensfynd:
KOL, 1,2 g

BRÄNDA BEN, 0,2 g
LERKLINING, 23 g
JÄRNFRAGMENT, 1 st

F2 x427,75 y863,54 z 23,05/22,93

I brandlagret:

BRONSKEDJA, ca 70 fragment, två typer av
länkar - en slät och en med tre vulster.
BRONSFRAGMENT med punktcirkel
(tungskrapa?).
BRONSRÖR, ca 14 x 3,5 mm
BRONSNITBRICKA (?), 10x9x1 mm
NITAR, ca 7 st (5 hela), samt ca 10 fragm.
PYRITHÄNGE, 5,5 g
PÄRLOR, 62 st
6 gröna, 22 blå, 17 vita, 17 mönstrade
KAMFRAGMENT, 23 st, 7 g
KERAMIKKÄRL, 216 g
BRÄND LERA, 565 g
BRÄNDA BEN, 570 g
KOL, 1209 g
JORDPROV

F3

x427,75 y863,54 z22,98 (botten)

I brandlagret:

KERAMIKKÄRL, krossat, 346 g

Prel. osteologisk bedömning:

Benen är fragmenterade men ben från människa och eventuellt hund kunde konstateras i fält.

Tolkning:

Gravens utseende med den vällagda friliggande kantkedjan, de tre gravkloten samt fyndsammansättningen visar att den gravlagda är en kvinna. Graven kan bl.a. genom pärlorna dateras till 700-tal. I den ÖSÖ sidan av kantkedjan fanns en öppning. Öppningen kan antingen vara avsiktlig eller orsakad i senare tid i samband med en dikesgrävning. Anmärkningsvärt är att de tre gravkloten ej placerats ovanpå graven så som är vanligt. Fynden samt kantkedjan och de tre gravkloten indikerar att kvinnan haft en speciell status. Kantkedjan och gravkloten har med all sannolikhet haft en symbolisk innebörd. De kan ha symboliserat gränser, "mentala gränser"; att stänga inne eller hålla ute.

ANLÄGGNING 9

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 4,5 m i d och ca 0,3 m hög. Fallen rest sten.

Brandlager, 1 m i d. Benurna. Locksten.

Belägenhet: x425,5 y 891,5

Anläggningen var belägen ca 5 m V om grusvägen mot Söderby gård. Den syntes som en svagt välvd förhöjning som var ca 4,5 m i d. Anläggningen var täckt av ett tätt buskage som bestod främst av enbuskar och slånbärsbuskar och var torvfri. På anläggning fanns även sprängsten och väggrus främst i den SÖ kvadranten. Anläggningen var belägen i den N delen av gravfältet i nära anslutning till A 10 mot V. Den fallna stenen som var ca 0,7 m lång och ca 0,4 m bred låg med den flata sidan mot marken och med spetsen åt ÖNÖ.

Efter rensning framstod anläggningen som en enskiktad stensättning bestående av 0,2-0,4 m i d stora stenar. Mellan dessa framkom större och mindre stenar, 0,1-1,0 m i d. Vid rensning framkom kvartsbitar, kol, järnfragment och brända ben samt ett litet fragment av bronsålderskeramik (F1).

Redan ca 3 cm från ytan framkom en avgränsning med svart jord som visade sig vara brandlagret. Brandlagret var ca 1 m i d och 0,38 m djup och låg i den SV delen av anläggningen. I brandlagret framkom brända ben, kamfragment, järnfragment, järnnitar/spikar, järntänge?, bränd flinta varav 4 delar av 5 kunde sammanfogas, kol, sintrat glas?, en grön gul försmält glasbit (ytlig, ev. recent) (F2). Keramik, förmodlig benurna, framkom i en koncentration som var ca 0,3 m i d men var krossad (F3). I och med att keramiken var krossad kan inga brända ben bestämmas som tillhörande gravurnan. Ovanpå benurnan låg en av mänsklig hand tillknackad locksten.

Fyllningen mellan stenarna bestod av lerblandad mylla. I botten fanns lera.

FYND

F1 x425,5 y 891,5 24,13
23,72

Vid rensning:

JÄRNFRAGMENT, 8 bitar

x424,83y892,94 z23,96	BRÄNDA BEN, 1,6 gram KOLKONC., 15,3 gram KOL, 26 g BRÄND LERA, 7 bitar BRONSÅLDERSKERAMIK?, 1 bit
F2 x424,75 y 891,4 24,10 23,72	I brandlagret: KAMFRAGMENT, 39 st inklusive 2 kamnitar av järn. TÅNGE (?) av järn, till kniv(?). NITAR/(SPIKAR) av järn, 9 st samt 13 fragm. (flera nitar lätt vinklade på stiftets mitt). JÄRNFRAGMENT, små, de flesta bandformiga, tunna, 26 bitar (de tunna troligen ej från krampa). ELDSLÄGNINGSFLINTA, bränd, 2 bitar. GLASSLAGG (?), 2 bitar, 0,5-1,5 cm BRÄNDA BEN, 1750 gram KOL, 362,7 gram GLASBIT, gulgrön smälta (recent?). KERAMIKKÄRL, fragmentariskt, total vikt 766 g.
F3 x424,9 y891,2 23,80/23,72	

ANLÄGGNING 10

RUNDAD STENSÄTTNING ca 4,5 m.
Brandlager ca 1,8x1,1 m i d och ca 0,18 m dj.
Belägenhet: x 426 y 884

Graven var täckt av slånärsbuskar. Under dessa var ytan i stort sett bar utan grästorv. I SV var graven mossbelagd. 4 stubbar syntes i ytan. I anslutning till ett förmodat gravklot, som låg synligt, fanns sotig jord. Klotet inringades av en stenkreis, även den synlig i ytan (klotet visades sig vid ytterligare framrensning inte vara ett gravklot). På graven låg recenta, mossbelagda stenar i SÖ. Ett recent benfynd hittades i gravens NÖ utkant.

Stensättningen hade en välvd profil och låg på en liten låg åsliknande förhöjning (tillsammans med gravarna A 9, 11 och 12) med slutning mot NV. Före undersökningen uppskattades gravens storlek till 4,5 x 2,2 m. Vid rensning framkom kvarts, järnföremål ca 12 cm (gevärspipa?), ett T-formigt föremål av järn, porslinsfragment, krossat glas, bränd lera, 3 bitar ben samt 4 bitar keramik (F1).

Den framrensade stenpackningen var 4,5 x 3,5 m stor (N-S) och bestod företrädesvis av 0,2-0,5 m stora stenar tätt lagda i 2 skikt. I centrum av graven syntes ett svart sotlager i ytan 2 m i Ö-V-lig riktning. Detta vidtogs av ett brandlager 28 cm ned som var ca 18 cm djupt. Brandlagret var starkt uppblandat med kol och ben och var 1,8 x 1,1 m stort i NV-SÖ-lig riktning. Keramiken var utspridd liksom kolet och benen, ingen tydlig urneavgränsning kunde skönjas. Brandlagret var sotigt och fett. I brandlagret (F2) hittades brända ben, kvarts, kamfragment, flera rännformade bronsbleck (det längsta 40 x 6 mm med små hål), järnspikar, remsölja av järn, ca 17 fragment av järnnitar av mindre format, keramik, bränd lera, kol, två bitar bränd flinta, tre korta nitar med välvd skålla av järn och en av brons samt ett järnfragment med obränt trä på (tånge?). I keramikens (benurnans?) tänkta avgränsningsområde hittades: en mindre bronsshake, järnfragment, nitar, kamfragment typ L1 vilket daterar graven till 700-tal (vendeltid).

I utkanten av graven framträdde en ev. skärvstensmatta i öst-västlig riktning. Ett provschakt i västlig riktning (1,5 x 0,5 m) invid profilsnöret uppvisade ingen skärvsten. Stenpackningen var flerskiktad med större stenar av storleken 30-40 cm och mindre stenar 10-20 cm. Stenarna var blandat skärviga och rundade. Vissa var vittrade. Flertalet av de stora stenarna var rullstenar (= ej skärviga). Manteln innehöll lera och under brandlagret kom mjåla. Utanför brandlagret i NV-delen påträffades en nackböjd skafthålsyxa av porfyritisk bergart (nackdelen). Möjligen kan yxan ha hört till den intilliggande anläggningen A 13 som eventuell kan vara en grav från bronsålder (se A 13).

Anläggningen vilade på lerblandad morän.

FYND

F 1 x 426 y 884 23,78
23,34

Vid rensning:
METALLFÖREMÅL, ca 12 cm, järn.
T-FORMIGT föremål, järn, recent.
KVARTS, enstaka.
PORSLIN, fragment.
BRÄND LERA, i bit.
BEN, 3 st. recenta.
KERAMIK 4 bitar.
KOL.
RECENT GLAS

F 2 x 426 y 884 23,78
23,34

I brandlagret:
REMSÖLJA av järn ca 25x25 mm, oval ram.
RÄNNFORMIGT KANTBESLAG av bronsbleck, med tätt sittande håll längs kanterna, ev. avsedda som kantbeslag till svärdsslida eller sköld, 18 fragment, 5-40 mm långa. Ett med kvarsittande järnnit.
BRONSNIT med brons huvud och liten järnbricka, välvd skalle diam ca 17 mm.
BRONSNIT ca 5 mm. Spår av liten kvadratisk järnbricka på baksidan.
BRONSHAKE (?) ca 1,5 cm lång, av 1,5 mm tunn bronstråd.
NITAR med välvd skalle, av järn, 3 st, diam 16-20 mm (sköldnitar?), små kvadratiske nitbrickor.
MINIATYRNITAR av järn, ca 17 fragment, små kvadratiske nitbrickor.
NÅL (?) av järn, 2 bitar, 16 resp. 22 mm.
KAMFRAGMENT, ca 20 fragment (L1-ornamentik).
ELDSLÄGNINGSFLINTA, bränd, 2 bitar, 1-2 cm stora.
JÄRNFRAGMENT (tånge?) med kvarsittande träfragment, längd 47 mm.
JÄRNNITAR, ca 30 fragm.
KERAMIKKÄRL, krossat, ca 568 g
BRÄNDA BEN, ca 2,7 kg
KOL ca 0,12 kg
BRÄND LERA, 185 g
KVARTS ca 67,5 g
I utkanten av graven o bottenskiktet i NV:
NACKBÖJD SKAFTHÅLSYXA av porfyritisk bergart, halv – nackdelen, längd 100 mm, (yngre bronsåldern). Se även A 13.

Kommentar: Nitarna med välvd skalle samt de rännformiga bronsbeslagen kan tolkas som delar från en svärdsslida eller sköld. Även söljan kan ha ingått i en vapenutrustning. Den nackböjda yxan kan härröra från den intilliggande A13 (se nedan).

ANLÄGGNING 11

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 3,5 m i d och ca 0,3 m h.

Brandlager, ca 1 m och ca 0,04 m dj.

Belägenhet: x 421,5 y 876

Anläggningen var belägen i N delen av gravfältet och syntes före undersökningen som en ca 7 m i d och 0,3 m hög övertorvad förhöjning. En rönn växte i S delen och omedelbart S om anläggningen fanns rester efter en grusdump med recenta småfynd och sot. Efter avtorvning visade sig anläggningen bestå av två anläggningar – dels A 13 i N delen och dels den nu undersökta graven som efter avtorvning syntes påbyggd vid S sidan av A 13. Skärvstenshögen undersöktes ej.

Anläggningen var efter avtorvning ca 3,5 m i d och ca 0,3 m h och oregelbundet rundad. Stenarna var 0,2-0,45 m stora, mestadels 0,3-0,4 m stora, de största i mitten och mot A 13 i N. Packningen bestod av 1-2 skikt med

mellanliggande lerblandad jord. I S delen under stenpackningen framkom ett delvis urlakat, närmast tresidigt brandlager (med ca 1 meters sida, konvext i S och med en spets i N).

I brandlagret framkom spridda brända ben, kol, järnnitar, kamfragment, ett järnföremål (pryl?), ett bryne och fragment av ett keramikkrärl. Järnnitarna och keramikkrärl framkom främst i NV delen av brandlagret. Ytterligare keramik framkom dock i V delen av brandlagret.

Under anläggningen vidtog lerig mo. Ca 1,5-2 m SV om anläggningen, på en obetydligt lägre nivå, fanns ett flackt fuktigt område ca 5 m i diam.

FYND

F 1			Rensningsfynd: GLÄTTSTENAR (?), 2 st, 193,3 resp. 88,5 g
F2	x 421,54 y 876,60	<u>23,19</u> 22,89	Brandlagret: KAMFRAGMENT, 3 fragm. PRYL (?) av järn, 16 mm NITAR, ca 20 och ca 30 fragm. BRYNE, 80x30 mm KERAMIKKRÄRL, fragment BRÄNDA BEN 2091,7 g BRÄND LERA, 24,5 KOL, 319,5 g
F3	x 421,22 y 876,60		I anslutning till urnan: KOL, 10,4 g Jordprov 102 g

ANLÄGGNING 12

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 3,5 m i d och 0,35 m h. Rest sten (?).

Brandlager: 1,25 x 1 m med benurna.

Belägenhet: x422,5, y870,8.

Anläggningen var belägen i gravfältets N del. Före undersökningen bedömdes anläggningen vara ca 5 m i d och 0,20 m hög. I mitten fanns en lätt förhöjning, ca 1 m i d och ca 0,1 m h. Anläggningens begränsning var diffus och den verkade vara skadad i den norra delen. Ca 12 stenar av storleken 0,25 x 0,40 m till 0,05 x 0,05 m var synliga ovanför torven. Vid anläggningens västra kant fanns ett recent dike som kan ha skadat anläggningen. Anläggningen var delvis täckt av mossor och gräs. I den östra delen förekom lerblandad mylla och i den västra delen endast mylla.

Vid rensning påträffades en del recenta föremål så som spikar, järnskrot och glas (F1). Dessa torde vara ett resultat av att man har eldat sopor på platsen. Ungefär 0,20 m ner i jorden påträffades plastföremål vilket antyder att jord har påförts under senare tid.

Efter avtorvning och borttagande av en ca 0,10 till 0,30 m tjock jordmantel framkom en oregelbunden rundad stenpackning som var ca 3,50 m i d. Ca 25 stenar av storleken 0,46 x 0,28 till 0,50 x 0,30 m var synliga. Omedelbart N om stenpackningen fanns en flat, rektangulär, sten med måttet 0,84 m på diagonalen, sannolikt en fallen rest sten från graven. Jordfyllningen i hela anläggningen bestod av lerblandad mylla. Vid stenpackningens NÖ del låg ett fragment av en underliggare till en malsten med måttet 0,20 x 0,25 m, med den konkava ytan utåt. Innanför stenpackningens begränsning fanns 14 stenar i storleken 0,80 x 0,45 till 0,35 x 0,25 m i en cirkel med diametern ca 1,50 m. Innanför denna cirkel var stenarna av en mindre storlek ca 0,30 x 0,30 till 0,15 x 0,25 m. Några av stenarna var skivformade med flat yta och några småstenar tycktes vara ditlagda som kilar. Den yttre delen av stenpackningen verkade vara ditlagd först, d v s att man har byggt stenpackningen utifrån och in. Överlag så var alla stenarna kantiga till karaktären. Det fanns ungefär lika många röda stenar som gråa stenar.

I anläggningens N del, utanför stenpackningen, framkom en koncentration av kol, brända ben och järnfragment (F2).

Under stenpackningen framkom ett brandlager med måttet ca 1,25 x 1,00 m innehållande en järntånge, järnplåtbeslag(?), 2 sköldnitar(?), ett bryne av sandsten, flera kamfragment, spridda keramikskärvor(från ett mindre kärl som varit med på brandbålet), järnnitar och spikar(bockade), järnfragment(nålliknande) och två bitar bränd eldslagningsflinta samt rikligt med brända ben och kol (F3). Koncentrationer av kol förekom diagonalt i SO-NV riktning.

I brandlagrets NÖ hörn påträffades ett större keramikkarl (benurna) vari brända ben, kol och några järnnitar samt tre kamfragment hittades. Urnan stod kvar i vad man kan anta vara det ursprungliga läget. Stora mängder brända ben och kol låg blandade runtomkring keramikkarlet. De brända benen och kolbitarna närmast keramikkarlet låg i NO-SV riktning.

Anläggningen vilade på lera

FYND

F1 x422,5 y870,8 z:23,55/23,45

Vid rensning:
BRÄND LERA, ett 10-tal bitar.
SPIK, recenta
KOL, ca 68 g
KERAMIK, 1 bit
GLAS, recent
OBRÄNT DJURBEN, 1
JÄRNFRAGM. och andra recenta fynd.

F2 x422,5 y870,8 z: 23,45/23,10

I brandlagret:
SKÖLDNITAR(?), 2, av järn, varav en fragmentarisk. Den runda nitbrickans diam. är 22 mm.
PLÅTBESLAG (?) av järn, ca 4 st 15-24 mm och 1 mm tjocka.
TÅNGE(?) av järn, 44 x 6 x 2 mm
SPIKAR (?), ca 5, bockade.
JÄRNFRAGMENT, ca 3, nålliknande.
JÄRNNITAR, ca 9 samt 14 fragment.
BRYNE, av sandsten, 81 x 30 x 23 mm.
BRÄND FLINTA, 2 bitar (med eldslagningsretuscher).
HASSELNÖTSKAL, brända, ca 20.
KAMFRAGMENT, 29 st (ett med järnnit).
KERAMIKÄRL, (ca 25 skärvor, nu hopsatt).
BRÄNDA BEN, 5350 g
BRÄND LERA, 5 bitar
KOL, ca 700 g
Jordprov

F3 x422,63 y871,10 z: 23,19/23,02

KERAMIKKÄRL, (810 g).
I keramikkarlet:
BRÄNDA BEN, ca 767 g
KOL, ca 574 g

Tolkning

Fynden som alla är av traditionell maskulin karaktär (bryne, bränd flinta etc.) pekar på att en man har begravts här. Sköldnitarna har båda nit och skalle kvar, den ena med intakt rund platt nitskalle. Med hjälp av kamfragmenten och en tidigare utarbetad kronologi avseende Lovö kan graven dateras till vendeltid, ca 600-tal e.Kr. Enligt en preliminär osteologisk bedömning kommer benen i brandlagret från: människa, gris, hund (bl.a. hundfalanger), fågel, får eller get och häst. Benen i urnan är från människa och hund.

ANLÄGGNING 13

RUNDOVAL STENSÄTTNINGSLIKNANDE LÄMNING med gles skärvstensfyllning, ca 4,5 m i diam. och 0,5 m hög. (Undersökt 2004). Skelettgrav från bronsålder?

Belägenhet: x423,5 y877

Anläggningen var belägen i N delen av gravfältet i svag N-sluttning på en mindre moränås (i ÖNÖ-VSV-lig riktning) och framstod före undersökningen som en ca 5 m i diameter och ca 0,35 m hög förhöjning. Några 0,4-0,5 m stora stenar skymtade i markytan. I NÖ delen fanns en markfast sten ca 1,5 x 1,4 m stor. Området var bevuxet med slånärsbuskar före undersökningen.

Efter avtorvning framkom en gles skärvstenspackning samt ett tiotal spridda 0,3-0,5 m stora stenar, varav flera skarpkantiga, samt några 0,6 x 1 m stora stenar, alla SV om det 1,5 x 1,4 m stora blocket. Fyllningen mellan stenarna utgjordes, förutom av skärvsten, huvudsakligen av något myllblandat morängrus. I det undre skiktet avtog skärvstensförekomsten där de större stenarna, varav de flesta var oregelbundna och skarpkantiga, ca 0,4-0,6 m stora, låg gles spridda i anläggningen.

I SV-delen fanns en rektangulär ca 1 m bred, 0,5 m hög och 0,35 m tjock sten, möjligen huggen, som stod med den flata breddsidan åt NÖ och åt det markfasta 1,5 x 1,4 m stora blocket. Mitt emellan dessa stenar fanns en ca 1,2 x 0,70 x 0,60 m stor sten samt mellan dessa med dragning åt SÖ en 0,65 x 0,5 x 0,5 m stor sten med flat sida åt NV. Denna sten, som kan ha ruckats åt NV i samband med anläggandet av järnåldersgraven A 11 som ligger tätt intill A 13 i S, kan ha bildat begränsning i ett stenistliknande rum med kantställda hällar från en eventuell skelettnedgrävning. Skiftningar i jorden inom detta område kan tyda på en nedgrävning. I det översta lagret utanför de ev. kantstenarna var jorden mörkbrun. Innanför kantstenarna var jorden mer rödbrun. Motsvarande skillnad kunde urskiljas i det undre lagret, jorden utanför kantstenarna var rödbrun och jorden innanför var ljusare brun. Avståndet mellan den kantställda "gavelstenen" i SV och det markfasta blocket i NÖ var 2,45 m. En uppskattad bredd på den eventuella nedgrävningen var ca 0,8-1,1 m och djupet i morängruset ca 0,2 m och ca 0,5 m under torvytan.

Enstaka bitar av kvarts fanns mest i det undre lagret över hela anläggningen. Vid rensning påträffades 2 ev. knackstenar, 1 ev. skrapa av kvarts, en mjölände sten av röd granit (sminksten?), två keramikskärvor av bronsålderstyp samt en liten mängd kol (F 1).

Under anläggningen vidtog morängrus med inslag av lera och mo.

FYND

F 1

x423,5 y877
x425,5 y875
x424,5 y876
x423,5 y876 23,2
x425,5 y878

Vid rensning:

KNACKSTEN ?

KNACKSTEN?

SKRAPA?, av kvarts.

RÖD GRANIT (eldskadad?), 1 bit, ca 2x3 cm (sminksten?)

KVARTS

KOL, enstaka spridda bitar.

Kommentar:

En halv nackböjda skafthålsyxen av porfyritisk bergart (nackhalvan) framkom i bottenlagret i NV kanten av den intilliggande graven A 10. Det kan inte uteslutas att yxfragmentet kan ha tillhört A13.

Vid seminariegrävningarna vt 2005 påträffades en grovt facetterad knacksten av grå granit i ytan intill A 13. I fyllningen till A 5 påträffades en borrhopp till en skafthålsyxen.

År 2003 då högen A7 undersöktes framkom i fyllningen en kvartsskrapa.

Ovan nämnda fynd kan vara indikationer på en underliggande boplat/aktivitetsyta från bronsålder eller tidigare. Om A 13 är en skelettgrav av typen enkel hällkista kan den vara från senneolitikum. Höjden över havet vid A 13 är ca 23,0-23,5 möh vilket kan ha varit nära strandlinjen under senneolitikum.

ANLÄGGNING 15 (se även Petré 1984, Del 3)

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 3 m i d och ca 0,35 m h.

Brandlager (urlakat).

Belägenhet: x394 y811

Anläggningen var belägen i gravfältets mellersta del och syntes före undersökningen som en övertorvad förhöjning i markytan ca 6 m i diameter och ca 0,35 m hög. Ett fåtal stenar var synliga i markytan. Anläggningen var bevuxen med några unga granar.

Efter avtorvning och borttagandet av en ca 0,1-0,2 m tjock lermantel framstod anläggningen som en rundad något oregelbunden stensättning ca 3,3 x 2,5 m stor. Stenarna var lagda i ett skikt och var 0,1-0,7 m stora. I stenpackningens SV del fanns ett inslag av 0,1 m stora stenar och stenfria ytor, den största ytan 0,4 m i diam. I den NÖ delen var stenarna jämnstora, företrädesvis 0,3-0,4 m stora.

Vid rensningen påträffades enstaka bitar lerklining, skörbränd sten samt kol. Mellan stenarna i stensättningens V del framkom ett urlakat brandlager ca 0,25 m i diameter och ca 0,07 m djupt innehållande fyra fragmentariska järnnitar, ett järnfragment, kamfragment, keramikskärvor från två kärl, brända ben och enstaka kolbitar. Brandlagret hade en knappt skönjbar mörkfärgning. NÖ om brandlagret i centrum av anläggningen framkom en spets av ben/horn. S om brandlagret låg ett obränt skenben av ko, troligen recent. Anläggningen verkade något omrörd i SV-delen.

Anläggningen vilade på lera.

FYND

F 1 x394,25 y809,80

x393,75 y810 z: 22,35

F 2 x394,5 y810,25 z:22,27/22,20

F3 x394,5 y811 z:22,27

Rensningsfynd:

LERKLINING, 5 bitar.

SKENBEN (obränt) av ko.

I brandlagret:

NITAR, av järn, 4.

JÄRNFRAGMENT, 1.

KAMFRAGMENT, ca 30 bitar.

KERAMIKSKÄRVOR från två kärl, ca 0,6 l.

BRÄNDA BEN, ca 0,3 l.

KOL, ca 0,05 l.

NÖ om brandlagret i centrum:

SPETS, av ben el. horn, längd 13 mm.

ANLÄGGNING 16 (se även Petré 1984, Del 3)

RUND STENSÄTTNING, ca 2,6 m i d och ca 0,4 m h.

Brandlager 1,2 x 1 m och 1-15 cm djupt.

Belägenhet: x401,5 y797

Anläggningen var belägen i gravfältets mellersta del och synts före undersökningen som en rund övertorvad förhöjning i markytan 4,8 m i diameter och 0,4 m hög. Anläggningen var bevuxen med några unga granar. En stor stubbe fanns i den centrala delen. Inga stenar syntes i markytan.

Efter av torvning framstor anläggningen som en rundad stensättning ca 2,6 m i diameter som var täckt av en 0,1-0,2 m djup lermantel. Stenarna i packningen var 0,1-5 m stora, företrädesvis ca 0,4 m stora. Packningen verkade utplockad eller omrörd i S delen. I N delen var packningen tät. Stenarna var lagda i 1-2 skikt. En antydning till inre kantkedja kunde skönjas runt brandlagret i dess N del. Stenarna i den inre kantkedjan var långsmala och lagda i sin längdriktning.

Under rensningen framkom kol, en bränd flintbit, bränd lera och brända ben. Under och mellan stenarna i packningens mitt framkom ett 1,2 x 1 m stort (V-Ö) och 1-15 cm djupt brandlager. Spritt i brandlagret framkom 3 brynen, kamfragment, järnnitar, järnfragment, fragment av ett svärdshjalt av ben/horn, svärdsskidebeslag av järn, brända ben och kol. Mitt i brandlagret stod ett keramikskärl (F 3) innehållande brända ben och ytterligare en del av svärdsskidebeslaget. Ett av brynena stor upp mot kärlet på S sidan.

Omedelbart utanför och under stenpackningen i NÖ fanns ett ca 1,5 x 0,8 m stort område med bränd lera (NV-SÖ). Den brända leran utgjordes av bitar som var 1-3 cm stora och låg in situ. Förekomsten bildade ett skålformigt parti och utgjorde troligen botten av brandbålet. Brandlagret skulle i så fall ha sopats in ca 1,4 m från bålet ytterkant. Ingen direkt kontakt fanns mellan brandlagret och den brända lerbakgrunden. Bränd lera av samma typ fanns dock i fyllningen.

Under anläggningen fanns, förutom den brända leran, berg i mitten och lerhaltig mylla.

FYND

F 1 x401,5 y797

Rensningsfynd:

ELDSLÄGNINGSFLINTA, 1 bit.

BRÄND LERA.

BRONSBLECK, med nithål, 8x6x0,5 mm.

KOL.

F2 x401,5 y797 z:22,14/21,95

I brandlagret:
JÄRNBESLAG med nit, till svärdsskida, 27 mm.
NITAR, av järn, och fragment, ca 10.
HJALT till svärd, av ben/horn, ca 5 fragment.
BRYNEN av sandsten, 2.
BRYNE, av skiffer.
KERAMIKSKÄRVOR, ca 35.
SINTRAD LERA, 2 bitar.
BRÄNDA BEN, ca 0,7 l.
KOL.

F 3 x401,3 y797 z:22,03

I brandlagret:
KERAMIKKÄRL, fragmentariskt.
I keramikkarlet:
JÄRNBESLAG med nit, till svärdsskida, 60 mm.
BRÄNDA BEN, ca 0,2 l.

F 4 402,5 y798 z:22,05/21,85

I utkanten under stenpackningen och brandlagret:
BRÄND LERA, från brandbålet. Ca 0,1 l.

ANLÄGGNING 17 (se även Petré 1984, Del 3)

RUND STENSÄTTNING, 3 m i diam och ca 0,25 m h.

Brandlager 1,7 m i diam och 0,1-0,16 m djupt.

Belägenhet: x396 y797,5

Anläggningen var belägen i den mellersta delen av gravfältet och syntes före undersökningen som en övertorvad förhöjning ca 6 m i diam och ca 0,4 m hög. Ytan var ojämn. En grop, ca 0,6 m i diam och ca 0,45 m djup, efter en telefonstolpe fanns i N delen. En ca 1,25 m bred kullerstensväg kantad av 0,1-0,2 m stora stenar överlagrade gravens S utkant. Vägen anlades i samband med flyktinglägrets barackbebyggelse under 1940-talet.

Efter avtorvning och borttagandet av vägen och en 0,1-0,2 m djup lermantel som täckte packningen framstod anläggningen som en 3 m i diameter och 0,2 m hög rund stensättning.

Packningen bestod av 0,1-0,6 m stora stenar, företrädesvis 0,35-0,5 m stora, lagda i två skikt.

De största stenarna låg ej i utkanten av anläggningen utan ingick i en inre kantkedja. Innanför denna, främst i SÖ delen, fanns en ca 0,7 m i diam stor stenfri yta.

Vid rensning framkom lerklining/bränd lera, en del av ett obränt bäckenben av ko och kol (F 1).

Mellan och under stenarna i centrum av packningen men innanför den inre kantkedjan framkom ett ca 1,7 m i diam och 0,1-0,16 m djupt sotigt brandlager (F 2) innehållande spridda brända ben och kol. Högt i mitten av brandlagret fanns ett fragmentariskt keramikkarl (F 3). I brandlagrets SSV del framkom ett bryne och i mitten en pärla av röd glasfluss. Dessutom framkom bränd flinta, kamfragment, nitar och järnfragment. Brandlagret sträckte sig in något under den inre kantkedjan och brända ben fanns även där.

Anläggningen vilade på lera.

F 1 x396 y797,5

Rensningsfynd:
OBRÄNT BEN (bäckenben av ko). Recent?
LERKLINING/BRÄND LERA
KOL

F 2 x396 y797,5 z:22,41/22,25
x395,9 y797,75

I brandlagret:
PÄRLA av röd glasfluss.
NITAR och fragment av järn
ELDSLÄGNINGSFLINTA, 4 fragm.
BRYNE, av sandsten.

x395,3 y797,85 z:22,35

KERAMIKSKÄRVOR, 6
KAMFRAGMENT, 7
JÄRNFRAGMENT, holkliknande
BRÄNDA BEN, ca 1,5 l

F 3 x395,8 y797,65 z:22,33

LERKLINING/BRÄND LERA
KERAMIKKÄRL, fragmentariskt.

ANLÄGGNING 18 (se även Petré 1984, Del 3)

RUND STENSÄTTNING, 5,2 m i diam och 0,3 m hög. Centralpackning 2 m i diam med friliggande kantkedja. Gravklot.

Brandlager 1,7 x 1 m och 7 cm djupt.

Belägenhet: x402 y789

Anläggningen var belägen i NV kanten av gravfältets mellersta del och syntes före undersökningen som en övertorvad förhöjning ca 6 m i diam och ca 0,3 m hög. Ett fåtal stenar var synliga i torven. Några mindre granar växte i anläggningen.

Efter avtorvning och borttagandet av en 0,1-0,15 m djup myll- och lermantel framstod anläggningen som en rund stensättning med centralpackning 2 m i diam och friliggande kantkedja ca 5,2 m i diam. Centralpackningen bestod av 0,2-0,4 m stora mestadels kantig stenar, tätt lagda i 1-2 skikt. Ett gravklot, 0,23 x 0,25 x 0,35 m stort, låg omedelbart SSV om centralpackningen (troligen nedrullat från centrum). Den friliggande kantkedjan bestod av 0,2-0,4 m stora stenar men saknades i den NV-SV delen där slutningen åt NV var starkast.

Vid rensning framkom enstaka bitar av lerklining/bränd lera och ett bränt ben (F 1). Under centralpackningens mitt framkom ett brandlager 1,7 x 1 m i diameter och intill 7 cm djupt innehållande spridda brända ben, keramikskärvor, pärlor av glasfluss, järnnitar, två dräktnålar av järn, bronsfragment från en genombruten prydnadsskiva(?), kamfragment och kol (F 2). Möjligen omgärdades brandlagret av en inre kantkedja, dock otydlig. Packningen var skadad av en gran som rubbat några avlånga stenar som kan ha bildat en inre kantkedja. I brandlagrets mitt framkom i en svag grop i botten keramikskärvor (bottenbitar), pärlor, kamfragment och brända ben (F 3). Gropen var 0,3 m i diameter och 4 cm djup.

Under anläggningen vidtog ett tunt myllager med inslag av skärvsten (kulturlager från yngre bronsålder?). Under detta vidtog berg som i Ö delen täcktes av ett tunt morängruslager.

FYND

F1 x402 y789

Rensningsfynd:

BRÄND LERA

BRÄNT BEN, 1

F2 x402 y789 z:22,01/21,94

I brandlagret:

DRÄKTNÅLAR, 2, av järn.

GENOMBRUTEN PRYDNADSSKIVA(?),

fragment av brons, 3.

PÄRLOR, av glasfluss, 28 varav 25 röda, 1 blå, 1

fragmenterad, 1 försmält.

NITAR av järn, 21 + 30 fragment.

JÄRNFRAGMENT, 15x5x1 mm.

KAMFRAGMENT, 25

KERAMIKSKÄRVOR

BRÄNDA BEN, ca 0,6 l

KOL, 0,05 l och SLAGG, 1 bit.

F 3 x402 y789,15 z:21,94/21,90

I grop i brandlagrets botten:

PÄRLOR, 4, av röd glasfluss.

KAMFRAGMENT, 6

BRÄNDA BEN, 0,4 l

KERAMIKKÄRL (bottenbitar).

KOL, 0,05 l.

ANLÄGGNING 19

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 4 m i d och 0,15 m h. Stenpackning 2,3 m i diam och ca 0,2 m h. Rest sten.

Brandlager 1,25 x 1,1 m i diam(V-Ö) och 1 cm djupt.

Belägenhet: x392,45 y797,4

Anläggningen var belägen i gravfältets mellersta del (RAÄ 28C). Före avtorvning syntes anläggningen som en ca 4 m i d och 0,15 m hög övertorvad förhöjning i markytan. En fallen rest sten var synlig i torvytan. Rester av en telefonstolpe stod strax utanför gravens NÖ del.

Efter avtorvningen framträdde en stensatt gångväg som sträckte sig över graven i Ö-V-riktning. Gångvägen bestod av grus och små fina rundade stenar, ca 0,5-1 dm stora. Denna väg byggdes i samband med den flyktinförläggning som var belägen på detta gravfält under 1940-talet.

Under den stenlagda gångvägen framkom en rundad enskiktad vällagd stensättning, 2,3 m i diam. Den var uppbyggd av främst rundade men också kantiga 0,3-0,6 m stora stenar, företrädesvis 0,3-0,35 m stora. Flera var lagda med långsidorna bildande en eller två inre cirklar. I NÖ delen låg på stenpackningen en fallen rest sten 0,84 m lång, 0,42 m bred och ca 0,2 m tjock (VNV-ÖSÖ).

Under stenpackningen fanns ett 1,25 x 1,1 m stort (V-Ö) urlakat brandlager, ca 1 cm djupt. I brandlagret påträffades spridda järnitar, kamfragment, brända ben, enstaka keramikfragment, bränd lera, ett "uppståndelseägg", kol, och enstaka fragment av förslagat glas, troligen pärlor, varav ett från en röd glasflusspärila (?). Utanför stenpackningen i den N-V delen påträffades enstaka brända ben.

Anläggningen vilade på ett ca 0,1-0,15 m djupt lerlager och under detta fanns rester efter en trolig bronsåldersboplatz i form av lagda stenar ca 0,2-0,3 m stora. Detta stenlager undersöktes ej.

FYND

F1 x392,40 y797,78

Rensfynd:

KERAMIK, 4 st bitar av bronsålderstyp

KOL, 14 g

BRÄND LERA, 190,7 g

JÄRNSPIK

BRÄNDA BEN, 3 st

GLAS, recent

F2 x392,40 y797,78 z: 22,54/22,23

I brandlagret:

KAMFRAGMENT, 34 bitar (bl.a. tänder).

NITAR av järn, 4 hela och ca 30 fragment.

PÄRLA (?), röd, förslagat fragment.

GLASSLAGG(?), 2-3 st cm-stora bitar (ljus grågrön färg - pärlor?).

BRÄNDA BEN, 1305,9 g

KERAMIK, 34 g

BRÄND LERA, 144,2 g

KOL, 66,6 g

OVAL STEN, ev. ett uppståndelseägg? el.

knacksten? (Jfr dock de rundade stenarna i den överlagrande gångvägen).

ANLÄGGING 20

RUND STENSÄTTNING, ca 3 m i diam. och ca 0,25 m hög, lermantel 4 m i diam.

Brandlager ca 1 m i diam. och ca 2-4 cm djupt.

Belägenhet: x392,5 y808

Anläggningen var belägen i mitten av gravfältet (Raä 28C) och syntes före undersökningen som en ca 4 m i diameter och ca 0,25 m hög övertorvad rund förhöjning. En ca 0,4 m i diam. och ca 0,1 m djup plundringsgrop fanns i mitten av anläggningen.

Efter avtorvning och borttagandet av en ca 0,1-0,12 m djup lermantel framstod anläggningen som en ca 3 m diam stor vällagd stensättning bestående av 0,1-0,4 m stora stenar lagda i 1-2 skikt. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av lera. Ingen tydlig kantkedja fanns som begränsning av packningen. Ett 10-tal 0,1-0,2 m stora stenar i centrum hade vid plundringsförsöket blivit upplagda och utkastade. I plundringsgropen fanns ett 10-tal recenta glasskärvor (F 1).

Centralt i stenpackningen framkom i dess bottenskikt en inre kantkedja av 0,2-0,4 m stora stenar som bildade en ca 1 m i diam stor cirkel och innanför denna ett ca 1 m i diam. stort och ca 2-4 cm djupt brandlager innehållande spridda brända ben, kol, järnfragment, textilfragment, bränd eldslagningsflinta (i botten av brandlagret), brynefragment, kamfragment, nitar, organiskt material (ett bröd), ett fragment av en sköldtornssölja

(beslagsdelen) av bron samt ett bronsbleck. I centrum i botten av brandlagret stod ett fragmentariskt keramikkrärl innehållande brända ben (F 3). Sot fanns även under urnan. Spritt i hela anläggningen, och även under brandlagret, fanns enstaka cm-stora bitar av bränd lera.

Under anläggningen fanns lera.

FYND

F1 x392,5 y808

I fyllningen:

GLASSKÄRVOR, ca 10, recenta, klart glas.

PATRON.

GÅNGJÄRN.

LOCK till flaska.

STÅLTRÅD.

SLAGG, enstaka cm-stora bitar.

BRÄND LERA, ca 2 dl.

F2 x392,5 y808 z: 22,55/22,25
x392,2 y807,98 z:22,45

I brandlagret:

SKÖLDTORNSSÖLJA, av brons, fragment från beslagsdelen, ca 36x19x7 mm. Ornerad med 7 punktcirklar.

BRONSBLECK, 4 platta bleck, ca 5-20 mm.

JÄRNBESLAG (?), ca 14x13x1 mm med 2 små nitar?

TORNE (?) av järn, 26x4x3 mm (kan även vara en del av en krampa eller en spik eller dylikt).

x392,24 y807 z:22,42

ELDSLÄGNINGSFLINTA, bränd, 25x15x14 mm.

KRAMPA (?) av järn.

BRYNE, 7 fragment.

KAMFRAGMENT, 15 bitar (L3-ornamentik)

NITAR av järn, ca 48 fragment.

TEXTIL, 3-4 fragment 1-3,5 cm stora.

BRÖD, bränd rund bulle, ca 5 cm i diam och ca 3 cm hög innehållande en ca 1x1,5 cm stor skarpkantig sten i mitten av bullen. Vikt 16,1 g.

BRÄNDA BEN, ca 1 liter.

BRÄND LERA, ca 0,5 l.

KOL, 0,7 l

F3 x391,96 y807,49 z: 22,55/22,43

KERAMIKKÄRL, krossat (små spår av svart org.

beläggning på insidan ca 2-5 cm under mynningen).

I keramikkräret:

BRÄNDA BEN, ca 2,5 dl.

Prel. osteologisk bedömning (år 2004):

Identifierade arter är människa, hund, får/get och fågel.

Av människa har främst skalltak identifierats. En tydlig koncentration av mänskligt skalltak fanns i urnan (F3). Där kunde ingen annan art beläggas. Armbågsben av människa (?) fanns i F2. Ålders- eller könsbedömning har ej kunnat göras. Hunden verkar vara av en mindre ras (hälben, knäskål, tåfalanger, mellanfotsben och halskotor). Av får/get fanns armbågsben, ett strålben och ett skenben. En kotta var det enda fågelbenet som kunde identifieras.

ANLÄGGNING 22

RUND STENSÄTTNING, ca 5 m i diameter och ca 0,5 m hög. Mittsten ca 1x1 m och ca 0,6 m hög, eldskadad. Kantkedja.

Brandlager företrädesvis NV om mittstenen, 0,5 x 1 m stort och intill 0,25 m djupt.

Belägenhet: x417,5 x853

Anläggningen var belägen i N delen av gravfältet i svag S-slutning och syntes före undersökningen som en ca 5 m i diameter stor och ca 0,4 m hög rundad förhöjning som dominerades av ett mittblock ca 1 m i diam och ca 0,4 m högt. En mindre tall stod i norra gravkanten och en lövträdstubbe fanns invid mittblocket. Marken utgjordes i huvudsak av lerjord.

Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en stensättning med mittblock och friliggande kantkedja. Vid avtorvningen och borttagningen av yttersta jordlagret påträffades recent grönt och brunt glas, där

en bit av en avslagen flaskhals, liknande den typ av flaskor med bygellås, som fanns bl.a. på 1950-talet, försedd med porslinspropp och tätningssring av gummi. Eventuella glasfynd som uppfattades som mer "orent", innehållande en vit bit 3 x 3 mm, av okänt material, kan möjligen vara 1700-tal. Ca 10 mörkgröna glasskärvor, varav några gått att klistra ihop, har påträffats både vid avtorvning och i brandlagret. De har ojämn korroderad yta. De är bara 2 mm tunna upptill (mykning saknas) men ca 8 mm mot botten (handblåst). En tjock botten-skärva tyder på s.k. Kinnekulle, vilket ej förekommer under förhistorisk tid. Dessa skärvor kan tillhöra en flaska eller skål, möjligen från 1700- eller 1800-talet.

Den friliggande kantkedjan saknades i den nordliga delen (mot A 7), men var i övrigt mestadels vällagd med stenar i storlek 0,3-0,5 m. Den centrala stenpackningen hade stenar i storleken 0,1-0,3 m samt ett 10-tal som var 0,3-0,6 m stora. Mittblocket av grå granit var ca 1 x 1 m stort och eldskadat. Under mittblocket fanns ett stensikt av mindre stenar, 0,1-0,15 m stora, möjligen lagda. Brandlagret var utbrett framförallt omedelbart V om mittblocket. I brandlagret framkom spridda brända ben, båtnitar, kol, glasskärvor, ett ringliknande järnföremål och enstaka kamfragment (F2). Omedelbart NV om blocket fanns ett keramik-kärl med ca 2 dl brända ben (F3). En tunn svart beläggning fanns på insidan av urnan. Den sammanlagda mängden brända benen uppskattas till ca 6 dl. Kol beräknas till 7,5 dl samt 2 dl från eventuell rotbrand.

Två stycken mindre stolphål (nr 1 och nr 2) hittades ca 1 m öster om mittblocket på ett avstånd av ca 0,5 m mellan stolphålen i N-S-lig linje. Stolphålen var ca 6 cm i diam. Djupet på stolphål nr 1 gick inte att beräkna p.g.a. ytlig bortgrävning initialt. Stolphål nr 2 (se profilritningar) hade ett djup på 15 cm och stolpen/stötten tycks ha lutat något åt N. Stolphålen hade inga skoningsstenar utan utgjordes av mörkfärgningar (se tolkningen nedan).

Tolkning

Mittblocksstenen hade troligtvis flyttats dit då en mindre till synes lagd stensättning fanns under blocket. Det som skulle tala för att man haft gravbål på plats med en bränd båt är de funna små stolphålen/stöttorna som kan ha hållit uppe och stöttat båten horisontellt, i en konstruktion vid själva bränningen. Den uppallade båten skulle då ha stått i V-Ö-lig riktning på mittblocket med tanke på det två stolphålens placering Ö om mittstenen och stöttat båtens avsmalnande parti (akter eller för). Den södra stöttans hål lutade åt "båtens skrov" (d.v.s. åt N). Om en båt placerats på den relativt höga mittstenen måste den ha stöttats upp i horisontalläge föra att inte vicka. Mittblocket var kraftigt eldskadat. Graven innehöll relativt många båtnitar. Kamfragment av frisisk typ (fasade stödskenor, ovanlig ornamentik, annorlunda "fibreriktning") visar på en 700-talsdatering. Anläggningen låg 23,4 möh.

FYND

F1 x417,25 y853,05

Rensningsfynd.

KOL

BRÄNDA BEN, enstaka.

GLASSKÄRVOR, ca 5, av grönt glas (jfr F3).

TEGEL, recent

STÅLTRÅD, recent

KERAMIK, enstaka.

F2 x417,65 y853,36 z 23,25

I brandlagret:

GLASSKÄRVOR, ca 5, av mörkgrönt glas med ojämn in- och utsida (troligen recent).

JÄRNRING (?), bandformig, ca 23x20x5 mm.

KAMFRAGMENT, 3 st, frisiska från en C-kam, varav 2 fasade stödskenor, en med ornamentik och en utan.

BÅTNITAR, av järn, 13 hela och ca 66 skallar och brickor.

KERAMIKSKÄRVOR (typ som F3).

BRÄNDA BEN, ca 4 dl.

F3 x417,57 y853,13 z 22,99

KERAMIKKÄRL. Spår av tunn

organisk beläggning på insidan.

BRÄNDA BEN, i anslutning till och i kärlet, ca 2 dl.

F4 x416,25 y852,5 z 22,70

Under stenpackningen.

SOT?

KERAMIK, 1 skärva.

Jordprov från stolphål 2

Anmärkning: Kamfragmenten kommer från en s.k. C-kam som är av frisisk typ. På de från 700-talet är den ena stödskenan ornerad (ofta med kryssornamentik som i A 22) och den andra oornrad. Båda stödskenorna är fasade längsmed upptill och nedtill. Jfr även ett fragment i A 73. På Raä 16, Söderby, finns en liknande frisisk kam i A 16 (se Petré 1999c).

ANLÄGGNING 23

RUNDAD STENSÄTTNING (något kvadratisk), ca 2,5 m i diam . (2,1 x 2,1 m) och 0,3 m h. Fallen rest sten. Brandlager, 1,5 x 1,4 m och intill 0,2 m dj. Belägenhet: x417,2 y858,1

Anläggningen var belägen i gravfältets N del och syntes före undersökningen som en svag övermossad rund förhöjning i markytan ca 3 m i diam och ca 0,1 m hög. Ett fåtal stenar skyntade i markytan.

Efter avtorvning och rensning i lera framkom en rundad vällagd stenpackning ca 2,5 m i diam. bestående av 0,1-0,5 m stora stenar, de flesta 0,15-0,25 m stora, ett flertal skarpkantiga. Formen kan tolkas som rundat kvadratisk men troligen skall ursprungsformen vara rund. Mellan stenarna framkom i lera små bitar av bränd lera, kol och ett snäckskal (?). I mitten av packningen låg en något större oregelbunden rödaktig sten. Något större stenar fanns i kanten, dock ej som kantkedja. Flera stenar var lagda med flatsidorna vända mot mitten. I den VSV utkanten låg överst på packningen en avlång något konisk sten av grå granit med spetsen utåt – sannolikt en fallen rest sten. Den var 0,61 m lång och ca 0,3-4 m bred.

Under den 1-2-skiktade stenpackningen framkom ett runt brandlager ca 1,4 m i diam. och intill ca 18 cm djupt. I brandlagret fanns spridda järnnitar, spridda brända ben, kol, en blå polykrom glaspärla, eldslagningsflinta (flera vitbrända flisor och en svart bit, samtliga med eldslagningsretuscher), kamfragment, textilfragment samt ett bryne av sandsten som låg intill den fragmentariska benurnan i mitten av anläggningen. Den svarta eldslagningsflintan låg intill brynet. Resterna av ett keramikkrärl (F3) med brända ben fanns i mitten. Stenarna runt kräret var skörbrända och bildade till synes en rektangel 0,35x0,4 m stor med samma orientering som den överliggande packningen.

Brandlagret låg på lera, som delvis var gulaktig, sannolikt till följd av att brandbålet stått på denna plats.

FYND

F 1

Vid rensning:
BRÄND LERA, 5 små bitar.
SNÄCKSKAL (?) 1 st.
PORSLINSSKÄRVOR, recenta, 12 st.

F 2 x417,2 y858,1 z22,82/22,58

I brandlagret:
KOL, 712 g
BRÄNDA BEN, 717 g
ELDSLAGNINGSFLINTA, ca 8 flisor varav 3 större ca 1,5-2,5 cm, alla vitbrända utom den största som var svart, dock troligen bränd (sotig?) och låg intill brynet. De tre större flisorna har eldslagningsretuscher.
BRYNE, av sandsten, ca 11,5x2x2 cm
NITAR av järn, ca 30 fragment (ingen hel nit).
PÄRLA av glas, blå, mönstrad med vita slingor och blå/röda punktögon
KAMFRAGMENT, 7, (både L2 och L3)
TEXTILFRAGMENT, 1 st
KERAMIKKRÄRL (Brandlagrets botten), ca 50 skärvor.
BRÄNDA BEN, 73 g (I keramikkräret).

x417,15 y858,83 z22,79

x417,15 y858,83-90 z22,79

F 3 x417,2 y859,2 z22,71/22,66

Kommentar/tolkning: Graven tolkas som en mansgrav genom brynet, flintan (eldslagningsflinta), den enstaka pärlan och den (fallna) resta stenen. Den prel. osteologiska bedömningen gav människa, hund, svin och ev. får/get och fågel.

ANLÄGGNING A 26

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 3 m i diam och intill 0,1 m hög. Gravklot (?)
Brandlager ca 1,8 x 1,3 m och intill 0,15 m djupt

Belägenhet x 406,5 y 855,5

Anläggningen var belägen i gravfältets norra del, och syntes före undersökningen endast som en mycket svag välvning i markytan i anläggningens södra del. Anläggningen var bevuxen med två granar. Tre stenar var synliga i markytan.

Vid rensning framkom ett antal recenta fynd, spik, järnföremål och en obränd benknota (F1).

Efter avtorvning och borttagning av en mantel bestående av myllblandad lera med inslag av grus och större partiklar (upp till 0,1 m stora, inslag av röd granit) framkom en enskiktad stenpackning, ställvis gles och bestående av 0,1 – 0,5 m stora stenar, huvudsakligen kring 0,3 m stora. Stenpackningens form var i det närmaste kvadratisk med ett hörn orienterat i vart väderstreck, men har ursprungligen troligen varit rund. Omedelbart under torven utgjordes fyllningen ner till stenpackningen av mörkfärgad myllblandad lera i ett område om ca 1,3 x 1 m i anläggningens sydöstra del vilket sammanföll delvis med brandlagret i centrum.

Stenpackningen var 2,7-3,6 m i d och hade ett mindre stenfritt område centralt, något orienterat åt sydöst. Området begränsades av en inre kantkedja, och en rektangulär avlång sten ca 0,6 m låg inom området. En av stenarna i den inre kantkedjan var till synes knackad, vit, ca 50 cm, avlång, rundad form. Gravklot? Det ca 1,8 x 1,3 m stora och intill 0,15 m djupa brandlagret framkom i huvudsak inom den inre kantkedjan.

I brandlagret framkom 36 st röda och 3 orangea glasflusspärlor, fragment av två dräktnålar av järn, fragment av krampor (?), järnfragment, nitar och nitfragment, kamfragment, brända ben och kol (F2). Centralt i brandlagret framkom en keramikkoncentration, ca 0,15 m i d med brända ben, nitar och kamfragment (F3). Skärvorna var spjälkade och synes bestå mest av bottenbitar och inga mynningsbitar.

Stenpackningen vilade på ljus lera.

FYND

F1 x406,5 y855,5 z 22,55
22,45

I hela anläggningen, ovan stenpackning:
JÄRNSPIKAR, ca 100 st
GLASBITAR
KOL, 2 st små koncentrationer.
BRÄND LERA, två små bitar.
OBRÄNT BEN, unggris.

F 2 x406,5 y855,5 z 22,56
22,40

I brandlagret:
PÄRLOR, glasfluss, 39 st, varav 4 st orange, 35 röda.
Två av de större pärlorna, en röd och en orange, har järnspår i hålet (järnskoning?).
NITAR och en SPIK samt fragment, av järn, 36 st.
DRÄKTNÅLAR, 2, av järn, ca 6 fragment, bl.a. av huvud.
KRAMPOR (?), ca 5 fragment.
JÄRNFRAGMENT, ca 1,5x1x1 cm (flerskiktat)
KAMFRAGMENT, 5 st (L3-ornamentik).
BRÄNDA BEN, 209,5 g
KOL, ca 0,3 l

F 3 x406,55 y855,03 z22,41

KERAMIKSKÄRVOR, ca 3 dl (i koncentration).
Spjälskat gods. Endast delar av kärlet, mest bottenbitar.
NITAR och järnfragment, 5 st
KAMFRAGMENT (L3-ornamentik), ca 25 st.
BRÄNDA BEN, 48,3 g

ANLÄGGNING 27

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 3,5 m i d och ca 0,15 m h. Fallen rest sten.

Brandlager: ca 2 x 2 m och ca 0,25 m djupt.

Belägenhet: x405,75 y864,03

Anläggningen var belägen i en svag V-sluttning i N delen av gravfältet och syntes som en ca 4 x 4 m svag förhöjning bevuxen med bl.a. gullvivor. SV om anläggningen hade ett recent stenscott stolphål täckts av en större sten.

Efter avtorvning och i samband med rensning framkom recenta fynd i form av glas, spikar och dyl., ett par patroner, div. järnföremål samt ett litet antal obrända ben från nötkreatur. I centrum av graven var lerfyllningen sotfärgad. Vid fortsatt rensning i lermanteln framkom en enskiktad stenpackning bestående av 0,3-0,4 m stora stenar, och i mitten av graven kunde tidigt anas en fallen rest sten ca 0,7 x 0,4 x 0,3 m stor. Den centrala delen av den ca 3,5 m i diameter stora tvåskiktade stenpackningen utgjordes av en oval kantkedja av ca 0,4 m stora ojämna, kantiga stenar med utfyllnad av mindre stenar.

Ca 20 cm ned i packningen framkom ett brandlager, ca 2 x 2 m stort och ca 0,25 m djupt. Detta begränsades på flera håll utåt av kantkedjan, vars stenar låg placerade ovanpå brandlagret. Brandlagret innehöll 60 järnnitar/fragment (varav en något större välvd nitskalle), två små dekorationsnitar (?) av järn, järnfragment (järnten, fragment med pik, fragment med liten krok), 7 kamfragment, 1 röd pärla av glasfluss, 1 fragment av bränd flinta (eldslagningsflinta), 5 keramikbitar, brända ben och kol (F 2). Fynden låg spridda i brandlagret.

Anläggningen vilade på lera, vilken hade bränts ljust rödaktig av hettan från brandbålet.

FYND

F 1	x405,75, y864,03	<u>23,12</u> 22,96	Vid rensning: GLAS SPIKAR och dyl. PATRONER, 2 JÄRNFÖREMÅL, div. BEN, NÖT, obrända, ett antal. JÄRNNIT, 1. I brandlagret:
F 2	x405,75, y864,03	<u>22,96</u> 22,63	JÄRNNITAR och fragment, ca 60, varav 3 hela nitar, 25 nitskallar (varav en oval 23 x 27 mm) och 24 nitbrickor samt ca 10 stift och fragment. JÄRNNITAR (dekorationsnitar?), små, 2 st. Med bricka, nit och kort stift (stiftet endast ca 2 mm). JÄRNTEN/TÅNGE (?), 42 x 6 x 6 mm JÄRNFRAGMENT, med pik(?), 29 mm JÄRNFRAGMENT med liten krok, 8 mm PÄRLA, 1, av röd glasfluss. KERAMIKBITAR, 5 BRÄNDA BEN, ca 2 l BRÄND FLINTA, 1, ca 1 x 2,5 cm.

ANLÄGGNING 28

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 4 m i d och 0,2 m h.

Brandlager, urlakat, ca 1 m i diam.

Belägenhet: x405, y850

Anläggningen var belägen i gravfältets nordligaste del i en svagt sluttande slänt mot SV och var knappt synlig före undersökningen. Endast en sten var synlig före avtorvningen. En gran stod mitt i graven. Norr om anläggningen finns en grop/urschaktning där det funnits en byggnad troligen uppförd åren 1944-46. Efter avtorvningen påträffades 2 betongbitar, ett betongrör (ca 0,15 m i d och 0,15 m h) och spår av träpålar. Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en enskiktad gles stenpackning bestående av 0,1-0,5 m stora stenar, mestadels ca 0,2-0,25 m stora. Den rundovala stenpackningen var ca 3,5 m i V-Ö riktning och ca 4 m i N-S. Den verkade skadad i NNV. Höjdskillnaden mellan Ö och V delen var ca 0,3 m. Inget tydligt brandlager fanns, endast smärre spridda sotförekomster i fyllningsleran och en antydning till brandlager (se nedan). Anläggningens djup var mellan 0,2 -0,25 m.

De påträffade fynden låg spridda i hela graven både i den sotfria leran och i sotförekomsterna. Fynden utgjordes av pärlor, enstaka bitar av keramik, kol, järnnitar, två bitar av en bränd bulle/bröd, ett textilfragment och brända ben tillsammans med recenta fynd av glas och spikar. Pärlornas basfärger är blåa, vita, opaka eller mörkgröna. Röda, vita och gula inläggningar är vanliga i form av slingor, ögon eller geometriska mönster i reticella- eller millefioriteknik. Dessa tillhör pärlhorisont P5 (Petré 1984, Del 4) och kan dateras till 700-talet. En del pärlor var

inte brandskadade medan andra var påverkade av eld och mer eller mindre försmälta. Särskilt de mörkblåa glaspärlorna hittades halva. Den insamlade kolmängdens vikt var ca 2,1 kg. Ett svagt och delvis urlakat brandlager, ca 1,2 x 0,9 meter hade mittpunkten på x404,5 y849,9. Inom detta område fanns ett litet område på ca 0,4 x 0,4 meter med svag rödfärgning av bränd lera och mittpunktens koordinater var x404,3 och y849,9. Vid koordinaten x403,1, y850,1 och z22,05 fanns ett litet brandlager med fynd av båtnitar och pärlor. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av lera med inslag av grus. Anläggningen vilade på lera.

FYND

F1 x405 y850

Recenta fynd av glasbitar, spikar och två upphängningsanordningar (?) till en dörr samt ett mynt (1 öre från 1916).

F2 x405 y850 z21,95/22,10

I anläggningen och i det urlakade brandlagret:

PÄRLOR, av glas, 53 stycken varav

4 (en hel + övriga i delar) i millefioriteknik, en försmält; 3 vita; 10 gröna; 23 (?) blåa; 4 ögonpärlor; 2 melonpärlor (blå, ljusblå).

NITAR, ca 20 fragment. Längden varierade mellan två till fem cm.

KERAMIK, totalt 16 små bitar.

BRÄND BULLE, ca tre bitar, ca 4-5 cm i diam.

TEXTILFRAGMENT, bränt, en bit, ca 1 cm.

BRÄNDA BEN, ca 0,1 l

KOL, ca 2,1 kg

Kommentar: De brända benen utgjordes av små bitar men kunde ändå visa, vid en preliminär genomgång av personal på AOFL, att graven innehållit en vuxen individ, som gravlagts tillsammans med en hund, små gräsätare (kan vara får eller get) och små däggdjur.

ANLÄGGNING 30

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 3 m i diameter och ca 0,2 meter hög. Rest sten.

Brandlager 1,80 x 1,60 m och intill 0,3 m djupt.

Belägenhet: x 443,5 y 880,5

Anläggningen var belägen i gravfältets NNÖ hörn i svag NNV-sluttning ned mot åkerytan. Före undersökningen syntes 5-6 stenar i markytan i en svag förhöjning intill 0,15 m hög och med en diameter av ca 3,5 m. I centrum var jorden i ytan något sotfärgad.

Efter avtorvningen framkom en rund stensättning, dock något oregelbunden. Mantelfyllningen bestod av mylla och grusig lera och var 0,15-0,3 m djup. Stenpackningen bestod av 1-2 lager av 0,15-0,35 m stora stenar. En fragmentarisk faller rest sten, ca 0,45 x 0,25 x 0,2 m, låg överst något öster om centrum. V om den resta stenen fanns 0,05-0,1 m stora stenar. I S fanns en sten av röd fältpat.

Brandlagrets svärta framkom redan vid avtorvningen och dess centrum överensstämde med anläggningens mittpunkt. Förekomst av spridda kolbitar sträckte sig dock 1,5 m utanför stenpackningen. I den övre svagt sotfärgade fyllningen av mylla påträffades endast kol. I brandlagret som framkom mellan och under stenarna fanns spridda brända ben, kol, spridda keramikskärvor, båtnitar, en brodd, två fragment från krampa (?) och en liten fragmentarisk nit (?) av järn – möjligen en hjaltnit eller kamnit. Under den resta stenen framkom en koncentration av båtnitar. I anläggningens mitt sammanföll en koncentration av järnnitar med ett fragmentariskt keramikskärl. Ca 0,5 m väster om den resta stenen påträffades två delar av ett ornerat svärdshjalt av brons. En tredje del påträffades 0,3 m SV om den resta stenen. Inga tydliga tendenser till att brandbålet stått på platsen kunde iakttagas.

Under anläggningen vidtog lera.

FYND

F1 x441,7 y881 z 21,55/21,20

I sot- och myllagret under torven:

KOL

OBRÄNDA BEN (recenta).

F2 x443,7 y880,7 z 21,49/21,21

I brandlagret:

SVÄRDSHJALT, 3 fragment av brons, ornerade i stil C, 20, 23 och 24 mm långa, med spår av förgyllning.

NIT (hjaltnit?/kamnit?) av järn, 1 st 15x2x2 mm, fragmentarisk.

BRODD av järn, 32x19 mm.

KRAMPA (?), 2 fragm. varav ett skänkelfragment 27x4x5 mm och ett fragment 28x6x6 mm (korroderat).

NITAR och fragment av järn, 217,7 g, 2 hela, 36 skallar, 29 brickor och ca 22 stiftfragment.

KERAMIK, 287,4 g (137 bitar).

BRÄNDA BEN, 658 g

KOL, ca 2399 g

Kommentar: De ornerade svärdshjaltfragmenten har ornamentik liknande de på svärdshjalt från Vendel 1 (Stolpe 1927, Pl. I.) och Valsgärde 6 (Arwidsson 1942, Taf.14). Valsgärde 6 har daterats till sent 600-tal eller tidigt 700-tal e.Kr. (Ljungkvist 2006, s.151 med där anförd litt.)

ANLÄGGNING 31

RUNDAT OVAL STENSÄTTNING, ca 3 m i d och intill 0,1 m hög. Gravklot.

Brandlager 0,9 x 2,2 m i diam och ca 1-5 cm djupt.

Belägenhet: x403 y854

Anläggningen var belägen i gravfältets N del under flat mark på en stig i svag V-sluttning. Endast en del av gravklotet skymtade i markytan före undersökningen.

Efter avtorvning framkom en oregelbundet rundad relativt glest lagd stenpackning, ca 3 m i diameter, bestående av 0,1-0,46 m stora stenar, mestadels 0,15-0,25 m stora, lagda företrädesvis i ett skikt. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av lera. Centralt i anläggningen låg ett gravklot som var 32 x 32 x 30 cm i diameter. Intill gravklotet syntes svärta från brandlagret. Inom en radie av en halv meter fanns en vag inre kantkedja med glest lagda stenar som gav ett slarvigt eller stört intryck. Möjligen har stenpackningen "glidit" ut lite i den svaga lersluttningen.

I ytlagret framkom vid avtorvning recenta spikar, gångjärn, glasskärvor och brända ben. Även ett recent obränt ben av ett idisslande djur hittades på 0,1 m djup.

I hela anläggningen framkom enstaka spridda kolbitar. En kolkoncentration fanns runt gravklotet och ca 1 meter V om klotet. Brandlagret var som djupast 17 cm men mestadels 1-5 cm djupt. Flera av de större stenarna i brandlagret hade kol och sot under sig, dock inte gravklotet.

I brandlagret framkom spridda brända ben, kamfragment, järnfragment, pärlor, keramikskärvor och brända textilfragment samt kol.

Anläggningen vilade på lera.

FYND

F1 x403 y854

Rensningsfynd:

OBRÄNT BEN

GLASSKÄRVA

SPIKAR, av järn.

BRÄNDA BEN, enstaka.

KOL, enstaka.

GÅNGJÄRN.

F2 x 403 y854 z: 22,37/22,20

I brandlagret:

KAMFRAGMENT ca 20 st.(700-tal)

JÄRNFRAGMENT, 7 st tenformiga (halsring?).

PÄRLOR, 9, av glas, blåa, millefiori och polykroma samt ett 50-tal 1-4 mm stora krackelerade fragment.

TEXTILFRAGMENT, 2 st (ev. 3), 10 mm resp. 5 mm.

KERAMIKSKÄRVOR, ca 4 dl (ej ett helt kärl).

BRÄNDA BEN, ca 0,4 l.

KOL.

Kommentar: De tenformiga järnfragmenten kan ha tillhört en halsring, möjligen en tidig torshammarring. Torshammaramuletter saknas dock. Graven kan dateras till 700-tal utifrån pärlorna (pärlhorisont P5) och kamfragmenten som har L1-ornering. Gravens läge i utkanten av Raä 28B antyder också en sen datering i denna del av gravfältet, troligen till slutet av 700-talet. På Raä 16, Söderby, finns en 700-talgrav, A 39, som har en halsring av järn med tenar som liknar de i A 31 men saknar liksom A 31 också amuletter. A 39 har pärlhorisont P5 men också ett antal orangea pärlor med anknytning i 600-talshorisonten P4. Dessutom har kammen L3-ornamentik. A 39 på Raä 16 är en barngrav och har daterats till tiden före 700-talets mitt (Petré 1999c, s.135 och 144). Dessa två gravar är de äldsta med halsringar av järn under yngre järnålder på Lovö. Båda ringarna saknar amuletter och har påträffats i brandlagren till skillnad från torshammarringar som brukar ligga obrända i benurnorna.

ANLÄGGNING 32

REKTANGULÄR STENSÄTTNING (ca N om NNÖ - S om SSV), ca 9,5 x 6,7 m och ca 0,2-0,3 m hög. Kantkedja. Skelettgrav med antydning till insjunkning (N-S). Fyndtom. Belägenhet: x190 y054

Anläggningen var belägen i gravfältets mellersta del i V kanten i svag V-sluttning och syntes före undersökningen som en rektangulär övertorvad stensättning ca 10 x 7 m stor (ca N om NNÖ - S om SSV) och ca 0,3 m hög med tydlig kantkedja av 0,3-0,5 m stora stenar. Enstaka stenar fanns spridda innanför kantkedjan där markytan var relativt plan. Hela anläggningen sluttade svagt åt V i V-sluttningen.

Efter avtorvning och rensning framstod stenpackningen som en rektangulär ca 9,5 x 6,7 m stor stenpackning av ca 0,2-0,8 m stora stenar, företrädesvis 0,3-0,4 m stora stenar lagda i 2-3 skikt. En svag insjunkning i N-S-lig riktning i stenpackningen kunde urskiljas. Insjunkningen var ca 2-2,4 m lång och ca 0,6-1 m bred. Vissa av stenarna där låg svagt lutande så att de sjunkit ned mot mitten av en ev. N-S-lig nedgrävning. En svag mörkfärgning intill 1-2 cm djup kunde konstateras i den förmodade nedgrävningen under stenpackningen i centrum av packningen men utan spår av fynd eller andra tecken på en tydlig skelettnedgrävning. Troligen utgjordes denna mörkfärgning dock av resterna av en skelettnedgrävning.

Under stenpackningen vidtog gult morängrus med inslag av mo. I S delen ca 1 dm under stenpackningen framkom i moränen en svag mörkfärgning (brunaktig) i morängruset. Denna färgning löpte horisontellt åt S och in under den närliggande graven A 39 (som undersöktes samtidigt). Den ca 0,3-1 m breda och ca 5 m långa mörkfärgning (ca 2-8 mm tjock) syntes löpa utmed den dåtida strandkanten (ca 30 möh). Mörkfärgningen avtecknade sig tydligt mot den gula sterila moränen som bestod av grus och stenar ca 0,05-0,2 m stora. Mörkfärgningen bestod inte av organiskt material utan var endast en färgning i moränen. Anläggningen var fyndtom.

ANLÄGGNING 33

FYRSIDIG STENSÄTTNING, 4,10 m x 5,40 m (hopbyggd med A 34). Brandlager saknades (urlakat brandlager?). Belägenhet: x194,2 y69,0

Anläggningen var belägen i gravfältets mellersta del på en svag höjdsträckning och sytes före undersökningen (hopbyggd med A 34) som en rektangulär stensättning ca 10 x 4 m stor och ca 0,4 m hög i NV-SÖ-lig riktning med kantkedja av 0,4-0,8 m stora stenar. I NV delen var anläggningen något rundad. Den Ö sidan var 0,5 m hög och den V sidan 0,2 m hög sluttande mot markytan. Anläggningens S del angränsade direkt till A 34 i SÖ men i detta stadium kunde inte någon tydlig avgränsning mellan dem ses. Däremot uppfattades anläggningen som något lägre än A 34.

Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en närmast fyrssidig stensättning omedelbart NV om den fyrsidiga A 34 och med gemensam kantkedja mellan dem. Kantkedjan bestod av 0,50-0,65 m stora stenar och i dess SV del ingick två markfasta block ca 1 m stora. Stenpackningen bestod av glest lagda 0,10-0,55 m stora stenar. Centralt i anläggningen fanns ett rundat markfast mittblock, ca 1 m i diameter, som i NÖ uppvisade eventuell påverkan av eld. En antydning till inre kantkedja kunde skönjas, cirka 1,4 m i diameter, bestående av ca 8 stenar 0,3-0,4 m stora. Fyllningen bestod av sandig mo. I fyllningen ingick även ett antal mindre stenar, 0,05-0,1 m stora. Inga tecken på begravning eller gravgömma framkom. Under stenpackningen var jorden fortsatt sandblandad, gul-orange i färgen och förhållandevis lös.

Fyra smärre kolkoncentrationer påträffades i fyllningen. I fyllningen återfanns även bränd lera i NÖ hörnet av anläggningen, en 3-4 cm spetsig bit kvarts och keramikfragment från bronsålder. En mindre mörkfärgning 0,1 m i diameter med små rester av kol, framkom vid den centrala markfasta stenens S sida. Ett jordprov från denna mörkfärgning togs. I direkt anslutning till det centrala markfasta blockets NÖ sida framkom 23 fragment av en torshammarring (F 2). Ett tvättat bränt ben framkom också i anslutning till det centrala markfasta blocket. Inga fynd framkom under kantkedjan.

Anläggningen vilade på moig morän.

FYND

F 1

x193,25 y067,54

x193,25 y067,54

x195,19 y068,55 z30,42

x193,20 y069,00 z30,18

x193,48 y069,35 z30,55

x194,35 y071,60 z30,21

F 2

x194,50 y069,10 z30,28

J 1

x193,20 y069,00 z30,18

Vid rensning:

RECENTA FYND

BRÄNDA BEN, 17,1 g sotiga från sållhög 2001

KAMFRAGMENT, 1 st. 0,4 g horn från sållhög 2001 som tillhörde A 35.

BRÄND LERA, 4 st. fragment från NÖ hörnet

KOL, 6,2 g

KOL, 53,4 g

KOL, 11,5 g från mörkfärgning i S kant av mittblocket

KOL, 2,3 g från mittblocket

KERAMIK, 3 st. skärvor, 12 g, bronsålderstyp

BRÄNT BEN, 1 st. tvättat 1 g fr. området vid mittblocket

KVARTS, 1 st. ca 3 cm spetsig bit.

Direkt NÖ om mittblocket:

TORSHAMMARRING, 23 fragment 36,2 g

I mörkfärgningen vid S sidan om mittblocket:

JORDPROV, från mörkfärgningen 174,7 g

Tolkning/kommentar: Då det inte förekom något brandlager eller några brända ben tolkas anläggningen inte som någon grav i traditionell mening. Torshammarringar förekommer rent allmänt under hela vikingatiden. Ett faktum som gör det sannolikt att anläggningen anlagts i samband med nedläggningen av torshammarringen är att ingen färgskiftning i jorden upptäcktes. Om nedläggningen skett senare än anläggningens tillkomst kunde en sådan skiftning förväntas. Att torshammarringar vanligtvis förekommer i gravsammanhang, oftast i brandgravar, gör denna anläggning ovanlig och svårtolkad. Torshammarringen kan ha flera symboliska betydelser. Den kan ha laddat platsen med en stark religiös kraft. Kantkedjan kan ses som en gräns mellan kult och vardag eller mellan två olika tillstånd. Kantkedjan i SÖ överlagrades av den kantkedja som tillhörde A 34 vilket innebär att A 33 anlagts före A 34. De brända benen och kamfragmentet i F1 kom från sållhögen från A 35 som grävdes år 2001.

ANLÄGGNING 34

REKTANGULÄR STENSÄTTNING (NV-SÖ), ca 4,5 x 5,8 m och 0,5 m hög, (hopbyggd med A 33.)

Kantkedja.

Skelettnedgrävning (V-Ö)

Belägenhet: x190,7 y73,0.

Anläggningen var belägen i gravfältets mellersta del och syntes före undersökningen som tillhörande en större, rektangulär, ca 4,5 x 10 m stor övertorvad stensättning orienterad i NV-SÖ-lig riktning. Anläggningen hade en tydlig kantkedja, som var synlig ovan torven. Höjden var ca 0,3-0,5 m. En elledning av koppar i torvytan löpte in i (möjligen igenom) anläggningen från NV (tillhörande barackbebyggelsen från 1940-talet).

Efter avtorvning och rensning framkom den rektangulära stensättningen som en separat anläggning som delvis överlagrade stensättningen i NV (A 33). I NV var kantkedjan gemensam med A 33 (överlagrande A 33).

Anläggningens storlek var ca 4,5 x 5,8 m med en kantkedja bestående av 0,30-0,80 m stora stenar. Stenpackningen var relativt gles och bestod av 0,10-0,50 m stora stenar. Fyllningen bestod av sandblandad mo med ett stort antal spridda mindre stenar, 0,05-0,10 m stora.

I anläggningens SV del påträffades under torvlagret i fyllningen över stenpackningen spridda rena brända ben. I övrigt påträffades två skärvor av keramik, slagen kvarts, flinta och hartsklumpar.

I anläggningens N del påträffades ca 0,5 m innanför och parallellt med den yttre kantkedjan en spjutspets av järn med spetsen åt NV, d.v.s. mot den dubbla och gemensamma kantkedjan mellan A 33 och 34. I området intill spjutspetsen mot kantkedjan framkom enstaka bitar av bränd lera och ett koncentrerat område med sotig, sandblandad mo även innehållande kol.

Diagonalt i stensättningen kunde urskiljas en antydning till en rektangulär stenkonstruktion 1,30-2,50 m, orienterad i V-Ö-lig riktning. Tre av de företrädesvis ca 0,2-0,4 m stora stenarna i packningen "lutade" inåt så som om en insjunkning skett (skelettnedgravning?). Vid fortsatt rensning av denna konstruktion framkom under stenpackningen två mörkfärgade områden, bestående av mörk, sandblandad mo med en mer kompakt och finkornig konsistens än i omgivande områden. De större av de båda områdena uppmättes till 0,70 x 1,40 m och det mindre till 0,40 x 0,40 m. Det mörkfärgade skiktets djup i botten uppgick till ca 2-3 cm. Inga fynd gjordes. I det mindre området var fyllningen mörkare och sotigare i konsistensen än i det större. Två koncentrationer av kol framkom även. Områdets djup uppgick till 30-40 cm och hade karaktären av en grop som smalnade av mot botten (skelettnedgravning?). Inga fynd påträffades i nedgravningen.

Under anläggningen framkom moig morän.

FYND

F1 x190,7 y73,0

Vid avtorvning och rensning:

(Fynd i torvytan – "sockerbit" av porslin, d.v.s. en kabelskarv, 15x18x19 mm med kvarsittande några meter lång kopparledning (dubbel) som ingått som elledning till en barack från 1940-talet).

BRÄNDA BEN, 104,2 g (spritt i fyllningen i den mellerst södra delen av anl.)

Prel. bedömning: Rörben från människa.

Lårben från människa.

Skenben och vadben från människa.

Skalltaksfragment från människa.

Obestämbara ben.

OBRÄNDA BEN 2 st., halskota får/get, en möjlig kota, art okänd.

KOL (totalt) 1153 g (möjlig härd 487 g).

FLINTA, 1 st, 3 x 2 cm.

FLINTAVSLAG, 1 x 1 cm.

SLAGEN KVARTS, 6 x 5 cm, skrapa?

KVARTS, 4 x 2 cm.

HARTSKLUMPAR, 6 st., 3-1 x 2-1 cm.

KERAMIK, 1 st. 3 x 3 cm bottenprofil? (bronsålder?)

KERAMIK, 2 st. 3,5 x 2 cm, mynningsbit ? (odaterad, svart).

BRÄND LERA, 21,6 g.

JORDPROV 1, från mörkfärgning i NÖ hörnet.

F2 x193,34 y73,85 z30,33

SPJUTSPETS, av järn, 30 x 3 cm (spetsen åt NV).

METALLFRAGMENT, 25 g.

JORDPROV, 2 st. från spjutspetsens holk.

Kommentar/tolkning:

Liknande rektangulära konstruktioner har påträffats på Valstagravfältet i Uppland (G. Andersson, UV-rapport). En intressant parallell till nedläggningen av spjutspetsen intill kantkedjan finns i Valsta, anläggning 17, där en järnkniv påträffades intill kantkedjan och i Valsta, anläggning 51, där en pilspets av järn påträffades intill kantkedjan. I båda fallen har föremålen lagts ned i anläggningens norra del, vilket är fallet även i denna anläggning. Likheter kan indikera att nedläggningarna är delar av ceremonier och ritualer ingående i en gemensam föreställningsvärld.

De spridda rena brända benen som framkom överst i fyllningen har jämförts med de rena brända ben som framkom i den intelligande ben- och fyndkoncentrationen i anläggningen A 38 där en spiralhuvudnål och en

lunulaformad rakkniv framkom. Benen har samma färg och bränningsgrad och några tycks komma från samma rörben. Vad som är intressant är att två skalltaksfragment, ett från vardera anläggningen, passar ihop. Detta torde innebära att benen som ligger i ytan på A 34 har följt med den jord som vikingarna tagit från den omedelbara omgivningen vari ingår A 38. Följaktligen skulle även de övriga F1-fynden ursprungligen kunnat höra ihop med A 38. Detta skulle kunna förklara varför ben- och fyndgömmen i A 38 saknade en överbyggnad i form av stenpackning. Även denna kan således ha förstörts och överförts som fyllning i A 34 av "vikingarna". Anmärkningsvärt är emellertid att utbredningen av de rena brända benen i fyllningen i stort sett sammanfaller med skelettnedgrävningen. Kanske man har observerat detta och att det däri finns en symbolisk mening.

ANLÄGGNING 35

RUNDOVAL MITTBLOCKSTENSÄTTNING, ca 6 m i d och ca 1 m h. Mittblock ca 1,3 x 1,1 m. Brandlager ca 2,5 m i d och ca 0,3 m dj. Liten stenkonstruktion SV om mittblocket. Belägenhet x 093 y 061.

Anläggningen var belägen på ett svagt västsluttande krönläge och syntes före undersökningen som en ca 5,3 x 6 m (N-S) stor oval och 0,8 meter hög övermossad röseliknande stensättning i markytan. Mantelfyllning som täckte stenpackningen saknades. Mittblocket (ca 1 x 1,5 x 1 m stort) och ett antal 0,25-0,45 m stora stenar var väl synliga i mossytan. NV delen verkade vara något nedrasad. Två större stenar i utkanten i S tycktes vara förbundna med en intilliggande sydligare icke utgrävd anläggning.

Efter rensning framstod anläggningen som en rundoval stenpackning med mittblock 1,3x1,1 m stort som också var den högsta stenen i anläggningen. Packningen bestod företrädesvis av ca 0,3-1,0 m stora stenar. I den NV delen av packningen, d.v.s. NV om mittblocket, var stenarna mer glest lagda. Ett flertal spridda stenar i packningen var röda. Mellan stenarna framkom ett större antal mindre stenar samt mo (mofyllning). Mofyllningen övertäckte dock ej stenpackningen.

Vid rensning framkom ett recent ben, små mängder brända ben, bränd lera, en bit keramik, bränd lera, harts, enstaka skärvstenar samt recenta plåtbitar, spikar, glasbitar och en liten bit takpapp (F1).

I stenpackningen i molagret mellan stenarna framkom keramik, flinta, järn- och glasslagg, järnfragment, järnnitar, ett viktlod av järn, brända ben samt kol (F2). I SV delen av packningen ca 1,5 m utanför mittblocket framkom en ca 0,3 m i diameter stor koncentration av några små järnfragment (varav en mininit av järn) och en keramiskärva(mynningsbit) (F 2:1).

Intill mittblockets södra sida framkom ett avbrutet svärdsfäste med tånge, knapp och hjalt (F3) av H-typ (x 092,46 y 060,63 z 30,39). Svärdsfästet framkom i en liten "röseliknande" stenpackning av mindre stenar, 0,15-0,25 m stora, som bildade en halvcirkel, ca 0,6 m i diam. omedelbart intill och SV om mittblocket. Denna lilla packning låg relativt högt jämfört med hela stenpackningen.

Under stenarna i packningen, främst under och NV om mittblocket, framkom ett ojämnt men kraftigt sotigt brandlager (F4), ca 2,5 m meter stort och ca 0,3 meter djupt, innehållande spridda brända ben, båtnitar, keramik från en ornerad kopp/bikärl, brodd, kamfragment, hartsklumpar, slagg samt mycket kol (F4). Vissa kolstycken utgjordes av grövre (stockliknande) material. Mittblocket var avslaget i botten så att det utgjorde en närmast halvsfärisk mittblockssten. Brandlagrets utbredning gick även in under mittblocket och under detta framkom en platt halvsfärisk locksten, 0,5 x 0,45 x 0,2, med den flata sidan nedåt. Under lockstenen stod ett keramikkärl (något nedgrävt) innehållande två på varandra liggande torshammarringar (ca 1/3 ned i kärlet) och br. ben i botten. Det stora täckande mittblocket var ditflyttat.

I botten under stenpackningen men överst i molagret i V delen framkom ett obränt flintavslag (F2:2), sannolikt en eldslagningsflinta.

Anläggningen låg på moig morän.

FYND

F1 x093 y061 z30,18

Rensfynd:
BRÄNT BEN, 1 litet.
BRÄND LERA, 8 småbitar.
HARTS, 8 småbitar.
KOL, 169 g.
FLINTA, 2 bitar.

			SPIKAR, 2 st (recenta). PLÅTBITAR, 2 st (recenta). GLAS (recent). TAKPAPP (recent).
F2	x093 y061		Mellan stenarna i anläggningen: VIKTLOD, järn, vikt 12,4 g, korroderat. NITAR, 4 st. SLAGG, 1 bit. HARTS, 1 bit. KOL, 511,2 g.
F2:1	x091,30 y059,30	z30,11	I koncentration i SV delen ca 1,5 m utanför mittblocket: MININIT av järn, längd 12 mm. JÄRNFRAGMENT, 5 olika (varv ett nålliknande, ett bandjärnsliknande och ett torshammarsliknande(?)) KERAMIKSKÄRVA, 10 små spjälkade bitar från en mynningsbit, 28,1 g (från ett grovt kärl).
	x091,30 y059,30	z30,14	
F2:2	x094,20 y059,70	z30,03	I NV delen under packningen och brandlagret i mo: FLINTA, obränd, 1 bit, 52x32x6 mm med eldslagningsretuscher.
F3	x092,46 y060,63		I en ca 0,6 m stor halvrund stensättningsliknande konstruktion intill och SV om mittblocket: SVÄRDSFÄSTE med HJALT, KNAPP och TÅNGE, av järn,(H-typ av svärd). Knappen har på ena sidan svaga spår av inkrustering (vertikalt ställda små "stavar" i linje, möjligen av brons/koppar). Vikt 219,8 g.
	x092,46 y060,63	z30,39	
F4	x093 y061	z30,23/29,98	I brandlagret (och delvis under mittblocket): JÄRNNITAR, ett 30-tal samt ca 20 fragm. Vikt 160 g. JÄRNBRODD, 1 fragm. KERAMIKKÄRL, kopp. Vikt 198 g. Ornering under mynningen. Kärlet har varit med på brandbålet (bikärl). KAMFRAGMENT, ca 5. BRÄNDA BEN, ca 3 liter. KOL, 4396,3 g JÄRNSLAGG, ca 10 st 1-2 cm stora bitar.
F5	x093,5 y061	z30,00/29,85	I brandlagret under en locksten under mittblocket: KERAMIKKÄRL, två parallella kanneleringar under mynningen. I keramikkrälet: TORSHAMMARRINGAR, 2 st. fragmentariska (intill varandra ca 1/3-del ned i kärlet, hängena låg i V). BRÄNDA BEN, ca 1 dl, vikt 47 g. JORDPROV.

Kommentar/tolkning: Anläggningstypen var närmast "mittblockstensättning" utan mantelfyllning som vanligen kan dateras till yngsta bronsålder men inget tydde på att A 35 var anlagd under bronsålder utan under vikingatid. Mittblocket var bearbetat (avslaget i botten) och lagt över ett keramikkrärl innehållande två torshammarringar och brända ben under en locksten – en noga genomtänkt konstruktion. Intressant är att den intilliggande anläggningen A 37 också har en bronsålderskonstruktion men är anlagd under vikingatid och att det därintill också finns anläggningar från bronsålder (A 38, per.6). Bronser från bronsålder period 6 (en halsring, 3 armringar och en dräknål) framkom också i A 37.

Det avbrutna svärdsfästets placering i en till synes egen liten stenkonstruktion är anmärkningsvärd. Denna packning låg högre än "huvudpackningen" och har anlagts sist eller i efterhand. Intressant är också

koncentrationen av de små järnfragmenten och mynningsbiten i SV. Mynningsbiten kan vara avbruten från ett kärl. Detta kärl var inte med i anläggningen.

Den obrända eldslagningsflintan F2:2 kan vara den flinta som man tände bålet med (har ej kastats in i bålet).

ANLÄGGNING 36

OREGELBUNDEN SKADAD STENSÄTTNING, ca 3 m i diam? och intill 0,1 m hög.

Framkom under flat mark och var ej synlig före undersökningen.

Brandlager: ca 0,5 m i diam? och ca 0,1 m djupt?

Belägenhet: x187,5 y076

Anläggningen framkom vid schaktgrävning och kontroll av 1940-talets barackbebyggelse (år 2004). Före undersökningen var området helt plant. Ca 0,05-0,15 m under markytan framkom en oregelbunden och sannolikt skadad ca 2-3 m i diameter stor flack stenpackning bestående av ca 0,1-0,3 m stora stenar lagda i 1-3 skikt. I centrum i ett ca 1 m i diam. stort område var flera stenar lagda så att de bildade antydning till cirklar. I mitten av denna framkom ett ca 0,1 m djupt och ca 0,5 m i diameter stort brandlager innehållande ett mycket fragmentariskt keramikkarl innehållande brända ben, spridda brända ben, en röd glasflusspärla, nitar och spikar av järn, en brodd, kamfragment, ett litet ben-/hornfragment med fasad kant (sannolikt ej ett kamfragment) och kol.

Anläggningen vilade på sterilt morängrus.

FYND

F 1 x187,5 y076

I brandlagret:

PÄRLA, av röd glasfluss, något förslaggad.

NITAR, ca 5, och SPIKAR, ca 3, av järn.

KAMFRAGMENT, ca 10 (S6, L2).

BEN-HORNFRAGMENT, 1 st, 8x8x3 mm med fasad något försänkt kant mot rak sida.

BRODD, bandformig, 35 x12 mm.

KERAMIKKÄRL, mycket fragmentariskt, vikt 203 g.

BRÄNDA BEN

KOL

Kommentar: Anläggningen saknade klar avgränsning och har skadats kraftigt, troligen i samband med barackbebyggelsen under 1940-talet eftersom markytan över och kring anläggningen var helt plan.

ANLÄGGNING 37

RUNDAD RÖSELIKLANDE STENSÄTTNING, ca 9,5 x 10,5 m (N-S) och ca 0,8 m hög. Kantkedja.

Brandlager: 3,5 x 3 m och ca 0,2 m djupt

Belägenhet: x183,5 y062,5 (30,90 möh)

Anläggningen som exponerade åt SV var belägen i gravfältets mellersta del i svag V-sluttning i krönläge på en åssträckning och var synlig före undersökningen som en lätt övermossad, svagt välvd 0,8 m hög röseliknande stensättning, ca 9,5 m i diam med 0,3-1 m stora stenar och med kraftig kantkedja i V. Anläggningen var störd av en rotvälta i V kvadranten där bl.a. en ca 1 m stor sten rivits upp. Anläggningen som sluttade något åt V var ca 0,3 meter lägre i S delen. Den V delen avgränsades av en kraftig kantkedja bestående av tätt lagda 0,5-1,4 m stora stenar.

Efter avtorvning och rensning framstod en stenpackning med 0,2-1,5 m stora stenar, företrädesvis 0,3-0,4 m stora. Flera stenar var 0,8-1 m stora. Stenarna var både rundade och skarpkantiga. Många stenar var av röd granit. Anläggningen begränsades av en välld kantkedja av 0,3-1,5 m stora stenar, de största i NV-V-SV (mot marklutning åt V). I den V-SV-delen var kantkedjestenarna 0,8-1,4 m stora. Kantkedjan var tydligast i NV, V, S och SÖ. Möjligen har kantkedjan i ett 3 m brett område i den S delen glidit ned något på berget – alternativt kan detta vara en s.k. sydport (dock mindre troligt) som var 3 m bred och utskjutande ca 1,5 m. Den eventuella sydporten bestod av två större stenar som avgränsning i syd, 1 resp. 0,75 m stora samt 0,5-0,2 m stora stenar.

Vid avtorvning och rensning framkom ytligt i den ÖNÖ delen en ca 2 m i diam. och ca 0,2 m djup sophög/sopgrop från 1940-talet som innehöll bl.a. en sminkdosa, glas och porslin (en tallrik som i botten hade

texten: Sovietski union), väskbeslag, klackjärn, bränt papper, minipärlor m.m.). Se fyndförteckning nedan under "Tillägg".

Några små kol- och sotkoncentrationer fanns utanför brandlagret i utkanten av NÖ kvadranten. Berghällen visade tecken på att vara brandskadad vilket kan tyda på att bålet hölls direkt på hällen.

Under stenpackningen kom först ett tunt lager med matjord (mylla), därefter ett gulbrunt molager (mantelfyllning) intill 1 dm djupt, som var jämnt fördelat över hela anläggningen. Ett rödbrunt jordlager påträffades i profilens allra sydligaste del. Lagret var ett par centimeter tjockt och hade en utbredning på ca 1,5x1,5 m. I centrum av anläggningen framkom ett 3,5x3 m i diam. stort brandlager, intill 0,2 m djupt, delvis med fläckvis utbredning. Mindre brandlagerspår fanns i NV och NÖ kvadranternas utkanter (intill profilen).

Kring delar av brandlagret fanns en antydan till en inre kantkedja. I den NV kvadranten fanns ett rött stenblock (ca 85x50 cm) som var skörbränt. I den SV kvadranten, fanns ännu ett rött skörbränt stenblock. Inget brandlager under blocket kunde konstateras.

Under stenpackningen hittades 122 st spridda järnningar, vissa fragmenterade. Den största koncentrationen (49 st) konstaterades i den NÖ kvadranten.

Kol och brända ben framkom fläckvis över hela graven. Keramik framkom företrädesvis i NV kvadranten (F2). I NÖ-, SÖ- och SV-kvadranternas brandlager framkom kamfragment. I SÖ kvadranten hittades ett bryne. I brandlagret i SÖ framkom en genombruten bronsflöjel, ca 5 cm lång. I NV delen av brandlagret hittades en fragmentarisk torshammarring. Rester av en urna påträffades i gravens mitt. I nära anknytning till urnan hittades ett mindre antal järnbeslag som antagligen suttit på ett skrin. I NÖ kvadranten påträffades förkolnade träbitar som kan vara rester av detta skrin. Vid genomgång av benmaterialet hittades dels ett silverposament och dels två små fragment av silvermynt samt björnfalanger från en björnfäll. Myntet kom från SV kvadranten.

I NÖ-kvadranten påträffades i molagret omedelbart utanför brandlagret (och på samma nivå som detta) en halsring av brons, från bronsålderns per. 6. När den hittades var den bruten på mitten (nedtryckt av en ca 0,4-0,5 m stor sten). Ytan var slät och till synes helt fri från ornamentik. Intill halsringen fanns en bronsnål (per.6) nedstucken i jorden och närmare kantkedjan fanns tre armbyglar av brons tätt lagda ovanpå varandra med öppningarna åt samma håll.

Anläggningen var anlagd på en slät berghäll, något sluttande åt V-SV, med vissa brandskador. I kanten av berghällen och delvis under brandlagret (främst i dess utkanter) fanns ett tunt lager moig morän.

FYND

F1 x183,5 y062,5 30,90/30,48

Vid rensning i ytan från sopgröp från 1940-talet:
Sminkdosor, medicinflaskor, delar av handväskor,
porslin, spikar, pärlor m.m. Se fyndförteckning under
Kommentar nedan.

F2 30,48
30,40

I brandlagret:
MYNT av silver, 2 fragment. Det större fragmentet
är en dirhem som dateras till ca 844-869 e.Kr. Vikt
0,44 g. (1/6 fragment).
POSAMENT av silver, 1, ca 1 cm stort. Vikt 0,5 g.
MINIATYRFLÖJEL, brons. Vikt 19,9 g.
KNIV/EGGSPETS, huggkniv eller scramasax(?)
22x19x2,5 mm.
TORSHAMMARRING, järn, fragment med två
hammarhängen.
MÄRLOR av järn, 4, varav en med kvarsittande
järnbleck/läderbeslag.
ÖGLA, av järn, 38 mm lång.
BESLAG av järnplåt, ca 6 fragment varv några med
streckornamentik samt nitar.
KAM, ca 10 fragment (B-kam).
HÄSTKAM, ca 7 fragment samt ca 20 kamtänder.
ORNERAT BEN-/HORNFRAGMENT,
11x4,5x1,5 mm (troligen ej ett kamfragment)

		ornerat på ena sidan med tre streck, varav ett böjt, och tre punkter. BRYNE, av sandsten (?), 55x7x6 mm. NITAR, av järn, 122 st. Vikt 540 g. BJÖRNFALANGER, 10, (klor från en bränd björnfäll). KERAMIKKÄRL (rödbränt, har varit med på brandbålet). BRÄNDA BEN, 3172,3 g (prel: björn, häst, hund och människa). KOL, 264,7g
F3	n: x184,64 y062,17 o: x184,54 y062,28 s: x184,39 y062,27 v: x184,44 y062,00	<u>30,48</u> 30,35 KERAMIKKÄRL (mycket fragmentariskt) innehållande: BRÄNDA BEN, 146,7 g
F4		I brandlagret: Utanför brandlagret men underst i stenpackningen i NÖ-delen av anläggningen i moig morän: NÅL av brons (bronsålder per. 6), med upprullat bandformigt huvud, längd 105 mm. Vikt 8,8 g. HALSRING av massiv brons (bronsålder per.6). Vikt 113,8 g.
F5	x184,78 y062,64	<u>30,38</u> 30,29
F6	x184,6 y062,9	<u>30,39</u> 30,36
F7	x186,70 y063,98	<u>30,37</u> 30,32 ARMBYGLAR, 3, fragmentariska, halvcirkelformade, av brons (bronsålder per. 6). Sammanlagd vikt: 4,3 g.

Kommentar/tolkning:

Anläggningen utgörs av en vikingatida grav, men med en konstruktionstyp som påminner om äldsta järnålder och yngre bronsålder. Även fynd anknyter till yngsta bronsålder. Halsringen, armringarna och nålen, alla av brons, funna straxt utanför brandlagret i NÖ kan dateras till yngre bronsålder (per. 6). De låg omedelbart under stenpackningen och i kanten av brandlagret. Berghällen visar tecken på brandskada, vilket tyder på att bålet (eller bälten) torde ha stått direkt på hällen. Den intilliggande anläggningen A35, även den av utseendet att döma som en typisk bronsåldersanläggning (mittblockstensättning), visade sig vid närmare undersökning endast innehålla föremål från vikingatid, bland annat ett svärdshjalt av typ H. Dessa två gravar kan antyda att man vurnat för förfäderna från bronsålder, både via gravens utseende, val av belägenhet, samt i A 37 även innehållsmässigt genom de ovan nämnda bronsföremålen. Det gick inte att avgöra om bronsåldersfynden redan legat där då den vikingatida graven anlades eller om fynden lades ned (eller makades åt sidan) av vikingarna, vilka måste ha uppmärksammat bronsåldersfynden p.g.a. dess uppenbara exponering. Om en bronsåldersanläggning legat här tidigare och vikingarna övertog platsen har man kanske av olika anledningar lämnat kvar bronsåldersfynden eller lagt tillbaka dem. De var inte eldskadade. Stenpackningen var av bronsålders- eller äldsta järnålderstyp men det gick inte att avgöra om konstruktionen anlagts under bronsålder eller vikingatid. Det verkade emellertid som om hela konstruktionen anlagts under vikingatid. Det bör här påpekas att i granngraven A 41 (den största på gravfältet) påträffades i S delen i ett mycket kraftigt sotlager en armbygel av samma typ som i A 37. Avståndet mellan fynden är endast ca 20 m.

Av fynden i brandlagret så är eggspetsen svårtolkad, den är för stor för att vara en vanlig kniv, möjligen spetsen till en huggkniv eller scramasax. Miniaturflöjeln är en av endast åtta kända och har behandlats i en C-uppsats av Veronica Ekberg (2002). Silverposamentet, björnfällen, miniflöjeln, ett flertal offerade djur, bl.a. tre hundar och kopplingen till anfaderskult genom bronser och konstruktionstyp till bronsålder är exempel på att den gravlagde hade hög social status.

Tillägg ang. "sopgruppen" i A 37 från 1940-talet.

Fynd från sopgruppen:

Ben, burkar (skokrämsburkar), burklock, del av gummisnodd, del av termometer med kvicksilverkula, delar av en Arabia-tallrik, delar av tallrik med blommönster, diskborste, bleckflaskor (3 st), folie, glasskärvor, gummibitar, gångjärn, hake till korsettknappning, handväskebeslag med låsanordning (3 st), hårspänne av metall, kaminlock av järn, keramikskärvor med ornering, knappar, knappnål, kol, konservdelar, lampskärvor, lås till halsband/armband, medicinflaskor (3 st), medicinflaskor med pipett (2 st), metallbeslag till skor, mynt 10 öre svenskt år 1927, mynt 1 öre svenskt 1926, mynt oidentifierat, märke med bokstaven S ingraverat, nitar, porslin, pärlor i olika färger, saftflaska och lock med packning, sminkdosor (3 st), spegelglas, spikar, spänne med bokstaven E ingraverat, tallrik med djurmotiv samt texten "Made in Sovietski union" i botten,

tandkrämstubb (Colgate/Palmoliv), tuber (oidentifierade, 2 st), textil, tättningsringar till burkar (Ur Lunnemo 2004, s.5f.).

ANLÄGGNING 38

OREGELBUNDET RUNDAD STENSÄTTNING, ca 8 m i diam och ca 0,5 m hög bestående av flera celliknande anläggningar. Sotfläckar, skärvstenslager, kulturlager, gravgömma (brandgrav).

Belägenhet: x183 y070

Anläggningen framstod före avtorvning som en övertorvad svagt välvd stensättning, närmast rund, med cirka 8 m i diameter och 0,5 m h med enstaka (8 st) oregelbundet placerade uppstickande stenar ca 1 m stora (se nedan). Anläggningen låg i mitten av gravfältet på cirka 30 m ö h. och på gravfältets högsta punkt (gravfältet utgör här en relativt flack del). Omgivningen sluttade svagt mot S och planade ut mot N. I anläggningens NÖ del växte en stor tall och i utkanten flera mindre tallar. Markytan bestod främst av en barmatta, mossa och något gräs. I anläggningen fanns 8 stora synliga stenar spridda, två av dem i Ö med måtten ca 1 x 1,20 m respektive 1 x 1 m, två i V med måtten ca 1 x 1 m, två i NÖ med måtten ca 1 x 1 m. Två något mindre stenar stack upp i mitten av anläggningen. I övrigt fanns inga synliga stenar. I gravfältets miljö finns även lämningar från andra världskriget i form av tidigare bostadsbaracker. Dessa identifierades av cementrör som hade fungerat som grundstenar/plintar till barackerna som låg i direkt anslutning till A 38, omedelbart utanför kanten i SÖ.

Efter avtorvning och rensning framkom en stensättningsliknande anläggning med skärvstenssamling i anläggningens NV del. Dess form är närmast rund eller rundoval. Anläggningens diameter uppgick till cirka 9 m. Höjden var ca 0,5 m. Packningen framstod efter avtorvning som mycket oregelbunden, både beträffande stentäthet och också stenstorlek. Anläggningen var, förutom de ovan beskrivna meterstora stenarna, uppbyggd av större stenar vars storlek varierade mellan 0,3 och 0,5 m i diameter samt ett lager knytnävsstora stenar. Därunder framkom framför allt skärvstenar lagda i 2–3 lager. Under tallrötterna i anläggningens NÖ del framkom ytterligare en stenpackning. Denna undersöktes ej pga den stora tallen som stod där. I anläggningens N del fanns ett parti bestående av mestadels skärvig sten, vilket nådde ner till berghällen och hade endast cirka 15 cm djup. Detta parti var cirka 1,5 m brett och nådde nästan in till profillinjen med sin största koncentration i anläggningens N mittparti. I anläggningens N del framkom även några otydliga sotfläckar. Anläggningen saknade kantkedja men begränsades i SÖ samt i SV av ca 1 x 1,5 m stora stenar. Dessa var ej markfasta utan lagda vid anläggningens byggande. Under de stora stenarna i SÖ fanns ett skärvstenslager samt ett kulturlager (mörkfärgat). Den stora stenen i SV vilade också den på ett lager av skärvsten och kulturlager från bronsåldern. I sin SV del framstod anläggningen som bestående av två intill varandra liggande stensättningsliknande konstruktioner. Den ena låg kring den meterstora stenen i SV där en kantkedja av lagda stenar syntes kring stenblocket, den andra i anläggningen centrum där cirka 0,5 m långa eventuellt tillhuggna stenar verkar ha blivit ställda.

I NÖ delen av anläggningen stod en stor tall vars rotsystem bredde ut sig över stenpackningen cirka 2 m i samtliga väderstreck. Tallen avlägsnades inte så denna del av anläggning förblir till största del outgrävd. Även i V utkanten, omedelbart utanför anläggningen, fanns under en björk en stensättningsliknande konstruktion som var fyndtom. Den angränsade till A 37.

Anläggningens konstruktion skilde sig åt i dess norra del mot i dess södra. Molagret i anläggningens norra del var cirka 3 cm djupt, därunder framkom ”svallat” grus, (0,1-0,15 cm stora rundade stenar – rullgrus/”ärtgrus”). Detta lager var blandat med skärvig sten. Djupet på detta lager uppgick till cirka 15 cm.

Något stratigrafiskt kulturlager kunde ej urskiljas. Efter borttagandet av stenpackningen framkom fyllning av mo till ett djup av 0,3-0,5 m. Därunder framkom ett cirka 10 cm djupt lager av sandig mo. Anläggningens centrum dominerades i botten av en svagt åt S sluttande berghäll, cirka 0,8 m lång. Invid denna framkom ett kraftigt sotlager, cirka 60x25 m stort.

Fyndmaterialet efter avtorvningen bestod av glasskärvor, liten glasflaska, tandborste i bakelit, fönsterhake, spikar, 19 tyska mynt från början av 40-talet (i Ö utkanten), porslinskärvor och kol. Mynten låg samlade inom ett 1 dm stort område tillsammans med en järnbygel (från börs eller väskbeslag?) – troligen nedgrävt (ca 15 cm). Spritt i hela anläggningen framkom kol, enstaka brända rena ben av människa och hund, enstaka hartsklumpar samt enstaka keramiskärvor. Många av dessa fynd kan ha ett samband med de flyktingbaracker som stod på gravfältet under 40-talet. I utgrävningens nästa skede hittades två knackstenar och en större oval knacksten i anläggningens SV del i skärvstenslagret. Under skärvstenen i mitten av anläggningen påträffades en bit av en bandformig armring av brons och på tre ställen intill varandra delar av en spiralring av brons. I anläggningens centrum påträffades en kolkoncentration med synbart hög fetthalt (Jordprov).

I ytterkanten i N delen av anläggningen under ett skärkvstenslager framkom en koncentration av rena brända ben av människa, enstaka kolbitar och några keramikfragment. I detta utbredningsområde fanns "ärtsingel" d.v.s. centimeterstora rundade stenar. Där framkom även en halvmånformad rakkniv i brons samt intill en spiralhuvudnål i brons (utan spets). Benkoncentrationen var ca 0, 8 m i diam och bronserna låg centralt i mitten med ca 15 cm avstånd. Benkoncentrationen och bronserna får betraktas som en gravgömma. Dessa fynd föranledde en utvidgning av undersökningsområdet med ett schakt 2 x 1 m stort. Ingen överbyggnad fanns över denna men det är inte uteslutet att någon form av markröjning har skett i samband med barackbebyggelsen under 1940-talet för att få ett behagligare stenfritt område att gå på intill barackerna.

Anläggningen vilade på dels berg, dels på mo och sand.

FYND

F1 x183 y070

Rensningsfynd:

SPIKAR, HARTS (från recent tak), TJÄRA (papp), KOL, BRÄND LERA (ev. forntida), KVARTS, JÄRNBÄR, ALUMINIUMBÄR, KABELDEL, PÖRSLIN, DÖRR-ELLER FÖNSTERHÄKE, TÄNDBÖRSTEN, NEDRE DEL AV GLÖDLÄMPA, KERAMIK, KÖRÖSKÄRÖÖR

Glasföremål:

SÄLTÖÖR

PÄRFÖMFLÄSKÄ? (något hopsmält)

LITEN BÖTELJ (ej svensk?)

Brända ben:

KLIPPÖEN AV MÄNNISKÄ (preliminär osteologisk bedömning.)

SKÄLLTÄK AV MÄNNISKÄ

(preliminär osteologisk bedömning.)

RÖRÖEN AV MÄNNISKÄ

(preliminär osteologisk bedömning.)

F2 x183,14 y069,39

30, 57

ÄRMÖRÖ AV BRÖNS, bändförmig, 9 mm bred, fragm.

KÖLÄNSÄMLÖÖ

F3

KÖL, BRÄNDÄ BEN, RÖRÖEN AV MÄNNISKÄ

(preliminär osteologisk bedömning.)

F4

BRÄND LERÄ

F5 x182,00 y075,00

19 TYSKÄ MÖNT, JÄRÖTRÄD, från börs?, ca 14 cm lång, dubbel med öglör. PLÄTBÖRK?, delvis endast kanten kvar, ca 13 cm i diam.

F6 x180,00 y073,70

30, 50

KNÄCKÖTEN

F7

SVÄRTGLÄTTÄD KERAMIK, HÄRTS, BENÖIT

F8 x180,70 y071,75

30, 49

SPIRÄLÖRÖÖ, av ca 3 mm brett brönsbänd, fragment, hela längden ca 30 mm, diameter ca 15 mm, ca 6 varv.

F9 x180,70 y073,00

30, 50

HÄRTSÄTÖNÖÖSRÖÖÖ, fragment.

F10 x181,50 y070,00

30, 38

KÖLÄNSÄMLÖÖ, stöör.

F11 x181,35 y070,50

30, 34

BÖRÖSKRÖSTÄLL, liten fyrkändig, öslipäd.

F12

KERAMIKÖITÄR

F13

HÄRTS

F14

KERAMIKÖIT

F15

KÖL, HÄRTS

F16

BRÄNT BEN

F17 x181,50 y071,52

EV. MÄTÖRÖTER, KÖL (nära F10 och F11)

F18

RÖRÖEN

F19

KÖLÄNSÄMLÖÖ

F20

SPRÖTT KÖL

F21

KÖL

F22

ÖTGÄR

F23

KERAMIKSKÄRÖÄ

F24

KERAMIK

F25

HÄRTS

F26 x185,12 y070,75

BRÄNDÄ BEN: Tönnögben med muskelfäste, röören,

				lårben (preliminär osteologisk bedömning.)
F27				STORA KOLBITAR
F28				KOL
F29				HARTS
F30				KOLBITAR
F31				SOTKONCENTRATION
F32				KERAMIK (invid F10)
F33				KOL
F34	x185,85	y071,85	30, 55	RAKKNIV av brons, lunulaformad, längd 80 mm, bredd 30 mm, vikt 11,3 g.
F35				KERAMIKSKÄRVA (invid F34)
F36				Benkoncentration:
				LÅRBEN AV MÄNNISKA (prelim. osteologisk bedömn.)
				SKALLTAK AV MÄNNISKA (preliminär osteologisk bedömning).
				RÖRBEN AV MÄNNISKA (preliminär osteologisk bedömning.)
				KINDBEN/OKBEN AV MÄNNISKA (preliminär osteologisk bedömning.)
F37				KOL
F38				BRÄND LERA
F39				UTGÅR
F40				KOL
F41	x185,46	y071,54	30, 42	SPIRALHUVUDNÅL med omkastad hals. Av brons. Spetsen saknades. Längd 65 mm, bredd ca 24 mm. Vikt 5,5 g.
F42				BRÄNDA BEN (invid F41. Bland dessa ben finns ett skalltaksfragment som har passning med ett ben från A 34).
F43	x184,02	y070,30	30, 51	KOL ur hållskreva.
F44				MYNT? av koppar (-legering?), (sällfynd). Vikt 1,4 g. Diameter 14,2-14,7 mm. Tjocklek 1,5 mm. "Bubblig" yta.
Jordprov				Från mörkfärgad fet jord i centrum.

Kommentar/tolkning:

Anläggning 38 förefaller inte att vara en enhetlig stor grav. Däremot verkar den bestå av flera påbyggda anläggningar eller celler, möjligen 5 eller 6 stycken.

De fynd som gjorts av spiralhuvudnål och en lunulaformad rakkniv dateras enligt Montelius till bronsålder P VI. Detta stämmer väl med gravskicket med de rena brända benen och Lausitzkeramiken.

För att kunna tolka anläggningen har vi valt att dela upp den i minst tre celler. Den första ligger i anläggningens SÖ del och framstår som en egen parcell dit man fört kulturlager från en av bronsåldersboplatserna, alternativt har det funnits en boplatz här som avsatt skärvstenslaget och knackstenarna. På detta har man sedan ansträngt sig att lägga skärvstenen i ett jämnt mönster. I detta lager har man även deponerat keramikskärvor från ett Lausitzkärl. Ovanpå detta lager har man sedan placerat de stora stenarna som avgränsar parcellen i SV.

De sotfläckar som fanns spridda i anläggningen kan tyda på olika aktiviteter.

Nästa parcell uppträder strax intill den förra och har ett hartstätat kärl. Anläggningens mitt dominerades av en stor sotkoncentration, och vid dess sida har en del av en ring, eventuellt bandformig armring, deponerats. I anläggningens utkant har dels en spiralfingerring deponerats, dels ett fåtal brända ben.

I den NV parcellen gick berget i dagen ganska snabbt. Berget sluttade svagt åt V och övergick i en klippskreva. Skrevan var fylld av skärvsten och mindre stenar och runt skrevan fanns några större ca 0,3-0,4 m stora stenar. Vid rensning framkom två mindre, cirkelliknande stenkonstruktioner. I den ena cirkeln framkom en cirka 10 cm djup sotfläck med relativt lite kol. I den andra stensättningen under en mittsten framkom fragmentet av den bandformiga bronsarmringen.

I anläggningens N del hittades i ett skärvstens- och rullgruslager (ärtsingel) en lunulaformad rakkniv av brons, en spiralhuvudnål med omkastad hals och rena brända ben. Rakkniven är halvmånformad. Spiralhuvudnålen

framkom ca 5 cm djupare i lagret än rakkniven men intill. Båda dessa bronser kan dateras till bronsålderns period 6. Eventuellt har denna begravning täckts av en locksten eftersom en möjlig sådan hittades bredvid åt SÖ. Denna plats ligger exakt på den högsta punkten i detta område, som i sig är ett svagt krönområde på en flack höjdstreckning. Troligen har området skadats såväl under vikingatiden som under 1940-talet.

Utifrån ovanstående kan anläggningen tolkas som inte enbart en grav, utan även som en rituell depositionsplats med flera påbyggnader. När man väger in områdets topografi och kulturmiljö kan man tolka platsen som en ceremoniell samlingsplats som med tiden kan ha utvecklats till en gravplats. Skärvstenen, det svallade gruset med rakkniven och spiralhuvudnålen och de brända benen (en grav), det fläckvisa kulturlagret, de spridda bronsringarna, sotfläckarna och knackstenarna kan alla tolkas som uttryck för sådana aktiviteter. Troligen har denna ackumulering skett över en längre tid. Den begränsade del som A 38 utgör kan ses som en yta som ej påverkats eller förändrats särskilt mycket efter den yngsta bronsåldern med undantag för den norra delen där sten tycks ha tagits bort. (Ang. de brända benen se "Tolkning" i A 34). Den totala mängden brända ben i anläggningen var 329 g inklusive de som spritts ut i A 34 då den byggdes.

ANLÄGGNING 39

HÖG, rund, ca 8x7 m och 0,7 m h (N-S). Plundringsgrop.

Brandlager.

Belägenhet: x181,5 y048,5

Anläggningen var belägen i stark sluttning åt V och uppskattades före undersökningen till ca 7 m i diameter, 0,5 m h sett från Ö och 1,5 m h sett från sluttningen i V. Högen var helt övertorvad med enstaka synliga stenar. En plundringsgrop fanns något perifert i den västra delen av anläggningen, ca 2,5x1,5 m stor. I den norra delen fanns tendens till kantkedja. Anläggningen gränsar i norr mot anläggning 32.

Efter avtorvning och rensning framkom en stenpackning bestående av 0,2-0,5 m stora stenar. I den västra halvan fanns även ett flertal stora stenblock i storleken 0,7-1,3 m. Mellan stenarna framkom ett större antal mindre stenar, ca 0,05-0,15 m stora.

Vid rensning påträffades i NO en bit eldslagningsflinta (bränd), en stor benbit (recent) samt en båtnit. I NV framkom en recent gaffel, en glasbit, ett stort obränt flintavslag, en båtnit samt flera brända ben (dock inte samlade). I SV hittades en rund keramikgrytsfot(?) samt en båtnit. En recent fickkniv framkom i SO. Runt plundringsgropen förekom spridda brända ben. Nedanför plundringsgropen, i utkanten av anläggningen hittades en bit förglasad slagg. I plundringsgropen fanns en emaljerad plåtmugg, en rostig burk. I anslutning till muggen och burken fanns även ett litet antal brända ben.

Under stenpackningen mellan stenblocken i västra delen av anläggningen, framkom ett brandlager, 1,6 x 2,5 m stort och något oregelbundet och ca 10 cm djupt. Stenarna i direkt anslutning till brandlagret var eldskadade och brandlagret låg också delvis ovanpå ett större stenblock, som också var eldskadat. Detta tyder på att brandlagrets befintliga plats även är platsen för brandbålet. Fynden i brandlagret utgjordes av brända ben, en liten keramikskärva (mynningsbit, typ bronsålder?) samt några nitar.

I nordvästra kvadranten, centralt beläget i anläggningen men utanför brandlagret och omedelbart NV om en stor sten, framkom i mo ett fragmentariskt keramikkärl, ca 20 cm i diameter och 11 cm högt. Runt kärlet fanns en kistliknande, fyrkantig konstruktion av flata stenar, ca 0,25-0,4 m stora, varav en troligtvis utgjort ett lock. Runt omkring kärlet hittades 22 nitar och några få brända ben. I kärlet framkom brända ben, några järnnitar samt järnbeslag, sannolikt tillhörande en hästmundering.

Anläggningen vilade på moigt morängrus. I NV var detta morängrus svagt mörkfärgat. Denna mörkfärgning (en forntida strandkant?) löpte vidare in i den närbelägna graven A 32 (dessa anläggningar undersöktes samtidigt).

FYND

F 1 x181,5 y048,5

I torvlagret:

GAFFEL av järn (recent)

GLASBIT (recent), 1 bit.

ELDSLÄGNINGSFLINTA, bränd, 1 bit (har nötningsglans).

BRÄND LERA, 1 bit.

OBÄNT BEN, recent.

F 2 x181,5 y048,5

I fyllningen:

			KERAMIKFÖREMÅL, ca 45x23 mm (fot till trefotskär?).
			FICKKNIV (recent)
	x182,4 y046,2	28,83	METALBURK (recent), ca 30 fragm.
			BRÄND LERA, 1 bit.
	x182,4 y046,2	28,83	MUGG, emaljerad, brun (recent).
F 3	x181,5 y048,5		Under stenpackningen:
	x183,65 y047,5	29,03	FLINTAVSLAG, obränt, 50x35x9 mm (har retuscher).
	x181,2 y047,8	28,88	NIT
	x181,2 y047,0	28,88	NIT
	x182,8 y049,2	28,95	NIT
	x182,9 y047,0	28,67	NIT
		28,88/28,82	SLAGG, 4 bitar, (förglasad?)
			BRÄNDA BEN, 31 g. I koncentration intill en sten
			omedelbart ÖSÖ om brandlagret.
			LERA, förslaggad.
F 4	x181,5 y046,5	28,48/28,37	I brandlagret:
			KERAMIK, 1 bit, mynningsbit (23 x 20
			mm) med mörk insida. Hör sannolikt ej till benurnan (F5).
			KOL, ca 47 g
			JÄRNSLAGG, 1 bit (jfr ovan, F 3)
			BRÄNDA BEN, 1 464 g.
F 5	x181,8 y047,8	28,63/28,52	KERAMIKKÄRL, fragmentariskt, 832 g. (ej sotigt).
			I och omkring keramikkrälet:
			BRÄNDA BEN, 186 g (varav en del i krälet).
			NITAR/SPIKAR, 22 st. (omkring krälet).
			JÄRNBESLAG, ett helt och två fragment från ytterligare två
			beslag, från hästmundering (låg i krälet).

JORDPROV. Från brandlagret, ca 3 dl.

Kommentar/tolkning:

Anläggningen var plundrad vilket fynden (nitar, eldslagningsflinta) i ytan tyder på. Nitar fanns spridda även i fyllningen vilket kan ha med igenfyllningsprocessen att göra. De eldskadade stenarna i anslutning till brandlagret tyder på att brandbålet stått på platsen. De mycket stora stenarna i anläggningens bottenlager var anmärkningsvärda och kan ha bidragit till bättre lufttillförsel vid bålbranden. Anmärkningsvärt är att benurnan placerats utanför brandlagret, ÖSÖ om en stor sten som skilde brandlager och urna. Benurna var dåligt bränd och mycket fragmentarisk. Urnan omgärdades av några mer eller mindre flata stenar som bedömdes som en liten kistliknande konstruktion, möjligen även med takhäll. I omedelbar anslutning till urnan låg spritt i molagret ett 20-tal nitar (typ båtningar) och spikar (minst 3 st.) med bockad spets. Dessa kan ha tillhört ett skrin vari urnan ställts. På järmbeslaget, som påträffades tillsammans med benen i urnan, finns en mycket svag antydning till textilstruktur som rostat fast – möjligen från en tygpåse som benen lagts i och som placerats i urnan. Beslagen är av samma typ som finns i Birka (se Birka I, Taf. 24 (grav 752B) och Taf. 25 (grav 944). De har ingått i hästmunderingen. Bland de brända benen påträffades en tuppsporre.

Under anläggningen i Ö framkom en intill 1 m bred längsgående mörkfärgning i moränunderlaget (morängrus med 0,1-0,15 m stora rundade stenar) utmed den svaga V-slänten. Mörkfärgningen löpte in under den närläggna graven A 32. Intill två större markfasta block i A 32 fanns kolkoncentrationer (se A 32). Mörkfärgningen kan ha utgjort en gammal strandlinje (ca 28 m.ö.h.) med viss mänsklig verksamhet(?).

ANLÄGGNING 41 (Södra halvan samt ett schakt (4 x 2,5 m Ö-V) åt N i centrum undersöktes år 2006)

RUND HÖG, ca 17 m i diam. och ca 1,5-2 m hög. Rest sten (fallen, låg överst mitt på).

Central stenpackning med inre kantkedja. Brandlager.

Belägenhet: x68,5 y72,5

Anläggningen var gravfältets största hög, belägen på Söderbygravfältets högsta punkt. Avsikten var att undersöka den södra halvan av högen. Graven var närmast omgiven av bl.a. tre stora, vikingatida högar (A 42, 43, 44) som har undersökts vid tidigare seminariegravningar. Anläggningen var 15-20 meter i diameter och ca 1,5-2 meter hög och belägen i en svag S-slutning som i norr utgår från platt berg, delvis i dagen, och blir extra markerad i söder genom att jord och sand sannolikt skottats upp på graven, varvid marknivån runt graven sänkts framför allt åt SÖ. Ett fåtal stenar fanns synliga i den gräsbevuxna markytan på graven som för övrigt var bevuxen med 6 träd (björk och tall) och slånbarssly. Där fanns också flera grova stubbar. På toppen, strax SSV om gravens mittpunkt och omedelbart SV om en plundringssvacka ca 2 m i diam. och ca 0,4 m djup, låg en

kullvält närmast rektangulär rest sten av grå granit med måtten 1,04 x 0,5 x 0,3 meter. Den hade släta bredsidor. I gravens yta fanns tre distinkta gropar som i ett första skede bedömdes som plundringsgropar – en grop på toppen, en rakt i öster och en långt ner i SÖ. Det visade sig att ingen av de båda groparna högt upp på graven nådde ner genom någon stenpackning och gropen i SÖ var en recent sopgrop med mycket varierat innehåll, allt dock sannolikt från ungefär mitten av 1900-talet. Denna grop undersöktes ej ned till botten.

Fyllningen i högen bestod förutom av stenar, ca 0,2-0,5 m stora, av gulaktig moig morän sannolikt hämtad från den omedelbara omgivningen. Minst två olika färgnyanser i den påförda mofyllningen kunde urskiljas i den V-Ö-löpande profilväggen, ett övre skikt och ett undre.

I samband med avtorvningen hittades en halv knacksten (br.å.-typ) liksom rester av recenta obrända djurben, sannolikt ko. Ungefär 1 meter ner i högen framkom en stenpackning och det beslutades att utvidga med ett schakt 2,5 m åt norr och 4 meter brett för att säkerställa att hela den förväntade centrala stenpackningen kunde undersökas. Ett mycket omfattande sotlager söder om centrum noterades redan snart efter avtorvningen och föranledde ett särskilt, djupare schakt på 1x3 meter (N-S) rakt söder om själva den centrala gravanläggningen. Sotlagret bedömdes vara ca 10 meter i diameter, ungefär 2 meter djupt och ställvis varvat med gul mosand. Prover av jord, sot och kol för senare C14-bestämning togs därifrån. Högt upp i detta sotlager framkom bronsarmbygel som är av samma typ som de tre som framkom i A 37 (period 6, yngsta bronsålder).

Den centrala stenpackningen (med början ca 1 m under markytan) bestod av en kraftigt dimensionerad, närmast rund stensättning, ca 3,5 m i diameter. Stenstorleken var ca 0,3-1,5 m, de flesta 0,4-0,7 m stora i 2-3 lager. Ett dm-stort hålrum fanns mellan några av stenarna i V delen av packningen. Stora stenar, 0,4-0,7 m, hade placerats i cirkel till en inre kantkedja med en inre diameter på 1,75-1,80 meter och fogats samman med mindre stenar i en konstruktion som närmast påminde om ett slags kallmurning. Högt i centralpackningen låg en svagt välvd flat locksten, ca 0,45 x 0,7 m stor och ca 0,15 m tjock och där under fanns själva gravgömman som bestod av ett stort keramikkrärl, ca 19 cm högt och med ca 19 cm diameter vid mynningen och 15 cm i botten (F 3), och ca 0,5 m SV därom ett mindre, ornerat keramikkrärl (F 4). Dessa var placerade på var sin sida om en mindre upprättstående sten, dock ej tolkningsbar som en rest sten. Brandlagret som täckte hela ytan innanför den inre kantkedjan var sotigt med ställvisa inslag av gul mo. Brandlagrets djup var ca 35 cm och fynden låg spridda i hela brandlagret. Fynden bestod av en torshammarring, järnnitar, järnstift, järnfragment, en bronsnit, broddar, en krampa, kamfragment från två kammar varav en hästkam, ett bronsbeslag till ett sköldhandtag (vikingatid), halvrunt bronsbeslagsfragment, bronssmältor, en glassmälta, organiskt material (troligen ett bröd) samt brända ben och kol. Nitarna var påtagligt korroderade.

Det gick ej att med säkerhet konstatera om det mäktiga sotlagret S om centrum var anlagt i samband med graven (den centrala stenpackningen) eller före gravens tillkomst men det relativt tvära avbrottet av sot från söder in mot centralpackningen gör det troligt att sotlagret anlågts först.

Under anläggningen vidtog moig morän.

FYND

F 1

F1:2

F1:3

F1:4 x71,22 y71,43 z31,08

F1:5 x70,2 y68,65 z30,71

F1:6 x72,30 y69,50 z30,62

Påträffades

F2 x68,5 y72,5 z30,20/29,90

I gropar i ytan i SÖ-delen:

Recenta fynd från företrädesvis 1940-talet.

Ca 50 liter: porslin, flaskor, glasburkar, läder, skosulor, smyckedelar, eldskadad grammofonskiva (78-varvs) med gul etikett, medicinflaskor, glaskonservburkar med tillhörande gummiringar, vit emaljugg, plastkam, konservburkar, textil, aluminiumtuber, finskt mynt från 1942 (25 penniä), 1 öring, långsmalt silveretui (ca 70 mm), plastfingerborg, keramikhandtag, spikar, järnbeslag gångjärn m.m.

ELDSLÄGNINGSFLINTA, bränd, 1 bit ytligt i SÖ 29x23x17 mm med eldslagningsretuscher.

BRYNE (?), del av, med slipyta, skiffer, ca 50x35x7 mm.

KNACKSTEN, avslagen, diam. 72 mm.

BRONSARMBYGEL, mycket fragmentarisk.

högt i sotlagret S om centrum. Ca 1 mm tunt gods.

KOL, i sotlagret S om centrum. Enstaka.

I brandlagret i centralpackningen:

				BRONSBESLAG till sköld, (ändbeslag till sköldhandtaget, ca 27x29 mm. Korsformigt. Ornerat. Har varit förgyllt - flera guldspår varav ett 2x3 mm stort på baksidan. Vikt 7,8 g. SKONING (BESLAG), av brons, holkliknande, fragm., kannelerat, 16x15 mm. Vikt 5,1 g. BRONSNIT, platt huvud 12,5 mm i diam. och runt rakt stift 2,9 mm i diam och minst 11 mm långt. BRONSFRAGMENT, smältor, ca 15 st 2-20 mm, sammanlagd vikt 13 g. TORSHAMMARRING, delvis torderad. Ej fullständig. BRODDAR, 3, varav en bandformig och två av typen hästbrodd. KRAMPA, järn, 36x21x6 mm. MININIT (hjaltnit?), järn, kvadratisk snitt, 12x3x3 mm. NITAR av järn, 12 hela och ca 33 skallar och 19 brickor samt fragment, mkt korroderade. STIFT av järn, ca 35, mkt korroderade. JÄRNFRAGMENT, ca 5, små bandformiga. JÄRNFRAGMENT, ca 15 odefinierbara, nitliknande. Vikt 65 g. MYNNINGSBESLAG, 2, av järn (möjligen kantbeslag till sköld?). KAMFRAGMENT, 4 st (med L2-ornam.). HÄSTKAM, ca 25 fragment, med bl.a. upphängningsöglor. GLASSMÄLTA, delvis förslaggad, 35x24x15 mm. Vikt 10,6 g. BRÖD/ORGANISKT MATERIAL, 8x42x66 mm. BRÄNDA BEN, ca 3 liter. KERAMIKKÄRL (benurna), ca 19 cm högt och 19 cm i mynningsdiameter och 15 cm i bottendiameter med organisk beläggning i botten och partiellt på insidan. I keramikkarlet: BRÄNDA BEN, ca 4 dl. KERAMIKKÄRL, ornerat, fragmentariskt (intill F 4). I sotschakt 1x3 m stort (N-S) S om centralpackningen: BRÄNT BEN KOL, ca 0,5 dl (för C 14-prover i sotschaktet, 3 st.: AI, AII, AIII).
F3	x69,4	y72,60	z30,21	
F4	x70,09	y72,35	z30,04	
F5				

Anmärkning/kommentar: Det kompakta och djupa sotlagret i fyllningen i högens södra del var anmärkningsvärt. Det kunde inte med säkerhet konstateras om detta sotlager anlagts före gravens uppbyggnad eller i samband med graven. Den högt i detta lager påträffade bronsarmbygeln tycks vara av samma typ som de tre som påträffades i den närliggande A 37 (jfr också armringsfragmentet i A 38). Träkol som fanns i sotlagret samlades in för ev. C14-prov (AI, AII och AIII).

ANLÄGGNING 42 (Den södra halvan undersöktes våren 2004)

HÖG, ca 12-15 m i diam och ca 1,5 m hög. Kraftigt skadad i S och SV. I SV fanns en sentida källargrund. Brandlager, kantkedja, ev. delar av en rest sten.
Belägenhet: x64 y87

Anläggningen låg i en grupp om fyra större högar (A 41, 42, 43, 44) i mitten av gravfältet. Högen V om A 42 är anläggning A 41, vilken är den största högen i området. Det är cirka 2 meters i avstånd mellan dessa två högar. Anläggningen SSV om A 42 är A 44 (4 meter ifrån) och VSV om ligger A 43.

Före undersökningen framstod anläggningen som en ca 14 m i diam och ca 1,5 m hög övertorvad hög med två (kraterliknande) kraftiga gropar/urgröpningar i S resp. SV. Högen var ca 12 meter från norr till söder och ca 15 meter från öster till väster. Anläggningen var rund till karaktären och höjden var mellan 1 till 2 meter - högst i

söder och lägst i norr. På norrsidan fanns en grop, cirka 1 meter i diameter och 30 cm djup. På östra sidan fanns två schakt liggande parallellt med en meters mellanrum. Det sydliga var 5,5 meter långt och 2 meter brett. Det norra var 5 meter långt och 2 meter brett. Båda var cirka 1 meter djupa. Det södra schaktets yttre avgränsning såg ut att vara en konstruktion som närmast kan beskrivas som en kallmurad murkant. Den var dubbel och såg alltså ut som en skalmur. Detta fenomen var inte synligt i de två andra ”murkanterna” som tillsammans med skalmuren bildade avgränsningarna för de två schakten. Högsta punkten i A 42 låg fyra meter in från kanten från norr och väst. Sydost om anläggningen låg en förhöjning som kan vara en dumphög, en naturlig förhöjning eller något som tillhör anläggningen.

Vid avtorvningen hittades diverse fynd, framför allt i det som var uppkastad jord ifrån ”jordkällarbygget” (t.ex. båtningar, keramik, brända ben). ”Jordkällaren” kom att bli arbetsnamn för den sänka som fanns i högen. Kantkedjan till ”jordkällaren” syntes tidigt under grävningen, och efter lodfotograferingen framträdde den ännu tydligare. I området fanns mycket tegel, ca 170 liter som låg i olika koncentrationer i anslutning till och i källargrunden. Spridda kolförekomster kan tolkas som att det kan ha funnits någon form av ugn i jordkällaren, ev. att den kan ha brunnit. Flera olika kolhorisonter/brandlager framkom, de flesta låg mot centrum och syns i profilen. Förmodligen är det samma brandlager som rörts om och därigenom spritts i graven, genom t.ex. jordkällarbygget. Källargrundens nedre stenar låg på samma nivå som gravens kantkedja.

Under hela grävningen framkom diverse spridda fynd (t.ex. hästbetsel, hästkäke, båtningar, keramik) över hela det utgrävda området. Hästkäken låg i källargrunden. Fynden härrör ifrån flera tidsperioder. I en brandlagerhorisont mot centrum framkom en båtning av järn. Sammanlagt framkom 14 båtningar, de flesta intill centrum av anläggningen och mot V delen. De flesta nitarna låg i anslutning till brandlagret men synes vara omflyttade i samband med källarbygget. Tio keramikskärvor av förhistorisk typ påträffades spridda i anläggningen varav tre i brandlagernivån. Av de brända benen låg enstaka i brandlagret, de flesta spridda i anläggningen.

FYND

F1	x64 y87	Spridda i anläggningens S del: BLYKULA, 8 mm i diam. KERAMIKSKÄRVOR, bl.a. från en trefotsgräva, glaserade skärvor. Recenta fynd, bl.a. från källargrunden: HÄSTSKO. KÄKE, häst, obränd. HÄSTSKOSÖMMAR, 3. BETSEL/KINDSTÅNG av järn, (i S utanför anl.) recent men av ålderdomlig ”stridstyp”, möjligen från medeltid eller 1500-tal? SPIKAR av järn, 3. KOL. TEGEL, ca 170 liter. Fynd från ursprungliga graven men omrörda: KERAMIKSKÄRVOR, 10 skärvor, spridda, bl.a. 2 mynningsskärvor med organisk beläggning på insidan. BRÄNDA BEN, spridda, ca 0,5 dl. NITAR av järn (båtningar), 14 st. BRÄND FLINTA, 1 st, 28x10x8 mm. BRÄND FLINTA, 1 st, 15x11x4 mm. ELDSLÄGNINGSFLINTA, 1 st, 26x12x14 mm.
	x62,8 y87,0 z28,92	
	x61,6 y86,7 z28,83	
	x60,70 y88,40 z28,66	
	x62,50 y86,30 z28,72	
	x61,05 y86,80 z28,47	

Kommentar/tolkning:

Graven kan vara en vikingatida mansgrav (eldslagningsflintan, den ev. resta stenen) som skadats vid flera tillfällen. Bygget av ”jordkällaren” är förmodligen den största bidragande faktorn till förändringen av gravens utseende och fyndspridning. P.g.a. schaktet/jordkällarbygget i graven, har fynden spridits och hamnat på platser där de inte låg från början. Spår av ett stort brandlager återstod mot centrum i graven (mellan källargrunden och centrum) vilket framkom bl.a. i profilen.

Av keramikskärvorna som låg spridda finns två mynningsskärvor (med passning) som har organisk bränd beläggning på insidan. Av övriga skärvor är en bottenbit och resten bukskärvor. Alla har samma tjocklek och karaktär men en bukskärvor är mer rödbränd. Bukbitarna har ingen organisk bränd beläggning på insidan vilket kan innebära att det rör sig om två ungefär likvärdiga kärl, ett som varit en benurna (mynningsskärvorna med organisk beläggning) och ett bikärl som varit med på brandbålet.

ANLÄGGNING 43

HÖG med avplanad yta, rund, ca 10 m i diameter och ca 0,6-1,2 m hög. Kantkedja. Gravklot. Fyndförande brandlager ca 2 x 4 m stort (NÖ-SV) och intill 0,4 m djupt. Formen på detta är närmast rektangulärt.

Belägenhet: x 057,5 y66

Anläggningen var belägen i mellersta delen av gravfältet i anslutning till tre andra större gravanläggningar och framstod före undersökningen som en avplanad hög belägen strax söder om gravfältets största hög (A 41). Högen verkade orörd. Den var ca 10x10 meter i diameter och rund till formen med kantkedja. Flertalet björkar växte i anläggningen. Gravens högsta punkt är 30,12 möh. Dess höjd är ca 1 m över markytan. Höjden skiljer sig dock vid kantkedjans olika vädersträck. I öster är det 1 m, i söder 0,97 m och i väster 0,8 m. Själva kantkedjan är mycket tydligt markerad och vällagd. Hela graven lutar svagt åt söder. Denna lutning gör att södra halvans stenpackning ligger djupare. I VSV kanten innanför kantkedjan samt strax NÖ om gravens mitt fanns tätt liggande samlingar av mindre stenar, ca 5 cm i diam. Detta är troligen fyllningssten och verkar ej vara någon avskild konstruktion. Ett rundat gravklot, 0,36 x 0,35 x 0,28 cm, låg överst i gravens centrum. Det stack upp över markytan men ligger i samma höjd som ett par omkringliggande stenar. Enstaka skörbrända stenar förekom i fyllningen och så även en del kol, dock ej tillsammans. En stenpackning framkom under en ca 0,2-0,4 m djup fyllning av myll- och grusblandad mo. Stenarna i packningen var ojämnt fördelade över graven (både på höjden och bredden) samt utan någon tydlig struktur. Märkligt är att stenar nästan saknas helt i en stor länga vid gravens östra mitt (ca 5x3 m) som går i SV-NÖ-lig riktning. En stor markfast avlång sten skär dock detta utrymme. Denna har blivit eldskadad i N och NÖ kanten, vilket visar på att brandbålet stått i själva graven, sannolikt i dess mitt. Stenarna som omgärdar detta tomma område markerar även en tydlig och symmetrisk gräns. I denna "fördjupning" framkom sedermera det stora brandlagret. Graven har ej blivit plundrad eller fått jorden omkastad, utan mofyllningen ligger i ett jämnt lager, dock med olika höjd och bredd. Under torven kom först ett tunnare lager av mylla och därunder ett tjockare molager vilket i stort går igenom hela stenpackningen. Under detta kom sedan ett sand-/ler-/gruslager (framförallt vid gravens syd-västra kvadrant) som sträcker sig ända ned till botten. Inga som helst spår av mänsklig aktivitet finns i detta sandlager. Vid avtorvningen av graven framkom en järnmärla och en malstenslöpore samt i Ö delen recent keramik (ett handtag till en trefotsgröta) och porslinsbitar från 1940-talet. I S framkom keramikskärvor (F1).

Brandlagren

Sporadiska sotfläckar förekommer över hela graven i dess övre skikt, dessa är dock helt utan struktur. Djupare framkom sedermera två brandlager, ett fyndlöst ca 2 x 4,5 m stort (NÖ-SV-lig riktning) som låg VNV om mitten och ett fyndförande ca 2 x 4,5 m stort (NÖ-SV-lig riktning) som låg SÖ om gravens mitt. Brandlagret i VNV var ljusare och ej lika sotigt som det i SÖ. Brandlagret i SÖ hade en koncentrerad mindre del, ca 1,5 x 1,5 m stor, i dess nord-östra hörn som var mycket sotig och utgör själva gravgömmen. Märkligt är att denna ej låg i gravens mitt utan blivit förskjuten till dess östra halva. Där stod den intakta benurnan F 3 (innehållande stora brända ben). Där fanns också brända mindre stockar ca 4 stycken, ca 3-5 dm långa, diameter ca 0,5-1 dm (4 kolprover A1-A4), 4 st pärlhängen på silvertråd, över 100 pärlor, åtskilliga båtningar, två torshammarringar (intill och delvis på varandra ca 5 cm NNÖ om och utanför benurnan), drejade keramikskärvor (från ett litet runt kärl), nål av brons, två kammar, ornerat benföremål, två ornerade bronsbeslag, två broddar, fem små bronsringar, en fragmentarisk smyckekedja av brons och ett långsmalt eldskadat silverfragment samt små bronsfragment. I den NV delen av detta sotiga brandlager fanns en koncentration av pärlor och båtningar. En större koncentration av brända ben förekom även runt den stora markfasta stenen i det yttre ljusare brandlagret. I både det yttre och inre brandlagret framkom flertalet brända ben (bl.a. människa, fågel, hästtand, hundhalskots och får/getsanskots), detta speciellt i det inre runt benurnan. I det yttre brandlagret tillkommer ytterligare krukskärvor, en pärla, båtningar samt bronsfragment. Strax utanför brandlagret i SV framkom även båtningar, brända ben samt ett ornerat bronsbeslag. Utanför brandlagret i norr i den gulaktiga mofyllningen hittades ett litet bronsbleck. Pärlorna, bronsbeslagen och pärlhängena ingår alla i ett större halsband vars motsvarighet delvis finns i en skelettgrav på Birka (grav 632).

"Brandlagret" i gravens västra del är mycket fläckvis. Fläckarna tycks dock bilda en avgränsad enhet i gravens väst-mittersta del. Denna ligger i en SV-NÖ-lig riktning. Fläckarna täcks av ett jämnt molager och under detta kommer det ljusare sand-/ler-/gruslagret. Detta skiftar dock i höjd kraftigt (ca 20 cm). Dessa västliga fläckar verkar ej ha något direkt samband med det östra brandlagret. Ett mer eller mindre brandlagerfritt område råder nämligen i gravens mitt (troligen platsen för det ursprungliga brandbålet, där fanns några små stolphål(?)). Detta område har närmast rektangulär SV-NÖ-lig form. Dessutom råder en total avsaknad av fynd i den västligare delen. Inga tecken på underliggande boplatlager har heller framkommit.

Anläggningen var belägen på grus- och moränblandad mo. Den omedelbara omgivningen har sannolikt tagits bort (och använts till fyllningen?) för att förhöja utseendet på graven.

FYND

F 1	x56,9	y65,7	<u>29,94</u>
			29,56

Vid rensning:
BRÄNDA BEN, 4 bitar.
KERAMIK, 2 större bitar (rekonstruktion av
kärlet har gjorts).
JÄRNMÄRLA, 40 mm.
RECENTA GLASBITAR, 7 bitar.
MALSTENSLÖPARE, ca 0,25 x 0,28 x 0,12 m.
KNACKSTEN ? ca 62x45x55 mm stor.
PORSLIN, 5 bitar.

F 2	x54-58	y66-68,5	<u>29,38</u>
			29,20

I brandlagret:
SILVERFRAGMENT, möjligen ursprungligen ett strierat eller tvinnat armband (?), längd 52 mm, kraftigt eldskadat.
HÄNGEN av brons, 2 st. Rektangulära med pånitade hängöglor. Båda har spår av förgyllning. Ett hänge har djurornamentik och fyra små hål utmed nedre kortsidan och är 25x18x2 mm och det andra hängets spiralslingor och är 24x15x2 mm.
PÄRLOR, ca 120 (inklusive fragment), av karneol, bergkristall och glas.
PÄRLHÄNGEN, 4 st, på silvertråd med upphängningsöglor försedda med pärlor av karneol (3), bergkristall (1) och glas (10).
KEDJELÄNKAR av brons (smyckekedja), längd 26 mm, samt en lös länk.
BRONSRINGAR, 5 st, ca 1,5-2 cm i diam. En har punsornamentik.
BRONSNÅL, längd 43 mm, diam. ca 1,8 mm. Möjligen en synål (?).
BRONSFAGMENT, runt pärlliknande men ej med genomgående hål, delvis facetterat (?), 8x7mm.
BRONSBLECK, ca 3 platta beslagsliknande varav ett har liten bronsnit.
TORSHAMMARRINGAR, 2 st. intill och delvis på varandra men ca 5 cm utanför och NÖ om keramikkrälet (benurnan F3).
BRODDAR av järn, 2, bandformiga.
KRAMPA av järn.
NÅL/TEN (?) av järn, 2 fragment, 39 resp. 30 mm långa, diam. ca 3 mm.
BÅTNITAR och fragment, ca 140. Vikt ca 775 g.
KAMFRAGMENT, från 2 kammar, ca 25 fragm.
BEN/HORN-FÖREMÅL, 2 ornerade fragment, 36 resp. 14 mm långa. Det längre fragmentet är bikoniskt och med ändavslutningen ca 9 mm i diam. Det kortare fragmentet har ändavslutningen 15 mm i diameter. Båda ändarna har plana ytor.
KERAMIKKÄRL, skärvor från litet runt drejat kärl av ljus lera (nu hopklistrat), vikt 168 g. Spår på ena sidan från hank (?). Mynning (hals?) saknas.
KERAMIKKÄRL med x-ornamentik. Har varit med på brandbålet (sötiga, delvis rödbrända skärvor).
BRÄNDA BEN, ca 6 liter.
KOL.

F 3 x57,65 y68,25 29,37/29,21

BRÄNDA STOCKAR, 4 st. ca 0,3-0,5 m långa.
I brandlagret:
KERAMIKKÄRL, (benurna) innehållande
BRÄNDA BEN, ca 0,6 liter(?)

Kommentar/tolkning:

Det fyndförande brandlagret låg i utkanten (i SÖ) vilket tolkats som att brandbålet från början stått på platsen i centrum och att detta varit uppbyggt på korta pålar/stockar som under bålbrandens slutskede vält åt SÖ. Spår från några av pålarna/stockarna i form av små stolphålsliknande mörkfärgningar, ca 0,8-1 dm i diameter, kunde urskiljas ca 1-2 m V om det fyndförande brandlagret (dvs i mitten av anläggningen). De brända pålarna/stockarna i det fyndförande brandlagret (några med fiberriktning i Ö-V) kan ha ingått i en uppbyggd bålkonstruktion (bålplattform) som kan ha varit rektangulär, ca 2-3 x 4-5 m stor, i SV-NÖ-lig riktning, och uppbyggd som ett fundament på korta pålar (ger bra lufttillträde för hög förbränning). Denna bålkonstruktion kan under bålbranden ha tippat åt SÖ (där så gott som alla fynden påträffades) och där benurnan nedställdes och de båda torshammarringarna placerades. Gravklotet däremot, placerades i mitten av anläggningen, överst på fyllningen.

Det lilla drejade keramikkräret samt det med x-ornamentik har varit med på brandbålet och skärvorna låg spridda i brandlagret. De två stora rena keramikbitarna (F1) som påträffades vid rensning i S delen kan vara rester efter nedsatta offerkärlet eller matkärlet (i efterhand?). Benurnan (F3) som till stora delar är hel innehöll till 2/3 brända ben varav mestadels stora bitar.

ANÄGGNING 44 (endast södra halvan men hela den centrala stenpackningen undersöktes).

HÖG, ca 16x15 m i diameter och ca 1 meter hög. Grop (insjunkning) i centrum efter nedgrävd recent häst ca 2,5x1,7 (N-S) och ca 0,40 m djup. Central stenpackning med gravklot. Sydvästport. Brandlager: ca 1,5 x 2 m i diam. och ca 0,12 m djupt.

Belägenhet: x48,0 y77,5

Graven var belägen i gravfältets södra del. På graven stod ett 15-tal mindre träd samt i kanten intill SV-porten en större tall. Denna tall hade en djup fåra längs stammen från ett blixtnedslag. I fåran fanns några hackspettshål. Strax öster om gravens mitt fanns en grop som antogs vara en plundringsgrop. Gropen var drygt 2,5 m i N-S-lig riktning och ca 1,7 m i V-Ö-lig riktning och intill 0,4 m djup. Graven hade en sydvästport som syntes som ett fyrkantigt utskjutande parti i gravens SV del. Höjden över havet på gravens mitt var 29,14 m. Fyllningen utgjordes huvudsakligen av mo. P.g.a. tidsbrist totalavtorvades och undersöktes ej anläggningens N del, förutom schaktet för den recenta hästen.

I det översta lagret av fyllningen påträffades recenta föremål i form av spikar, en yxa, samt eventuell spets från lieblad. På anläggningen i SV delen påträffades ytligt en ca 2 x 3 m stor enskiktad stenpackning av knytnävsstora mestadels rundade stenar. Dessa låg på och i mofyllningen. Denna tillbyggnads fyllning utgjordes av mörkare (svart) mylla och gav ett recent intryck. I mofyllningen fanns enstaka spridda knytnävsstora stenar.

Efter avtorvning och borttagandet av den 0,2-0,5 m djupa mofyllningen framkom en central ca 4 x 4 m stor flerskiktad stenpackning av 0,2-0,7 m stora stenar. Även spridda stenar förekom enstaka och i anhopningar över hela anläggningen. Ingen tydlig yttre kantkedja kunde konstateras. Ett gravklot påträffades överst i sydväst i centralpackningen (höjd: 30 cm, längd: 36 cm, bredd: 27 cm) och ca 0,5 m NV om gravklotet påträffades en locksten (höjd: 15 cm, längd: 48 cm, bredd: 46 cm). Under lockstenen stod ett stort keramikkrärl (benurnan - toppmått 28,63 m.ö.h. bottenmått 28,53 m.ö.h.). I benurnan (F3) påträffades överst en fragmentarisk torshammarring och därunder brända ben (prel. människa och hund), ett kamfragment och några keramikskärvor från ett mindre kärl. I botten av benurnan fanns obrända ben av hönsfågel och groda. Få av alla ben i urnan låg i det övre lagret. Brandlagret låg i den västra delen under centralpackningen. I brandlagret (F2) påträffades ett silvermynt med hängögla (Ludvig den fromme, karolingiskt (ca 840 e.Kr.), två ryttarbeslag i silver varav ett är kraftigt försmält (typ Birka I Taf. 92:7 och 11, grav 825, Arbman 1943:298f), ett fragment av en stämpelörnerad fingerring av silver (typ Birka I Taf. 111:6 och 9), två fragment av en sköldamulett av silver (liknande Birka I, Taf. 97:12), några små silversmältor varav en har en upphängningsögla, en bronsring, delar av en smyckekedja av brons bestående av sammanlagt ca 70 länkar, ca 10 små bronslänkar (till mindre smyckekedja?), ett cm-stort bronsfragment, 67 pärlor av karneol, bergskristall och glas, ett kamfragment, en järnbrodd, 4-5 fragment av en torshammarring, en järnmärkla, ett fragment av en järnnyckel (?), 32 järnnitar och järnfragment, skärvor från två keramikkrärl som varit med på brandbålet, här benämnda keramikkrärl 1) som är ornerat runt mynningen och ett mindre 2), benurnan har benämnts keramikkrärl 3), ett hasselnötsskal, några cm-stora textilfragment, bränd lera samt brända ben och kol.

Stenpackningen vilade på moig morän.

Recent hästbegravning

I det som förmodades vara en plundringsgrop ungefär i mitten av graven hittades relativt djupt ned en begravd obränd häst (S delen undersöktes 2005 och N delen 2006). Insjunkningen var således inte en plundringsgrop utan en hästbegravning (recent). Det schakt som har grävts för hästen har inte berört den centrala stenpackningen med brandlagret. Avståndet mellan schaktnedgrävningskanten i S och brandlagret S därom var endast ca 2 dm. Hästen hade placerats i N-S-lig riktning med huvudet i N och ryggen åt V. Intill hästskelettets mellan- och bakparti som var välbevarat fanns 1-2 ca 0,5-0,8 m långa böjda cm-breda järnskenor med trärester på, möjligen beslag till hästutrustning. Framför nosen framkom en tvinnad järntråd och en metallplatta med inskription (Österrike) som visar att det är en recent häst, troligen från 1900-talets första hälft. Dessutom framkom intill hästen en fingerring (?) av brons.

Sydvästporten

Sydvästporten var utbyggd åt sydväst direkt från anläggningen. Före avtorvningen var endast två större yttre hörnstenarna synliga. Efter avtorvning och borttagning av ett tunnare lager mylla samt en moig fyllning, framkom en stenkonstruktion med nästan kvadratisk form 2,90 x 2,80 meter. Längs portens sidor blev, efter avtorvningen, större stenar i rad synliga. Den västra sidan var jämnast. Sydvästporten visade sig ha en heltäckande stenpackning i minst två lager. Ytan var 1,70 x 1,80 meter. Stenstorleken var 0,10-0,30 meter, med de största stenarna i botten. Innan stenarna avlägsnades togs fosfatprover på fyra platser i porten. Dessa analyserades i fält med hjälp av fosfatsticka och fotometer. Inga förhöjda värden kunde konstateras jämfört med referensprover tagna utanför porten. Inga fynd påträffades i sydvästporten. Intressant var den mycket stora och gamla tall i SV-portens Ö hörn som hade blixtnedslag i form av en längsgående dm-bred fåra i vilken fanns hackspettsbon. Inga glasslaggsspår från blixtnedslaget fanns i marken.

Toppmått sydvästporten: Norr 28,25 m.ö.h - Söder 28,05 m.ö.h.

Bottenmått sydvästporten: 27,75 m.ö.h.

FYND

F1 x48 y77,5

Rensningsfynd i ytan och mantelfyllningen:
KERAMIK, glaserad, grönvit glasyr.
KERAMIK, brunlaserad, dubbelvulst, mynningsbit.
GLAS, ca 3 cm stor, slipat?
NYCKEL, recent
KERAMIK, glaserat tjockt gods (1700-tal?).
JÄRNSKROT, spik, glas taggtråd, gångjärn.
TEGEL.

F2 x48 y77,5 z28,63/28,51

I brandlagret:
MYNT av silver, Ludvig den fromme, karolingiskt (ca 837 e.Kr), med pånitad hängögla. Vikt 1,1 g.
RYTTARFIGUR, silver, försmält, i form av en häst med ryttare. Två vertikalställda öglor på baksidan. Små runda inpunsningar på framsida. Vikt 3,4 g.
RYTTARFIGUR, mycket försmält, silver, del av vertikalställd ögla på baksida samt antydan till två små runda inpunsningar. Vikt 1,4 g.
FINGERRING av silver, försmält fragment, svagt ryggad med stämpeldekor (motställda triangelformiga med tre inskrivna runda inpunsningar). Vikt 1,3 g.
SKÖLDFORMAT HÄNGE, 2 fragment, med små runda inpunsningar i spiralform samt stämpeldekor (triangelformiga med tre inskrivna runda inpunsningar). Delvis försmälta. Vikt 0,9 g resp. 0,7 g.
SILVERSMÄLTOR, 6, tillhör sannolikt de ovannämnda fynden av silver varav ett (1,5 g) har hängögla, 3-14 mm. Vikt ca 5,7 g.
PÄRLOR av karneol, bergkristall och glas, ca 68 st.
RING, brons, diam. 18 mm.
BRONSKEDJA, smyckekedja, ca 70 länkar i flera delar.
BRONSLÄNKAR, små, ca 10, från mindre smyckekedja (?).
BRONSFAGMENT, ca 12x10x6 mm. Vikt 1,8 g.
KNIV av järn, spets av kniv? 4.5 cm lång.

		NYCKEL (?) av järn, rörformigt fragment, 13 mm långt och 5 mm i diameter.
		BRODD av järn, fragment
		MÅRLA (?) av järn, 25x9x3 mm.
	x47,7 y76,6	TORSHAMMARRING, 4 (5) fragment V om benurnan F3.
		NITAR av järn, ca 32 samt fragment.
		KAMFRAGMENT, 2 st, 24x13 mm resp. 10x13 mm. (B-kam).
		TEXTILFRAGMENT, 2 cm-stora
		HASSELNÖTSKAL, 1.
		KERAMIKKÄRL 1): Keramiskärvor från keramikkrärl med ornerad mynningskant. Har varit med på brandbålet.
		KERAMIKKÄRL 2): Ett mindre krärl.
		BRÄNDA BEN, 869 g.
		KOL
F3	x48 y77,5 z 28,63/28,53	I brandlagrets centrum under en locksten:
		KERAMIKKÄRL 3): (benurnan), stort och relativt välbevarat.
		I keramikkrärl:
		TORSHAMMARRING, med minst 1 torshammarränge, ca 20 fragment.
		BRÄNDA BEN, övre lager, 184 g.
		BRÄNDA BEN, undre lager, 279 g.
		Vikt alla brända ben i F3: 463 g.
		KAMFRAGMENT, 1, med ornamentik.
		KERAMIKSKÄRVOR (en mynningsbit och en bottenbit) från keramikkrärl 2). I botten av det stora krärl:
		OBRÄNDA BEN, hönsfågel och groda.
F4	x49 y77,5	HÄSTBEGRAVNING, recent (under insjunkning i centrum).
		SKELETT av häst. Huvudet åt N.
		JÄRNFRAGMENT, bandformiga med träfragment.
		JÄRNTRÅD.
		FINGERRING (?) av brons.
		PLAKETT av brons, oval (med text, bl.a. Wien, Österrike)

Anmärkning/kommentar:

Delar från möjligen två torshammarringar tycks finnas, en "normalstor" och troligen en mindre som har tunnare ten. Torshammarringar har vanligen jämntjocka tenar. Fragmenten i A 44 är mycket korroderade förutom några välbevarade torderade där olika tjocklek framkommer. Vid utgrävningen framkom fragment dels i benurnan och dels utanför vilket kan stärka antagandet av två ringar. En extra-ten (fastrostad eller omvikt? - går ej att avgöra) på den större ringen kan vara en påsatt nedhängande parallell s.k. extra-ten men dessa brukar inte vara så långa att samtliga fragment i A 44 skulle kunna ingå i endast en ring.

I A 44 finns fragment av två silverhängen varav ett är en rytterframställning. Silverryttarhänget har på baksidan två vertikalställda öglor. Det andra snarlika silverhänget är mycket försmält men har ursprungligen sannolikt varit ytterligare ett rytterhänge (mindre troligt en kvinnoframställning). I grav 825 på Birka finns bl.a. två rytterhängen och ett kvinnohänge (Taf.92:7, 10 och 11). Kvinnohänget i grav 825 har en vertikalställd ögla på baksidan. Fragmentet i A 44 har rester efter en ögla som sannolikt suttit vertikalt i förhållande till bredden, vilket passar bättre med en rytterframställning och ej en kvinnoframställning. A 44 och grav 825 på Birka har flera fyndtyper gemensamt. Således finns i A 44 två fragment av ett s.k. sköldformat silverhänge med små runda inpunsningsar i spiralformation liknande ett hänge i Birka grav 824 (Taf. 97:17). Ett något större och mer snarlikt finns dock i Birka grav 800 (se Birka Taf.97:12). De sköldformade hängena i Birka finns i 15 gravar och anses ha kristna signaler och Gustaf Trotzig tror att de "kan kopplas till en föreställning om trons försvar" (Trotzig 2004:202). Dessutom finns i A 44 ett rörformigt järnfragment som sannolikt varit en järnnyckel liknande den i Birka grav 825 (typ Taf. 274:7).

De brända benen var märkbart större i urnan (F3) än i brandlagret. Den totala mängden brända ben i A 44 är 1332 g.

ANLÄGGNING 45

BRUNN(?)/VATTENHÅL, sänka ca 3 m i d och ca 0,4 m dj och rund vall ca 6,5 m i d (igenfylld med sten).
Belägenhet: x137 y082,7

S delen samt ett norrgående schakt (2,5x1 m) i mitten undersöktes. Schaktets belägenhet: x36,2 y81,5

Anläggningen var belägen i gravfältets S del och syntes före undersökningen som en ca 6,5 m i d övertorvad rund vall med en ca 3 m i d och ca 40 cm grop i mitten. Under flera år har gropen i mitten under våarna varit vattenfylld. Innan avtorvning syntes ett 10-tal stenar runt vallen. Även 4 träd och 6 stubbar var belägna runt utkanten av anläggningen.

Efter avtorvning syntes ännu ett antal större stenar och svart mull. I jordfyllningen fanns en större mängd mindre stenar, ca 10 cm i d. Under denna fyllningsjord, ca 1 dm ner, framkom ett 10-tal större stenar belägna i anläggningens östra del.

Vid borttagning av stenarna i den östra delen framkom lerjord och vid sänkning av gropen sipprade grundvattnet upp. I hela anläggningen framkom mindre tegelfragment och i gropen en del av en tegelsten. Under en stubbe bland stenarna i den östra delen framkom en bränd eldslagningsflinta. Två järnföremål hittades i anläggningens sydvästra del och ett flertal järnfragment framkom i anläggningen.

Botten av anläggningens nedgrävning utgjordes av en närmast cylindrisk urgrävning ca 2 m i diam (se profil). Vallen och gropen vilade på grusblandad moränsand. Gropen var igenfylld av 0,1-0,5 m stora stenar.

I den norra delen av anläggning 45, togs ett nytt schakt upp på 2,5 x 1 m. Innan avtorvning syntes en sten, en aning ovanför torvytan. Efter avtorvning framkom ett antal mindre stenar. Fyllningsjorden bestod av ett 30-tal mindre stenar och ett antal större. Efter 30 cm i schaktets norra del framkom steril jord. Den södra delen var fortfarande påverkad av gropens mörka jord. Schaktet bottengrävdes ej.

FYND

F1 x35,64 y81,82 z27,14

x35 y83,5 z27,49
x36,2 y82 z27,48
x33,90 y80.45 z27,65
x34.48 y80,55 z27,64

x35,56 y82,60 z27,31
x36,7 y82,5

TEGELSTEN ca 6,2cm x 6,5 cm x 10 cm.
BRÄNDA BEN, 8 bitar.
OBRÄNT BEN, 1st/10,1 g.
KOL, 142,4 g.
TEGELBITAR/BRÄND LERA (recent) 839,5 g.
ÄRTSLAGG, 7 bitar, 1,69 g.
SPIK, 1st.
JÄRNFAGMENT, 12st, 6 g.
BRÄND FLINTA, (i två bitar) 9,1 g.
JÄRNFÖREMÅL, 14,8 g.
JÄRNFÖREMÅL, 4,5 g.
JÄRNFÖREMÅL, 7,6 g.
ALUMINIUMFÖREMÅL. 1 st.
EMALJ, 7 fragment.
STEN? 14,2 g.
GLASSKÄRVA, 1 st.

Kommentar: Fördjupningen i mitten av anläggningen har under våarna varit vattenfylld i samband med snösmältningen och en tid därefter. Anläggningen tolkades som en recent brunn eller ett grävt vattenhål som fyllts igen.

ANLÄGGNING 46

RUNDOVAL STENSÄTTNING (delvis rektangulär), ca 5,2 x 4 m i d (NO-SV) och ca 0,5 m hög. Kantkedja. Brandlager: 1 2 x 0,8 m och intill 0,3 m djupt. Belägenhet: x 39,5 y102,5

Anläggningen var belägen i den östligaste delen av gravfältet. Av alla gravar på gravfältet låg anläggning 46 närmast Söderby gård. Fyra meter väster om anläggningen fanns en bergsklack 1,5 m stor i Ö- sluttning. Nedanför denna fanns det spår av cementfundament från 1940-talets barackbebyggelse. Före avtorvningen uppfattades anläggningen som kvadratisk eller rektangulär med en synlig kraftig kantkedja, tydligast i den södra delen, ca 5 x 4 m (NO-SV).

Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en rundoval stensättning, delvis rektangulär, ca 5,2 x 4 m (NO-SV) med en kraftig yttre kantkedja samt en inre kantkedja. Den yttre kantkedjan bestod av ca 23 stenar, ca 0,4-0,7 m stora, varav 6 st var röda och placerade i 3 "hörn" av den ovala anläggningen. I det sydvästra hörnet fanns ingen röd sten, men utfallna stenar som liknade en möjlig sydvästport. I nordost var den yttre kantkedja otydlig. Den inre kantkedjans mått var 116 x 110 cm och bestod av 9 stenar varav två var större än de andra. En av dessa var rund, ca 42 x 42 cm. Den andra var avlång, ca 29 x 52 cm. De resterande stenarna var ca 10 x 20 cm i genomsnitt. Brandlagret låg i och ca 1 dm utanför den inre kantkedjan. Vid rensning påträffades i den norra delen av anläggningen en bit obränd flinta, utan eldslagningsretuscher. Mellan den yttre och den inre kantkedjan låg det ett stort antal knytnävsstora stenar. Innanför den inre kantkedjan fanns en liten stenpackning, mestadels enskiktad, med knappt knytnävsstora stenar. Några stenar verkade nedkilade strax innanför kantkedjan.

Innanför den inre kantkedjan under småstenspackningen framkom brandlagret, ca 1,2 x 0,8 m i diam och intill 0,3 m djupt. I detta fanns spridda brända ben, några järnnitar/spikar, järnfragment, en fragmentarisk näbbsölja av brons (i två delar), en rotknöl av brudbröd samt kol.

Anläggningen vilade på morän.

FYND

F1:1	x39,96 y100,87	z27,48	Vid rensning:
F1:2	x40,05 y99,65	z27,49	SPIKFRAGMENT, 2, recenta.
F1:3	x40,45 y104,23	z27,39	SPIKFRAGMENT, ca 15, recenta.
F1:5	x40,21 y102,82	z27,47	NIT/SPIK av järn.
F1:7			FLINTA, avslag med krusta, 1,9 g (21 mm)
F1:8 (recenta)	x40,05 y99,65	z27,49	KOLBITAR, funna sydväst om brandlagret, vari en rotknöl från brudbröd (?).
F1:9			JÄRNBESLAG, SPIKFRAGMENT, LÄDERSULA till sko, KLACKJÄRN, TEGELBITAR, recenta, funna i det övre jordlagret, 1-8 cm stora, 522 g (ca 5 dl).
F1:10			KRITPIPA, fragment, i den västra delen av graven, 28 mm långt.
F1:11	x40,05 y99,65	z27,49	TANDRESTER, häst el. ko, ca 1 dl.
F1:12	x40,05 y99,65	z27,49	JÄRNFAGMENT, taggtråd (?), recenta.
F1:13	x40,05 y99,65	z27,49	KOL, 4 små bitar.
F1:14			JÄRNSPIK, i delar, recent, funnen utanför den sydvästra delen av kantkedjan, recenta.
F1:15			JÄRNSPIK, GLASFLISA, JÄRNBIT, GLASSLAGG, recent, funnet 1 m utanför sydvästra delen, recenta.
F1:16			JÄRNBESLAG, recentfynd, funnet 1 m norr om den nordöstra delen av kantkedjan, recenta.
F1:17			KERAMIK, 2 bitar. Funna utanför kantkedjan vid gravens sydvästra del, recenta.
F2:1		z27,50/27,20	I brandlagret:
F2:2			BRÄNDA BEN, ca 395 g (ca 0,5 l).
F2:3			KOL, 115 gram.
F2:4-5			TEGEL, recent.
F2:6	x38,71 y102,40	z27,35	ROTKNÖL av BRUDBRÖD.
F2:7	x39,34 y102,35	z27,32	NÄBBSÖLJA av brons. 2 bitar.
F2:8	x39,14 y102,28	z27,30	3 resp. 2 cm av ramen med järnspår från tornen (?).
			JÄRNSPIK/NIT ca 3 cm lång.
			JÄRNSPIK/NIT, centralt i brandlagret, ca 3 cm lång.

Kommentar: Preliminär osteologisk bedömning: Människa (rörben, kranium (2 st med suturer), vadben (2 st), skenben, armbågsben).

ANLÄGGNING 50

STENSÄTTNING, oval, 3,1 x 2,5 m (NO-SV), 0,3 m.

Fallen rest sten. SKELETTGRAV.

Belägenhet x148 y047, 5. Nedgrävningens riktning: 55 GON

A 50 låg i en svag S sluttning i relativt öppen skogsterräng.

Före avtorvning syntes anläggningen som en svag intill 0,1 m hög förhöjning ca 5,5 x 6 m i d, lätt mossbegrädd i N delen och bevuxen med 5 granar. I ytan fanns tre mindre gropar, troligen grävda av djur. Ungefär mitt i anläggningen fanns en rest sten som fallit mot S och stack upp ca 0,3 m ovan mark. N om den resta stenen syntes två större, markfasta stenar i markytan.

Efter avtorvning och rensning framträdde en tydlig oval kantkedja 3,1 x 2,5 m i d av mestadels 0,4 - 0,5 m stora stenar. Packningen bestod av 0,05 - 0,3 m stora stenar blandad med mylla.

Den resta stenen stöttades i botten av tre stenar i Ö, V och N, ca 0,2 x 0,3 m stora. Den resta stenen var 1,01 x 0,53 x 0,24 m stor. Stenen bestod av ljus granit. Den Ö sidan av stenen var något konkav. Stenens övre del gav intryck av att vara grovt kanthuggen. De stora markfasta stenarna i gravens N del var ca 1,0 m långa, ca 0,4 m h och ca 0,4 m br. Fyllningen visade sig bestå av två till tre lager av 0,2 - 0,4 m stora stenar, under mullagret, varvade med sand och mo.

När stenpackningen helt avlägsnats framträdde en relativt tydlig nedgrävning ca 1,8 x 0,9 m stor (NO - SV) huvudsakligen bestående av lätt mullblandad sand. I botten i nedgrävningens SV del stod ett keramikkrärl av mörkfärgad keramik 10-11 cm i d och ca 7 cm h. I kärlet fanns inga synliga spår av något speciellt innehåll. I botten på nedgrävningen kunde ett tunt, otydligt skikt av mörkare fyllning iakttas, eventuellt skelettlager. Inga rester av skelettet påträffades.

Under anläggningen vidtog morän.

FYND

F1 x148,15 y047,90 z:27,45/27,36

I botten av nedgrävningen i SV-delen:

KERAMIKKRÄRL, 11 cm i diam och 7 cm högt.

Jordprov: Sandjord från urnan.

Kommentar och tolkning: Se A 51.

ANLÄGGNING 51

STENSÄTTNING, oval, 2,9 x 2,6 m i d (NO - SV) och 0,2 m hög. Gravklot.

SKELETTGRAV.

Belägenhet: x147 y050. Nedgrävningens riktning: 55 GON.

Anläggningen låg i en svag S sluttning i relativt öppen skogsterräng. Före undersökningen syntes graven som en mycket svag förhöjning ca 1 m S om A50. Den var bevuxen med två granar och hade en matta av barr och mossor.

Efter rensning framkom en oval stensättning (2,9 x 2,6 m i d) med tydlig kantkedja, bestående av ca 0,4 - 0,6 m stora stenar. Den tvåskiktade stenpackningen bestod av blandat runda och skarpkantade stenar. Det övre skiktet hade en jordblandad, gles stenpackning med stenar i storleken ca 0,05 - 0,2 m och 0,3 - 0,6 m. Centralt beläget i graven stod ett nedsjunket runt gravklot av grå granit (0,35 x 0,27 x 0,18 m). Den undre stenpackningen, närmast skelett- nedgrävningen, bestod av en tät packning av stenar i storleken ca 0,4 - 0,6 m. I olika delar av packningen framkom skarpkantade stenar varav några kunde passas ihop - eventuellt avsiktligt tillslagna. Fyllningen bestod till största delen av gulbrun sand med vissa inslag av mo och mjäla.

Efter att den övre stenpackningen borttagits kunde man skönja en 1,95 x 1,15 m stor (minst 0,4 m djup) nedgrävning i NO - SV riktning, mörkare än omgivande sand. I tre hörn av nedgrävningen påträffades eventuella spår av en träkonstruktion. En ca 0,2 m lång kolbit påträffades i det NV hörnet, en mindre kolbit i det NÖ hörnet, och en mörkfärgning med kolinslag i det SÖ hörnet. Ett keramikkrärl, ca 0,13 m i d och 0,1 m h, stod i botten i den SV delen av nedgrävningen. En järnkniv, ca 0,1 m lång, låg ca en halvmeter in från den NÖ kortänden i mitten av nedgrävningens botten. Den låg i N - S riktning med tången i N, spetsen i S och eggen mot V.

I botten av nedgrävningen fanns ett mycket tunt mörkfärgat lager. Inga skelettrester kunde iakttas.

Under anläggningen vidtog morän.

FYND

F1 x146,00 y049,60 z 27,33/27,23

I botten av skelettnedgrävningen i SV-delen:
KERAMIKKÄRL, 13 cm i diam och 10 cm högt.

F2 x146,53 y050,33 z 27,34

I botten av skelettnedgrävningen i NV-delen:
KNIV, av järn. Spetsen åt S och eggen åt V.
KOL.

Kommentar och tolkning.

Anläggningarna A 50 och 51 bedöms vara en mans- (A 50) respektive kvinnograv (A 51). Enligt Petré (1984) är gravar med rest sten säkra mansgravar och gravar med gravklot säkra kvinnogravar. Nedgrävningarnas orientering i NO-SV-lig riktning antyder att det kan röra sig om tidiga kristna begravningar. Skelettgravskicket och gravarnas relativa fyndtomhet tyder också på kristna influenser, medan den resta stenen och gravklotet talar emot det. Kolet i nedgrävningen i A 51 kan tolkas som kol från en reningseld eller som ett bränningssubstitut.

ANLÄGGNING 52

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 1,8 m i d och 0,1 m h.

Brandlager, 1,8 m.

Belägenhet: x150 y040

Anläggningen var belägen i södra delen av gravfältet omedelbart NV om två skelettgravar (A 50 och 51). Före avtorvningen syntes anläggningen som en knappt skönjbar förhöjning, ca 2 m i diameter och intill 0,1 m hög, i en svag SV-sluttning. Endast två stenar var synliga i markytan.

Efter avtorvning och rensning framkom en liten rund enskiktad stenpackning företrädesvis av 0,3-0,4 m stora stenar. Stenarna bestod av fem större stenar ca 0,40-0,55 m, tio mellanstora ca 0,25-0,35 m och tio mindre ca 0,10-0,15 m stora. Nio av stenarna var av rödfärgad granit och resten av grå granit. Fjorton stenar var kantiga, de övriga hade en rundad form.

Vid rensning av stenpackningen hittades recent keramik (i utkanten av graven) och små bitar av kol (F1). Jorden mellan stenarna utgjordes av mörkfärgad mylla. Direkt under stenarna låg brandlagret, på den östra sidan gick det även utanför stenpackningen. Brandlagret var 1,8 m i diameter och 0,02-0,15 cm djupt. Det var grundast i nordvästra delen och djupast i mitten. I de södra och sydvästra delarna av graven fanns flera kolkoncentrationer, bestående av stora kolbitar med fibrerna horisontellt placerade. Fynden i brandlagret fanns i den södra och östra delen och bestod av 12 båtningar, 1 båtningbricka, 4 järntenar, 1/2 hasselnötsskal, 1 liten järnkrok, 1 grå (grå/grön/röd) pärla av glasfluss, 2 delar av ett likarmat spänne av brons (mittleden och ena armen), brända ben och kol (F 2).

Under anläggningen låg mellanstora och små stenar i moränjord. I den södra delen av graven var flera av stenarna skörbrända. I den delen hittades även små skörbrända stenar. Det kombinerat med den rikliga förekomsten av kolkoncentrationer i samma område gör det sannolikt att brandbålet har stått på plats.

FYND

F 1 x150 y040 28,39
28,08

Vid rensning:
KERAMIK, recent, 4 bitar.
KOL, 18 g.

F 2 x150 y040 28,24
27,99

I brandlagret:
BÅTNITAR, 12, varav 3 i fragment.
TENAR, järn, 4 (kvadratisk/rektangulärt snitt).
HASSELNÖTSSKAL, 1/2.
KROK, (minikrok/ögla av järn).
PÄRLA, korroderad, av grå/grön/röd glasfluss.
LIKARMAT SPÄNNE, brons, 2 fragment (mittenpartiet
x49,84 y39,95 och en arm x49 y40,25).
BRÄNDA BEN, 180 g.
KOL, 927 g.

x149,84 y39, 95 resp. x149 y40,25

Kommentar: Anläggningen låg intill två skelettgravar från vikingatid (A 50 och A 51) - alla flata och ej synliga i markytan före undersökningen. De 4 fragmenten av tenar är troligen ej båtningfragment. Det är ej uteslutet att de kan tolkas som fragment av en halsring (mindre troligt som torshammarring då dessa ej påträffas brända i

brandlagren). Det likarmade spännet är eldskadat och fragmentariskt och motsvarar Taf.82:2 eller 4 i Birkapublikationen (Birka I Tafeln) och som Aagård har benämnt grupp IV A:1 (ev. IV C:1). Denna typ hör till yngre Birkatid.

ANLÄGGNINGEN 57

RUNDOVAL STENSÄTTNING, ca 4 m i diam och intill 0,1 m hög. Gravklot.

Brandlager: ca 0,7 m i diam. och 0,1 m djupt.

Belägenhet x 114,15 y 89,8.

Anläggningen var belägen i gravfältets sydöstra del och syntes före avtorvningen som en svag förhöjning. Anläggningens gravklot var synligt till ca 1/3. Stenpackningen var knappt urskiljbar före avtorvningen.

Efter avtorvning och borttagandet av en ca 0,1 m djup myllmantel framkom en ca 4 m i d stor närmast rundoval stenpackning (NO-SV, ca 4x3,3 m) bestående av till övervägande del ca 0,1- 0,3 m stora stenar. Mot mitten av anläggningen var stenarna mindre, ca 0,15-0,20 m stora. Graven kantades av större stenar ca 0,4-0,6 m stora. I gravens norra del och utkanter fanns några markfasta stenar ca 0,6-0,8 m stora.

I centrum av stenpackningens översta lager var stenarna små, ca 0,15-0,20 m i d.

I den yttre delen av stenpackningen dominerade större stenar, ca 0,20-0,5 m i d.

Det var svårt att se gravens yttre gräns. Detta beroende på dels anläggningens allmänna oregelbundenhet, dels på grund av att det utanför centrum förekom större stenar. Anläggningen var även svår att avgränsa åt syd-sydväst, mot A 61. Den centrala packningen hade en något oregelbunden men rundad form samt en möjlig inre kantkedja. Gravklotet låg omedelbart öster om den inre kantkedjan.

Recenta keramikskärvor hittades vid avtorvningen utanför den östra kanten av graven.

I anläggningens centrala del framkom mellan och under stenarna i packningen ett brandlager med en diameter på ca 0,5-0,7 m. Inom nämnda brandlager framkom 16 pärlor, järnfragment, brända ben, kol samt ett fragmentariskt keramikkarl. Mynningen på keramikkarlet hittades i den inre cirkelns södra del. Keramikkarlet låg i en tät stenring bestående av kantiga stenar, ca 0,10 till 0,20 dm i d. I keramikkarlet påträffades en torshammarring, två pärlor, brända ben och kolrester. Jordprov togs i botten av karlet, ca 1 dl.

Ca 20 cm väster om keramikkarlet framkom en sot/kolkoncentration. Denna koncentration befann sig ca 10 cm under markytan/profillinjens övre gräns. I V delen framkom bränd lera från brandlagret/brandbålet. Anläggningen vilade på lera.

FYND

F 1 x113 y91,5

Rensningsfynd:
SKO, fragment av ovanläder.
GLASERAD KERAMIK, skärvor.
GLASBIT (gulbrun).
BLYKULA.
JÄRNFRAGMENT (hönsnät, taggtråd?),
TEGELBIT, KOL, GRÖN STEN.

F 2 x114,15 y88,7 z: 27,13
26,97

I brandlagret:
MYNT, fragment, (0,12 g), eventuellt arabiskt.
PÄRLOR, 18, varav 7 av bergkristall och 3 av karneol. Två har nötningsglans (en rund av bergkristall och en translucent rund blå).
BRODDAR av järn, 3 fragment från 2(?) st.
KAMFRAGMENT, 7 (B-kam).
KERAMIKSKÄRVOR, rödbrända och svartbrända.
BRÄNDA BEN, 217,7 g.
KOL, 130,5 .
BRÄND LERA

F 3 x113,8 y89,8 z: 27,13
27,03

I brandlagret:
KERAMIKKÄRL, fragmentariskt.
I keramikkarlet:
TORSHAMMARRING, fragment, diam. ca 10 cm.

PÄRLOR, 2 st.
BRÄNDA BEN, 39,9 g
KOL, 6,5 g,
JORDPROV, från botten av kärlet, ca 1 dl.

Kommentar

Vid grävningen påträffades bergkristallpärlor, vilket indikerar vikingatid. Torshammarringen, med en diameter på 10 cm, som påträffades i keramikkrälet är även en indikator på vikingatid liksom kamfragmenten. Vid den preliminära osteologiska bedömningen kunde inga människoben urskiljas, utan de ben som kan identifieras härstammar från hund och får/get. Detta skulle möjligen kunna visa på att det är ett barn begravt i anläggningen. Även den mindre diametern på torshammarringen kan visa på att det kan röra sig om en barngrav.

ANLÄGGNING 58

RUND STENSÄTTNING, ca 3,70 m i d och ca 0,3 m hög med kantkedja.

Brandlager i form av en halvcirkel ca 1 m brett och ca 0,1 m djupt med en grop i botten på ca 0,1 m i d och 0,1 m djup. Eventuell locksten ca 0,6 m i d, välvd översida och flat botten.

Belägenhet: x116 y085.

Anläggningen var belägen i gravfältets S del på plan mark, anläggningen lutade svagt åt S och syntes före undersökningen som en rund stensättning ca 0,3 i d och ca 0,3 m hög övertorvad förhöjning. Anläggningen var bevuxen med en tall och låg omgiven av gravar, bl.a. en treudd och en hög.

Efter avtorvning och borttagning av en tjock orörd myllmantel framkom en stensättning med en kantkedja samt en stenpackning bestående av 0,15–0,9 m stora stenar, företrädesvis 0,4–0,5 m. I NV riktning av kantkedjan låg anläggningens största sten som var ca 0,7 m i d och var markfast, ytterligare en sten i kantkedjan i S var markfast och ca 0,5 m i d. I V nära profilen låg en räfflad naturlig sten med räfflorna uppåt. Även en större röd sten fanns i packningen. Efter att profilen avlägsnats framkom anläggningens runda karaktär, dock var stenpackningen något gles i SV och utgjorde ett stenfritt område, vilket åstadkom att anläggningen såg oval ut.

Brandlagret var litet och format som en halvcirkel ca 1 m brett med klara avgränsningar. I V var gränsen mycket diffus och utan klara linjer i Ö. Dock bildade brandlagret och benkoncentrationen en cirkel. Brandlagret var ca 0,1 m djup och var beläget inom den yttre kantkedjan. En grop ca 0,1 m i d och ca 0,1 m djup fanns i brandlagrets utkant mot N. I brandlagret hittades en del brända ben, kol, bränd lera och keramik samt enstaka kamfragment. Benkoncentrationen samt pärlkoncentrationen (F2), låg utanför brandlagret i Ö. Ovanför brandlagret hittades en torshammarring (F4) i bitar samt en kniv (F3) i 2 delar nära varandra, förmodligen nedstucken. Utanför brandlagret hittades även kamfragment och keramikskärvor (F2). Stenpackningen vilade på några cm djup mylla och därunder lera.

FYND

F1 x114,66 y84,20 z27,18

NIT av järn, funnen utanför den yttre kantkedjan i den SV kvadranten. Recent.
PATRONHYLSOR, 2 st funna i NO kvadranten. Recent.
JÄRNFRAGMENT, 3 bitar varav ett lås från 1800-talet funna i den SO kvadranten. Recent.

F2 Koordinater för pärlor
x116,09 y84,97 z27,15

I mitten av graven:
PÄRLOR, 19, av glas och glasfluss, varav 1 ljus grönblå med vita slingor och ögon, 1 blå facetterad, 2 blåa opaka, 1 guldfolie, 1 segmenterad guldfolie (4 st), 1 segmenterad guldfolie (2), 1 segmenterad silverfolie (4), 3 små blåa, 4 små gula, 2 röda glasfluss, 1 orange glasfluss och en försmält (odef. färg). De flesta är eldskadade.
I och utanför brandlagret:
BRÄNDA BEN 685,8 g
KOL, 184,8 g
BRÄND LERA, 53,6 g
KERAMIK, 235,8 g
KAMFRAGMENT, > 50 bitar

Koordinater för kamfragment

x116,30 y85,50 x27,22	funna i den mittersta delen av graven, i och ovan brandlagret. Sannolikt två kammar.
F3 x116,55 y84,98 z27,15	KNIV av järn, i 2 delar, i mitten av graven, precis i profilen mellan två stenar, eventuellt inkilad (?).
F4 x116,10 y84,81 z26,81	TORSHAMMARRING, i 15 delar varav en mindre ring som förmodligen hängt på den större. Delvis vriden ten och fyrkantigt snitt.

Kommentar

Anläggningens stenar var större än genomsnittet för en kvinnograv, de var 0,15-0,9, företrädesvis 0,4-0,5 m. En eventuell locksten lokaliserades som var ca 0,6 m i diameter. Omkring denna fanns keramikskärvor, bitar av torshammarringen samt en kniv i 2 delar. Både torshammarringen samt kniven var inkilade mellan stenar. Sparsamt med kol hittades.

Prel. osteologisk analys

Häst	Tandfragment
Katt	Finger/tåben, språngben, svanskota, kota, skulderblad, mellanfot
Människa	Kraniefragment, båtben (vänster)
Hund	Klofalang, svanskota, underkäke
Större djur	Käkben
Större djur/människa	Ledkula

ANLÄGGNING 59

TREUDD, med fallen rest sten (ursprungligen klumpstenar i uddspetsarna).

Brandlager ca 2 m i d ca 0,3 m djupt.

Uddspetsarna är angivna som udd A, B och C.

Belägenhet: Uddspets A (södra uddspetsen) x115,8, y94, B (västra uddspetsen) x120,7, y88,5, C (nordöstra uddspetsen) x123,4, y95,5.

Före avtorvning antogs måtten mellan uddspetsarna vara A-B ca 8,3 m, A-C ca 9,8 m och B-C ca 7,25 m. Anläggningen låg i SÖ delen av gravfältet. N om anläggningen fanns en mindre bergskam som avgränsar anläggningen från de andra större anläggningarna N om bergskammen. Formen på anläggningen var före avtorvningen otydlig. I anläggningen fanns 6 stubbar och en gran. I den centrala delen stack en sten upp ur torven och den utgjorde en fallen rest sten.

Efter avtorvning och rensning, framkom en 1-2-skiktad stenpackning bestående av 0,1–0,25 m stora stenar. I den centrala delen av packningen fanns tre stensikt. I gravens centrala del bildade knytnävsstora stenar en koncentration. Samma del var tydligt upphöjd. Av stenarna var många i den nordliga delen av röd granit. Något V om mitten fanns en fallen rest sten som möjligen varit rest åt SSÖ. Den resta stenen var skadad, ca 0,35 m bred och ca 0,4 m lång.

I den S uddspetsen fanns en klumpsten, ca 0,6 m stor som var större än de övriga stenarna i den S armen (förutom en markfast sten mot centrum i V). Utanför den NÖ uddspetsen, åt NV, fanns en avlång sten av röd granit, ca 0,4x0,4x0,65, som kan ha utgjort en klumpsten/rest sten i den NÖ uddspetsen. I den NV uddspetsen saknades klumpsten. Ingen färgning efter en ev. borttagen klumpsten kunde konstateras där.

Brandlagret var ca 2 m i diameter och intill 0,3 m djupt och placerat i mitten av anläggningen. Det låg ytligt och en svartfärgning syntes redan vid rensningen. Brandlagrets övre del bestod av ett sotlager, som efterhand blev allt svartare och fetare för att sedan resultera i det riktiga brandlagret med spridda brända ben och med en keramikkoncentration ca 0,4 m SSÖ om den resta stenen. Brandlagrets utbredning var mellan x119,1 - 121,2, y91,75 - 93,65, z27,3 - 27,1. I brandlagret hittades ett trettiotal nitar, ett tiotal spikar, samt en hel del järnfragment. Vidare fanns där spridda brända ben, kol och en koncentration av krossad keramik (0,5 l) med utbredningen x119,35 - 119,60, y91,94 - 92,28, z27,1. I brandlagret hittades också kamfragment med bronsnitar. Kammen daterades till 900-tal e.Kr. Två delar av en eventuell eldslagningssten hittades, den ena i brandlagret och den andra omedelbart utanför. Stenen är av typ svart hälleflinta? Inga eldslagningsretuscher har kunnat konstateras på flintan.

Brandlagret vilade på steril moig morän.

(För tolkning av treuddar se Andrén 2004 och Zachrisson 2004).

Nedan redovisas en fältplan över fynden i A 59:

Fyndområde	Nr.	x	y	Z	Beskrivning
<i>F1</i>		<i>120</i>	<i>92,5</i>	<i>27,44/ 27,34</i>	<i>Vid rensning</i>
	F1:1				J-formad järnbit (tung) ca 3 cm lång 0,5 cm tjock.
	F1:2				Metalltråd recent (ej inmätt).
	F1:3				Recent rostig metalltråd 10 cm något böjd vid ene änden.
	F1:4				Brända ben.
	F1:5				Beslag till ladugårdsdörr 30x3cm.
	F1:6				Brända ben.
	F1:7				Kol.
	F1:8				Bränd lera.
	F1:9				Brända ben.
	F1:10				Kotand.
<i>F2</i>		<i>120</i>	<i>92,5</i>	<i>27,44/ 27,07</i>	<i>I brandlagret</i>
	F2:1	120,84	91,89	27,32	Nit.
	F2:2				Brända ben (ovanför stenpackning).
	F2:3	120,7	92,5	27,25	Järnfragment.
	F2:4	120,75	92,42	27,25	Nitfragment, platta.
	F2:5	120,62	91,78	27,23	Nit, två delar.
	F2:6	120,72	92,4	27,24	Nitfragment.
	F2:7	120,40	91,60	27,23	Nit.
	F2:8				Järnfragment.
	F2:9	120,5	91,92	27,24	Två nitdelar.
	F2:10	120,90	92,14	27,26	Del av nit.
	F2:11	119,84	91,54	27,19	Järnspik.
	F2:12				Kol (884 g).
	F2:13	120,38	92,48		Hälleflinta/eldslagningsflinta?
	F2:14	120,31	92,62	27,21	Nit.
	F2:15	120,40	92,60	27,20	Järnfragment.
	F2:16	120,32	92,71	27,34	Järnfragment och nit.
	F2:17	120,20	92,58	27,25	Nit.
	F2:18	120,2	92,58	27,25	Järnfragment.
	F2:19	119,88	92,43	27,23	Järnfragment.
	F2:20	120	92,07	27,26	Tre olika frön (ett är brudbröd: Filipendula Vulgaris).
	F2:21	120,16	91,82	27,22	Nit.
	F2:22	120,7	92,11	27,24	Spik.
	F2:23	120,4	91,48	27,20	Nit.
	F2:24	120,22	92,15	27,17	Kamfragment.
	F2:25				Järnfragment .
	F2:26	120,35	91,84	27,22	Spikfragment.
	F2:27	121,08	91,08	27,17	Järnnit.
	F2:28	119,66	92,06	27,20	Nit.
	F2:29	120,40	91,85	27,19	Järnfragment.

	F2:30	120,60	92,90	27,19	Fragment av järnspik.
	F2:31	120,55	93,21	27,33	Nitfragment.
	F2:32	119,74	92,60	27,33	Nit.
	F2:33	119,78	92,47	27,21	Nit.
	F2:34	120,2	92,51	27,19	Nit.
	F2:35	120,02	92,61	27,2	Järnfragment.
	F2:36	119,9	92,11	27,19	Nithuvud.
	F2:37	120,5	91,8	27,15	Nit i två delar.
	F2:38				Nit eller spikhuvud.
	F2:39				Keramik 0,5 l.
	F2:40				Järnfragment?
	F2:41				Nit och nitfragment.
	F2:42				Järnfragment.
	F2:43	119,93	92,74	27,19	Nit.
	F2:44				Nitfragment.
	F2:45				Järnfragment.
	F2:46				Bronsfragment..
	F2:47	120,7	91,87	27,18	Nit.
	F2:48	120,10	92,85	27,17	Tvådelad spik.
	F2:49				Ornerad keramik?
	F2:50	119,75	92,2	27,2	Nitplatta.
	F2:51	120,05	91,42	27,19	Nit.
	F2:52	119,58	92,06	27,14	Nit.
	F2:53				Nit.
	F2:54	119,46	92,10	27,12	Delar av två nitar och en spik.
	F2:55				Nitfragment.
	F2:56				Järnfragment.
	F2:57	119,35	91,94	27,10	
		119,60	92,28		Keramik.
	F2:58				Nitfragment.
	F2:59				Järnfragment.
	F2:60				Järnfragment (spikhuvud?).
	F2:61				Spik?
	F2:62				2 nitfragment.
	F2:63				3 nitfragment.
	F2:64				Diverse järnfragment.
<i>F3</i>					<i>Utanför brandlagret</i>
	F3:1	119,3	91,55	27,05	Bränd lera.
	F3:2	119,65	92,8	27,2	Hälleflinta?

ANLÄGGNING 60A och 60B (Dubbelgrav – hög (A 60A) över stensättning (A60B))

A 60A: HÖG, ca 10 m i d och ca 0,9 m hög. Fallen rest sten. SSÖ-port.

Belägenhet: x 122 och y 77,8

A 60B: STENSÄTTNING, ca 3,5 m i d.

Brandlager ca 2 m i d och ca 0,1 m djupt.

Belägenhet: x 121,8 och y 078,5

Anläggningen var belägen i gravfältets S del. Före avtorvningen syntes en övertorvad välvd hög ca 10 m i diameter med en ev. fallen rest sten i mitten och med få synliga kantstenar. Högen var bevuxen med 14 tallar

och granar. Fem stenar var synliga innan avtorvning, varav den ena senare identifierades som en fallen rest sten, 0,50 x 0,37 x 0,75 m stor med tvär bas men för övrigt med naturlig yta (ej slagen). Anläggningen begränsades i V och i N av en flat bergshäll. Högsta punkt på högen var 28,37 m. ö. h.

A 60A: Efter avtorvning och borttagning av en myll- och momantel innehållande småsten framkom i centrum en oregelbunden stenpackning, 2,5 m i d. Stenpackningen bestod av 0,2 – 0,7 m stora stenar, huvudsakligen 0,4-0,5 m stora. Under en locksten (?) med måtten 0,45 x 0,35 x 0,2 m stod ett mycket fragmentariskt keramikkrärl med en torshammarring överst och med två små järnringar ca 3 cm under T-ringen i S delen av ringen samt med brända ben i kärlet. Torshammarringen hade mittkoordinaterna x 121,65, y 78,08 och z 27,87 och var ca 15 cm i d. Ca 0,5 m SSV om keramikkrärl och torshammarringen framkom intill en stubbe en del av ramen till ett ringspänne av brons. I den SÖ utkanten av graven framkom en kvadratisk eller rektangulär ramliknande stenkonstruktion som tolkades som en SSO-port.

A 60B: Efter borttagning av den första stenpackningen framkom under A 60A ytterligare en stenpackning i form av en rund vällagd stensättning bestående av 0,25–0,5 m stora tätt lagda stenar, huvudsakligen 0,25–0,35 m stora. Diametern på stenpackningen var något större än den övre och beräknas till ca 3,5 m. Under stenpackningen framkom ett keramikkrärl (x 121,85, y 78,30 och z 27,48). Runt krärlens mynning låg 7 stenar, 0,2-0,3 m stora, tätt lagda och väl hopkilade.

Under stenpackningen framkom ett brandlager, vilket begränsades av den inre kantkedjan, ca 1,5 m i diam. Brandlagrets utbredning var ca 2 m i d, toppmått är 27,73 m ö h och bottenmålet 27,48 m ö h. Det sotiga brandlagret var cm-tunt och innehöll fragment av kol, brända ben, 7 pärlor, järnbeslag, krampor och 154 delar av järnnitar (F 8). Urnan med brända ben och torshammarringen (F 9) var placerad centralt i brandlagret. Torshammarringen påträffades i urnans botten. I anslutning till urnan hittades även fragment av ytterligare ett keramikkrärl varav en större bit låg intill urnans SV utkant.

Anläggningen vilade på gulbrunt morängrus men vid nedgrävningen av profilen upptäcktes ett ca 5-10 cm tjockt sotlager ca 1 dm ned i morängruset. I sotlagret i profilen i Ö framkom en bit sintrad sand (?) (F 11). Troligen fanns sotlagret under hela anläggningen. Under sotlagret fanns gul moränsand.

Kommentar:

Den svarta jorden som framkom i botten av profilen tolkades som att platsen antingen varit bålplats eller, vilket är troligare, att denna jord tillhör kulturlagret från den bronsåldersboplats som finns i området.

Den övre stenpackningen tolkades som en mansgrav p.g.a. den resta stenen samt fragmentet av ringspännet. Den undre stenpackningen tolkades tillhöra en kvinna p.g.a. pärlor i brandlagret. Dessutom var stenarna i den övre packningen större och mindre i den undre.

Nitarna i A 60B (F8) var fragmentariska och hade relativt små skallar och nitbrickor. Flera hade också litet avstånd mellan skalle och nitbricka. Spikarna saknade skallar vilket gör dem osäkra som spikar. En reservation görs också för krampfragmenten som har ovanliga proportioner.

FYND

F1

Hela anläggningen
SV-kvadranten
SÖ-kvadranten
x119,5, y74,5 z:26,99
x120,30 y77,30, z:28,08
SV-kvadranten
x120,45, y77,20 z:28,01
x119,24, y75,79 z:27,90
x116,80, y78,50 z:27,58

x119,11, y74,73, z:27,78
SÖ-kvadrant (ytligt)

Vid rensning:

GLASBITAR (recenta).
PLASTKNAPP (recent).
JÄRNSKROT (recent, bl.a. ett klackjärn).
YXA av järn (recent).
BRÄNDA BEN.
KERAMIK, en bit.
BRÄNDA BEN.
KERAMIK, en bit.
BRÄNDA BEN, funna i SSO-porten.
GLAS- och PORSLINSBITAR, i SSO-porten (recenta).
KVARTS, i SSO-porten.
SPIKAR (recenta), i SSO-porten.
BRÄNDA BEN, enstaka, i SSO-porten.
KOL, enstaka, i SSO-porten.
BRÄNDA BEN.
LÄDERREMMAR, två stycken (recenta).

x115,50, y78,30
 SV-kvadranten
 SV-kvadranten
 SÖ-kvadranten
 NÖ-kvadranten
 SÖ-kvadranten
 SV kvadranten
 NÖ-kvadranten

KERAMIK, en bit.
 KOL.
 BRÄND STEN.
 DEL AV HÅSTSKO (recent).
 KOL.
 FRÖ/KÄRNA.
 KOL.
 KOL.

A 60A:

F2 x121,70 y78,00 z:27,73/27,48
 x121,70 y78,00 z:28,47
 x122,10 y78,21 z: 28,47
 x122,10 y78,21 z:27,94

I centrum i övre stenpackningen:
 BEN.
 KOL.
 KERAMIK, ca 0,3 dl.
 NIT, järn (vid rensning).

F3 x121,65 y78,08 z:27,93
 x121,65 y78,08 z:27,93
 x121,65 y78,08 z:27,83
 x121,65 y78,08 z:27,87
 x121,65 y78,08
 x121,65 y78,08

Under en locksten i centrum av övre stenpackningen:
 TORSHAMMARRING.
 KERAMIKKÄRL, mycket fragmentariskt, framkom
 omedelbart under torshammarringen.
 KOLPROV, under torshammarringen.
 JÄRNRINGAR, 2, och NIT (typ båtnit).
 METALLFRAGMENT, 1 st.
 BRÄNDA BEN.

F4 x115,50 y80,50 z:27,24

PÄRLA, blå. Påträffades ca 0,5 m SÖ om S-porten.
 Troligen tillhörande närbelägna A 63 som hade åtskilliga
 spridda liknande pärlor i ytskiktet.

F5 x118,88 y74,99 z:27,95

Schakt i SV-kvadranten:
 KERAMIK, enstaka.
 Schaktet i SV-kvadranten:
 KOL, enstaka.
 Schaktet i SV-kvadranten:
 BRYNE, del av?

F6 x120,85 y76,90 z:27,90

RINGSPÄNNE, av brons, del av ramen, ca 2 cm.

NÖ-kvadranten:
 KNACKSTEN, (mini), rund, diameter ca 28 mm.

A 60B:

F7 x121,00 y78,00 z:27,80

I den undre stenpackningen:
 BRÄNDA BEN, innanför inre kantkedja:
 NÖ-kvadranten:
 KERAMIK, en bit.
 NÖ-kvadranten:
 KOL, enstaka.

F8 z:27,73/27,48

I brandlagret i den undre stenpackningen:
 PÄRLOR, 7 stycken.
 BESLAG av järn, 2, varav ett omböjt mynningsbeslag(?). Även
 det andra (som har en liten järnnit) har en antydning till skarp
 omböjning.
 KRAMPOR (?) av järn, ca 7 fragment.
 NITAR (18 hela) och SPIKAR (4 st) samt fragment
 varav 85 skallar/nitbrickor.
 BRÄNDA BEN, ca 0,5 liter (bl.a. katt, människa)
 KERAMIKKONCENTRATION.
 KOL, ca 4 liter.

x121,70, y78,00 z:27,66

- F9 x121,85 y 78,30 z:27,48 I brandlagret i den undre stenpackningen:
KERAMIKKÄRL, ca 26 cm i diam och ca 26 cm högt
med organisk beläggning partiellt i botten och på insidan.
KERAMIK, (skärvor av ytterligare ett kärl intill).
I keramikkräret:
TORSHAMMARRING (låg i urnans botten).
KOL, enstaka.
BRÄNDA BEN, ca 0,7 l. (bl.a. katt, gris, människa (skalltak).
JORDPROV
- F10 I anslutning till brandlagret:
NÖ-kvadranten:
KOL
NÖ-kvadranten:
KERAMIK
NÖ-kvadranten:
NIT av järn
BRÄNDA BEN, ca 0,2 dl.
- F11 I nedgrävning av profil:
SINTRAD SAND (?).
- F12 Lösfynd:
KNACKSTEN

ANLÄGGNING 61

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 6 x 5,6 m (V-Ö), kantkedja och fallen rest sten.
Brandlager, ca 4 x 1,5 m (VNV-ÖSÖ) med 2 keramikkrärl och 2 torshammarringar.
Belägenhet: x110,5 y087,5

Anläggningen låg i S delen av gravfältet och syntes före undersökningen som en låg förhöjning ca 5 m i diameter och ca 0,2 m hög. Graven var bevuxen med flera barrträd som avverkades före avtorvningen. Enstaka stenar var synliga i markytan. Före undersökningen kunde endast en del av kantkedjan observeras. I den centrala delen låg några större kantiga stenar.

Efter torvning och rensning framkom en rundad relativt oregelbunden, mestadels enskiktad stenpackning bestående av 0,1-0,7 m stora stenar, de flesta 0,15-0,40 m stora. I centrum låg en rektangulär bautasten (i delar) som fallit åt SSÖ. Efter avlägsnandet av ett relativt tunt gräs- och mullager ca 10-15 cm tjockt framkom en delvis tät stenpackning som sträckte sig från den norra kantkedjan till ca två tredjedelar av ytan ner mot väster, söder och öster. Denna utformning gav inledningsvis ett intryck av förekomsten av en inre kantkedja men någon tydlig sådan kunde ej identifieras. En kölskrapa av vit kvarts framkom i myllan vid rensningen. Stenpackningen bestod av medelstora stenar omkring 0,15-0,40 m stora. Kantkedjan var gles och tydligast i S delen och utgjordes av större stenar mellan 0,30-0,50 m. I anläggningens centrum kunde ett par av de största liggande rektangulära stenarna sättas samman med perfekt passning till en relativt välformad bautasten med ungefärlig storlek 0,90 x 0,40 x 0,20 m. Den hade fallit åt SSÖ och hade haft framsidan (?) åt SSÖ.

Brandlagret fanns inom stenpackningen och var tunt och utan markant avgränsning men var tydligast inom ett område ca 2,0 -1,4 m (V-Ö) i mitten av anläggningen. I brandlagret (F2) i anslutning till den fallna resta stenen fanns med ca 0,8 meters mellanrum rester av två fragmentariska keramikkrärl med benrester (F3 och F4). Varje urna hade en torshammarring. I den ena urnan (F3) låg en brodd av järn. I den andra (F4) urnans närhet låg en krampa av järn (F2). I utkanten av brandlagret på dess nordvästra sida låg en eldslagningsssten av bränd flinta. Vidare fanns i brandlagret spridda brända ben och kol samt delar av ett bryne med ett borrarhål.

Under större delen av anläggningen fanns ett kulturlager ca 2-10 cm tjockt och därunder fanns morängur och lera. I anläggningens NV del tyder kulturlagret på en bronsåldersboplatz. I anläggningens SV del gick berget i dagen efter avtorvning och där låg kantkedjan direkt mot hälleberget som lutade något både mot SV och Ö vilket medfört att några stenar ur kantkedjan glidit ut.

FYND

F1 x110,5 y087,5

Vid rensning:

KÖLSKRAPA, av vit kvarts. Mycket sliten. Vikt 158 g, ca 65x40x45 mm (Tre liknande finns tidigare från Lovö, se Petré 1996b, s.14 och Petré 1982, s.23, fig. 15d).

JÄRNSPIK. Rostigt järnföremål liknande smidd större spik/bult med stor skalle. (Möjligen 1700-1800-tal).

PATRONHYLSOR. Patronhylsor till 6,5 mm mausergevär eller kulspruta möjligen från vaktposter/skjutplats vid tiden för flyktinglägret under andra världskriget.

I brandlagret:

BRYNE, flera fragment av skiffer varav ett med hål.

ELDSLÄGNINGSFLINTA, 1 bit, ca 2 cm.

KRAMPA, av järn (intill F 4).

KAMFRAGMENT, 3, (B-kam).

BRÄNDA BEN, bl.a. av svanskota från hund. 340 g.

KOL.

KERAMIKKÄRL (1). Vikt 1205 g.

I keramikkrärl:

TORSHAMMARRING (T1).

BRODD, (hästbrodd) av järn.

BRÄNDA BEN, 107 g.

KERAMIKKÄRL (2). Vikt 1190 g.

I keramikkrärl:

TORSHAMMARRING (T2).

BRÄNDA BEN

F2 x110,5 y087,5 z: 27,18/26,95

x111 y087

x111,25 y085,2

F3 x110,4 y087,75 z: 27,18/26,95

F 4 x110,75 y088,00 z: 27,18/26,95

Kommentar: Anläggningen gav ett omrört intryck. Avgränsningen åt N var oklar vilket även konstaterades då den angränsande graven A 57 undersöktes. I graven fanns rester av två sammanpressade keramikkrärl med brända ben med bl. a. kranium av människa. I vart och ett av keramikkrärlens centrum låg en torshammarring. Båda keramikkrärlen är relativt stora och grova. Det gick ej att se konstruktionsmässigt om två bende-positioner eller begravingar fanns i anläggningen. Kölskrapan som är mycket sliten är av samma typ som tidigare har framkommit på Raä 15 (2 st) och Raä 13 (1 st).

ANLÄGGNING 62

RUND STENSÄTTNING, ca 12 m i d och ca 1 m hög.

SSÖ-port med gravklot.

Brandlager, ca 1,1 x 1,1 x 0,16 m djupt.

Belägenhet: x107,5 y65.

Anläggningen var belägen i gravfältets södra del i svag S-sluttning och uppskattades till 12 m N-S och 12,6 m V-Ö och ca 1 m hög. Den hade formen av en rund stensättning med avplanad mittyta. Toppmåtten var 27,84 m ö h. Före undersökningen syntes ett 40-tal stenar i den övertorvade ytan. Anläggningen var bevuxen av 14 grannar och några tallar varav en mycket stor i SÖ utkanten. Graven såg ut att vara oskadad.

Före undersökningen framstod SSÖ-porten som en svag ca 4 m i diameter stor, knappt skönjbar förhöjning i markytan ca 1,5 m SSÖ om och med oklart samband med A 62. Efter avtorvningen framstod porten som en rektangulär ofylld stenram 2,5 x 2,5 x 2,5 m med öppning åt centrum av A 62. Sydporten bestod av 0,2-0,7 m stora mestadels långsmala stenar. I V delen var "ramen" gles och i SV var gränsformen otydlig (något mer rundad än rätvinklig). Den Ö ramarmen löpte fortsättningsvis närmare graven A 62 åt N. Fyllningen i sydporten bestod av mo och grusblandad mo. I mitten av ramen låg ett ca 0,4 x 0,4 x 0,5 m stort gravklot av slät ljus bergart (rosavit granit?). Ca 1 m söder om portens SV hörnsten låg på ungefärlig samma bottennivå som hörnstenen två parallellt liggande järnknivar (F 2 och F 3). F 3 låg med eggen åt VSV och spetsen åt NNV och med tången åt SSÖ.

Efter avtorvning av A 62 framkom en tät packning av sten av varierande storlekar, från 0,2-1,2 m, företrädesvis 0,3-0,45 m stora stenar. I den södra delen av anläggningen påträffades högt i stenpackningen en trågformad malsten (x102,7 y64,8 z27,25) som ursprungligen troligen tillhört bronsåldersboplatsen i området. Malstenen låg snett med den konkava malytan synlig uppåt. Den var av grå granit, ca 0,6 x 0,45 x 0,30 m stor och något

skadad i ena kanten (avslagen?). I den sydöstra kvadranten låg till synes den centrala packningen något mer nedsjunken än i den sydvästra. Stenpackningen var byggd så att man hade börjat lägga stenar utifrån och successivt lagt på mer inåt i graven och att många av dessa överlappade varandra. I den norra delen av den västra kvadranten hittades även en platt hållliknande sten. Jorden i och över stenpackningen var mörkt brunaktig, men var något mörkare i sydsydväst. Detta troligen p.g.a. uppläggning av bronsåldersmaterial. Det fanns ca 250-300 stenar i packningen.

Vid rensning framkom ett järnpikslignande massivt järnföremål och ett mindre antal brända och obrända ben (F1). Lite längre ner i packningen påträffades i södra halvan ett fragment av ett bryne, ett blad från en kniv/skära av järn, bronsålderskeramik, enstaka brända ben, bränd lera och tandemalj (F 1).

Under stenpackningen i mitten av anläggningen hittades i den övre delen av det ca 2,5 x 2,5 m stora brandlagret järnnitar, pärlor, bränd lera, brända ben (F 2). I centrum i botten av packningen framkom en inre kantkedja bestående av ca 0,3-0,9 m stora tätt lagda stenar med en yttre diameter av ca 2 m. Innanför den inre kantkedjan framkom ett brandlager som var ca 1,10 x 1,10 m stort och 16 cm djupt. Här påträffades brända ben, båtningar och spikar, järnfragment, pärlor, kol, små bronsringar, två broddar, ett munbleck av järn, kamfragment, tre fragment av armbyglar av brons, ett fragment av en oval spännbuckla (typ P37), fragment av en smyckekedja av brons och keramikskärvar. I mitten av brandlagret stod ett keramikkrärl (F 5) innehållande en torshammarring (överst), brända ben, två nitar, en blå dubbelpärla och ett kamfragment.

Som mest var graven (stenpackningen) ca 1,25 m djup. Jordfyllningen i graven bestod av mörk brunaktig moig mjäla (kulturlagerjord från bronsåldersboplatsen).

P.g.a. brandlagrets storlek i förhållande till det sotlager som påträffades, framför allt i V delen, så är det troligt att brandbålet stod på plats. Under sotlagret, längst dess kanter påträffades ett annat mörkfärgat lager. Detta fanns ej i centrum där brandlagret istället var ca 1 dm djupare.

Under anläggningen vidtog gulaktigt morängrus.

FYND

F1 x107,5 y65

Rensfynd:

MALSTEN, ca 0,6x0,45x0,3 m, av grå granit.

(Återlagd i stenpackningen).

BRÄNDA BEN, 4 st.

OBRÄNDA BEN, 2 st + 2 st.

skulderbladsben av gris.

JÄRNPIK(?), 60 mm , massiv, runt snitt, avbruten (?).

BRÄNDA BEN, 4 st.

KERAMIK, 17 bitar.

BRYNE, fragment, ca 60x45x22 mm.

JÄRNFRAGMENT, 2 st.

BRÄND LERA, 3 st.

KNIVSPETS/del av SKÄRA(?), 49x15 mm

KOTÄNDER, 5 st.

I och i anslutning till SSÖ-porten:

GLAS.

LÄDERBIT.

SPIK.

PLASTBURK.

JÄRNBULT.

ETERNIT(?), 7 bitar.

MATKNIV.

GLASBURK.

BRÄNDA BEN, 3 st.

KERAMIKSKÄRVOR, typ bronsålder.

METALLKNAPP.

SLAGG.

F 1 x98 y67

F 2 x 95,86 y64,30 z 26,37

Ca 1 m S om SV-hörnet av SSÖ-porten:

KNIV av järn, 79 mm lång. Avbruten spets och tånge.

F 3	x 95,78 y 64,45 z 26,39	Intill och parallellt med F 2. KNIV av järn med avbruten spets (åt NNV) och med eggen åt VSV. Längd 39 mm. Både spets och tånge avbrutna.
F4	x107,5 y65 z27,04/26,92 x107,90 y64,80 z27,25	I brandlagret: OVAL SPÄNNBUCKLA, typ P37, 1 fragment. ARMBYGEL av brons, puns- och vulstörnerad, 3 fragment varav två med passning. RINGAR av brons, 8 samt 8 fragment. KEDJA av brons (smyckekedja), fragment ca 2 cm. PÄRLOR, 172, guld- och silverfoliepärlor och blåa och polykroma glaspärlor samt upphängningstrådar av brons. NITAR och SPIKAR och fragment (4 hela nitar, 85 skallar/brickor samt 3 spikar, vikt 580 g). BRODDAR av järn, 2. MUNBLECK av järn, 22x9x5 mm. JÄRNFRAGMENT, (kniv?), 35x12x5 mm. KAMFRAGMENT, 6 fragment. (A-kam med L2- ornamentik). BRÄNDA BEN, ca 2,5 l KOL, ca 3 l
F4	x107,5 y63,94 z 27,50	KERAMIKKÄRL (Nr 1), Rundbottnat med vulst. Krossat med delvis spridda skärvor i brandlagret. I anslutning till keramikkrärl nr 1, dock ej i kärlet: BRÄNDA BEN, ca 0,5 liter.
F5	x108 y64,09 z27,52/27,44	I botten av brandlagret i mitten av anläggningen: KERAMIKKÄRL (Nr 2), benurna. I keramikkrärl: TORSHAMMARRING, fragmentarisk. NITAR, 2 fragment. PÄRLA, blå, segmenterad (2 segment). BRÄNDA BEN, ca 0,6 liter

Kommentar: Keramikkrärl nr 1 (F 4) har varit med på brandbålet. Skärvor av detta återfanns spridda huvudsakligen i den S delen av brandlagret där också flera stora bitar låg samlade. Keramikkrärl nr 2 (F 5) var benurnan som stod ungefär i mitten av brandlagret och innehöll en torshammarring överst samt brända ben, en blå dubbelpärla och två nitfragment samt ett kamfragment. Såväl kamfragmenten som den ovala spännbucklan (typ P37) och armbygelfragmenten pekar på en datering till tidig vikingatid. De två intill varandra och parallellt liggande järnknivarna utanför SSÖ-portens sydvästra hörnsten och med eggen (utåt) åt VSV (och spetsen åt NNV) kan vara skyddande symboler för den eller de som vilar i A 62, eller för de efterlevande. Båda knivarnas spetsar var avbrutna liksom tångedelarna vilket kan ha ytterligare symbolisk innebörd.

ANLÄGGNING 63

OREGELBUNDEN STENSÄTTNING, stenpackning ca 4 m i d och ca 0,3 m h med mantelfyllning ca 6 m i d.
Gravklot, 0,47 x 0,26 x 0,22 m.
Brandlager, ca 1 x 1 m och ca 5 cm djupt.
Belägenhet: x107,5 y078,75 z 27,70

Anläggningen syntes före avtorvning som en ca 6 m i diameter svag förhöjning. Några stenar skymtade samt ett tiotal stubbar. Gravklotet var 0,47 x 0,26 x 0,22 m stort och avlångt, något koniskt och hade rundade ändar. Det var mestadels prickhugget. Det låg i centrum i NV delen av brandlagret men syntes ej ovan torven.

Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en gles stenpackning av oregelbunden karaktär med stenar 0,1-0,7 m stora, företrädesvis 0,1-0,15 m stora samt 0,25-0,4 m stora. Antydanden fanns till en inre kantkedja bestående av 6 – 7 st stenar ca 0,3-0,7 m stora, företrädesvis 0,4-0,5 m stora.

Vid rensning påträffades brända ben, kol, 2 knackstenar, keramik, lerklining och 93 pärlor och 2 fragment. De flesta pärlorna påträffades utanför brandlagret huvudsakligen i NÖ delen. Pärlorna var huvudsakligen blåa och gula och små. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av mylla. I och runt stenarna i den inre cirkeln framkom ett brandlager ca 1-1 m i d och ca 5 cm djupt, innehållande brända ben, keramik, några bitar av kvart och 73 pärlor och 25 fragment. I centrum av brandlagret fanns en koncentration av keramik som troligtvis varit en urna samt brända ben (F2). I utkanten av graven i ÖNÖ framkom ca 0,2 m ned under den ursprungliga markytan en lekare av järn (F 3). Då denna låg så djupt tolkas den som nedgrävd.

Anläggningen vilade på ett tunt mörkfärgat boplatslager, ca 5 cm djupt. Under detta vidtog morängrus.

FYND

F1	x108 y078,5	<u>27,44</u> 27,10	Resningsfynd: GLASFRAGMENT 2 st, recenta 2,2 g. KNACKSTEN, rund, vikt 498,2 g. KNACKSTEN, avlång, vikt 137,3 g. STENARTEFAKT, två släta ytor 17 mm lång, 5 mm tjock, 10 mm bred. 2 g. HARTS 6 bitar 2,1 g. KOL 99,2 g. KVARTS, enstaka 42,7 g. PÄRLOR 193 st. varav 110 blåa, 33 gula, 9 vita och 2 vita fragment, 5 segmenterade, bl.a. silverfolie? 1 röd och 25 pärlfragment. KERAMIK 29,6 g. JÄRNTÅNGE (till kniv?) 1 st. 2,6 g. JORDPROV 166,2 g. BRÄNDA BEN 635,7 g. LERA/MAT 3 bitar. 6 g. FRÖKAPSEL 1,3 g.
F2	x108 y078,8	<u>27,31</u> 27,24	I brandlagret: KERAMIKKONC. Vikt 543 g FRÖKAPSEL 1 st 1,3 g I och kring keramikkarlet: BRÄNDA BEN 26 g.
F 3	x108,07 y082,95	26,96	I utkanten av graven, nedgrävd: LEKARE, av järn 125,3 g.

Kommentar:

Den lekare (F3) av järn som påträffades i utkanten av graven var nedgrävd. Den var också hopskjuten och hopvikt och kan därmed möjligen tolkas som offrad. Dateringen kan sättas från vendeltid (jfr Valsgärde) fram i sen tid. Pärlorna i graven var extremt små vilket medförde att sållhögen omsållades med såll med mindre maskstorlek (2,5 mm). Flera pärlor framkom därvid. Dessa små pärlor tillhör en horsont som kan dateras till 800-talet, troligen till dess första hälft eller mitt. De låg högt i anläggningen, delvis i torven och var spridda. Liknande gravskick har tidigare konstaterats bl.a. på Lunda, Raä 27 för motsvarande pärlhorisont med de mycket små pärlorna.

ANLÄGGNING 64

HÖGLIKNANDE STENSÄTTNING, mantelfyllning 8,4 x 6,3 m med stenpackning ca 4 m i d och 0,65 m h. Brandlager, ca 1,5 m i d och 0,35 m djupt. Mindre plundringsgrop. Belägenhet: x103 y080,4

Anläggningen var belägen i SÖ delen av gravfältet Raä 28 och syntes före undersökningen som en höglignande övertorvad förhöjning ca 8,4 m x 6,3 m och ca 0,7 m hög. En antydan till kantkedja framträdde med 10 stycken synliga stenar. Enstaka stenar syntes också i torven. Anläggningen låg strax intill A 63 och såg ut att överlagra

denna. I anläggningens mitt fanns en mindre fördjupning som tolkades som en plundringsgrop. Vidare såg högen ut att ha planats ut åt sydsydväst, troligen till följd av plundringen.

Efter avtorvning framträdde en stenpackning ca 4 x 3,60 m bestående av 0,1 - 0,5 m stora stenar. I dess mitt syntes en inre stenkrets ca 1,1 m i diameter bestående av ca 0,3 m stora stenar. Kantkedjan var otydlig och på dess norra sida var gränsen mycket diffus mot A 63. Stensättningen visade sig ligga direkt på en berghäll och hade på sydsidan rasat ut, eventuellt rivits ut under plundring. Fyllningen mellan stenarna bestod av mörkfärgad mylla som kom från den omgivande bronsåldersboplatsen. Redan ytligt framkom brända ben, 2 människobroddar, knacksten, kol samt lite keramik (F1). Recent fynd såsom patroner, konservburk, knivskaft, spik (samtliga troligen från 1940-tal) samt fragment från en kritpipa framkom högt upp i anläggningen (F1).

Brandlagret var ca 1,5 m i d men mycket diffust avgränsat och omrört. Dessutom förekom sotfläckar utanför själva brandlagret. Brandlagret var mest koncentrerat till en djup skreva i berget där också en mindre stenkrets med flat bottensten framträdde nära botten av sotlagret. Under stenkretsen var det i stort sett fyndtomt, endast några fragment av brända ben framkom. I hela brandlagret förekom kol, keramikfragment och brända ben av bl.a. människa, häst, hund och fågel (F2). Längs med bergsskrevans norra kant samt dess innersta del framkom en stor mängd nitar och spikar (F2). I övrigt hittades också i brandlagret ett bryne, en brodd, järnfragment, järnbeslag och kamfragment.

Anläggningen var placerad på berggrund i en skreva som i sin yttre del var fylld med morängrus.

FYND

F1 x103 y080,4 z27,67

Rensfynd:

PATRONER, ca 10 från mausergevär.
KNIVSKAFT av trä med bronsskoningar.
KRITPIPA, 2 fragment från skaftet.
NITAR, 9 st, varav 4 hela och 5 fragment.
KNACKSTENAR, två facetterade och två med slipyta, 1 i delar.
KERAMIK, 27,3 gram, 75 st bitar.
LERKLINING, 1 bit
BRÄND LERA, 2 bitar
BRÄNDA BEN, 11,9 gram
KOL, 1,7 gram.

F2

x103,05 y081,01 z 27,30

I brandlagret:

BESLAG av järnplåt, 6 bitar varav ett har nithål, bandjärnsliknande 17 mm breda och vinklade.
MINIKRAMPOR, 3 st, ca 9x4x7 mm.
MININITAR av järn, 4 st, ca 7-10 mm långa.
METALLPLATTA (beslag) 62x25x4 mm.
BRODDAR, av järn, 3 st. En hästbrodd och två människobroddar. Av människobroddarna är en bandformig och en smidd.
NÅL (?) av järn 1,8 cm lång.
NITAR*) och SPIKAR, 72 st hela och ca 100 fragment. Fyra spikar är 48-63 mm långa och några är delvis vinklade.
BRYNE, av sandsten, 8,3x1,8x0,9 cm.
KAMFRAGMENT, 16 fragment (B1:2-kam).
KERAMIK**), 409,6 gram, 573 fragment varav en mynningsbit. Mycket dålig bränd bottenbit, fragmenterat.
BRÄNDA BEN, 4520 gram.
OBRÄNT BEN, en djurtand, gräsätare, funnet under inre stensättningen.
KOL, 48,8 gram.
FRÖN, 2 st.

x103,35 y080,25 z 27,28

x103,83 y082,05 z 27,23

x103,2 y080,73 z 27,31

Kommentar:

Inga spår av brandbål kunde konstateras. Graven var plundrad och starkt omrörd varvid troligen gravurnan har krossats och kastats upp från den förmodade ursprungliga platsen i brandlagrets inre stenkrets. Fyllningen var mycket mörk och härrörde troligen från den omgivande bronsåldersboplatsen. Gravens placering i den inre delen av en bergsskrevan var troligen medvetet vald då botten i inre delen av skrevan var flat och bildade en naturlig plattform.

*) Av järnnitarna har avståndet mellan skalle och nitbricka kunnat mätas på 24 stycken enligt följande: 18, 18, 19, 20, 20, 20, 20, 21, 22, 22, 23, 23, 24, 24, 24, 24, 24, 25, 25, 25, 28, 28, 35, 38 mm. Medelvärde blir 24,75 mm och Md 23,5 mm.

**)Keramikkärlet har pga dess fragmentering inte kunnat rekonstrueras.

ANLÄGGNING 65 och A 65B (Härd)

RUND STENSÄTTNING, ca 7 m i diam. och ca 0,6 m hög. SV-port ca 1,8 m lång och 1,4 m bred. (Under SV-porten låg en härd: A 65B)

Brandlager 1,5 x 1,1 m (N-S) och ca 0,1 m djupt med benbehållare.

Belägenhet x099 y073

Anläggningen var belägen i gravfältets S del och var ursprungligen bevuxen med sju granar. Före undersökningen syntes anläggningen som en barrtäckt rundad låg hög, ca 7-7,85 m i diameter och ca 0,6 m hög. Enstaka stenar var synliga i ytan, bl.a. de som ingick i sydvästporten.

Efter avtorvning och borttagande av mantelfyllningen som bestod av ett mörkbrunt 0,15 m djupt humuslager (jord från underliggande bronsåldersboplat) framkom ett 0,4 m djupt lager med skärvsten, skörbränd sten och grus. Skärvstenslagret var särskilt påtagligt i anläggningens norra del där det endast påträffades enstaka större stenar som ingick i centralpackningen, däribland sådana som kan ha ingått i en eventuell kantkedja. I hela anläggningen varierade stenarna i skärvstenslagret i storlek 0,02 - 0,1 m. I detta lager (F 1) framkom recenta fynd som en järnskära, en hästsko samt en knapp men även några knackstenar, en malstenslöpore och keramikskärvar av bronsålderstyp varav en mynningsskärva med knapp (avbildad).

Under skärvstensfyllningen (som hade tagits från den omedelbara omgivningen) framkom en oregelbunden central stenpackning i gravens centrala och södra del. Stenpackningen var 3 x 2,5 m (V-Ö) med varierad stenstorlek 0,2-1,0 m utan tydlig begränsning. I SSV framkom en SV-port, 1,4 m bred och 1,8 m lång, vars kantstenar var avlånga och 0,2-0,8 m stora och i mitten 0,1-0,3 m stora och glest lagda. Under SV-portens yttre del framkom en härd (**A65B**).

I stenpackningens centrum under 1-2 lager stenar framkom ett brandlager (F 2) 1,5 x 1,1 m (N-S) och 0,05-0,1 m djupt. I brandlagret framkom spridda brända ben, kamfragment, järnnitar, kol, ca 25 ljusgröna, blåa och gula pärlor, en bronspärla, 3 små kedjelänkar av brons samt en del av en armring av brons. I centrum av brandlagret stod under en locksten, 0,25x0,15x0,06 stor, ett fragmentariskt keramikkarl (F 3) innehållande brända ben och kol och överst låg en torshammarring. På lockstenens undersida fanns en rostring från torshammarringen. Keramikkarlet var placerat på ett skärvstensskikt med 0,1-0,15 m stora stenar. Under brandlagret vidtog ett intill 0,15 m djupt skärvstenslager ned till sterilt grus och mjäla.

FYND

F1 x099 y075

Vid rensning:

JÄRNSKÄRA, recent.

HÄSTSKO, recent.

JÄRNFRAGMENT, recent.

HÄSTTAND.

OBRÄNDA BEN.

KERAMIK, 142,7 g, av bronsålderstyp varav en skärva med en knapp under mynningen.

BRÄNDA BEN, 013,9 g.

BRÄND LERA, 5 småbitar.

KNACKSTENAR, 6 + ev.2 och .MALSTENSLÖPARE.

F2 x099 y075 26,78/26,68

I brandlagret:

PÄRLOR, ca 25 st av glas, varav 4 ljusgröna polykroma, 5 ljusgröna, en melonpärla i ljusgrönt glas, 2 blåa polykroma, en

mörkblå segmenterad, 13 blåa, en orange glasfluss samt 6 gula av glas.

PÄRLA av spirallagd bronstråd (sliten yta).

KEDJELÄNK av brons, 3 ringar (slitskador, se nedan).

ARMRING av brons, fragm. 22x7x3 mm

NITAR av järn, 14 hela, 36 med nit- eller spikhuvud, 10 nitbrickor samt 32 fragment.

KAMFRAGMENT, 7 (B-kam).

KERAMIK, 288,3 g

BRÄNDA BEN, 155,3 g

KOL, 407,3 g

LERKLINING?/BRÄND LERA, 3 bitar.

F 3	x099,00 y073,57	26,74/26,68	KERAMIKKÄRL, 386,1 g I keramikkarlet: TORSHAMMARRING BRÄNDA BEN, 109,3 g
-----	-----------------	-------------	---

Jordprover

Kommentar:

Anmärkningsvärt är SV-portens rektangulära form (de brukar vara kvadratiska) – sannolikt har vikingarna ”förlängt” porten så att den skulle täcka den underliggande härden A65B.

Förslitningar på bronskedjelänken kunde tydligt förmärkas (se teckning), där länkarna slitits mot varandra.

Detsamma gäller den spiraltrådslagda bronspärlan där trådarnas utsidor är något ”platta” av förslitning.

Möjligen är de knappt skönjbara tvärstrecksornamenten på armringsfragmentets spets också orsakade av förslitning.

ANLÄGGNING 65 B

HÄRD under SV-porten i A 65.

Belägenhet: x096 y072,4

Härden var rundat rektangulär 0,9 x 0,62 m stor (VNV-ÖSÖ) och 0,15 m djup med svagt konkav botten. I härden framkom sotig jord, enstaka skärvstenar, spridda kolbitar samt kvarts och kvartsavslag. Under härden vidtog gult sterilt morängrus.

Fynd

KOL

KVARTS och KVARTSAVSLAG, enstaka

ANLÄGGNING A 68

STENSÄTTNING, rundad, ca 5-6 m i d och intill 0,29 m hög

Brandlager 1x2,5 m (N-S) och 0,29 m djupt

Belägenhet x 115 y 035

Anläggningen var belägen i SV delen av gravfältet. Anläggningen var rund till formen och svagt välvd med synliga stenar i ytan. En kantkedja kunde skönjas i SV utkanten med 3 st stenar ca 0,40-0,60 stora. Vid anläggningens SÖ del framkom berggrund.

Redan vid avtorvningens början framkom ett brandlager och fynd direkt i anslutning till det centrala partiet av graven. Där hittades brända ben, kol, båtnitar, 1 st brodd samt en bit glasmassa i toppen av brandlagret. I skiktet därunder framkom mer brända ben, fler båtnitar, delar av ett skifferbryne, en sölja av järn, kamfragment och en hartsklump. Brandlagret var 1 x 2,5 m stort (N-S) och 0,29 m som djupast.

Anläggningen bestod av relativt få (ca 30) större stenar, ca 0,2-0,3 m stora, lagda i huvudsak i en V-Ö-lig formation med en fyllning av jord och skärvsten. Sammanlagt framkom 1005 liter skärvsten i den undersökta ytan i graven. Med hjälp av jordsond kunde det konstateras att hela anläggningen vilade direkt på berget. Brandlagret var centralt beläget. De flesta fynden framkom i brandlagrets övre skikt. Omedelbart intill och V om en större markfast sten i SV utkanten av graven framkom på ca 0,25 cm djup ett torshammaliknande järnföremål (upptäcktes med hjälp av metalldetektor).

Anläggningen vilade dels på berg och dels i en bergsskreda fylld av morängrus samt ett tunt boplatslager från bronsålder.

Kommentar: Vi bedömde att gravbålet bränts på plats. Personen i graven kan ha varit bränd i båt. Han eller hon bedömdes av osteologerna som juvenil. Personen har bränts tillsammans med hund och ett annat mindre djur.

FYND

F1	x115 y035			Rensningsfynd (recenta): Ett FÖNSTERBESLAG av järn (1940-tal). En s.k. STENKULA. GLASOVAL.(halvtransulent, vit) SKRUV, 1 st. SPIKAR, 2 st. I brandlagret: SÖLJA MED TORNE, av järn. SKIFFERBRYNE. I två delar. GLASSLAGG, ca 1x2cm. HARTS, 4 bitar. KAMFRAGMENT, 15 bitar (L2-ornamentik). NITAR av järn, 15 hela och ca 84 fragm. SPIKAR av järn, ca 12. BRODD av järn. BRÄNDA BEN, 669 g. KOL, 27 g. KERAMIK, 33,4 g (bronsålders-typ). BRÄND LERA.
F2	x115 y035	z <u>27,27</u> 26,98		
F3				Intill och omedelbart V om stor markfast sten i SV delen av gravens utkant: TORSHAMMARLIKNANDE FÖREMÅL (nedgrävt ca 25 cm under markytan).
	x112,70 y028,95	z:26,73		

ANLÄGGNING 69 (och hårdgropen A 69B under A 69)

HÖG, rundad, ca 7 m i d och ca 0,6 m h. Rest sten (fallen).

Brandlager, ca 2 m i d och ca 0,15 m dj.

Belägenhet. x114,10 y021,95

Anläggningen var belägen längst ut i gravfältets SV del på en terrassliknande yta som exponerade åt SV. Före undersökningen framstod anläggningen som en ca 7 m i d och ca 0,6 m hög övertorvad hög. Den fallna resta stenen som låg i N-S-lig riktning skyttade i torvitan i V delen av anläggningen. Anläggningen var bevuxen av en större tall och några mindre träd och buskar.

Efter avtorvning framkom en rundad oregelbunden stensättning med stenar i 3-4 skikt. Stenpackningen var tät lagd och bestod huvudsakligen av 0,2-0,45 m stora stenar. Den yttre begränsningen var tydlig med viss störning i NÖ, eventuellt p.g.a. rotsystem. Stenarnas form var till sin karaktär varierad. Centralt i packningen fanns en mindre grop som kan indikera den resta stenens ursprungliga placering. Den resta stenen (i helt skick 115 cm lång och ca 0,35 m bred med snett formad topp) visade sig vara i två delar. Fyllningen mellan stenarna bestod av mörk mylla. Vid rensning framkom brända ben (6,1 g), kol, bronsålderskeramik (11 fragment), samt recenta fynd som patronhylsor, obränt häst- eller nöten samt glas. Dessutom påträffades ett blått glasfragment (pärla?) 1,5-2 m utanför anläggningens S avgränsning. Skörbränd sten hittades i koncentrationer såväl i N som V delen av anläggningen men också N om anläggningens avgränsning.

Efter borttagandet av de övre 2-3 lagren sten framkom en tydligt markerad förhållandevis kraftig inre kantkedja bestående av ett tiotal ca 0,4-0,7 m stora stenar, huvudsakligen 0,5-0,6 m stora. Innanför den inre kantkedjans avgränsning bestod packningen mestadels av ca 0,2 m stora stenar. Dessutom påträffades en del av en malsten i den resta stenens närhet (Ö om) över brandlagrets N del. Den låg med malytan vänd nedåt över brandlagret. Malstenen var 0,3 x 0,2 x 0,13 m stor och något skadad i ena änden.

Centralt under stenpackningen samt inom och delvis under den inre kantkedjan framkom ett ca 0,06-0,15 m djupt sotigt brandlager. Brandlagret var runt och 2 m i diam. I N delen av brandlagret framkom ett dm-stort område med träkol med fiberriktning i V-Ö-lig riktning. Centralt i brandlagret framkom ett mycket fragmentariskt keramikföremål, botten var ca 13 cm i d (F 3). I brandlagret (F 2) påträffades en röd glasflusspärla i två delar, 38 nitar, järnkrampor, ett omböjt järnbeslag med en liten nit, kamfragment samt kamfodral, bränd

flinta, hartsbitar, brända ben, kol samt ett bryne. Brynet var placerat i vertikalt läge mellan den inre kantkedjans stenar. Av nitarna var några mycket kraftiga med stora nitbrickor. Mängden brända ben var ansenlig, ca 7 kg.

Anläggningen vilade på ett mörkfärgat boplatlager från bronsålder. Detta var ca 0,1-0,2 m djupt och under detta framkom gulbrunt morängrus. Berg i dagen framkom i Ö delen av anläggningen.

I botten av anläggningen framkom i V delen en härdgrop (**A 69B**) ca 0,6 m i diameter sannolikt från bronsålder. Härdgropen som var nedgrävd ca 0,1 m i det underliggande morängruset innehöll sotig jord och några skärvstenar. Underlaget som utgjorde boplatytan från bronsålder antydde en terrassliknande närmast rektangulär form (V-Ö) som avgränsades och markerades åt V där marken utanför sluttade något mer. Boplatlagret under anläggningen undersöktes ej.

FYND

F 1 x114,10 y021,95 z: 27,05/26,57

Rensningsfynd:

KOL, 2,5 g.
KERAMIK, 63,7 g (14 fragm. brå.å.-typ).
OBRÄNT BEN.
BRÄNDA BEN, 6,1 g.
PÄRLFRAGMENT, av blått glas.
PATRONHYLSOR, 10 st.
GLASFRAGMENT, tvåskiktat genomskinligt samt opakt vitt.

F 2 x114,10 y021,95 z 26,57/26,41

I brandlagret:

MALSTEN, fragment, 0,3x0,2x0,13 m. Låg med den konkava sidan över och mot brandlagret.
PÄRLA, av röd glasfluss, 9 mm i diam., tunnformig.
BRYNE, 75 x 24 x 6 mm, rundat kilformigt och platt, av skiffer.
KAMFRAGMENT, ca 20 bitar (L2-ornamentik).
Mittskenan har ovanligt snitt som är avsmalnande uppåt med eggliknande vass kant.
KAMFODRAL, ca 15 bitar, dels plankonvexa bitar och dels tresidiga (i snittytan).
NITAR och fragment av järn, ca 60, varav flera mycket stora nitar.
KRAMPOR, ca 6 fragment.
JÄRNBESLAG, omböjt med nit, 27x10x4 mm.
SPETS(?) av järn, 24x5 mm.
BRÄND FLINTA, 2 bitar, ca 30x20 mm resp. 20x18 mm.
KERAMIK 63,1 g, sannolikt brå.å.-typ.
BRÄNDA BEN, 7041 g.
HARTS, 2 små bitar.
KOL, 1008 g.

F 3 x114,05 y022,10 z 26,57/26,43

KERAMIKKÄRL, fragmentariskt (mestadels endast cm-stora spjälkade bitar), botten ca 13 cm i diam.
Organisk beläggning på insidan på minst en bit. Vikt 274

g.

Fynd i och kring keramikkrälet:

KOL, 146 g.
BRÄNDA BEN, 122 g.

Kommentar: Malstenen låg med den konkava sidan mot brandlagret. Detta har förekommit och uppmärksamats även i några andra gravar på Lovö, t.ex. på Raä 13, Söderby (se Petré 1999b). Vid restaureringen av graven lämnades malstenen kvar intill den resta stenen. Den resta stenen var avslagen ca 0,3 m ifrån toppen. Den avslagna delen låg i det övre stensiktet i packningen och Ö om den fallna resta stenen, varför avslagningen bör ha skett under en ej för avlägsen tid ifrån gravbyggandet, såvida inte anläggningen störts eller omgrävts i ytan.

Tolkning: De arkeologiska fynden visar på en manlig individ medan den preliminära osteologiska bedömningen (i fält) hävdar en kvinnlig individ. Två hundar och den stora mängden brända ben kan emellertid tyda på att det finns två mänskliga individer i denna grav.

Prel. osteologisk bedömning:

Människa: bakre ledande från mellanfotsben 2 eller 3, övre ledyta av armbågsben, skalltagsfragment, ledhuvud från underkäke, del av skaft från vadben, tandrötter. Ryggkota från fullvuxen individ (hopväxt tillväxtyta).

Lårben, tjockleken på fragmentet (mått 4,1 mm) indikerar en kvinna, kraniefragment (processus mastoideus) indikerar kvinna, övre ledhuvud från strålben (mått 19,6 mm), dock lätt skadat), indikerar kvinna. Ett underkäksfragment med alvioler från en vuxen individ, vilket var gracilt och ej kraftigt indikerar en kvinna.

Hund: Nedre ledande av mellanhands- eller mellanfotsben (hopväxt), falang 1, falang 2, falang 3. Ben från större och mindre hund har framkommit, varav en av dessa ej var färdigväxt.

Häst: Identifierat skelettmaterial.

Stor gräsätare: Fragment från underkäke och kranium.

Får/get: Fragment av underkäke, samt eventuellt mellanhands- eller mellanfotsben.

Mindre djur: Fragment av rörben.

Liten fågel: (Aves sp.): Fragment av rörben.

Abborre: (Preca fluviatilis): Ryggkota (vertebra caudalis).

ANLÄGGNING 70

OREGELBUNDEN STENSÄTTNING, ca 4,9 x 5,3 m och ca 0,3 h.

Brandlager, ca 2,2 x 1 m (V-Ö) och 7 cm dj.

Belägenhet x106,5 y024,5

Anläggningen framstod före undersökningen som en närmast rundat rektangulär (V-Ö) övertorvad stensättning, ca 0,4 m hög och ca 7 x 9 m i d (V-Ö), med enstaka stenar synliga i torvytan. Några granar och en stor tall (i V) växte i anläggningen.

Redan vid avtorvning framkom i ytan i anläggningens S del ett sotfärgat brandlager med spridda brända ben, sot och kol samt pärlor och bronsfragment.

Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en rundad enskiktad stensättning ca 4,9 x 5,3 m i diam och ca 0,33 m h. Stenpackningen som var tätast i mitten bestod av 0,1-1 m stora stenar, företrädesvis 0,15-0,25 m stora skärpkantiga stenar (skärvsten) och 0,3-0,4 m stora stenar varav del flesta kantiga. Totalt fanns ca 50 liter skärvsten i anläggningen. En antyda till kantkedja av större stenar, företrädesvis 0,5-1 m stora, avgränsade packningen framför allt i N. En antydan fanns också att den N sidan var rak, dvs lagd i V-Ö-lig riktning, vilket medförde att anläggningen tycktes framstå som rektangulär. Sannolikt har den stora tallen i NV hörnet bidragit till att förändra den ursprungliga runda formen till en mer kantig form. I den Ö delen av anläggningen fanns berg där också skärvstenar och skörbränd sten fanns.

Centralt med dragning åt S fanns ett 2,2 x 1 m stort (V-Ö) oregelbundet brandlager ca 4-7 cm djupt. Brandlagret hade diffusa gränser. I brandlagrets NÖ del fanns snördecorerad keramik (sotiga skärvor), bronsnål, pärlhänge, bronspärla, bronsfragment från bl.a. en spiralarmsring, smyckekedja av brons, textilfragment, nitar och spikar samt brända ben. Spritt i övriga brandlagret fanns ca 30 pärlor, brända ben, nitar och nitfragment, keramik samt bronsföremål. Fyllningsjorden bestod av svart sotig jord.

Anläggningen vilade på morängrus och i Ö delen på berg.

FYND

F1

Vid rensning:

JÄRNFRAGM. recent

F2 x006,5 y024,5 z:26,16/24,80

I brandlagret:

PÄRLOR, 30 st, varav 23 hela och

4 st fragmenterade (men ihopsättbara) varav

1 cylindrisk millefiori (schackbrädsmonster) med gula,

vita och röda "rutor", 3 facetterade med snördekoration

(reticella) varav en eldskadad tillplattad, 1 facetterad blå

med virvelhjul, 1 segmenterad blå pärla med vita runt om

löpande slingor, 1 segmenterad blå, 2 små turkosa, 14 små blåa, 4 bikoniska vita opaka samt 2 pärlor av spirallagd bronsten samt 1 cylindrisk ornerad bronspärla (gjuten) med platta poler.

ÖGLA av bronstråd (pärlhänge).

ÄNDPLATTA (till kedje- eller pärlgarnityr), av bronsbleck (fragment), med två (tre?) små hål.

SPIRALARMRING, bandformigt fragment, något böjt, 14x36x1 mm (jämför liknande i A 71).

BRONSFRAGMENT, bandformigt, 13x16x1 mm (sannolikt från spiralarmringen).

NÅL av brons (till fibula?).

HALSRING (eller ARMRING?), fragment av tvinnad bronstråd, 28x2 mm (jfr A 33 på Raä 13).

SMYCKEKEDJA av brons, 7 länkfragment (ringformiga länkar).

TEXTILFRAGMENT, ca 12 bitar 5-19 mm, varav ca 4 st med tuskaftsteknik och ca 5 st med Z-teknik.

BRODD av järn, bredd 7 mm, längd 29 mm (människobrodd).

JÄRNNITAR, varav 8 hela, 12 med nitbricka eller nithuvud och ca 15 fragment.

SPIKAR, ca 2 fragment.

KERAMIK 589 g. Två keramikkrärl, ett snörörnerat och ett mindre, närmast klotformigt.

BRÄNDA BEN, 3464 g.

ORGANISKT MATERIAL, 8 bitar 16 g.

KOL 202 g.

ANLÄGGNING 71

RUND STENSÄTTNING ca 5 x 5 m och 0,55 m hög. Uppkastad jordhög 1,65 m i d belägen mot NÖ i stensättningen (0,2 m högre än stensättningen). Skadad.

Brandlager: 2,5 x 1,8 m och 0,36 m djupt.

Belägenhet: x103 y035

Anläggningen var belägen SV om en liten bergsklack i SV delen av gravfältet och syntes före undersökningen som en svag förhöjning i markytan, ca 5 m i diameter och 0,4 m hög. Endast några stenar var synliga över jord, ca 0,2 m stora. Anläggningen var beväxt med barrträd. Ungefär mitt i anläggningen fanns en väl synlig grop (1,6 x 1,4 m) innehållande skarpkantiga stenar. Den har troligen använts som stolphål (telefonstolpe?) under modern tid. Ett stagjärn VNV om anläggningen kan tyda på detta. NÖ om gropen fanns en jordhög, sannolikt uppkastad från denna. Höjdskillnaden före utgrävningen var mellan S och N 0,11 m, medan skillnaden mellan V och Ö var nästan 0,4 m (högst i Ö). I anläggningens södra kant löpte en stensatt väg från 1940-talets flyktingförläggning.

Efter rensning framkom en närmast rund, flerskiktad stenpackning och i NV hörnet av anläggningen låg en bergshäll. Stenpackningen utgjordes av i genomsnitt ca 0,3 m stora stenar i en yttre och en inre kantkedja, där den inre avgränsade brandlagret. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av sotfärgad grusblandad mylla, skärvsten (0,07-0,10 m) och småsten (0,02-0,04 m).

Direkt under barrtäckets påträffades brandlagret (F2), som inte låg centralt i anläggningen utan NV därom. Jordhögens (F1) översta skikt, 0,20 m djupt, bestod av sotblandad mylla. Jorden V och S om brandlagret utgjordes av mörkfärgad mylla, och i Ö utkantens botten av ljus sandig mo.

Ytligt påträffades recenta järnföremål, samt en bronspärla från vendeltiden. I jordhögen framkom keramikfragment, brända ben, kol, glaspärlor, samt kamfragment. Brandlagret grävdes ut i rutsystem (0,5 x 0,5 m och 0,1 meters djup). I brandlagret fanns spridda brända ben, fragment av bronsföremål, keramik samt pärlor av olika slag. Ungefär i mitten av brandlagret framkom botten till ett keramikkrärl (F3). Runtomkring och i krärlat fanns en koncentration av brända ben.

Under brandlagret fanns spår av kulturlager från bronsålder (mörk mylla och skärvsten). Anläggningen har därför inte bottengrävts.

Det arkeologiska materialet pekar på att det var en kvinna som gravlagts. Den preliminära osteologiska analys som gjordes har visat att benmaterialet utgörs av ben från människa, häst, hund, höna, abborre och andfågel.

FYND

F1	x103,4 y036 z27,06/26,80	I den uppkastade jordhögen: BRÄNDA BEN 69,7. KERAMIK 21,7 g. NÖT / KÄRNA?
F2	x103 y033,5 z26,95/26,60	I brandlagret: PÄRLSPRIDARE av brons, fragment från sannolikt 2 st. med stil-D-ornamentik på det större fragmentet. ARMRING (spiralarmring) av brons, profilerad, 13 fragment. ARMRING (ev. spiralarmring) av brons, slät, 7 fragment. DRÄKTNÅL av brons, 3 fragment. ÄNDPLATTA (till kedje- eller pärlgarnityr) av brons, 1 fragment med minst 3 små hål. BRONSRINGAR, 5 hela och 2 halva fragment, ca 12-15 mm i diam. varav ett är strierat. BRONSPÄRLOR, runda, 4 st varav 3 är ornerade och en försmält. GLASPÄRLOR, ca 46 varav bl.a. ca 20 vita, bikoniska, 3 blåa facetterade, en ljusblå melon, ca 10 blåa, en segmenterad guldfoliepärla, en av röd glasfluss, en facetterad bergkristallpärla, en millefiorismälta (med schackbrädsmonster). GRANATER, 2 st, en ursprungligen rund (nu halv), diameter 7 mm och en trapetsoid ca 4,5x2,5 mm. Ca 0,5 resp. 0,3 mm tjocka. KAMFRAGMENT, 14 bitar (S6-, L2- och L9-ornamentik). BRODD av järn (bandformig), 26 x 7-8 mm. JÄRNNITAR och fragment, ca 40. KERAMIK, 34 g (bronsålderstyp?). BRÄNDA BEN, 1600 g. SYMBOLISKT BRÖD (?) av bränd lera, rödbränd, ej magrad. Symbolisk brödbulle (?) eller vävtyngd (?), ca 10 fragment 2-4 cm stora, några med rundad slät utsida. Vikt 119 g. (En bit, 40x16x28 mm stor med vikt 13 g, är kraftigt bränd med magring (?) och gråare färg och hör troligen ej till samma föremål). BRÄND LERA, 19,6 g KOL, 394 g
F3	x102,65 y033,65	I brandlagret: KERAMIK, (benurna) 649 g JORDPROV, från keramikkrälet.
F4	x101 y033 z26,8/26,6	Utanför brandlagret: KERAMIK, 36 g STEN (oval)

Kommentar: Bronserna var mycket korroderade och förelåg mestadels som oxid. Den ovanliga pärlspridaren hade mycket svag stil-D-ornamentik i form av oxid. Detsamma kan gälla för den profilerade spiralarmringen. Anmärkningsvärda är de mycket små *granaterna* vilket kan vittna om att ytterligare smycken (granatinfattade) kan ha varit med på brandbålet.

Keramiken (F3) var fragmentarisk och spjälad. Godset avvek från gängse lera och var mörkare och sprödare. Även två mynningsbitar av två finare kärl påträffades, en sotig och en "ren" med ljus ockrabrun färg. Det är oklart om dessa kan vara från bronsålder (boplatslagret under graven).

De rödbrända lerklumparna med slät utsida (fragment), varav några passar ihop, har en rundning som påminner om bröd (*symboliskt bröd*) eller en vävtyngd. Offerbröd av bl.a. keramik är kända från olika kulturer (se Hansson 2006, s.3f.f.).

Päralspridare av liknande slag som i A 71 finns från Bornholm (se Jörgensen och Nörgård Jörgensen 1997, s.193, 213) där grav 58 med liknande fynd som A 71 på Lovö dateras till ca 700-750 e.Kr. (a.a. s.59). Intressant är att de danska gravarna med motsvarande pärlspridare även har *spiralarmringar* (oftast 2) som också A 71 har. (Jfr a.a. grav V4 och grav 58 samt även Bäckegård grav 157 (Jörgensen 1990, s.167) som alla har liknande pärlspridare och även spiralarmringar). De 13 profilerade armringsfragmenten bildar en sammanhängande längd av 210 mm, där endast 2 st har passning. Armringsens längd torde således ursprungligen ha varit betydligt längre och har sannolikt varit en spiralarmring. Även de släta fragmenten, som har en sammanlagd längd av 130 mm, där ävenledes endast 2 fragment har passning, kan således också ursprungligen ha varit en spiralarmring (i gravarna från Bornholm är det vanligt med 2 spiralarmringar). Den profilerade armringsen från A 71 har en liknande motsvarighet i graven A 70, Nörre Sandegård Vest, Bornholm (Jörgensen och Nörgård Jörgensen 1997, s 216, Plate 25:4). Vissa fragment från A 71 kan ha varit ornerade med djuornamentik som den bornholmska. I den graven finns två ändplattor till kedjegarnityr av brons (a.a. Plate 25:1 och 25:2) som påminner om ett liknande fragment i A 71 (ovan benämnd ÄNDPLATTA (till kedje- eller pärlgarnityr). En liknande ändplatta finns även i granngraven A 70.

Fyndkombinationen i A 71, särskilt bronserna, påminner således mycket om de bornholmska fyndrika kvinnogravarna (gäller i viss mån även A 70). Även i mälarområdet finns liknande fyndkombinationer. Således finns på gravfält 162, Ärvinge, Spånga sn, Up, några gravar med bl.a. pärlspridare och spiralarmringar (Grav 15 och grav 47). (Se Biuw 1992, s.89 f.f.).

ANLÄGGNING 72

RUND STENSÄTTNING, 6,5 m i d och 0,45 m hög

Brandlager ca 1,6 m i d och ca 0,23 cm djupt

Belägenhet x102,35 y041,25

Anläggningen syntes före undersökningen som en rund låg förhöjning ca 7 m i diam. och ca 0,45 m hög. På anläggningen växte några granar. Vid avtorvning och rensning framkom skärvsten, recenta fynd i form av bl.a. patroner och glasbitar, enstaka brända ben och bronsålderskeramik. Vid avtorvning framkom också en stenlagd recent gångväg i anläggningens södra del tillhörande flyktinförläggningen från 1940-talet. Mantelfyllningen, som var ca 0,2-0,3 m djup bestod av mörkfärgad mylla (det omgivande och underliggande boplatslagret från bronsålder) och skärvsten.

Under manteln framkom en rund tät stenpackning bestående av 0,1-0,5 m stora stenar, företrädesvis 0,25-0,35 m stora stenar lagda i 2-3 skikt med en antydning till större stenar i det undre skiktet. Många av stenarna var lagda så att långsidorna bildande cirkelform i anläggningen.

En inre kantkedja, 1,6 m i diam, av 0,25-0,45 m stora stenar avgränsade brandlagret.

Brandlagret var 1,6 m i d och ca 0,23 m som djupast och innehöll spridda båtningar, bronsfragment (bl.a. två små skållor och några holkliknande bronsbleck), järnfragment, kamfragment, bränd eldslagningsflinta, ett bränt bröd (bulle) samt brödfragment, textilfragment, brända små barkbitar, bränd lera/lerklining och kol.

Ett schakt, 0,8 x 2,2 m stort (V-Ö), grävdes i boplatslagret i V delen av stenpackningen (se plan). I schaktet framkom enstaka 0,1-0,35 m stora stenar, kulturlager och spridda keramikskärvar av bronsålderstyp.

Under kulturlagret framkom morän.

FYND

F1

Vid rensning:

RECENTA fynd, glasflaska, järnfragment, glödlampor.

KERAMIKSKÄRVOR av bronsålderstyp

(se nedan under "*Kommentar*").

HARTS, diskusformad, 18x20 mm i diam. och 11 mm hög, med antydning till hål (från boplatslagret).

F2 x001,8 y042,25 z26,98/26,75

I brandlagret:
 SKÅLLOR av brons, 2 st, 5 rep. 7 mm i diam.
 BRONSFRAGMENT, 5 st, 8-16 mm långa, varav några holkliknande.
 PÄRLOR, 5 st, av glas och glasfluss, varav två ihopsmälta.
 JÄRNFRAGMENT, 14x19 mm, skoning? holk?
 JÄRNFRAGMENT, 3x12x77 mm, bandformigt.
 NITAR av järn, varav 1 hel, 16 med nit/spikhuvud, 7 huvuden samt ca 40 fragment.
 ELDSLÄGNINGSFLINTA, 1 st, bränd, 13x20 mm.
 ELDSLÄGNINGSFLINTA, 1 st, obränd, 7x15 mm..
 KAMFRAGMENT, 29 st varav några med järnnit. L3- och L2-ornamentik.
 BRÖD, 1 bulle och ca 10 bitar, diam. ca 33 mm.
 TEXTILFRAGMENT, 4 bitar (2 osäkra) 4-7 mm, i tuskaftsteknik.
 BARKRESTER?, ca 30 bitar.
 BENKONC. av br.ben, 160,3 g.
 BRÄNDA BEN, 4162,3 g.
 KOL, 47,6 g.
 LERKLINING, 6 bitar.

x002 y041,5

I ett rektangulärt provschakt i anl. V del:
 KERAMIK, 119 g (F 1).

Kommentar: Vid rensningen och i fyllningen framkom spridda keramikskärvor av bronsålderstyp liksom i provschaktet i V delen. I schaktet framkom 119 g och vid rensningen och i fyllningen 289 g (ej sotiga skärvor) varav minst 6 mynningsbitar och en bottenbit från ett litet kärl med yttre bottendiameter ca 7,5 cm. Den sammanlagda vikten bronsålderskeramik är 408 g.

ANLÄGGNING 73

HÖGLIKNANDE STENSÄTTNING, rund, mantelfyllning ca 6,5 m i diam. och ca 0,5 m hög med stenpackning ca 3,4 m i diam. och ca 0,5 m hög. Brandlager, 1,25 x 0,8 m (NV-SÖ) och 0,16 cm dj. Belägenhet: x097,5 y049,5

Anläggningen var belägen i gravfältets S del och framträdde före undersökningen som en rund höglignande ca 6,5 m i diam. och ca 0,5 m hög jämnt välvd anläggning med någon enstaka sten synlig i markytan. Några tallar växte på anläggningen varav en i mitten. Markytan bestod av en tunn barmatta.

Vid rensning framkom i mantelfyllningen kol, en patron (från 1927), fönsterglas, spikar, keramik, enstaka brända och obrända ben, tandemalj, bränd lera och ett ornerat recent spänne (?) (F 1).

Mantelfyllningen, som bestod av mylla och spridda skärvstenar, var 0,1-0,3 m djup. Stenpackningen låg centralt i anläggningen och var 3,4 m i diam. och 0,5 m h och relativt välavgränsad. Stenarna var lagda i upp till tre skikt med antydning till kallmurning, särskilt i SÖ delen. Stenarnas storlek var 0,1-0,7 m stora, företrädesvis 0,3-0,4 m stora. Några enstaka 0,2-0,6 m stora stenar låg spridda utanför stenpackningen, särskilt i N och NÖ delen, men under myllmanteln.

I bottenskiktet i centrum av stenpackningen framkom en rund inre kantkedja av 15 stycken 0,3-0,5 m stora stenar med en inre diam. av 1,4 m. Innanför denna fanns det 1,25 x 0,8 m stora (NV-SÖ) och 0,16 m djupa brandlagret. Brandlagret sträckte sig in under två av den inre kantkedjans stenar i den SÖ delen men nådde inte fram till kantkedjestenarna i övrigt. I brandlagret framkom spridda brända ben, kol, båtnitar, kamfragment, tre mycket fragmentariska små bronsskållor samt några små järnbeslag med små nitar (F 2). I brandlagret framkom ett fragmentariskt sotigt keramikkärl innehållande brända ben (F 3).

Anläggningen vilade på ett mörkfärgat boplatslager (bronsålder). Detta undersöktes ej.

FYND

F 1	x097,5 y049,5 27,30/26,84	Rensningsfynd. BRÄNDA och OBRÄNDA BEN, enstaka. BRÄND LERA, 6,4 g SPÄNNE av mässing, ornerat (recent). SPIKAR, (recenta). PATRON (från 1927). FÖNSTERGLAS.
F 2	x097,5 y049,5 26,98/26,82	I brandlagret: BRONSSKÅLLOR, 3 fragm. Ca 7 mm i d. (Kan höra ihop med järnbeslagen, se nedan). JÄRNBESLAG, ca 6 små bandformiga ca 7 mm breda, dubbla fragment med små nitar. Möjligen från en <i>hjälm</i> (Jfr Biuw 1992, s.146, fig. 107:6). KAMFRAGMENT, ca 35, från sannolikt två kammar, med L3-ornamentik. BEN-/HORNFRAGMENT, 2,5x10x13 mm, med nithål och fasad kant. Möjligen ett fragment från en C-kam (se A 22). JÄRNNITAR ca 19 st, fragmentariska. BRÄNDA BEN, 3525,5 g KOL, 50,2 g
F 3	x097,35 y049,85 26,98/26,82	KERAMIKKÄRL, 1136,7g BRÄNDA BEN (i keramikkräret).

Anmärkning

Av kamfragmenten finns några som sannolikt tyder på att två kammar ingår i graven. Att två kammar ingår motiveras av att 1) stödskenorna har olika ornamentik, (dels 4 vertikalt ställda punktcirklar, dels enkla punktcirklar med sammanbindande snedställda streck), 2) mittskenornas ändplattor har olika tandlängd (kam nr 1 har längre tänder, kam nr 2 har kortare tänder), 3) olika avstånd mellan kant och första niten på ändplattorna, 4) avståndet mellan nitarna på en stödskena kam nr 2 är för kort för att kunna ingå i kam nr 1 (eftersom tre positioner med motsvarande bredd ingår i kam nr 1).

Ett ben-/hornfragment, 13x10x2,5 mm, är tveksamt som ett kamfragment då det saknar ornamentik men har nithål. Om det är ett kamfragment kan det vara från en frisisk kam av den typ som fanns under 700-talet där den ena stödskenan var ornerad men fasad och den andra oftast kryssornerad längs de fasade kanterna. Sådana kamfragment finns i A 22 på Raä 28 och i A 16 på Raä 16. Detta skulle innebära att det kan ha ingått tre kammar i graven, vilket är mycket ovanligt.

ANLÄGGNING 74

RUND HÖGLIKNANDE STENSÄTTNING, ca 6 m i diam och ca 0,4 m hög.

Brandlager 1,6 m i diam och ca 0,2 m dj.

Belägenhet: x093 y077

Anläggningen var belägen i S delen av gravfältet och syntes före undersökningen som en rund förhöjning ca 7 m i diam och ca 0,4 m hög. På och intill anläggningen växte några granar. I N delen fanns en stormvält gran där två stora stenar syntes i rotvältan. Dessa stenar kan ha ingått i kantkedjan. I SV delen fanns en grop 0,2 m i diam där två stenar syntes (grop från telefonstolpe?).

Efter avtorvning framkom ett mörkfärgat, nästan svart molager över större delen av graven. Lagret var betydligt mörkare än jorden utanför anläggningen. Lagret innehöll även en stor mängd mindre stenar (mindre än 0,1 m i diameter). Många av dessa var skörbrända och/eller skärviga.

Vid rensning framkom en enskiktad stenpackning med 0,1-0,6 m stora stenar. De flesta var ca 0,2-0,3 m i diameter. Stenarna var främst lokaliserade i anläggningens S del. En ursprunglig i det närmaste rund begränsning kunde dock skönjas. Anläggningen hade en diameter på ca 6 m. N-NÖ delen av anläggningen saknade stenar, förutom kantkedjan.

I den S delen av anläggningen fanns ett stenskött recent stolphål med recenta fynd, troligen härrörande från 1940-talet under tiden för flyktinglägret. Stolphålet var ca 0,25 m i diameter och ca 0,7 m djupt med bevarad stolpe vars virke var murket. Ovanför stolphålet hittades ett 40-tal cementbitar flera järnföremål, tjärpapp, glas och ståltråd. Flera cementbitar och flera liter välbevarade kottar och barr hittades under stenpackningen i SV delen av anläggningen vilket är tydliga tecken på sentida omrörning av anläggningen. I profilen hittades ett tydligt avgränsat lager gulaktig sand vilket kan ha uppstått när stolphålet grävdes. Direkt under torven mitt i den SV kvadranten av anläggningen framkom ett torshammarliknande järnföremål. I den NÖ kvadranten, nära centrum av graven, framkom ett fyndlager/brandlager (F 2) som var något svartare än den övriga mörkfärgade jorden. Avgränsningen var dock mycket otydlig och mycket lite kol och sot framkom. Lagret bedömdes ändå vara ca 1,6 m i diameter och ca 0,2 m djupt. Här hittades 85 båtningar och ca 50 fragment av båtningar, 24 pärlor och 5 pärlfragment (mest av glas men även av brons och bergkristall), fragment av ett ovalspänne av brons, ett ovalspänne(?) med insvängda sidor (i två delar), fragment från en genombruten prydnadsskiva av brons, kedjelänkar av brons och bronsfragment samt järnfragment, kamfragment och kamfodral. Centralt i brandlagret fanns ca 900 g keramikskärvor (endast 1-3 cm stora skärvor). Spritt i hela brandlagret framkom 1007,4 g brända ben.

Under fyndlagret fanns ett boplatlager som var omrört och svårt att urskilja från brandlagret. Under detta vidtog gulbrun sandig jord och grus. Inga jordprover togs då hela anläggningen var omrörd. De recenta cementbitarna lades tillbaka på sin plats vid återställandet av anläggningen.

FYND

F 1 x093 y077

x092,33 y075,7 z:26,77

Rensfynd:

SPIK (NÖ kvadranten)

TORSHAMMARE(?), av järn, 55x27 mm, (vikt 28 g).

PATRONHYLSA (SV kvadranten)

SPIKAR, ett flertal över hela anl.

PORSLINSSKÄRVOR, 5.

OSTRONSKAL, 1

FLINTAVSLAG, obränt, grå färg, 24x20x4 mm.

FLINTAVSLAG, obränt (NÖ kvadranten), viss bearbetning.

x095,63 y078,09 z26,79

FLINTA, 2, obrända, en (16x16x2,5 mm) med viss bearbetning och en 18x20x4, båda möjligen skrapor (?)

x094,9 y077,41 z26,76

FLINTA, bränd, med krusta, 28x22x15 mm.

KERAMIK, ca 50 x 25 mm, troligen från 1700-talet.

BRÄND LERA

F 2 x093 y077 z26,65

x093,6 y078 z26,69

x093,5 y077,71 z26,66

I brandlagret:

OVALSPÄNNE av brons, fragm., 24x13 mm.

OVALSPÄNNE? med insvängda sidor (pärl-/kedjehållare?) av brons, i två delar, med hål i var ände, 41x20 mm.

x093,12 y077,12 z26,70

GENOMBRUTEN PRYDNADSSKIVA, ca 6 fragment/smältor, ursprunglig diam ca 65 mm.

x093,20 y077,40 z26,65

BRONSKEDJA, med 6 länkar, längd 35 mm, länkarna 7 mm i diam. (vikt 2 g), samt ytterligare två länkfragment samt en ring.

ARMRING (?), av brons, fragment ca 33 mm långt.

BRONSFAGMENT, 3 st, ca 10-14 mm.

PÄRLOR av brons, 4, varav tre runda och en konisk med

vulst.

PÄRLOR, ca 29, varav 2 av bergkristall, övriga av glas/glasfluss.

KAM, ca 25 fragment. Stödskenor med hel kryssornamentik.

KAMFODRAL, ca 10 bitar med bl.a. upphängningshål.

NITAR av järn, ca 85 samt ca 50 fragment/spikar.

KRAMPOR av järn, 2.

x093,12 y077,12 z26,71

BRODDAR (?) av järn, 3 st, liten smal ovanlig typ.

x094,05 y078,1 z26,71

JÄRNMÄRLA, 32x35 mm

KERAMIKSKÄRVOR, 900 g (hela fyndlagret).

BRÄNDA BEN, 1007,4 g (hela fyndlagret).

BRÄND LERA

KOL

Anmärkning/Kommentar: En preliminär osteologisk analys visar på brända ben från människa, liten hund och får/get.

ANLÄGGNING 75

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 2,5 m i d och 0,4 m h med mantelfyllning ca 5,5 m i diam. Brandlager ca 1,4 m i diam. och 0,1-0,15 m dj. Belägenhet: x075 y 080

Anläggningen som var beväxt med fyra medelstora granar var belägen i södra utkanten av gravfältet och syntes före undersökningen som en svagt välvd förhöjning ca 5,5 m i diam. och ca 0,3 m hög med 5-6 dm-stora stenar och skärvstenar synliga i centrum. I centrum fanns en mindre grop i anslutning till de synliga stenarna. Mantelfyllningen bestod av lucker mörkfärgad mylla med inslag av fläckvisa lerbeförekomster samt skärvsten. Ca 5 cm ned i myllan framkom 4 cementplintar från en barackförläggning som legat i området. Mantelfyllningen över stenpackningen var ca 0,1-0,2 m djup och med diam. ca 5,5 m.

Vid rensning och borttagandet av mantelfyllningen framkom kolfragment, enstaka keramikskärvor av bronsålderskaraktär, två järnslagglumpar, enstaka brända ben samt recent material såsom skruvar, skor, glasbitar och kotänder (F 1).

Under mantelfyllningen som var skärvstensbemängd, särskilt i centrum över stenpackningen, framkom en något rundoval (3,75x3,25 m, VSV-ÖNÖ) svagt välvd stenpackning. Stenarna var tätt lagda i 2-3 skikt och var företrädesvis 0,25-0,4 m stora (medelvärde 0,38 m). En antydning till inre kantkedja fanns i centrum som begränsade brandlagret. Två av dessa stenar låg direkt på brandlagret.

Centralt i stenpackningen framkom ett brandlager ca 1,5 m i diam. och ca 0,1-0,15 m djupt. I brandlagret framkom en stor mängd brända ben, kamfragment, kol, bränd flinta, en röd glasflusspärila, en sköldbucklenit av järn, järnnitar och järnfragment. I N delen av brandlagret fanns i botten ett dm-stort kolstycke med fibrer i N-S-lig riktning.

Anläggningen vilade på ett kulturlager från bronsålder. Under brandlagret framkom moig mylla med inslag av grus. I södra utkanten framkom berg under anläggningen.

FYND

F1 x075 y080,5 z: 26,60/26,34

Rensningsfynd:
JÄRNFRAGMENT, 1
BETONGRÖR, 4 (barackplintar), fragm.
ORGANISKT MATERIAL, 0,3 ml
KERAMIK, 3 fragm.
BRÄNDA BEN, 2
TANDEMALJ, från ko, 1
SKRUVAR, 3
TEGEL, 1 fragm.
JÄRNTEN
SKO
OBRÄNT BEN, grävlingsskalle.
KOL, 0,7 l
BRÄNDA BEN, spridda, 0,3 l.
JÄRNSLAGG, 1 bit, ca 5 cm
KNACKSTEN
DJURTAND, häst?
KOL, ca 0,14 l.
KERAMIKSKÄRVOR, ca 0,1 l.

F2 x075 y080,5 z: 26,34/26,20
x074,74 y080,49 z: 26,25

I brandlagret:
PÄRLA, 1 st, av röd glasfluss.
SKÖLDBUCKLENIT av järn.
Skalldiameter 20 mm, 4 mm avstånd
mellan skalle och nitbricka. Skallen är rund och platt.
KAMFRAGMENT, ca 11 fragment varav

x075,40 y081,10

några med punktcirklar och några med L1-ornamentik.
 FLINTA, bränd, (eldslagningsflinta), 1 bit, 25 mm.
 LÅSBESLAG, järn, 2 delar, 66 resp. 53 mm och ca 17 mm breda, med ögla.
 TÅNGE, järn, 36 mm (med brytspår?).
 NITAR och SPIKAR, järn, 12 och 15 fragment.
 KERAMIK, ca 1 dl.
 BRÄNDA BEN, 6948 g.
 KOL, 2206 g.

Kommentar: Låsbeslaget i 2 delar liknar motsvarande från Birka (se Birka I, Die Gräber, Taf.267 och 268).

ANLÄGGNING 76

OREGELBUNDET RUNDAD STENSÄTTNING, ca 5 m i diameter och 0,3 m hög. Gravklot.

Brandlager ca 1,75 m i diameter och ca 0,4 m djupt.

Belägenhet: x 088,5 y 66,25

Anläggningen var belägen i gravfältets södra del i svag sluttning mot väster, och syntes före avtorvningen som en mycket oregelbunden övertorvad svag förhöjning, ca 7 m i diameter och ca 0,3-0,4 m hög. Anläggningen var beväxt med fem granar. Tre ca 0,3-0,4 m stora stenar var synliga i markytan. I utkanten av den södra delen var anläggningen störd av en ca 1,6 m bred stenlagd väg, gående i nord-sydlig riktning. Denna (nedan kallad "Baltvägen") härrörde från flyktinglägret som låg i Söderbyskogen under 1940-talet. Flera stenlagda vägar av denna typ byggdes då mellan barackerna. Över hela anläggningens yta, som täcktes av en barmatta, syntes ett mörkfärgat kulturlager/sotigt lager. Detta förmodades först tillhöra den underliggande bronsåldersboplatsen. I ytan påträffades recenta föremål, järnspikar, matknivar, en sked, samt glas. Föremålen förmodades härröra från flyktinglägret som funnits på platsen åren 1945-46.

Efter borttagning av barmatta och mörk mylla framkom ett tjugotal större stenar ca 0,3 – 0,5 m stora, varav en visade sig vara ett gravklot ca 0,25 m x 0,35 m, en annan sten var bearbetad och fyrkantig, 0,3 x 0,2 m i diameter och 0,12-0,2 m tjock. Den visade sig senare ha slitspår på ena sidan. Stenen var av grå granit, plan och bearbetad på båda sidor, den hade också två bearbetade rundade hörn. Den tolkades som härrörande från bronsåldern. Stenen hade gått sönder och hade en brottstycka. Ca 18 av de synliga stenarna var kantiga till formen, resten rundade. Fem av de stora stenarna och tre mindre var rödaktiga till färgen. Stenarna gav inte intryck av att skapa något mönster, utan var oregelbundet spridda, utom i mitten där stenar saknades. Den sotfärgade svarta myllan fortsatte neråt mellan stenarna utan avbrott, och var mörkast i anläggningens SV kvadrant där också enstaka kol- och benbitar framkom ca 0,1 m under ytan. Längre ner var brandlagret bemängt med ben och kol. Här hittades även enstaka bitar kvarts och skörbränd sten. Efterhand tunnades kollagret ut i anläggningens NV och NÖ delar. Brandlagrets omkrets uppskattades till ca 1,75 m i diameter och 0,40 m djupt. Under brandlagret och i hela anläggningen framkom skörbränd sten.

Efter framrensning visade sig stensättningen vara mycket oregelbunden, och i mitten fanns ett närmast stenfritt område, ca 1,5 m i diameter. Gravklotet låg i anläggningens S del, ner mot "baltvägen" och förmodades vara flyttat. I brandlagret påträffades 156 pärlor varav en ovanlig platt rektangulär millefioripärle, 19 fragment av bergskristallpärlor, 2 bronspärlor, 11 bronsfragment varav minst tre med ornamentik, 5 små bronsringar, 37 järnnitar och fragment, en brodd (?) av järn, samt andra järnfragment, 11 kamfragment, 3 bitar av brända hasselnötsskal, 557 g keramikskärvor, 1236 g kol samt 3494,7 g brända ben bl.a. från människa, hund, fågel och får. Brända ben och kol var spridda i hela den SV kvadranten och delvis i den SÖ. I den SV kvadranten i kanten till den stenlagda vägen ("Baltvägen"), påträffades ett folkvandringstida likarmat spänne av brons (F 1). Fosfatprov togs långt upp i brandlagrets mitt, värdet var 61 ppm. Ett prov togs även högt upp i profilen som gav värdet 8 ppm.

FYND

F 1 x87,3 y65,4 z 26,36

I anslutning till "Baltvägen":
 LIKARMAT SPÄNNE av brons (folkvandringstida typ) låg i fyllningen i kanten av anläggningen nära "Baltvägen".

F 1 x88,5 y66,25

Vid rensning:
 KERAMIKSKÄRVOR, 5, från glaserat fat.

F 2 x88,5 y66,25 z 26,56
 26,12

I brandlagret:

x86,92 y66,18 z 26,13

BRONSFAGMENT, 11 st mycket fragmentariska, varav 3 med djuornamentik.
 BRONSRINGAR, 5 st fragment, 6-14 mm i diam varav en (5 mm i diam) har tre vulster, som troligen ingått i kedjegarnityr.
 BRONSFAGMENT av lindad bronstråd.
 BRONSPÄRLOR, 2 st varav en ornerad.
 NIT av järn (liten) med bronsbeklätt huvud.
 järn, 45 x 43 mm samt plåtfragment.
 JÄRNBESLAG med krok och två nitar.
 PÄRLOR, 156, av glas varav en rektangulär platt millefiori, 19 fragment av bergskristallpärlor.
 KAMFRAGMENT, ca 15, från två kammar (två olika typer av tandning på mittskenorna/tandskivorna) varav en A-kam (kam nr 1) och en B-kam (kam nr 2) med B1:1-ornamentik.
 KAMFODRAL, ca 6 fragment med L1.
 FLINTA, 1 obränd flisa, 1,3 g.
 HASSELNÖTSSKAL, 3 brända bitar.
 BRÄND LERA, 3 bitar.
 KERAMIKSKÄRVOR, 557 g.
 BRÄNDA BEN, 3494,7 g.
 KOL, 1236 g.

Kommentar: Anläggningen verkade vara omrörd och skadad. Det likarmade spännet är folkvandringstida och låg inte i brandlagret utan i fyllningen i S utkanten. De ornerade bronsfragmenten har djuornamentik men är mycket korroderade (endast oxid), möjligen har några varit förgyllda. Kamfragmenten är av två typer och härrör troligen från två kammar, vilket två olika typer av tandskivor vittnar om (en A-kam och en B-kam). Fragment finns också från ett kamfodral. Den platta rektangulära millefioripärulan är mycket ovanlig och kan vara en avbildning av en bok. Bokamuletter är kända som boksymboler (Corsten 1991). De små bronsringarna kan ha ingått i ett kedjegarnityr. Keramiken består mestadels av endast cm-stora skärvor. Beslagsplattan/söljan var i två delar varav den ena (den vänstra på teckningen) påträffades på koordinaten x88,85 y67,4 z26,27 och den andra (den högra på teckningen) låg på koordinaten x87,5 y66,5 z26,27. Avståndet mellan dessa i brandlagret är drygt 1 m. Om brandlagret ej är omrört i efterhand kan detta tyda på att fynden *krossats efter bålet och sedan spridits ut i brandlagret*.

ANLÄGGNING 76 B

STENFYLLD VÄG "Baltvägen" (från flyktinglägret från år 1945 och 1946)

BELÄGENHET: x 85,6 – 87,1, y 65,0-66,5

I direkt anslutning till sydvästra delen av graven A 76 är en väg uppförd i riktning NV-SO. Vägen är uppbyggd av större stenar (0,30-0,60 m) utmed sidorna och är fylld med mindre rundade (utvalda) stenar (0,05-0,10 m) och sand. Ett schakt grävdes i vägen, ca 1,5 x 1,5 m stort. Ovan stenfyllningen låg ett lager av torv, ca 0,02 – 0,05 m tjockt bestående av mossor, jord och rötter. Direkt under torven framkom stenfyllningen. De mindre stenarna låg i ett lager av sand som är ca 0,20 m djupt. Under sanden påträffades mörk jord och i ytan av denna påträffades 9 st recenta spikar och en mindre glasskärva, ca 7 x 15 mm stor. Schaktets profil visade att graven A 76 går in under vägen då stenfyllningen i schaktets S del är ca 0,20 m tjock. I den N delen närmast graven A 76 är fyllningen ca 0,07 m tjock.

I den mörkfärgade jorden framkom större stenar vilka förmodligen är den yttre kantkedjan tillhörande A 76. N om dessa påträffades kol, brända ben, 3 pärlor och en bit keramik. Dessa fynd kommer sannolikt från det närbelägna brandlagret i A 76.

FYND

F1 x86,7 y65,8

I och under anläggningen:
 SPIKAR av järn, 9 st. recenta, spridda i hela schaktet i den mörkfärgade jordens övre skikt, direkt under vägens stenfyllning.
 GLASSKÄRVA, recent.
 BRÄNDA BEN, 37 g
 PÄRLOR, 3 st. varav 1 blå, 1 grön, 1 vit.
 KERAMIKSKÄRVA, 1.

KOL, 2 g.

Kommentar:

Som profilen visar så går graven in under vägen och man har inte grävt bort den del av graven som går in där. Kantkedjestenarna i vägen var sannolikt inte hämtade från graven.

ANLÄGGNING 77

RUND STENSÄTTNING, ca 5 m i diam och ca 0,35 m hög.

Brandlager: 1,8 m i diam och ca 3-7 cm djupt.

Belägenhet: x072,5, y087,5

Anläggningen var belägen i södra utkanten av gravfältet och syntes före undersökningen som en ca 6 m i diam och ca 0,3 m hög övertorvad förhöjning intill ett stenblock och några större stenar i SÖ delen som möjligen kan vara ditlagda i senare tid och behöver därigenom inte tillhöra A77. SÖ om anläggningen A77 går en berghäll i dagen. Under anläggningen finns en bronsåldersboplats.

Efter avtorvning och borttagning av gräs, mossor och en ca 5 cm djup myllmantel framkom en något oval vällagd stenpackning. Stenarnas storlek varierade mellan ca 4 och 36 cm.

Jorden under mantel och mellan stenarna var av typen svartbrun "fet" mo/mylla.

Brandlagret fanns under och på vissa ställen mellan den yttersta stenpackningen. Under delar av brandlagret fanns även antydning till en inre stenpackning som efter bortplockning visade sig ligga ovanpå ett fortsatt brandlager. Brandlagret var relativt runt ca 1,8 m i diameter och varierade i tjocklek mellan ca 3 och ca 7 cm. Stenpackningen var ca 5 m i N-S-lig riktning och ca 4,5 m i Ö-V-lig riktning. Den nordöstra delen hade mindre stenar i storleksordningen 15-40 cm i diameter jämfört med de andra delarna. Knytnävsstora skärvstenar var mycket frekventa i hela anläggningen. Dessa tillhörde förmodligen den underliggande bronsåldersboplatsen. Genomgående för gravens större stenar var att de alla var vända med den flata sidan neråt. I den SÖ och Ö delen fanns 5 meterstora block.

Vid bortrensningen av fyllningen ovan stenpackningen framkom två fragment av bränt ben och en bit obränd flinta (F1). Förutom ovan nämnda fynd framkom ytligt även vissa fynd från modern tid. Dessa redovisas kort i fyndförteckningen nedan.

I brandlagret påträffades 2 hästbroddar, en människobrodd, 12 järnnitar och järnfragment, en järnten, en järnögla, tunna järnbeslag, ett kamfragment och två ornerade bandformiga brända ben. I brandlagret fanns en mycket stor mängd brända ben (ca 6 liter) och kol. Centralt i brandlagret (F2) stod ett fragmentariskt keramikkrärl (F 3, kärl Nr 1) och intill en koncentration av keramik (F 4, kärl Nr 2), båda koncentrationerna tillhör troligen ett och samma kärl och båda innehöll brända ben (F3). Intill keramikkoncentrationen F4 (kärl Nr 2) fanns bland de brända benen ett obränt hönsben. Brända ben fanns även i vissa delar utanför brandlagret.

Stenpackningen vilade på en bronsåldersboplats med ett jämnt lager skärvsten, en skärvstensmatta. Viss bronsålderskeramik påträffades, samt knackstenar. Bronsåldersboplatsens kulturlager var ca 0,2 – 0,35 m tjockt och i vissa delar låg kulturlagret direkt på berget.

FYND

F1	x72,50 y87,50	z26,54/26,27	Fynd i fyllningen mellan torv och stenpackning: Recenta fynd: GLAS, genomskinligt recent. SPIKAR, SKRUVAR, recenta. GLAS, genomskinligt med omvikt kant, recent. HÄSTSKO, i gott skick, recent. METALLFRAGMENT, förmodligen järnplåt, recent. GLAS, sigill samt skärva av grönt glas härrör från tysk mineralvattenflaska, recent. KOL. Överst i eller på stenpackningen: KNACKSTENAR, 3, en rund/facetterad 7 cm i diameter, en halv (1/3) och en plattoval 10x7,5x4 cm. FLINTA obränt avslag, ca 1,5-2 cm i diam.
F2	x72,40 y87,42	z26,40/26,25	I brandlagret: JÄRNÖGLA, med nit, 28x11 mm.

		JÄRNBESLAG, ca 10 fragment, bandformiga, några dubbla med små nitar och några med svagt omböjd kant.
		JÄRNTEN, 39x9 mm.
		NITAR och fragment av järn, ca 15.
		SPIKAR, 3, bockade.
		BRODDAR, 3, varv en människobrodd och två hästbroddar.
		KAMFRAGMENT, 1, från mittskenan.
		ORNERADE BRÄNDA BEN, 2 bandformiga med bandfläta, 33 mm resp. 47 mm långa, 8-14 mm breda och 1 mm tjocka. Mycket grunda inristningar.
		HASSELNÖTSKAL, 3 fragment.
		BRÄNDA BEN, ca 6 liter.
F3	x71,78 y86,97 z26,44/26,25	KERAMIKKÄRL (Nr 1), fragment, från brandlagret.
		BRÄNDA BEN.
F4	x71,70 y86,70 z26,41/26,27	KERAMIKKÄRL (Nr 2), fragment, från brandlagret.
		HÖNSBEN, obränt.

Anmärkning: Keramikens totala vikt (F 3 och F 4) är 2145 g. Vid rekonstruktionen gick det inte att med säkerhet säga om det var ett eller två keramikkrärl.

ANLÄGGNING 79

RUNDAD STENSÄTTNING, ca 8 m i diam och ca 0,7 m hög. Tre centralt belägna större block. Brandlager: 1,25 x 1,05 och ca 0,15-0,17 m djupt.
Belägenhet: x080,5 y096,5

Anläggningen var belägen i gravfältets SÖ kant och syntes för undersökningen som en ca 6 m i diameter stor och 0,5 m hög förhöjning i markytan med några större stenblock, bevuxen med sly och några träd. Efter avtorvning och rensning framstod anläggningen som en rundad oregelbunden stensättning med ca 15 större stenar i ytan varav tre stora block i centrum och N delen samt ett markfast block i SV-delen. Anläggningen hade en klar begränsning, dock ej kantkedja. Fyra låga stenar bildade en avvikelse i begränsningen i SV i form av en rektangulär utbyggnad och förmodades först vara en ofylld SV-port, ca 1 x 1 m stor.

Packningen var flerskiktad av 0,2-0,7 m stora stenar, förutom de tre större blocken som var rundade och 1,25-1,1 m stora. Företrädesvis var stenarna 0,3-0,45 m stora. Inslag av skärvsten fanns i V delen men tydligast i Ö utkanten i form av en N-S-lig ca 1,4 x 0,5 m lång "vall". Av de tre större blocken var två upplagda på packningen. Något V om anläggningens mitt fanns mindre stenar, ca 0,2-0,3 m stora, närmast i form av en packning, som täckte brandlagret.

Vid rensningen framkom enstaka bitar av bränd lera, en järnnit (V delen), flintavslag (Ö delen) samt en ljusgrön glaspärla. Mellan stenarna i packningens västra del framkom ett 1,25 x 1,05 m stort och 0,15-0,17 m djupt sotfärgat brandlager som innehöll spridda brända ben, järnnitar, spikar, en järnten/reskap(?), järnfragment från nitar, hasselnötsskal, en torshammarring och två keramikkrärl – ett större (F 3) och ett mindre (F 4).

Torshammarringen var belägen straxt ovanför och SÖ om det större keramikkrälet (F 3) och i dess direkta närhet i VSV låg en flat locksten (41 x 30 x 6 cm) av grå granit. De större brända benen i brandlagret låg i anslutning till det större keramikkrälet (F 3).

Anläggningen vilade på ett tunt kulturlager från bronsålder med mörk mylla och skärvsten. Under detta fanns gulaktigt morängrus och berg.

FYND

F1 x80,5 y96,5

Vid rensning:

PÄRLA, halv, ljusblå, opakt glas.

NIT av järn.

BRÄND LERA, enstaka bitar (NV-delen).

FLINTAVSLAG, 1, obränt, 15x10 mm (Ö-delen).

F2 x80,5 y96,5 z:26,31/26,14

I brandlagret:

HASSELNÖTSSKAL, 13 st.

BRÄNDA BEN, ca 1190 g.

TEN (?)/del av redskap(?), av järn, 53 mm lång, rektangulärt snitt.

F3 x80,23 y96,6 z:25,79
x80,28 y96,65 z:25,79

F4 x80,62 y96,7 z:26,2

NITAR av järn, 5 hela nitar och 18 fragment.
SPIKAR, av järn, 4 st, 35-52 mm långa.
KOL.
KERAMIKKÄRL (Nr 1, trol. benurnan)
TORSHAMMARRING (låg snett SÖ om kärlet nr 1).
I keramikkrälet: NIT, 1.
HASSELNÖTSSKAL, 1
KERAMIKKÄRL (Nr 2, bikärl).

ANLÄGGNING 80

RUNDAT REKTANGULÄR STENSÄTTNING, ca 2,5 x 1 m (V-Ö), skelettnedgrävning(?) ca 1-1,2 m lång och som djupast ca 0,2 m. Rest sten(?).
Belägenhet: x139 y054,5

Anläggningen var belägen i gravfältets södra del under flat mark några meter NV om en bergshäll. En rotvälta hade vänt upp en ca 0,9 x 0,5 x 0,3 m stor spetsig sten (granit) som liknande en rest sten. Denna sten låg således i sekundärt läge ca 1,5 m SV om A 80. Vid avtorvning och rensning framkom en rundat rektangulär stensättning, ca 2,5 x 1 m stor (V-Ö) med företrädesvis 0,1-0,25 m stora främst skarpkantiga stenar i del V-Ö-liga mittlinjen och med större stenar, 0,4-0,6 m stora, som begränsning. Tre 0,4-0,6 m stora tätt lagda stenar i Ö kan ha utgjort gavelstenar i nedgrävningen. Några 0,5-0,9 m stora stenar markerade den rektangulära formens begränsning, särskilt i SÖ. Stenpackningen var flack och antydde närmast en insjunkning i mitten i V-Ö-lig riktning. Stenpackningens begränsning var något otydlig.

Vid undersökningen framkom en antydan till nedgrävning, ca 1-1,2 m (ca 1 m i botten) i V-Ö-lig riktning, i den presumtiva skelettnedgrävningen i form av lösare jord och med en svag mot omgivningen avvikande färgskiftning i den moiga moränen. Nedgrävningen var tydligast i den Ö delen och var ca 20 cm som djupast. Anläggningen var fyndtom.

ANLÄGGNING 81

FLATMARKSGRAV/MÖRKFÄRGNING, skelettnedgrävning(?), intill och SV om stenblock.
Mörkfärgningens storlek var ca 0,45 x 35 cm (SV-NÖ) och ca 10 cm djup.
Belägenhet; x141,3 y055,3

Anläggningen som var belägen i gravfältets södra del omedelbart N om A 80 syntes ej före undersökningen. SV om och intill en större sten, ca 1 x 1,9 m (N-S) och ca 0,8 m hög, framkom en ca 0,45 x 0,35 m stor rundoval (SV-NÖ) mörkfärgning under torvskiktet i den i övrigt ljusa moiga moränen. Två 10-15 cm stora stenar stod på högkant (i SV-NÖ-lig ritning) i mörkfärgningens SV del. I mörkfärgningen, ca 5 cm ned i denna, framkom en armbygel av brons. Den låg med bygelöppningen uppåt och med "öppningarna" åt SV-NÖ. Mörkfärgningen var ca 10 cm djup. I S kanten i botten fanns en liten sotfärgning samt några kolbitar.

FYND

F1 x141,3 y055,3 z: 27,75

ARMBYGEL av brons, ca 44 x 37 mm. Bygelns största bredd: 11,4 mm. Slät yta. Vikt 8,8 g.
KOL, i anslutning till mörkfärgningen. Ca 5 bitar.

Kommentar: Efter att området runt A 81 avtorvats och rensats påträffades ett flertal 0,1-0,3 m stora flisliknande glest placerade stenar varav flera stod på högkant i ytan. Stenarna var något flata på en eller flera sidor. Dessa stenar kan ha varit placerade här av mänsklig hand. Också dm-stora och cm-djupa mörka fläckar i ytan kunde konstateras intill och mellan stenarna. Ingen tydlig anläggning kunde konstateras.

UNDERSÖKNING AV REST STEN (?)

Belägenhet: x146,50 y053,80

Stenen låg i två delar intill roten till ett träd nära skelettgravarna A 50 och A 51. Två provschakt togs upp. Ett vid stenen och ett SÖ om stenen. Schakten var 1x1 m stora. Moränsten påträffades i båda schakten ner till 2 dm djup. Inget annat påträffades. Schakten fylldes igen och stenen sattes på plats efter att den pusslats ihop. Bottenmått på stenen var 27,76. Dess roll som gravsten är oklar.